

Mötesbok: Kommunfullmäktige (2026-05-25)

Kommunfullmäktige

Datum: 2026-05-25

Plats: Fullmäktigesalen, Rådhusplanaden 6

Kommentar:

Dagordning

Val av justerare och fastställande av dagordning

121/26 Val av justerare och fastställande av dagordning 2026-05-25	3
--	---

Interpellationer och frågor

122/26 Interpellation: Personliga kontakter i jämställdhetsarbetet räcker inte; Maria Lindvall (-)	4
123/26 Interpellation: Hur säkerställer kommunen att föreningar får kännedom om vilket stöd som finns att söka? Anders Sellström (KD)	8
124/26 Interpellation: Vilka insatser görs mot homofobi i Umeås skolor? Anders Norqvist (L)	12
125/26 Interpellation: Vilka åtgärder planeras med anledning av revisorernas allvarliga kritik mot äldregruppen? Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP)	17
126/26 Interpellation: Granskning av kommunens föreningar; Joline Göttfert (M)	22
127/26 Interpellation: Hur får vi fler tjejer i grundskolan att intressera sig för natur- och teknikämnen i gymnasiet, STEM? Hanna Lundin Jernberg(L)	27
128/26 Interpellation: Varför säger Umeå kommun nej till erfarna undersköterskor? Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP)	31
129/26 Fråga: Är tekniska nämnden beredd att ta ett större ekonomiskt ansvar för de viteskostnader som uppstår när LSS-bostäder saknas? Hanna Lundin Jernberg (L)	34
130/26 Fråga: Är inte våra äldre värda bättre och mer påkostad mat? Anders Ågren (M)	37

Ärenden

131/26 Motion 32/2025: Inrätta ett Äldrekompetenscenter, Veronica Kerr (KD)	38
132/26 Motion 33/2025: Trygg och tillgänglig skola; Veronica Kerr (KD), Anders Sellström (KD), Lucas Nilsson (KD) och Birgitta Nordvall (KD)	50
133/26 Motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion; Bore Sköld (V)	112
134/26 Motion 36/2025: Inrätta äldreombud i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)	126
135/26 Motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen; Elmer Eriksson (M)	139
136/26 Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030	148
137/26 KF Anmälningsärenden 2026-05-25	247

Tjänsteskrivelse

2026-05-21

Kommunfullmäktige

Diarienum: KS-2026/00117

Val av justerare och fastställande av dagordning 2026-05-25

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att till justerare av dagens protokoll utse Moa Brydsten (S) och Mattias Larsson (C)

att digital justering äger rum senast måndag 1 juni kl. 15.00

att fastställa dagordning för mötet.

Beredningsansvariga

Tomas Jakobsson

Olov Häggström

Förnamn, Efternamn
Befattning

Olov Häggström
Utredare

Tjänsteskrivelse

2026-03-20

Kommunfullmäktige

Diariennr: KS-2026/00340

Interpellation: Personliga kontakter i jämsällldhetsarbetet räcker inte; Maria Lindvall (-)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Maria Lindvall (-)(L) har inkommit med en interpellation till individ- och familjenämndens ordförande.

Personliga kontakter i jämsällldhetsarbetet räcker inte

Ett projekt kring våldsutsatt kvinnor och flickor startade i början av 2024 och då gick inbjudan ut till flera verksamheter att delta i ett samverkansforum. Under våren och hösten 2024 gjorde projektet stora satsningar med många försök med att få med olika aktörer och några kommuners socialtjänst i Västerbotten, (Nordmaling, Vännäs, Vindeln, Umeå, Bjurholm, Robertsfors). Ingen som arbetar med myndighetsutövning i den kommungruppen har trots förfrågan vid flera tillfällen svarat på deras kontaktförsök. Bara en av kommunerna, inte Umeå kommun, har tagit emot förfrågan från projektets– och det efter hjälp från en personlig kontakt men ändå lyckades projektet inte få ett svar från den kranskommunen heller.

Gällande Umeå kommun knöts en handläggare (via kontakter) till projektet men har inte deltagit på någon av projektets träffar. Det innebär att ingen från myndighetsutövning i Umeå kommun funnits representerad. När jag hör detta så slår det mig med full kraft att detta inte är en fungerande samhällsservice alls vilket gör mig väldigt upprörd.

Min fråga till Andreas Lundgren (S) ordförande för Individ- och familjenämnden är:

Hur Umeå kommun egentligen prioriterar arbetet mot kvinnor och tjejer i olika miljöer om det så är i gängkriminella miljöer eller andra om en organisation som Kvinno- och tjejjouren i Umeå inte kan komma i kontakt med förvaltningen för att informera om och ställa frågor i förhållande till ett projekt som delvis finansierats av andra myndigheter och JUSK?

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00340

Andreas Lundgren (S), individ- och familjenämndens ordförande lämnar följande skriftliga svar:

Maria Lindvall (-) har inkommit med en interpellation till mig som rör hur Umeå kommun prioriterar arbetet mot våld och exploatering av kvinnor och tjejer, samt hur samverkan fungerar när en ideell aktör upplever svårigheter att få kontakt med kommunen kring ett projekt.

Svar på frågan

Umeå kommun bedriver ett omfattande och samordnat arbete för att förebygga våld, kriminalitet och utsatthet bland kvinnor, flickor, barn och unga. I det kommunövergripande arbetet som exempelvis Umeå Växer Tryggt och Säkert (UVTS) sker samverkan med polis och andra aktörer, med fokus på att motverka att barn och unga rekryteras till kriminella miljöer. Det brottsförebyggande arbetet samordnas av stadsledningskontoret och samtliga verksamheter berörs av lagen (2023:196), vilket innebär att brottsförebyggande insatser ska ingå i respektive verksamhetsplan. Individ- och familjenämnden arbetar med tidiga insatser för barn och unga i riskzon inom ramen för familjebehandling och enheten för prevention samt ger råd och stöd till våldsutsatta och våldsutövare. Arbetet mot våld mot kvinnor och flickor är prioriterat och nämnden har ett tydligt ansvar enligt socialtjänstlagen.

Individ- och familjenämnden har sedan flera år ett idéburet offentligt partnerskap med Kvinno- och tjejjouren och Stadsmissionen i Umeå. Partnerskapet innebär fördjupad samverkan, fasta kontaktpersoner och etablerade forum för dialog och uppföljning, där frågor om samarbete, brister och utvecklingsbehov kan och ska hanteras.

Utöver detta finns flera strukturerade samverkansforum, bland annat kopplade till Centrum mot våld, som säkerställer löpande samarbete kring målgruppen våldsutsatta och våldsutövare. Det projekt som interpellationen sannolikt avser, *Under radarn*, är ett angeläget arbete där kommunen redan deltar genom jämsällldhetsstrategerna och där fungerande samverkan och tydliga kontaktvägar finns etablerade.

Sammanfattningsvis har kommunen rutiner och kontaktvägar för dialog och samverkan med ideella aktörer. För att säkerställa återkoppling och fungerande dialog är det viktigt att kontakt sker via kommunens funktions- eller nämndbrevlådor, via chef vid behov av representation i projekt samt via etablerade kontakter inom upprättad samverkan. Detta skapar tydlighet, rätt mottagare och minskar risken för att ärenden faller bort.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 100

Diariennr: KS-2026/00340

Interpellation: Personliga kontakter i jämställdhetsarbetet räcker inte; Maria Lindvall (-)(L)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

**att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av
tidsbrist.**

Ärendebeskrivning

Maria Lindvall (-)(L) har inkommit med en interpellation till individ- och familjenämndens ordförande.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 100

Diariennr: KS-2026/00340

Interpellation: Personliga kontakter i jämställdhetsarbetet räcker inte; Maria Lindvall (-)(L)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

**att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av
tidsbrist.**

Ärendebeskrivning

Maria Lindvall (-)(L) har inkommit med en interpellation till individ- och familjenämndens ordförande.

Tjänsteskrivelse

2026-04-17

Kommunfullmäktige

Diariennr: KS-2026/00408

Interpellation: Hur säkerställer kommunen att föreningar får kännedom om vilket stöd som finns att söka? Anders Sellström (KD)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Anders Sellström (KD) har inkommit med en interpellation till fritidsnämndens ordförande.

Hur säkerställer kommunen att föreningar får kännedom om vilket stöd som finns att söka?

Umeå har ett starkt och levande föreningsliv. Det är en av kommunens största tillgångar och en viktig del av det som gör Umeå attraktivt att leva och verka i. Föreningarna bidrar till gemenskap, folkhälsa, integration och meningsfull fritid för barn, unga och vuxna.

Samtidigt bygger mycket av föreningslivets verksamhet på ideella krafter. Det innebär att förutsättningarna kan variera kraftigt mellan olika föreningar, inte minst när det gäller administrativ kapacitet och kännedom om vilka stöd som finns att söka.

Vid fritidsnämndens sammanträde den 18 mars framkom att Umåker Travsällskap beviljats stöd efter att först, i samband med ett besök från tjänstepersoner, fått kännedom om att möjligheten över huvud taget fanns. Det i sig är positivt. Men det väcker också en större fråga.

Om etablerade föreningar saknar kännedom om vilka stöd som finns, finns det sannolikt fler föreningar som aldrig söker – inte för att behov saknas, utan för att informationen inte nått fram. Det riskerar att leda till en situation där stöd inte fördelas utifrån behov, utan utifrån vilka föreningar som råkar ha kunskap, kontakter eller resurser att navigera systemen. Det är i grunden en fråga om likvärdighet.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00408

För att kommunens stöd till föreningslivet ska få full effekt krävs inte bara att stöden finns, utan också att de är kända, tillgängliga och möjliga att ta del av för hela föreningslivet.

Mot denna bakgrund finns det skäl att få klarhet i hur kommunen arbetar med dessa frågor.

Med anledning av detta ställer Kristdemokraterna följande frågor:

1. Hur arbetar kommunen i dag för att säkerställa att samtliga föreningar får kännedom om vilka stöd som finns att söka?
2. Avser kommunen att vidta ytterligare åtgärder för att förbättra kommunikationen och säkerställa en mer likvärdig tillgång till stöd för föreningslivet?

Ari Leinonen (S), fritidsnämndens ordförande lämnar följande skriftliga svar:

Umeå kommun har ett föreningsregister där alla föreningar är välkomna att anmäla sig. Föreningen är själv ansvarig för att uppdatera sina uppgifter och kan anmäla sig till att få Föreningsbrevet. Föreningsbrevet går ut varje månad med information om till exempel alla kommunens bidragsformer och ansökningstider.

Utöver det deltar Föreningsbyrån i olika sammanhang för att informera och bjuder också in till dialogforum årligen. Under 2025 deltog Föreningsbyrån exempelvis på Umeå kommuns satsning på ett mobilt byakontor för att möta föreningarna på landsbygden. Vidare har Föreningsbyrån även satsat på att bjuda in till lokala dialoger på olika stadsdelsområden vilket pågått under två års tid. Aktuell information finns på Umeå kommuns hemsida.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 101

Diarienum: KS-2026/00408

Interpellation: Hur säkerställer kommunen att föreningar får kännedom om vilket stöd som finns att söka? Anders Sellström (KD)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Anders Sellström (KD) har inkommit med en interpellation till fritidsnämndens ordförande.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 101

Diariernr: KS-2026/00408

Interpellation: Hur säkerställer kommunen att föreningar får kännedom om vilket stöd som finns att söka? Anders Sellström (KD)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Anders Sellström (KD) har inkommit med en interpellation till fritidsnämndens ordförande.

Tjänsteskrivelse

2026-04-17

Kommunfullmäktige

Diariennr: KS-2026/00421

Interpellation: Vilka insatser görs mot homofobin i Umeås skolor? Anders Norqvist (L)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Anders Norqvist (L) har inkommit med en interpellation till kommunstyrelsens ordförande.

Vilka insatser görs mot homofobin i Umeås skolor?

Homofobin i Sveriges skolor ökar kraftigt. Andelen elever som instämmer i att det är lika naturligt att vara homosexuell som heterosexuell har rasat. För drygt tio år sedan svarade 54 procent ja. I dag är siffran 19 procent. Bland annat detta går att läsa i den senaste rapporten från "Forum för levande historia", baserad på över 8 000 elever i årskurs 9 och gymnasiet.

Det känns som vi står i en värderingsmässig brytpunkt när det gäller alla människors rätt att älska vem man vill. Under lång tid tog vi för givet att Sverige rörde sig i en allt mer öppen riktning. Forum för levande historias rapport visar att den tiden tyvärr kan vara förbi.

Det viktigaste är inte varifrån homofobin kommer utan det avgörande är att den finns och att den begränsar elevers frihet. Men för att kunna försvara elevernas rätt att vara sig själva måste vi veta mer om var homofobin tar sina värsta uttryck. Det är också viktigt att vuxenvärlden tar sitt ansvar.

Jag vill därför ställa följande frågor till kommunstyrelsens ordförande Hans Lindberg.

1. Finns det en systematisk kunskap om huruvida elever faktiskt vågar vara öppna med sin sexuella läggning i Umeås skolor?
2. Hur följs svaren om trakasserier gällande sexuell läggning i Unga-rapporten upp på skolnivå?
3. Hur hanteras homofobt språkbruk mellan elever och hur informeras föräldrarna om detta?

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00421

4. Vilken kompetensutveckling ges till lärarna rörande hbtqi-relaterade frågor?

Hans Lindberg (S), kommunstyrelsens ordförande överlämnar besvarandet till gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ordförande som lämnar följande skriftliga svar:

Anders Norqvist har inkommit med en interpellation rörande den nationella trenden avseende ökande intolerans mot HBTQI-minoriteter, och mer specifikt rörande vilka insatser som genomförs i Umeås skolor. Det är en ytterst angelägen fråga som Liberalerna tar upp, och jag skall försöka besvara den efter bästa tänkbara förmåga.

För det första är det förstås så att det stora arbetet avseende värdegrund och respekt för varandras olikheter, det görs i det dagliga arbetet och i mötet mellan våra elever och personalen. Det kan inte nog understrykas, för det är inte första gången som frågor om direkta insatser kopplat till värdegrundsfrågor dyker upp som interpellationer. På det sätt som vi diskuterar frågor av den här karaktären osynliggör vi omedvetet det massiva, ständigt pågående arbete som alla tusentals lärare och annan personal i skolorna gör varenda dag - om det så är korta samtal, hanterande av klassrumssituationer, eller komplicerade sociala situationer som avtäckts under möten med skolsköterskor, kuratorer, elevassistenter eller skolvårdar.

Det arbetet låter sig inte enkelt beskrivas som svar på konkreta frågor, men alla som har sett en skola från insidan förstår att det förhåller sig på det sättet - varje dag hanterar vuxna stora och små sociala problem och lever och andas skolans värdegrund, i akt och mening att sprida samma attityder till barn och elever.

Nu till svaren på frågorna:

Svar på fråga 1

Det beror på vad man avser när man säger "systematisk", och för den delen "faktiskt". Av helt uppenbara skäl har inte skolan vare sig rätt eller lust att registerföra människors sexuella läggning och jämföra de siffrorna med hur många som är öppna med sin sexuella läggning. Eftersom vi inte kan, eller vill, upprätta den typen av register är det svårt att säga hur stor andel av exempelvis homosexuella elever vågar vara öppna med sin sexuella läggning.

Våra elevenkäter följer inte exakt den frågan. Dock vet vi att våra elever är avsevärt tryggare än rikets snitt, såväl med sina skolkamrater som med

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00421

personalen, och dessutom vet de flesta var de skall vända sig om de blivit utsatta för kränkande behandling. Det är naturligtvis bara indicier, men en kvalificerad gissning skulle kunna vara att det inte verkar rimligt att eleverna i Umeås skolor skulle vara mer oroadade för att komma ut än hos någon annan huvudman.

Svar på fråga 2

Unga-enkäten följs upp på programnivå och i Plan mot kränkande behandling. Gymnasieskolorna arbetar med resultatet övergripande. Det är rektorerna som ansvarar för att hålla samman arbetet på respektive skolenhet och program.

I plan mot kränkande behandling följs de anmälningar som görs i systemet. Vi ser att anmälningar generellt ökar. Läsåret 24/25 registrerades totalt 36 kränkningsärenden i det system vi har för detta, varav tre handlar om ärenden kopplade till sexuell läggning. Pågående läsår 25/26 den 12 dec 2025, var totalt anmälda kränkningar 62 stycken varav fyra kopplade till sexuell läggning. Det är positivt att fler anmäler, men det finns naturligtvis ett mörkertal.

Svar på fråga 3

Språkbruk är en viktig del av det värdegrundsarbete som lärare och elevhälsa arbetar med. Värdegrundsarbetet är inskrivet i skollagen och i läroplanens kapitel 1 och kap 2:2, och därmed inte fritt valt arbete. I planen för kränkande behandling finns rutiner för hur vårdnadshavare skall kontaktas, i synnerhet i de fall där eleven är under 18 år.

Svar på fråga 4

Arbete kring sexualitet och samtycke ingår i flera ämnen på gymnasiet. Alla skolbibliotek på gymnasiet har regnbågshyllor. På Maja Beskow är biblioteket hbtq-diplomerat. Fortbildning i minoritetsfrågor sker regelbundet. Elevhälsan finns också som stöd till lärare i frågor kring hbtq. Många lärare har gott samarbete med RFSU, som bjuds in med regelbundenhet på många håll inom ramen för flera olika schemapositioner i skolan - såväl på naturkunskapen som under mentorstid. Även Rädde Barnens material i näraliggande ämnen används i klassrummen. Sexualitet, normer och värderingar, HBTQI-frågor, samtycke och relationsskapande har tagit större plats i klassrummen de senaste åren, och med det kommer även framflyttade positioner avseende vidareutbildning i dessa ämnen för lärare.

Många i elevhälsans personal har gått RFSU:s utbildning till sexualupplysare, och på vissa program är all personal utbildade av RFSU utifrån deras upplägg kring ämnet.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 102

Diariennr: KS-2026/00421

Interpellation: Vilka insatser görs mot homofobin i Umeås skolor? Anders Norqvist (L)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Anders Norqvist (L) har inkommit med en interpellation till kommunstyrelsens ordförande.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 102

Diariernr: KS-2026/00421

Interpellation: Vilka insatser görs mot homofobin i Umeås skolor? Anders Norqvist (L)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Anders Norqvist (L) har inkommit med en interpellation till kommunstyrelsens ordförande.

Tjänsteskrivelse

2026-04-17

Kommunfullmäktige

Diariennr: KS-2026/00424

Interpellation: Vilka åtgärder planeras med anledning av revisorernas allvarliga kritik mot äldrenämnden? Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Davis Kaza (AP) och **Patrik Brännberg (AP)** har inkommit med en interpellation till kommunstyrelsens ordförande.

Vilka åtgärder planeras med anledning av revisorernas allvarliga kritik mot äldrenämnden?

Umeå kommuns revisorer har riktat mycket skarp kritik mot äldrenämndens agerande under 2025. Detta i en skrivelse till kommunfullmäktiges presidium och äldrenämnden. Bakgrunden är naturligtvis de allvarliga missförhållanden om avslöjats det senaste året. Det handlar om vanvård inom särskilda boenden för äldre som har lett till dödsfall – som chefer försökt dölja; om våldtäkt och andra sexuella övergrepp inom den kommunala hemtjänsten.

I skrivelsen står bland annat följande:

”Vår sammantagna bedömning är därmed att äldrenämnden uppvisat stora brister i förhållande till fullmäktiges uppdrag och mål samt vad som anges i lag och föreskrifter för verksamheten. Vi anser även att äldrenämnden brustit i sitt ansvar att aktivt vidta åtgärder i förhållande till de brister som framkommit. Därtill bedömer vi att äldrenämnden inte säkerställt att verksamheten arbetat utifrån beslut, föreskrifter, riktlinjer, rutiner med mera. Vår bedömning är att bristerna medfört/riskerar att medföra till skada för enskilda äldre och utöver det allvarligt påverkat allmänhetens förtroende för kommunen och i synnerhet verksamheten för äldre.”

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00424

Vidare skriver revisorerna följande angående hur nämnden agerat i samband med att brister uppdagats:

”Vissa åtgärder har vidtagits under året utifrån aktuella händelser, men nämnden har inte tagit några aktiva beslut om åtgärder utifrån den information den fått för att snabbt komma tillrätta med bristerna, och därigenom öka följsamheten mot gällande föreskrifter. Nämnden har inte heller efterfrågat resultat och analys i tillräcklig utsträckning.”

Mot denna bakgrund ställer vi följande frågor:

1. Kommer det att vidtas några åtgärder inom äldreomsorgens verksamhet för att komma till rätta med de brister som revisorerna kritiserar?
2. Om ja: Vilka åtgärder planeras?
3. Kommer revisorernas kritik att tas upp som ett eget ärende på kommunstyrelsen och i kommunfullmäktige?

Hans Lindberg (S), kommunstyrelsens ordförande överlämnar besvarandet till äldrenämndens ordförande som lämnar följande skriftliga svar:

Svar på fråga 1

Självklart kommer åtgärder att vidtas i samklang med de iakttagelser och bedömningar som revisionen gjort. Rekommendationerna bygger på objektiva iakttagelser och revisionsbevis. Revisionen är en viktig del av det demokratiska arbetet och utgör med sina kontrollfunktioner ett verktyg för nämndernas förbättringsarbete.

Svar på fråga 2

De revisionsgranskningar som nu senast kommit äldrenämnden till del, de båda fördjupade granskningar med fokus på det systematiska kvalitetsarbetet, ska nämnden enligt revisionens önskemål respondera på senast i juni. I praktiken blir det i maj. Svaret på den grundläggande granskningen ska nämnden, efter särskilt önskemål, hantera som ett extraärende vid sammanträdet den 23/4 för att kunna utgöra en del av materialet under KFs ärende ”Årsredovisning 2025” som avhandlas idag.

Det finns en hög medvetenhet i nämnden om att åtgärder måste vidtas för att säkra trygghet, värdighet och kvalitet i omsorgen, därför har nämnden också lagt särskilda uppdrag på temat i nämndens VP (nov -25). Resultaten av uppdragen följer vi, och ger vid behov

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00424

respons på, vid varje sammanträde. I tertialuppföljningen (T1) förväntas en samlad rapportering kring progressen så långt. Somligt hanteras skyndsamt, och pilotstudier genomförs.

Under hösten och inför kommande verksamhetsplanering kommer nämnden att värdera de kvalitetshöjande åtgärder och pilotstudier som genomförts, naturligtvis också med beaktande av revisionens granskningar, för ställningstagande gällande verksamheten i stort.

Svar på fråga 3

Om jag är rätt informerad så ska nämndens yttrande över de fördjupade granskningarna anmälas till KF, helt enligt revisorernas önskemål.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 103

Diarienum: KS-2026/00424

Interpellation: Vilka åtgärder planeras med anledning av revisorernas allvarliga kritik mot äldrenämnden? Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP) har inkommit med en interpellation till kommunstyrelsens ordförande.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 103

Diarienum: KS-2026/00424

Interpellation: Vilka åtgärder planeras med anledning av revisorernas allvarliga kritik mot äldrenämnden? Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP) har inkommit med en interpellation till kommunstyrelsens ordförande.

Tjänsteskrivelse

2026-04-17

Kommunfullmäktige

Diariennr: KS-2026/00425

Interpellation: Granskning av kommunens föreningar; Joline Göttfert (M)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Joline Göttfert (M) har inkommit med en interpellation till fritidsnämndens ordförande.

Granskning av kommunens föreningar

Under 2025 har Föreningsbyrån i Umeå kommun haft fokus på att granska samtliga ideella bidragsberättigade föreningar. Genom granskningen vill kommunen säkerställa att kommunala bidrag används på ett korrekt sätt, motverka välfärdsbrott samt se till att föreningar i kommunen följer de krav som ställs för att få kommunalt stöd.

Förra året gjordes en rapport om kommunens stöd till föreningslivet. Enligt rapporten genomfördes nio fördjupade granskningar 2024, vilket resulterade i att två föreningar blev klassade som ej bidragsberättigade och en förening blev polisanmäld. I årets rapport, som presenterades i mars för fritidsnämnden, finns ingen statistik om hur många föreningar som har polisanmälts eller efter granskning inte har klassats som bidragsberättigade.

Det har även gjorts en rapport om genomlysningen av bidragsberättigade föreningar i kommunen. Där står det att "ingen förening misstänktes för oegentligheter eller bidragsfuskar" och att "genomlysningen inte har lett till polisanmälningar eller ytterligare enskilda granskningar." Det är däremot känt att kommunen har gjort åtminstone en polisanmälan mot en förening, vilket också lokalmedia har skrivit om.

Det är positivt att det genomförs granskningar för att motverka välfärdsbrottslighet och se till att kommunala stöd går till rätt saker. Det är även viktigt att politiken får information om några oegentligheter upptäcks, samt att det finns tillgänglig statistik som kan följas över tid. Eftersom det är fler nämnder än fritidsnämnden som betalar ut stöd till ideella

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00425

föreningar så är det av stor vikt att relevant information också kan delas mellan förvaltningar och nämnder i brottsförebyggande syfte.

Med anledning av ovanstående ställer jag följande frågor till fritidsnämndens ordförande Ari Leinonen (S).

1. Hur många polisanmälningar av föreningar har kommunen gjort under 2025?
2. Hur många föreningar som granskades 2025 blev inte bidragsberättigade?
3. Anser du att det behövs en bättre kommunikation mellan nämnder och förvaltningar när oegentligheter upptäcks kopplat till föreningar?

Ari Leinonen (S), fritidsnämndens ordförande lämnar följande skriftliga svar:

Det ideella föreningslivet har en central roll i samhället. Genom föreningar skapas bland annat demokratiskt engagemang, social gemenskap, meningsfull fritid och viktiga samhällsinsatser. Kommunens stöd till föreningslivet är därför en viktig förutsättning för ett sammanhållet och tryggt Umeå. Samtidigt ställs krav på kommuner att säkerställa att offentliga medel används på ett korrekt sätt. Nationellt har frågor om välfärdsbrott och missbruk av offentliga stöd uppmärksammats och flera myndigheter pekar på vikten av att kommuner arbetar systematiskt med uppföljning och kontroll. Utifrån det så har Umeå kommun, i jämförelse med andra kommuner, kommit väldigt långt i detta arbete.

Mot denna bakgrund har Föreningsbyrån genomfört en omfattande genomlysning av de ideella föreningar som är bidragsberättigade i Umeå kommun. Målsättningen har varit att stärka tillförlitligheten i bidragssystemet samtidigt som föreningslivets förutsättningar att verka långsiktigt och demokratiskt värnas.

Svar på fråga 1

Två föreningar har polisanmälts under 2025. Fritidsnämndens presidium är alltid informerade om det görs en polisanmälan och varför.

Svar på fråga 2

Under den genomlysning som gjordes flyttades 26 föreningar till kategorin ej bidragsberättigade, 16 flyttades till vilande då föreningarna inte längre är verksamma. Anledningen till att föreningar efter genomlysningen har fått förändrad bidragsstatus beror i inget fall på misstanke om missbruk av medel eller andra former av oegentligheter.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00425

Den vanligaste orsaken är i stället att föreningar inte längre är aktiva och därför inte har uppdaterat eller laddat upp de handlingar som krävs för att upprätthålla status som bidragsberättigad förening. Vid genomlysningen har berörda föreningar uppmärksammats på saknade eller bristfälliga underlag och getts möjlighet att inkomma med kompletteringar inom angiven tid. I de fall där sådan återkoppling har uteblivit har bidragsstatus ändrats. När kompletta och korrekta handlingar därefter inkommer kan statusen omprövas, vilket också har skett i något fall.

Mot denna bakgrund planeras från och med 2026 en förstärkt satsning på stöd, utbildning och information till föreningar i frågor som rör föreningsadministration och grundläggande formalia.

Samtidigt visar genomlysningen att Umeås föreningsliv i grunden är starkt och välfungerande och utgör en central del av kommunens samhällsbygge.

Svar på fråga 3

Föreningsbyrån utgör Umeå kommuns samlade ingång för föreningslivet och har gjort det sedan mitten av 90-talet. Verksamheten handlägger samtliga föreningsstöd i enlighet med regelverket och deltar även i beredningar av andra stödformer. De förvaltningar som i dagsläget inte involverar Föreningsbyrån i sina beredningar bör göra detta.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 104

Diarienum: KS-2026/00425

Interpellation: Granskning av kommunens föreningar; Joline Göttfert (M)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Joline Göttfert (M) har inkommit med en interpellation till fritidsnämndens ordförande.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 104

Diarienum: KS-2026/00425

Interpellation: Granskning av kommunens föreningar; Joline Göttfert (M)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga interpellationen till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Joline Göttfert (M) har inkommit med en interpellation till fritidsnämndens ordförande.

Tjänsteskrivelse

2026-05-08

Kommunfullmäktige

Diariennr: KS-2026/00446

Interpellation: Hur får vi fler tjejer i grundskolan att intressera sig för natur- och teknikämnen i gymnasiet, STEM? Hanna Lundin Jernberg (L)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Hanna Lundin Jernberg (L) har inkommit med en interpellation till kommunstyrelsens ordförande.

Hur får vi fler tjejer i grundskolan att intressera sig för natur- och teknikämnen i gymnasiet, STEM?

Sverige är en framstående tekniknation. Vi har byggt vårt välstånd på uppfinningsrikedom och en högutbildad befolkning. Men idag uppger åtta av tio bolag att de inte kan expandera verksamheten på grund av att de inte hittar rätt kompetenser inom STEM – ämnena naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik. Därtill finns en splittrad bild av kunskapsläget i skolan, internationella undersökningar pekar på ett tapp i svenska elevers matematikkunskaper över tid. Mängden toppresterande elever sjunker och konsekvensen är ofrånkomligen att Sveriges konkurrenskraft hotas. Även företag i Umeå påverkas av denna kompetensbrist.

Dagens komplexa och kunskapsintensiva globala ekonomi ställer nya krav på oss att hänga med. Samtidigt ser vi att alltför få tjejer väljer utbildningar inom teknik och naturvetenskap.

På våra gymnasieskolor är andelen kvinnliga elever på teknikprogrammet oroväckande låg, och många av dem som skulle kunna göra karriär inom ingenjörsvetenskap väljer istället andra utbildningsvägar. Detta är inte en slump, det handlar om brist på förebilder, otillräcklig vägledning och ett samhällsklimat där tjejer sällan uppmuntras att satsa på teknik.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga kommunstyrelsens ordförande:

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00446

1. Vilka initiativ finns och planeras i Umeås grundskolor för att stärka tjejers intresse och självförtroende för STEM?
2. Hur följer kommunen upp sina insatser för att öka tjejers intresse för STEM, och hur utvärderas deras effekt över tid?
3. Hur ser kommunen på att utveckla samarbeten mellan skola, universitet och näringsliv för att öka intresset för STEM bland tjejer redan i grundskolan?

Hans Lindberg (S), kommunstyrelsens ordförande överlämnar besvarande till Moa Brydsten (S), för- och grundskolenämndens ordförande som lämnar följande skriftliga svar:

Interpellanten lyfter viktiga frågor kring flickors intresse för STEM-ämnen. En del av att klara kompetensförsörjningen inom dessa viktiga branscher är förstås att flickor i högre utsträckning väljer att fördjupa sig i natur- och teknikämnena. Ansvaret för att detta skall ske delas av många parter. Det spelar roll hur föräldrar väljer att prata med sina döttrar om vilka vägar som står öppna för dem. Det spelar roll hur Studie- och yrkesvägledningen fungerar. Det spelar roll hur undervisningen i sig marknadsför hur spännande ämnen det är. Det spelar roll hur attraktiva gymnasieprogrammen och universitetsutbildningarna är och vilka möjligheter som de kan erbjuda. Sist men inte minst spelar det roll hur arbetsgivarna är med och marknadsför och engagerar sig i den yngre generationens engagemang för ämnena. Kort sagt - hela samhället behöver hjälpas åt och vrida diskussionen i rätt riktning för att detta skall lyckas. Och naturligtvis skall skolan vara en konstruktiv medskapare till ett sådant skifte.

Svar på fråga 1

Flickor i årskurs 8 deltar i IGE, *Introduce a Girl to Engineering Day*, som är ett nationellt koncept från Teknikföretagen där tjejer i årskurs 8 får prova på ingenjörsyrket under en dag. Deltagandet har varit uppskattat och ger flickor värdefulla möjligheter att träffa förebilder och få en konkret bild av ingenjörsyrken. Teknikföretagen har även ett samarbete med Dragonskolan genom tjejlyftet, ett samarbete där flickor från högstadiet erbjuds komma och besöka el- industri- och teknikprogrammen.

För att skapa tidiga och återkommande möjligheter till teknikinspiration erbjuds även varje år heldagsbesök för elever i årskurs 5 och 8. Under dessa dagar får klasser komma och prova på olika teknikyrken och arbeta praktiskt med teknik och problemlösning. Detta initiativ kommer att utökas eftersom intresset och effekten har varit tydlig.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00446

Från januari startas även ett nytt initiativ där elever från Teknikprogrammet kommer att besöka högstadielklasser för att hålla egna tekniklektioner. Syftet är att skapa möten mellan unga elever och gymnasieelever som förebilder och därigenom inspirera fler flickor för tekniska utbildningar.

Vi har även länge samarbetat med Pepp, en organisation som inspirerar tjejer att upptäcka möjligheterna med teknikbranschen.

Utöver dessa direkta samarbeten och insatser, gör kommunen också mycket dagligt arbete för att skapa och behålla tjejers intresse för natur- och teknikämnena i grundskolan och därmed locka till vidare studier inom STEM. Det kan handla om allt från hur profileringen av gymnasieprogrammen ser ut, genom kompetensutvecklingsdagar för lärare, till att i det dagliga arbetet jobba mot stereotypa könsroller och för likabehandling.

Svar på fråga 2

Kommunen följer årligen upp könsfördelning och söktryck på våra gymnasieprogram. Arbetet med riktade insatser för att stärka flickors intresse för STEM, såsom deltagandet i IGE, teknikdagar för årskurs 5 och 8 och nya högstadieundervisningsinitiativet, utvecklas mer systematiska metoder för långsiktig uppföljning. Syftet är att skapa ett mer tillförlitligt underlag för att bedöma insatsernas effekt, särskilt i fråga om hur flickor upplever aktiviteterna, i vilken utsträckning dessa bidrar till stärkt självförtroende inom STEM samt om insatserna når de målgrupper som har störst behov. Detta utvecklingsarbete är av strategisk betydelse och avses fortgå med inriktning mot ökad kvalitet, träffsäkerhet och långsiktig hållbarhet i genomförda åtgärder.

Svar på fråga 3

Ett sätt för att öka intresset för STEM bland flickor i grundskolan skulle kunna handla om att skapa förebilder och mentorskap exempelvis genom mentorskapsprogram där universitetens kvinnliga forskare och näringslivets kvinnliga ingenjörer agerar förebilder. Det hjälper flickor att visualisera sig själva i yrkesrollen, stärker deras motivation, framtidstro och breddar rekryteringsbasen till tekniska och naturvetenskapliga utbildningar.

Ett annat sätt handlar om att utmana elever i grundskolan genom praktiska och verklighetsnära projekt där näringslivet och universiteten utmanar eleverna med verkliga problem. Elever kan exempelvis arbeta med case från lokala företag i samverkan med lärarstudenter från universitet, vilket bidrar till ökad relevans i undervisningen och en tydligare koppling mellan

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00446

teori och praktik. Ett sådant arbetssätt bedöms stärka både motivation och förståelse, samtidigt som det skapar tidiga kontakter med möjliga framtida studie- och yrkesval.

Diariennr: KS-2026/00516

Interpellation: Varför säger Umeå kommun nej till erfarna undersköterskor? Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Davis Kaza (AP) och **Patrik Brännberg (AP)** har inkommit med en interpellation till äldrenämndens ordförande.

Varför säger Umeå kommun nej till erfarna undersköterskor?

Det talas ofta om problemen med kompetensförsörjningen i Umeå kommun, det vill säga att det är svårt att hitta exempelvis utbildade undersköterskor att anställa inom äldreomsorgen. Ett skäl till detta är att det är för få som utbildar sig till undersköterskor i förhållande till behoven.

Sedan år 2016 har andelen undersköterskor minskat från ca 70 procent till 54 procent. Äldreomsorgsdirektören stod i kommunfullmäktige i januari och berättade att endast 26 procent av kommunens senaste fasta anställningar hade haft en formell vård- och omsorgsutbildning.

Trots svårigheterna att rekrytera undersköterskor har vi via flera källor fått veta att Umeå kommun vid en rad tillfällen nekat utbildade undersköterskor i 50-årsåldern, med många års erfarenhet i yrket, anställning i kommunen! Detta trots att personerna haft vana och erfarenhet av arbete både på äldreboenden, inom personlig assistans och inom hemtjänsten.

Några exempel på skäl till att personer nekats anställning:

- En person har engagerat sig mycket i arbetsmiljön på sina tidigare arbetsplatser
- En person har barn som varit sjuka och har därför tvingats ta ut mycket VAB
- En person har haft några veckors korttidsfrånvaro för influensa och vinterkräksjuka

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00516

- En person har varit mån om att hålla ordning och reda på jobbet – och ansetts ”jobbig”
- En person har varit skyddsombud och uppskattats av kollegorna för detta

Inget av detta handlar om ovanliga omständigheter. Det är vanligt att personer blir sjuka eller tvingas vara hemma med sjuka barn. Det borde ses som något positivt att personer engagerar sig i arbetsmiljöfrågor eller är måna om att hålla ordning och reda. Ändå har dessa personer fått negativa referenser för detta av tidigare arbetsgivare (i vissa fall har den tidigare arbetsgivaren varit Umeå kommun) – och därmed nekats anställning eller inte ens kallats till intervju. Detta är inte rimligt och antyder någon form av systemfel.

Mot denna bakgrund vill vi ställa följande frågor:

1. Vad beror det på att Umeå kommun säger nej till erfarna undersköterskor?
2. Hur stor andel av de nyanställda inom äldreomsorgen under 2026 (januari till april) har haft undersköterskeutbildning?
3. Vem är ansvarig för rekryteringsprocessen inom äldrenämndens verksamheter?

Lena Karlsson Engman (S), äldrenämndens ordförande lämnar följande skriftliga svar:

Svar på AP interpellation om rekrytering och orsaker till nekad anställning.

Svar på fråga 1

Umeå kommun säger generellt sett inte nej till erfarna undersköterskor. De gånger det sker kan det bero på olika saker, några exempel är:

- antalet utlysta tjänster underskrider inkomna ansökningar som lever upp till kravprofilen
- den sökandes meriter i kombination med referenstagning visar att annan sökande är mer lämpad för tjänsten i fråga
- den sökande förekommer i brotts- och eller belastningsregister

Svar på fråga 2

49 % av de personer som fått en anställning registrerad under januari till och med april har undersköterskekompetens, eller i reda siffror 19 av 39

Svar på fråga 3

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00516

Umeå kommun har en kommunövergripande riktlinje för rekrytering som är beslutad av HR-direktören. Äldreomsorgens rekryteringsprocess är i sin tur fastställd av äldreomsorgsdirektören. Anställande chef är ytterst ansvarig för att den beslutade riktlinjen och rekryteringsprocessen följs. I äldreomsorgen finns därtill äldreomsorgens rekryteringscentrum som en resurs för anställande chef. Äldreomsorgens HR-chef är ansvarig chef för rekryteringscentrum.

Tjänsteskrivelse

2026-04-23

Kommunfullmäktige

Diariennr: KS-2026/00450

Fråga: Är tekniska nämnden beredd att ta ett större ekonomiskt ansvar för de viteskostnader som uppstår när LSS-bostäder saknas? Hanna Lundin Jernberg (L)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Hanna Lundin Jernberg (L) har inkommit med en fråga till tekniska nämndens ordförande.

Umeå kommun har under flera år haft problem med att verkställa beslut enligt LSS, vilket lett till många återkommande viten från IVO i mångmiljonklassen. Det innebär både stora kostnader för nämnden som hade kunnat användas till betydligt viktigare saker. Inte minst är det en oacceptabel situation för de personer som inte får det stöd de har rätt till. En central orsak är bristen på LSS-bostäder. Trots att individ- och familjenämnden länge redovisat behoven av bostäder för tekniska nämnden har utbyggnaden inte hållit tillräcklig takt. Samtidigt är det individ- och familjenämnden som belastas ekonomiskt när beslut inte kan verkställas, trots att förutsättningarna i hög grad beror på tekniska nämndens ansvar för bostadsförsörjning. Detta riskerar att skapa otydliga ansvarsförhållanden och felaktiga incitament inom kommunen.

Fråga:

Är tekniska nämnden beredd att ta ett större ekonomiskt ansvar för de viteskostnader som uppstår när LSS-bostäder saknas?

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 106

Diariernr: KS-2026/00450

Fråga: Är tekniska nämnden beredd att ta ett större ekonomiskt ansvar för de viteskostnader som uppstår när LSS-bostäder saknas? Hanna Lundin Jernberg (L)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga frågan till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Hanna Lundin Jernberg (L) har inkommit med en fråga till tekniska nämndens ordförande.

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2026-04-27

§ 106

Diariernr: KS-2026/00450

Fråga: Är tekniska nämnden beredd att ta ett större ekonomiskt ansvar för de viteskostnader som uppstår när LSS-bostäder saknas? Hanna Lundin Jernberg (L)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att bordlägga frågan till nästa sammanträde på grund av tidsbrist.

Ärendebeskrivning

Hanna Lundin Jernberg (L) har inkommit med en fråga till tekniska nämndens ordförande.

Tjänsteskrivelse

2026-05-22

Kommunfullmäktige

Diariennr: KS-2026/00553

Fråga: Är inte våra äldre värda bättre och mer påkostad mat? Anders Ågren (M)

Förslag till beslut

Ärendebeskrivning

Anders Ågren (M) har inkommit med en fråga till tekniska nämndens ordförande Christina Bernhardsson (S):

Är inte våra äldre värda bättre och mer påkostad mat?

Umeå kommun gör stora ekonomiska överskott. Samtidigt möts vi återkommande av rapporter om undernärda och svältande äldre på våra kommunala vård- och omsorgsboenden. Som jag har förstått det från personal så sparas det också ute i verksamheterna in på sådant som frukost, mellanmål och kvällsfika. De boende betalar ju förövrigt en avgift för kosten, utöver hyra och avgift för vård- och omsorg.

I ett inslag i Sveriges Radio P4 Västerbotten (30/4) avslöjas nu att Umeå kommun lägger mindre pengar på mat på äldreboendena än vad statliga Kriminalvården gör på anstalterna i kommunen:

”Livsmedelskostnaderna för alla måltider på äldreboendena är 79 kronor per person och dygn. Omvårdnadsprofessor Britt-Inger Saveman i Umeå är kritisk, och tycker att de äldre ska få dyrare mat. ”Jag tror att det är en fråga om ålderism och diskriminering”, säger hon.”

Måltidsservice ligger under tekniska nämnden.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga till tekniska nämndens ordförande Christina Bernhardsson (S), :

1. Är inte de äldre på Umeås kommunala vård- och omsorgsboende värda en bättre, mer näringsriktig och påkostad mat än vad de får idag?

Tjänsteskrivelse

2025-12-16

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienumr: KS-2025/00800

**Motion 32/2025: Inrätta ett Äldrekompetenscenter,
Veronica Kerr (KD)****Förslag till beslut**

Kommunfullmäktige beslutar

Att anse motionen besvarad i enlighet med äldrenämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna (KD) yrkar i motion 32/2025 att kommunfullmäktige beslutar:

- Att utreda och inrätta ett Äldrekompetenscenter som en permanent del av äldreomsorgens kvalitets- och utvecklingsarbete.
- Att Äldrekompetenscentret ska ha två huvuduppgifter: mentorskap för nyanställda samt återkommande kvalitetssäkring inom centrala vårdområden.
- Att utbildning inom Äldrekompetenscentret ska ha ett tydligt fokus på personcentrerad vård, där varje äldre persons integritet, delaktighet och behov sätts i centrum.

Äldrenämnden har yttrat sig och föreslår att kommunfullmäktige ska anse motionen besvarad då motionens intentioner ligger i linje med det utvecklingsarbete som pågår inom äldreomsorgen.

Beslutsunderlag

Motion 32/2025

Äldrenämndens yttrande

Jämställdhetsutskottets yttrande

Beslutet ska skickas till

Motionären

ÄN

Elin Pietroni
StadsdirektörSofia Gustafsson
Nämndsekreterare

Umeå kommun
Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag
2025-12-11

§ 67

Diarienum: KS-2025/00800

JUSK yttrande på motion 32/2025: Inrätta ett Äldrekompetenscenter, Veronica Kerr (KD)

Beslut

Jämställdhetsutskottet föreslår kommunfullmäktige

att anse motionen besvarad

Reservation

Anna-Karin Sjölander (C) reserverar sig mot beslutet.

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna (KD) yrkar i motion 32/2025 att kommunfullmäktige beslutar:

- Att utreda och inrätta ett Äldrekompetenscenter som en permanent del av äldreomsorgens kvalitets- och utvecklingsarbete.
- Att Äldrekompetenscentret ska ha två huvuduppgifter: mentorskap för nyanställda samt återkommande kvalitetssäkring inom centrala vårdområden.
- Att utbildning inom Äldrekompetenscentret ska ha ett tydligt fokus på personcentrerad vård, där varje äldre persons integritet, delaktighet och behov sätts i centrum.

I motionen lyfts vikten av en långsiktig, systematisk lösning som stärker kvaliteten inifrån inom äldreomsorgen. Centret föreslås fungera både som utbildnings- och utvecklingsresurs, där mentorskap och kvalitetssäkring är centralt.

Äldrenämnden lyfter i sitt yttrande bland annat ett planerat införande av kvalitetsundersköterskor på samtliga vård och omsorgsboenden samt hänvisar till utbildningar som äldreomsorgsförvaltningen erbjuder

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag

2025-12-11

nyanställda utbildningsinsatser för att bidra till ett lärande i hela organisationen samt ett planerat införande av kvalitetsundersköterskor på samtliga vård- och omsorgsboenden.

Äldrenämnden yrkar på att kommunfullmäktige ska anse motionen besvarad då motionens intentioner ligger i linje med det utvecklingsarbete som pågår inom äldreomsorgen.

Jämställdhetsutskottets yttrande

Att arbeta i verksamheter med omsorg som fokus är av tradition kvinnodominerat. Statistik i Umeå kommun visar att av månadsavlönade november 2025, så är det 72 procent kvinnor och 28 procent män som arbetar inom äldrenämndens verksamheter. Jämställdhetsutskottet vill vara tydlig med att för att klara kompetensförsörjningen, vara en attraktiv arbetsgivare och möjliggöra för människor att må bra på arbetet behövs mer innovation och framåtblickande i yrkesgrupper inom vård och omsorg.

Detta kommer att kräva ett utvecklingsarbete i flera delar av organisationen, och arbete behöver gå från ständiga förbättringar till större innovationskliv, och att göra saker på ett annat sätt än tidigare. Här har jämställdhetsutskottet initierat dialog med äldrenämnden om det tillskott med syfte att arbeta för att nå inriktningsmålen som kommunfullmäktige beslutat om i 2026 års budget och ser gärna mer samverkan i jämställdhetsfrågorna.

Beslutsunderlag

Motion 32/2025

Äldrenämndens yttrande

Beredningsansvariga

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet

Jämställdhetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Lucas Nilsson (KD) och Anna-Karin Sjölander (C) – bifall till motionen

Umeå kommun

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag2025-12-11

Charlotta Westerlund (S) – bifall till tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad)

Propositionsordning som godkänns

Tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad) mot bifall till motionen. Ordförande finner att jämställdhetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad)

Reservation

Anna-Karin Sjölander (C) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

§ 156

Diarienumr.: ÄN-2025/00218

**Yttrande över motion 32/2025 - Inrätta ett
Äldrekompetenscenter****Beslut**

Äldrenämnden föreslår kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Reservationer

Veronica Kerr (KD) reserverar sig mot beslutet med följande motivering:

”Dessa motioner är delar av Kristdemokraternas reformpaket för äldreomsorgen. Attsatserna är viktiga steg i den förändring vi vill se. Mycket händer nationellt och lagändringar är på gång, vilket kan innebära att flera av motionerna i slutändan besvaras när fullmäktige fattar beslut. Men vi är inte där ännu. Förvaltningens yttranden bekräftar att problemen kvarstår – ändå föreslår nämnden inga skarpa åtgärder. Att hänvisa till ”pågående arbete” eller invänta framtida lagstiftning löser inte bristerna i trygghet, språk, arbetsmiljö eller kompetensutveckling. Våra förslag skulle stärka kvaliteten och ge verksamheten långsiktigt stöd, bland annat genom ökad trygghet i rekrytering, tydligare språknivåer, bättre avlastning och ett samlat kompetenscenter. Äldreomsorgen behöver konkreta beslut – inte passiva konstateranden.”

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna i Umeå har föreslagit att kommunfullmäktige beslutar

- Att utreda och inrätta ett Äldrekompetenscenter som en permanent del av äldreomsorgens kvalitets- och utvecklingsarbete.
- Att Äldrekompetenscenter ska ha två huvudsakliga uppgifter: mentorskap för nyanställda och återkommande kvalitetssäkring inom centrala vårdområden.
- Att utbildning inom Äldrekompetenscentret ska ha ett tydligt fokus på personcentrerad vård, där varje persons integritet, delaktighet och behov sätts i centrum.

Omfattande utvecklingsarbete genomförs för att stärka kompetens och kvalitet inom äldreomsorgen. Insatserna omfattar bland annat införandet

Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2025-11-20

av kvalitetsundersköterskor, praktisk och teoretisk introduktion för nyanställda och satsning på erfarna sjuksköterskor med utbildningsuppdrag. Vidare har HR-enheten har förstärkts med nya funktioner för lärande och språkutveckling, med uppdrag att samordna och stödja utbildningsinsatser i hela organisationen.

Motionens förslag ligger i linje med det arbete som pågår.

Beslutsunderlag

Motion 32/2025: Inrätta ett Äldrekompetenscenter

Yttrande över motion 32/2025 - Inrätta ett Äldrekompetenscenter

Beredningsansvariga

Susanna Hellström, HR-strateg

Rebecca Andersson, HR-chef

Förslag till beslut under överläggningarna

Veronica Kerr (KD) – Bifall till motionen

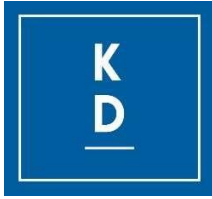
Socialdemokraterna, Lotta Holmberg (M) och Åsa Bäckström (-) (V) - Bifall till äldreomsorgsförvaltningens förslag till beslut

Äldrenämndens beslutsordning

Ordföranden ställer proposition på äldreomsorgsförvaltningens förslag mot Kerrs förslag och finner att nämnden beslutar i enlighet förvaltningens förslag.

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

MOTION 2025-09-11

Inrätta ett Äldrekompetenscenter

Bakgrund

Britt-Inger Saveman, professor emerita i omvårdnad, beskriver i sin rapport om äldreomsorgen i Umeå, hur allvarliga brister återkommer trots upprepade satsningar. Ett av hennes förslag är att inrätta en så kallad ”Äldrepluton” – en grupp pensionerade sjuksköterskor och vårdlärare som snabbt kan gå in och stärka kompetensen i verksamheten. Förslaget har fått stor uppmärksamhet och även politiskt stöd.

Vi delar uppfattningen att äldreomsorgen behöver stärkas, men ser risker med att skapa parallella strukturer som får otydliga mandat och riskerar dubbelstyrning. Vår bedömning är att Umeå behöver en långsiktig, systematisk lösning som stärker kvaliteten inifrån.

Motivering

Ett Äldrekompetenscenter skulle kunna ta tillvara engagemanget bakom Äldreplutonen, men samtidigt bli en permanent del av kommunens kvalitetsarbete. Centret kan fungera både som utbildnings- och utvecklingsresurs, där mentorskap och kvalitetssäkring är centralt.

Mentorskapet bör vara strukturerat och långsiktigt. Det ska bygga på att personer inom samma yrkesgrupp men med längre erfarenhet fungerar som stöd för nyanställda och mindre erfarna kollegor. På så sätt får personalen en trygg person att vända sig till i svåra situationer. Mentorskapet kan också bli ett forum för att hantera etiska frågor och dilemman i vardagen – situationer där det inte alltid finns ett givet rätt eller fel, men där erfarenhet och reflektion kan vägleda. På så sätt stärker vi både kompetensen, arbetsglädjen och bidrar till att motverka en osund tystnadskultur. En kultur av öppenhet och lärande kan därigenom utvecklas, vilket i förlängningen gynnar både personalen och de äldre.

Genom att koppla utbildningen till ett tydligt fokus på personcentrerad vård kan Äldrekompetenscentret säkerställa att nya medarbetare och vikarier introduceras på ett sätt som sätter den äldres integritet, delaktighet och behov i centrum. Det skulle också kunna omfatta återkommande utbildning för ordinarie personal, särskilt inom områden som hygien, nutrition, demensvård och munhälsa.

Med en sådan struktur kan vi långsiktigt höja kvaliteten, skapa trygghet för de äldre och ge personalen bättre stöd i sitt arbete.

Förslag till beslut

Kristdemokraterna i Umeå yrkar att kommunfullmäktige beslutar:

1. Att utreda och inrätta ett Äldrekompetenscenter som en permanent del av äldreomsorgens kvalitets- och utvecklingsarbete.
2. Att Äldrekompetenscentret ska ha två huvuduppgifter: mentorskap för nyanställda samt återkommande kvalitetssäkring inom centrala vårdområden.
3. Att utbildning inom Äldrekompetenscentret ska ha ett tydligt fokus på personcentrerad vård, där varje äldre persons integritet, delaktighet och behov sätts i centrum.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-03-17

§ 62

Diarienum: KS-2025/00800

Motion 32/2025: Inrätta ett Äldrekompetenscenter; Veronica Kerr (KD)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse motionen besvarad i enlighet med äldrenämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna (KD) yrkar i motion 32/2025 att kommunfullmäktige beslutar:

- Att utreda och inrätta ett Äldrekompetenscenter som en permanent del av äldreomsorgens kvalitets- och utvecklingsarbete.
- Att Äldrekompetenscentret ska ha två huvuduppgifter: mentorskap för nyanställda samt återkommande kvalitetssäkring inom centrala vårdområden.
- Att utbildning inom Äldrekompetenscentret ska ha ett tydligt fokus på personcentrerad vård, där varje äldre persons integritet, delaktighet och behov sätts i centrum.

Äldrenämnden har yttrat sig och föreslår att kommunfullmäktige ska anse motionen besvarad då motionens intentioner ligger i linje med det utvecklingsarbete som pågår inom äldreomsorgen.

Beslutsunderlag

Motion 32/2025

Äldrenämndens yttrande

Jämställdhetsutskottets yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-03-17

Hans Lindberg (S) och **Lena Andersson (M)** – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad).

Maja Westling Palmberg (C) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att näringslivs- och arbetsutskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag att anse motionen besvarad.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till

Motionären

ÄN

Umeå kommun

Protokollsutdrag

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-02-17

§ 71

Diarienum: KS-2025/00800

Motion 32/2025: Inrätta ett Äldrekompetenscenter; Veronica Kerr (KD)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse motionen besvarad i enlighet med äldrenämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna (KD) yrkar i motion 32/2025 att kommunfullmäktige beslutar:

- Att utreda och inrätta ett Äldrekompetenscenter som en permanent del av äldreomsorgens kvalitets- och utvecklingsarbete.
- Att Äldrekompetenscentret ska ha två huvuduppgifter: mentorskap för nyanställda samt återkommande kvalitetssäkring inom centrala vårdområden.
- Att utbildning inom Äldrekompetenscentret ska ha ett tydligt fokus på personcentrerad vård, där varje äldre persons integritet, delaktighet och behov sätts i centrum.

Äldrenämnden har yttrat sig och föreslår att kommunfullmäktige ska anse motionen besvarad då motionens intentioner ligger i linje med det utvecklingsarbete som pågår inom äldreomsorgen.

Beslutsunderlag

Motion 32/2025

Äldrenämndens yttrande

Jämställdhetsutskottets yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Umeå kommun

Protokollsutdrag

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-02-17

Hans Lindberg (S) och **Lena Andersson (M)** – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad).

Maja Westling Palmberg (C) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att näringslivs- och arbetsutskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag att anse motionen besvarad.

Beslutet ska skickas till

Motionären

ÄN

Tjänsteskrivelse

2026-03-04

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00801

Motion 33/2025: Trygg och tillgänglig skola; Veronica Kerr (KD), Anders Sellström (KD), Lucas Nilsson (KD) och Birgitta Nordvall (KD)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

Att anse motionen besvarad i enlighet med för- och grundskolenämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna har anmält rubricerad motion till kommunfullmäktige och yrkar att kommunfullmäktige beslutar:

- **Att** kommunfullmäktige ger för- och grundskolenämnden i uppdrag att senast under 2026 presentera en plan för tillräcklig tillgänglighet till resursskolor i grundskolan.
- **Att** det inrättas ett kommunövergripande kompetenscenter för NPF-stöd och handledning med uppdrag att sprida kunskap och kvalitetssäkra arbetet med tillgängliga lärmiljöer.
- **Att** tydliga kriterier och öppen information om resursskoleplatser, placeringar och pedagogisk inriktning publiceras och hålls uppdaterade.
- **Att** en årlig uppföljning sker av antalet barn i behov av särskilt stöd, inklusive resursskoleplacering samt hur behovet tillgodoses.
- **Att** kommunen tar initiativ till samverkan med andra kommuner och regionen för att ta del av goda exempel och forskning inom området med särskilt fokus på tidiga insatser.

För- och grundskolenämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska anses besvarad.

Beslutsunderlag

Motion 33/2025

För- och grundskolenämndens yttrande

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00801

Beslutet ska skickas till

Motionären

FGN

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Sofia Gustafsson
Nämndsekreterare

Delrapport 2 – Organisering av särskilda undervisningsgrupper, resursskolor, akutskolor och andra specialiserade lärmiljöer

Delprojekt 1: Organisering av resursskola

Upprättandedatum:

2024-05-24

Projektledare:

Malin Kempengren, avdelning samordning och stöd

Förvaltning:

Grundskoleförvaltningen

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Bakgrund och beställare	4
<i>Bakgrund till projektet</i>	4
<i>Beställare</i>	6
Syfte, mål och leverans	6
<i>Projektets syfte</i>	6
<i>Förväntat resultat/mål</i>	6
Förutsättningar	7
<i>Projektets tidsplan</i>	7
<i>Styrgrupp</i>	7
<i>Personella resurser</i>	7
<i>Projektgrupp delprojekt 1 - Organisering av särskilda undervisningsgrupper/resursskolor</i>	7
<i>Förvaltningsrådet</i>	7
Genomförande	8
<i>Projektets genomförande</i>	8
Slutsatser	9
<i>Förelagen organisering</i>	9
<i>Målgrupp och ansökningsprocess</i>	18
<i>Information till vårdnadshavare</i>	22
<i>Elevuppföljning och utvärdering av placering i resursskola</i>	22
<i>Inkludering och återgång till ordinarie skolkontext</i>	22
<i>Statliga utredningar, forskning och beprövad erfarenhet</i>	23
Projektets rekommendationer	25
<i>Rekommendation</i>	25
<i>Om projektet föreslås avslutas, avvakta eller fortsätta som projekt</i>	27
<i>Om projektet föreslås överföras till drift</i>	27
Bilagor	30
Bilaga: Slutsatser från genomförda fokusgruppsintervjuer	31

Sammanfattning

Förvaltningsledningen beslutade i november 2023 om att tillsätta projektet *Organisering av särskilda undervisningsgrupper, resursskolor, akuttskolor och andra specialiserade lärmiljöer*. Projektet genomförs i tre delprojekt varav delprojekt 1 fokuserar på organisering av särskilda undervisningsgrupper/resursskolor. En delrapport från samtliga delprojekt lämnades till förvaltningsledningen den 6 mars 2024. Den 8 april 2024 fattade förvaltningsledningen ett inriktningsbeslut för den fortsatta utredningen i delprojekt 1. Utifrån inriktningsbeslutet lämnar delprojekt 1 ett fördjupat förslag på organisering av resursskolor i denna delrapport.

Projektet rekommenderar att sex resursskolor inrättas. Projektet rekommenderar att förvaltningen organiserar fyra resursskolor samlokaliserat med en befintlig F-9-grundskola och två enskilda resursskolor som organiseras under gemensam rektor. De två enskilda resursskolorna föreslås även utgöra ett kompetensnav för grundskoleförvaltningen. Slutligen lämnar projektet rekommendationer för kvalitetsstandard för resursskolor samt rekommendationer för målgruppsdefinition och antagningsprocess.

Bakgrund och beställare

Bakgrund till projektet

Grundskoleförvaltningen har undersökt processen särskilt stöd i två faser. I den första fasen genomfördes en kartläggning av de olika insatserna som förvaltningen och huvudmannen erbjuder. Den andra fasen genomförde ett utvecklande projekt i syfte att säkerställa att särskilda undervisningsgrupper är organiserade på central och lokal nivå på ett effektivt vis med en verksamhet av hög kvalitet, med utgångspunkt i elevernas, skolornas och huvudmannens behov såväl som skollagens krav samt att ansvarsfördelningen är tydlig för såväl verksamheten som för den enskilda eleven. Vidare undersöktes om det finns tydliga strukturer för planering och uppföljning av utbildningen, elevernas progression och möjlighet till återgång från placeringen i särskild undervisningsgrupp till ordinarie lärmiljö. Mot denna bakgrund beslutade förvaltningsledningen att tillsätta projektet *Organisering av särskilda undervisningsgrupper, resursskolor, akutskolor och andra specialiserade lärmiljöer*. Projektet genomförs i tre delprojekt varav delprojekt 1 fokuserar på organisering av särskilda undervisningsgrupper/resursskolor.

En delrapport lämnades till förvaltningsledningen den 6 mars 2024. I delrapporten lämnade delprojekt 1 nedan rekommendationer. Den konsekvensbeskrivning av resursskola som genomfördes inför delrapport 1 återfinns på nästa sida.

Delprojekt 1 – Organisering av särskilda undervisningsgrupper/resursskolor

Utifrån genomförd konsekvensbeskrivning av möjliga organiseringsformer, där möjlighet att leva upp till skollagens krav samt möjligheten att möta elever i behov av mycket specialiserat särskilt stöd inom ramen för särskild undervisningsgrupp vägt tyngst, rekommenderar projektet följande riktning i det fortsatta arbetet:

- Arbetet med att öka likvärdighet och förutsättningar för alla skolor att lokalt ge elever särskilt stöd i form av undervisning i mindre sammanhang hela eller delar av dagen fortsätter i ett eget delprojekt.
- Vidare undersöka möjligheterna att inrätta en större resursskola med plats för de elever som har de allra mest omfattande behov av särskilt stöd. För att bli kompetensmässigt och ekonomiskt bärkraftig bör den dimensioneras med cirka 250 platser. Resursskolan ska kunna möta behovet av ett litet sammanhang för eleverna men med större skolans samordningsvinster. Resursskolan bör byggas utifrån befintlig organisation och kompetens, förslagsvis utifrån Rönnens resursskola och/eller Kommunikationsskolan.
- Vidare undersöka möjligheterna att inrätta två till fyra mindre resursskolor på befintliga skolor för de elever som har behov av omfattande särskilt stöd.
- Resursskolorna föreslås ersätta de centrala särskilda undervisningsgrupperna (CSU och CKSU).
- Det bör undersökas om några av de skolor som idag har centrala särskilda undervisningsgrupper kan vara aktuella som placering av de mindre resursskolorna i syfte att bygga på befintlig organisation och kompetens.

Den 8 april 2024 fattade förvaltningsledningen beslut om inriktning för den fortsatta utredningen i delprojekt 1. Förvaltningsledningen beslutade:

- Att delprojektets fortsatta arbete utgår från den föreslagna riktningen
- Att arbete med att öka likvärdighet och förutsättningar för alla skolor att lokalt ge elever särskilt stöd i form av undervisning i mindre sammanhang hela eller delar av dagen fortsätter i ett eget delprojekt. Styrgruppen uppdras att ta fram ett projektdirektiv.

I denna delrapport lämnar delprojekt 1 ett fördjupat förslag på organisering av resursskolor.

TABELL 1 KONSEKVENSANALYS RESURSSKOLOR FRÅN DELRAPPORT 1

Positiva konsekvenser	Negativa konsekvenser	Risker	Förutsättningar som krävs
Möjlighet att efterleva skollagen	Nuvarande ansökningsprocess med en sökperiod under ett läsår är begränsande	Begränsat antal platser, urvalsgrupp riskerar att bli större än antalet platser	Att alla skolor har förutsättning att prova ett mindre lärsammanhang
Möjlighet att garantera full timplan och behöriga lärare	Skolbyte behövs om elevens behov minskar/förändras	Kostnad i förhållande till dimensionering. Små enheter dyrare än större	Tydlig antagningsprocess med definierade urvalskriterier som tydliggör målgrupp utifrån olika behov
Tydlig ansvarsfördelning med närhet till rektor		Om vårdnadshavare inte vill ansöka till resursskola men elev har det behovet kan det vara svårt för den lokala skolan att tillgodose behovet	Möjlighet att ha fritids och/eller korttidstillsyn enligt LSS
Tillgång till elevhälsa samt andra stödresurser med specialiserad kompetens utifrån målgruppen		Uppstart av nya verksamheter tenderar att kosta mer än att utveckla befintliga verksamheter	Trattformad organisation (fler platser för äldre elever för att möjliggöra placering även i högre årskurser)
Möjlighet till placering med mer omfattande stödinsatser		Risk för stigmatisering av skolan vilket påverkar söktrycket	Högindex vid lönesättning för att ge förutsättning att rekrytera adekvat personal
Vårdnadshavare gör en aktiv ansökan till skolan (tillvalseffekt)		Om resursskola samlokaliseras med befintlig grundskola kan det påverka möjlighet till inkludering. Genom att resursskola och grundskolan organiseras som egna enheter påverkas antal elever i klass på tillhörande grundskola då resursskolan är en egen skolenhet och eleverna inte skrivs in i en klass på den ordinarie skolan (jmf med dagens CSU-grupper)	Synnerliga skäl-processen bör ändras för att möjliggöra en smidigare övergång till ordinarie skolkontext för de elever som är redo att lämna specialistverksamheterna
Möjlighet för vårdnadshavare att överklaga avslagsbeslut. Gynnande beslut kan ej överklagas		En mindre resursskola behöver ha delade tjänster för att uppnå behörighet i samtliga ämnen	Fördjupad analys och definition av elevbehov/inriktning för resursskola
Skollagen medger urvalskriterier vid ansökningsprocess på skolan – tydligt antagningsförfarande		Exkluderingsgraden ökar	Tillgänglighet från olika områden i staden
Eleven får skoltillhörighet i en relativt normaliserad skolkontext		Resursskola möter inte behovet hos samtliga elever i behov av ett mindre sammanhang	Möjlighet att skapa mindre sammanhang i den stora enheten både fysiskt och socialt
Möjlighet att anpassa hela skolmiljön utifrån elevernas behov		Kompetensförsörjning	
Elevers upplevelse av normalitet			
Samlad kompetens möjliggör specialisering. Kunskap som kan delas med övriga skolor och bli ett kunskapsnav			
Möjlighet till inkludering i undervisning och social kontext om resursskolan samlokaliseras med befintlig skola			
Behov kan mötas på ett mer samordnat sätt			
En större resursskola ger bättre möjligheter att skapa en differentiering i den anpassade lärmiljön utifrån elevens olika behov			
Förutsättningar för specialiserat SKA med särskilt fokus på elevgruppens behov och utmaningar			

Beställare

Förvaltningsledningen.

Syfte, mål och leverans

Projektets syfte

Projektet ska, utifrån rapporten *Särskilt stöd i form av stödåtgärden 'särskilda undervisningsgrupper'*, ta fram förslag som konkretiserar hur en rättssäker organisering och processhantering kan implementeras utifrån bred förankring.

Projektets syfte är att bereda och implementera föregående projektrapports rekommendationer utifrån elevernas, skolornas och förvaltningens behov samt ta fram en mer fördjupad konsekvensbeskrivning. Projektet ska även skapa en operativ arbetsgrupp med rektorer och stödfunktioner som tar fram ett konkret förslag på implementering.

Rekommendationer från rapporten ska delas upp och hanteras inom ramen för tre delprojekt. Denna delrapport ges för delprojekt 1.

Delprojekt 1: Organisering av särskilda undervisningsgrupper/resursskolor

Berörda verksamheter: Samtliga särskilda undervisningsgrupper och resursskolor

Syfte: Bereda en framtida organisation samt styrning- och ledningssystem avseende särskilda undervisningsgrupper och resursskolor samt utarbeta en handlingsplan för implementering.

Förväntat resultat/mål

Delprojekt 1 - Organisering av särskilda undervisningsgrupper/resursskolor:

- Utifrån rapporten *Särskilt stöd i form av stödåtgärden 'särskilda undervisningsgrupper'* och dess rekommendationer ska delprojektet presentera en framtida organisation samt styrning- och ledningssystem avseende särskilda undervisningsgrupper och resursskolor. Denna ska kompletteras med en organisatorisk och ekonomisk risk- och konsekvensanalys.
- Den framtagna organiseringen och styrnings- och ledningssystemet ska inkludera en upprättad standard av vad det innebär att erbjuda eleven särskilt stöd i form av SU-grupp samt Resursskola. Faktorer såsom; bemanning, kompetens, undervisning, beskrivning av en adekvat lärmiljö, uppföljning av elev, tillgång till elevhälsa och rektor m.fl. behöver definieras och beskrivas.
- Delprojektet ska utarbeta och påbörja implementering av en handlingsplan för hur huvudmannen ska organisera särskilt stöd i form av särskilda undervisningsgrupper/resursskolor.

Delrapport 1 som godkändes av förvaltningsledningen den 8 april 2024 avhandlade punkt 1 ovan. Delrapport 2 som nu avlämnas hanterar resterande punkter.

Förutsättningar

Projektets tidsplan

Startdatum: 2023-11-30

Slutdatum: 2024-08-15

Styrgrupp

Kompetens/roll	Namn	Utbildningsområde/ avdelning/skola
Ordförande:	Mats Johnsson	Avd. Samordning och stöd
	Fahrudin Zejnic	Utbildningschef område C

Personella resurser

Kompetens/roll	Namn	Avdelning
Projektledare	Malin Kempengren	Avd. Samordning och stöd

Projektgrupp delprojekt 1 - Organisering av särskilda undervisningsgrupper/resursskolor

Kompetens/roll	Namn	Avdelning
Delprojektledare	Nina Svensson	Utbildningsområde C
Rektorsrepresentant	Jörgen Håkansson	Utbildningsområde A
	Pär Jonsson	Utbildningsområde B
	Karin Alvehus	Utbildningsområde C
	Malin Pantzar	Utbildningsområde D
	Tomas Strand	Utbildningsområde E
Sakkunnig	Kristina Nolén	Avd. Samordning och stöd
	Madeleine Lagertz	Avd. Samordning och stöd

Utöver permanenta medlemmar i projektgruppen ska även sakkunskap involveras i relevanta delar. Detta inkluderar sektionschefer för centrala kommundemensamma särskilda undervisningsgrupper (CKSU), sakkunskap förstelärare/specialpedagog CKSU, Sakkunskap elevassistent (CKSU), Sakkunskap Skolkurator, Sakkunskap Skolpsykolog

Adjungeras in vid behov: jurist, ekonomi, HR, samt representant från enheten för lokalplanering (ELP).

Förvaltningsrådet

Har projektet inbegripit samverkan med förvaltningsrådet?

- Ja, för att ge information till förvaltningsrådet
- Ja, för dialog med förvaltningsrådet
- Nej

Om projektet inbegripit medverkan i förvaltningsrådet

Styrgruppens ordförande och huvudprojektledare medverkar vid förvaltningsrådet en gång i månaden under perioden februari-juni 2024 i syfte att löpande informera och inhämta synpunkter. Förvaltningsrådet har även sammankallats till ett extrainsatt möte i mars för dialog kring förslagen i delrapport 1 och kommer att sammankallas till ett extrainsatt möte i juni med anledning av denna delrapport.

Utöver detta är en referensgrupp med representanter utsedda av förvaltningsrådet och sammankallas av projektledaren till dialog löpande under projektperioden. Fyra referensgruppsmöten har genomförts under projekttiden. Ett femte referensgruppsmöte är sammankallat i slutet av maj med anledning av denna delrapport.

Genomförande

Projektets genomförande

Projektgruppen har fördjupat analysen efter förvaltningsledningens inriktningsbeslut genom dialog och analys tillsammans med sakkunniga inom ekonomi, lokalfrågor, särskilt stöd, juridik, med mera. Projektgruppen har även genomfört fokusgruppsintervjuer och dialog med nedanstående aktörer:

- Elever i CKSU (Elevrådet Eriksfält)
- Elever i central särskild undervisningsgrupp (CSU) på Stenkulaskolan, Sofielundsskolan och Dammfriskolan
- Elever på Rönnens resursskola
- Elever på Kommunikationsskolan
- Vårdnadshavare CKSU
- Samtliga personalgrupper CKSU
- Medarbetare på Rönnens resursskola
- Skolledning på Rönnens resursskola
- Elevhälsoteamet på Kommunikationsskolan
- Centrala specialisteamet
- Linköping kommun
- Stockholm stad
- Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Linnéuniversitetet

Intervjuer med elever, vårdnadshavare och personal inom grundskoleförvaltningen har skett genom semistrukturerade intervjuguider och med utgångspunkt i följande frågeområden:

- Målgrupp
- Lärmiljö (inne- och utemiljö, geografisk placering i staden)
- Antagningsprocess/urval
- Återgång till ordinarie skolkontext/övergång till gymnasiet
- Bemanning och kompetens – skolledning och elevhälsopersonal
- Delaktighet vid beslut
- Inkludering och social kontext

Samtliga frågeområden har inte behandlats i alla intervjuer. En sammanställning av intervjuerna och vilka frågeområden som berörts finns i bilagan *Slutsatser från genomförda fokusgrupper*.

Slutsatser

Delprojektet har arbetat utifrån följande vägledande principer:

- För de allra flesta elever är stöd på den ordinarie skolan det bästa (första) steget.
- Finns det utmaningar för eleven i att nå kunskapsmålen ska eleven i första hand få särskilt stöd på skolan
- Utöver detta så finns det troligen en liten grupp elever som har för stora behov av specialiserat särskilt stöd för att varje skola ska kunna möta det. Dessa elever bör få sin utbildning tillgodosedd i en annan kontext än den ordinarie skolan.

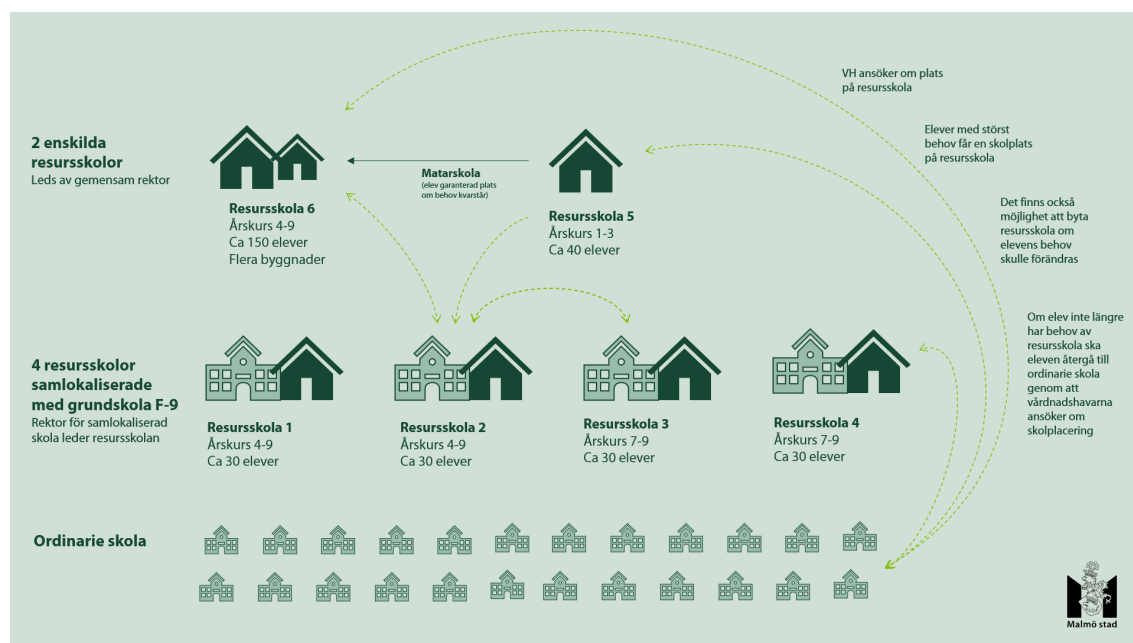
Efter att delrapport 1 lämnats till förvaltningsledningen har projektgruppens fortsatta arbete handlat om elevgruppen i den nedre punkten, d.v.s. elever i behov av så omfattande särskilt stöd att det inte kan tillgodoses i ordinarie skolkontext. Nedan rapport avser alltså att föreslå en organisering som kan möta behovet hos denna elevgrupp. Projektet står fortsatt kvar vid samtliga vägledande principer och understryker att det är fortsatt viktigt att utveckla tillgängliga lärmiljöer så att merparten av alla elever ges möjlighet att tillgodose sig undervisningen i ordinarie skolkontext samt att strävan i det särskilda stöd som erbjuds, oavsett om det är i eller utanför ordinarie skolkontext, alltid ska vara att eleven ska återgå till ordinarie undervisning.

Projektrapport *Tillgänglig lärmiljö* (GRF-2023-16538) belyser begreppet inkludering, vilket enligt UNESCO:s definition inom skolsammanhang är en process som handlar om att förhålla sig till och möta elevers olika behov samt en strävan om att minska exkludering såväl inom som från skolsystemet. Begreppet inkludering används inte i skolans styrdokument, men det förekommer värderingar i dem som är förenliga med det som kännetecknar en inkluderande skola. Det som kännetecknar inkluderande skolor har mer med helheten i skolan att göra än med de enskilda elevernas situation. Det handlar om ett sammanhållet skolsystem för alla elever oavsett förutsättningar. Skolverket betonar att det enligt skollagen är skolans ansvar att anpassa lärmiljöerna för att kunna möta elevernas olika förutsättningar och behov. Huvudmannen och rektorn har ett långtgående ansvar att vidta åtgärder för att tillgodose en elevs stödbehov inom ramen för en ordinarie placering. Men trots detta kan det för vissa elever vara positivt att få gå i en resursskola, där det finns särskild kompetens för just de behov av särskilt stöd som eleven har. Det är, som sagt, behoven hos denna elevgrupp som föreslagen organisering avser att möta.

Föreslagen organisering

För att främja en sammanhållen skolgång för en sårbar elevgrupp behöver resursskolorna organiseras så att de kan behålla alla elever som tas emot under deras kvarvarande grundskoletid, om detta visar sig vara det behov eleven har. Det innebär att en elev som tas in på lågstadiet ska tas in på en skola som är organiserad för årskurs 1–9, en elev som tas in på mellanstadiet ska tas in på en skola med årskurs 4–9 och en elev som tas in på högstadiet ska tas in på en skola med minst årskurs 7–9. Elevgrupperna ska också vara tillräckligt stora för

att inte nödvändiggöra åldersblandad undervisning, då det skulle innebära en kvalitetssänkning för en utsatt elevgrupp. Både intervjuade elever och personal menar att åldersblandade grupper försämrar undervisningen. Eleverna lyfter särskilt fram att det skapar oro när klasskompisar kontinuerligt byts ut och att det gör det svårare att anpassa undervisningen till elevernas kunskapsnivå.

FIGUR 1 FÖRESLAGEN ORGANISERING AV RESURSSKOLOR I FÖRHÅLLANDE TILL ORDINARIE SKOLA

Projektet föreslår att resursskolorna organiseras som en trattorganisation med fler platser i äldre årskurser än de yngre. Behovet av resursskola bedöms vara något lägre i de yngre årskurserna, något föreslagen modell tar höjd för. Om antalet platser fördelats lika mellan årskurserna finns det en risk för att de elever vars behov av resursskola framkommer senare under skolgången inte har en likvärdig möjlighet att få sitt behov tillgodosett. Nedan figur ska ses som en preliminär modell som visualiserar en föreslagen klassfördelning utifrån trattmodellen och inte som ett färdigt förslag.

Åk 9	11	8	8	6	6	6	6	6	4
Åk 8	11	8	8	6	6	6	6	6	
Åk 7	11	8	8	6	6	6	6		
Åk 6	9	5	5	5	5	5			
Åk 5	9	5	5	5	5	5			
Åk 4	9	5	5	5	5				
Åk 3	5	4	4	4					
Åk 2	5	4	4						
Åk 1	5	4							

FIGUR 2 EXEMPEL PÅ KLASSFÖRDELNING UTIFRÅN TRATTMODELLEN

Fyra resursskolor samlokaliserade med befintlig grundskola

Projektet rekommenderar att fyra resursskolor samlokaliseras med befintlig grundskola. Resursskolorna ska registreras som egna skolenheter, separata från varandra samt den samlokaliserade skolan, men ledas av rektor på samlokaliserad skola. Genom att placeras på befintliga skolor skapas möjlighet till inkludering i ordinarie skolkontext. Genom att organiseras under samma rektor som den samlokaliserade grundskolan främjas ett samarbete mellan enheterna och tillgång till bland annat ämneslärare, skolledning, specialsalar och en komplett elevhälsa säkerställs genom möjlighet att dela tjänster. Dessa resursskolor ska erbjuda anpassade lärmiljöer med närhet till ordinarie skolkontext.

Projektets rekommendation är att dessa resursskolor organiseras på grundskolor som har årskurs F-9, är geografiskt spridda i staden samt har lokalmässiga förutsättningar för att driva en resursskola för ca 30 elever. I intervjuer med befintliga verksamheter har det visat sig vara svårt att organisera för fritids och/eller korttidstillsyn enligt LSS på högstadieskolor, varpå projektet rekommenderar att resursskolor ska förläggas på F-9-skolor även om resursskolan inte innefattar samtliga årskurser. Vidare kvarstår projektet från rekommendationen i föregående delrapport att det bör undersökas om några av de skolor som idag har centrala särskilda undervisningsgrupper kan vara aktuella som placering av de mindre resursskolorna i syfte att bygga på befintlig organisation och kompetens.

Resursskola 1

Årskurs 4–9
Ca 30 elever

Resursskola 2

Årskurs 4–9
Ca 30 elever

Resursskola 3

Årskurs 7–9
Ca 30 elever

Resursskola 4

Årskurs 7–9
Ca 30 elever

Två enskilda resursskolor som leds av samma rektor

Projektet ser fördelar i att ha en resursskola som är tillräckligt stor för att själv bära allt det en komplett skola ska kunna erbjuda elever – allt från skolbibliotek till närvarande skolledning. I en sådan resursskola är hela skolmiljön anpassad. I jämförelse med de samlokaliserade resursskolorna innebär det alltså en högre grad av anpassad lärmiljö. Eleverna i behov av en sådan resursskola ges större fördelar av att hela skolmiljön är anpassad än av tillgång till inkluderingsmöjligheter med ordinarie grundskola. Samtidigt finns det utmaningar i att samla en elevgrupp med stor sårbarhet i en skola. Projektets förslag är därför att förvaltningen inrättar två resursskolor men som leds av samma rektor.

Den ena resursskolan riktar sig till elever i årskurs 1–3 och bör ha kapacitet för ca 40 elever. Här erbjuds ett mindre sammanhang för de yngsta eleverna genom en separat skolbyggnad och egen skolgård. Skolgården kan med fördel ha närhet till lekområden eller annan lågstadieskola, men bör ledas av samma rektor som resursskola 6. Att resursskola för

lågstadieelever enbart erbjuds som en enskild skolenhet beror på ett antal faktorer. Främst är det färre antal elever som har behov av en resursskola i lågstadiet, i nuvarande organisation finns ungefär femtio elever i lågstadieålder. För att undvika åldersblandade grupper och därmed lägre kvalitet i undervisningen är det att föredra att lågstadieeleverna samlas i en resursskola snarare än att de sprids mellan de sex olika resursskolorna. För de lågstadieelever som har behov av en resursskola tenderar också behovet att vara så pass omfattande att det bäst möts i en skolmiljö som är anpassad i sin helhet.

Den andra resursskolan riktar sig till elever i årskurs 4-9 och bör ha kapacitet för ca 150 elever. För att skapa upplevelsen av ett mindre sammanhang för eleverna behöver det finnas tillgång till separata byggnader, möjlighet att avgränsa våningsplan från varandra samt flertalet entréer.

Genom att resursskolorna leds av samma rektor finns det möjlighet att etablera ett nära samarbete mellan de två resursskolorna och minska sårbarheten som en liten skolenhet innebär. Som tidigare nämnts är en sammanhållen skolgång oerhört viktig för elevgruppen. Därför föreslår projektet att resursskolan med lågstadiet blir en matarskola till den andra resursskolan. Elever som tas emot i lågstadiet ges på så vis en trygghet att veta vilken resursskola de ska gå i under hela sin skoltid, givet att behovet kvarstår. Det skapar också förutsättningar för att göra övergången mellan låg- och mellanstadiet på ett ordnat sätt genom till exempel tidiga studiebesök eller andra former av samarbete. För att samarbetet mellan de två resursskolorna ska fungera på ett så bra sätt som möjligt är det viktigt att det geografiska avståndet mellan enheterna är kort och att personalen, vid behov, enkelt kan ta sig mellan de olika verksamheterna. Gångavstånd inom 5-10minuter är att föredra.

Resursskola 5

Årskurs 1–3

Ca 40 elever

Matarskola till resursskola 6

Resursskola 6

Årskurs 4–9

Ca 150 elever

Samarbete mellan resursskolorna

För att säkerställa likvärdigheten mellan resursskolorna bör ett organiserat samarbete ske mellan resursskolornas skolledning. Detta är särskilt viktigt i skedet då verksamheterna etableras. Även vid ansökningsförfarandet kan rektorerna med fördel ha en tätare dialog och särskilt intensivt samarbete, något som beskrivs närmre i avsnittet om antagningsprocess. Det är också fördelaktigt om resursskolorna upprättar ett samarbete kring fortbildning och systematiskt kvalitetsarbete.

Antal platser

Vad gäller dimensioneringen av resursskolorna är det svårt att konstatera det exakta behovet av antal platser. Behovet hos eleverna kan förändras över tid. Det finns också svårigheter i att jämföra antalet platser i nuvarande organisering med behovet i en framtida organisation, även om det kan ge en viss indikation. Projektet har valt att utgå från nuvarande organisering med 344 platser (se tabell 2) som ett riktvärde för framtida organisering, men vill understryka att detta behöver utvärderas och omprövas i takt med att behovet förändras. Nuvarande

organisering med 344 platser motsvarar ca 1% av grundskoleeleverna i Malmö stad, vilket bedöms ligga i linje med Skolverkets nationella statistik.¹

TABELL 2 ELEVTAL I BEFINTLIGA VERKSAMHETER

Verksamhet	Elevtal läsåret 2023/24
Rönnens resursskola	35
Centrala SU-grupper (CSU)	121
Centrala kommungemensamma SU-grupper (CKSU)	91
Kommunikationsskolan	97
Totalt antal:	344

I föreslagen organisering uppgår antalet platser i resursskolorna till 310. Att antalet är något lägre än nuvarande organisering beror på tre faktorer. För de allra flesta elever är stöd på den ordinarie skolan det allra bästa. Grundskoleförvaltningen har konstaterat att det finns en bristande likvärdighet i skolornas förutsättningar att, vid behov, inrätta loka SU-grupper. Detta är något som behöver stärkas och förvaltningsledningen har gett projektet i uppdrag att inrätta ett fjärde delprojekt med just detta syfte, vilket förväntas leda till ett minskat behov av centralt organiserade platser. Det möjliggör också att del av de kostnader som tidigare budgeterats för centrala kostnader kan användas för att stärka rektors inre organisation i enlighet med förslagen i projektet *Särskilt stöd – I form av stödåtgärden 'särskilda undervisningsgrupper'*. Vidare prognostiserar Malmö stad ett sjunkande elevtal i grundskoleålder de kommande 10 åren, vilket antas påverka antalet elever i behov av resursskola. Slutligen ser projektet en fördel i att organisering av resursskolor implementeras successivt och det kan därmed finnas anledning att öka antalet platser framöver.

TABELL 3 ELEVTAL I FRAMTIDA ORGANISATION

Verksamhet	Föreslaget antal platser
Resursskola 1	30
Resursskola 2	30
Resursskola 3	30
Resursskola 4	30
Resursskola 5	40
Resursskola 6	150
Totalt antal:	310

Placering i staden

Resursskolan för 150 elever bör placeras relativt centralt i staden med god tillgång till kollektivtrafik. Tillgång till kollektivtrafik har såväl elever, personal och vårdnadshavare lyft som viktigt samt att det behöver finnas goda förutsättningar för hämtning och lämning med taxi. Resursskolan för elever i årskurs 1-3 bör placeras i geografisk närhet till resursskola 6 då elever som har fortsatt behov av resursskola erbjuds plats där i årskurs 4.

Resterande resursskolor för elever i årskurs 4–9 eller 7-9 kan med fördel vara geografiskt spridda i staden. Vidare rekommenderas att dessa enheter samlokaliseras med en F-9-skola utifrån möjligheterna att erbjuda fritids och korttidstillsyn enligt LSS. Projektet ser även

¹ Enligt Skolverkets nationella statistik (Skolverket, 2023. *Särskilt stöd i grundskolan – Läsåret 2022/23*) har andelen elever som får stöd genom SU-grupp varierat mellan 1,1-1,3% de senaste sju läsåren. Utifrån grundskoleförvaltningens elevtal för läsåret 2023/24 skulle detta motsvara ca 385-455 elever. Då bör noteras att även elever i lokalt organiserade SU-grupper ingår i den nationella statistiken. Malmö har alltså en relativt hög andel centralt organiserade SU-gruppsplatser.

positivt på om resursskolorna etableras i så kallade SSPF-områden i syfte att främja samverkan med andra aktörer som kommer i kontakt med elevgruppen.

Resursskolornas namn

Tidigare utredning *Särskilt stöd – I form av stödåtgärden 'särskilda undervisningsgrupper'* påpekade att det finns en farhåga för att en elevs skolgång på en resursskola ska uppfattas som stigmatiserande i framtida arbetsliv. Det är inte reglerat i lagstiftningen att en resursskola måste benämnas som resursskola. Tidigare utredningens fastställde således att det vore en fördel om resursskolorna tilldelades namn som inte innehåller benämningen ”resursskola”. Nuvarande projekt kvarstår vid denna rekommendation.

Fysisk lärmiljö

De fysiska aspekterna av tillgänglig lärmiljö avser bland annat lokaler och utomhusmiljö.

- Lokalerna kräver att möjligheten att tillgodose elevernas behov av ett litet sammanhang möts. Det kan innebära flera hus/flera våningar/flera flyglar eller liknande
- Viktigt med flera ingångar
- Ett stort antal mindre rum kommer att behövas
- Tillgång till samtliga specialsalar
- Tillgång till skolbibliotek
- Tillgång till utrymmen för blöjbyten och annat omfattande hygienstöd krävs, framför allt i resursskolor 5 och 6
- Utomhusmiljön behöver ha inhägnade delar
- God tillgång till lekmaterial på skolgården
- Motorikstimulerande aktiviteter för alla åldersgrupper
- God tillgång på arbetsrum utifrån antal medarbetare
- Sinnesrum är önskvärt, främst på resursskola 5 och 6
- Tillgång till tillagningskök är önskvärt, främst på resursskola 5 och 6

Bemanning

För att främja de pedagogiska aspekterna av en tillgänglig lärmiljö är det viktigt att nedan kompetenser finns:

- Skolledning med hög kompetens kring målgruppen gärna med erfarenhet av att leda specialiserad verksamhet
- Elevhälsopersonal med särskild kunskap kring målgruppen
- Specialpedagog och logoped som erbjuder stöd i tillgängliggörandet
- Stor andel av undervisande lärare som är speciallärare
- Lärare
- Grundlärare fritidshem
- Elevassistent

Även skoladministratör, bibliotekarie och vaktmästare är kompetenser som kommer att behövas. För resursskola 1-4 kan flertalet nämnda kompetenser delas med den samlokaliserade grundskolan.

Skolledning

Resursskolorna bör ledas av en skolledning med god erfarenhet av aktuell elevgrupp och elevhälsoarbete. För resursskola 5 och 6 är det särskilt viktigt att rektor har erfarenhet av att leda liknande verksamheter tidigare och visat förmåga att etablera en organisationskultur som främjar elevernas utveckling mot målen. Utifrån antalet medarbetare och mängden komplexa elevärenden torde det behövas 1 rektor, 1 administrativ chef och 5 biträdande rektorer för resursskola 5 och 6 tillsammans. För de mindre resursskolorna ser bemanningen av skolledningen annorlunda ut då rektor och administrativ chef kan delas med den samlokaliserade skolenheten. Ett riktmärke för antalet biträdande rektorer på de små resursskolorna kan vara 1 per ca 30 elever.

Elevhälsopersonal

Elevhälsopersonal på resursskolorna behöver bemannas för att möta elevernas behov. Samtliga elever som går på resursskolorna är elever i behov av särskilt stöd, vilket medför att samtliga elever har åtgärdsprogram som behöver följas upp och utvärderas kontinuerligt. Detta kommer bli särskilt påtagligt för elevhälsopersonal i resursskola 6 med 150 elever. I intervju med vårdnadshavare framkom att studie- och yrkesvägledare har en särskilt viktig roll i att vägleda vårdnadshavare och elever ur ett perspektiv av livslångt lärande och utveckling. SYV med kompetens kring målgruppen bör således inkluderas i elevhälsoteamet. I bemanning av elevhälsan bör även samverkan med externa aktörer beaktas. Det är vanligt förekommande att elevgruppen har kontakt med andra myndigheter så som socialtjänsten, barn- och ungdomspsykiatri, habiliteringen eller polisen. Detta medför att personal från skolan, vanligtvis elevhälsopersonal, behöver delta vid SIP-möten och dylikt.

Vidare behöver samtliga resursskolor säkerställa elevhälsopersonalens delaktighet i hela resursskolans verksamhet. Elevhälsoperspektivet bör genomsyra alla skolans nivåer och aktiviteter. Skolledningens förmåga att leda detta arbete är avgörande för att resursskolorna ska lyckas i sitt uppdrag.

Generellt riktvärde för bemanning

Ett generellt riktvärde för bemanning av skolpersonal är att skolans samlade personal bör utgöra ca 50 tjänster per 100 elever. Då inkluderas allt från lärare, specialpedagoger, administratörer, skolledning och vaktmästeri. Även personal för fritidshem och korttidstillsyn inom LSS ryms inom förslaget. För att fastställa riktvärdet har projektet undersökt hur en tjänstefördelning kan tänkas se ut samt tagit del av exempel från befintliga verksamheter. Projektet kommer däremot inte lägga ett förslag på en mer detaljerad bemanning utifrån att det bedöms ligga inom ramen för rektors uppdrag att göra en tjänstefördelning inom respektive resursskola.

Fritidshem, korttidstillsyn enligt LSS och lovskola

Samtliga resursskolor ska kunna erbjuda fritidshem och korttidstillsyn enligt LSS i den omfattningen eleverna behöver och i en lärmiljö som är anpassad efter elevernas behov. Om det är lämpligt utifrån elevernas behov kan samarbeten under loven mellan resursskolorna vara möjligt.

Resursskolorna ska erbjuda lovskola i samma omfattning som övriga grundskolor i Malmö stad. Om det är lämpligt utifrån elevernas behov kan samarbeten mellan resursskolorna vara möjligt.

Samverkan med vårdnadshavare

Samverkan med vårdnadshavare blir mycket viktigt på resursskolorna för att etablera förtroende och stabilitet, särskilt i initialprocessen. Exakt hur den kan utformas bör dock överlåtas till kommande skolledning.

Verksamhetsuppföljning

Resursskolorna bör följas upp av huvudmannen på samma sätt som övriga grundskolor i Malmö Stad. Tidigare har specialverksamheterna endast haft en begränsad delaktighet i stadens SKA-arbete vilket naturligtvis inte är positivt. Genom att resursskolorna blir egna skolenheter och eleverna skrivs in i verksamheten de undervisas i stärks möjligheterna till systematiskt uppföljningsarbete avsevärt - både på elev- och huvudmannanivå.

En organisationskultur som främja utveckling och lärande

I intervju med personal på Rönnens resursskola och Kommunikationsskolan lyfts organisationskulturen fram som en viktig framgångsfaktor. För att en resursskola ska lyckas i sitt uppdrag behöver den genomsyras av en kultur med tro på varje elevs förmåga att utvecklas och att det är skolans uppdrag att skapa förutsättningar för eleverna att ta till sig undervisningen och utvecklas mot målen. I dialog med andra myndigheter och fackliga representanter har farhågor lyfts fram att en resursskola, särskilt om den är organiserad som en separat skola, riskerar att bli en institutionaliserad miljö som hämmar elevernas utveckling ur ett livslångt perspektiv. Här är organisationskulturen en starkt bidragande faktor för om resursskolan lyckas i sitt uppdrag eller ej. Skolledningen som tillsätts för samtliga resursskolor kommer att få ett viktigt uppdrag i att bygga en kultur som främjar elevernas utveckling och lärande samt har en tydlig förankring i skollagen.

Kompetenscenter för särskilt stöd

Generellt är det av vikt att fokusera på att skapa en organisation där resursskolorna har ett gott rykte. Elever och vårdnadshavare i den aktuella gruppen är ofta bärare av en negativ skolhistorik. Att skapa en specialiserad kontext med möjlighet till igenkänning, tillhörighet och behov av omfattande anpassningar i lärmiljön kan bryta den negativa skolupplevelsen och ge elever en möjlighet att få en fungerande skolgång som leder vidare till fortsatta studier och minskar risken för utanförskap. Ur ett medarbetarperspektiv kan en resursskola som fungerar som ett kompetensnav i förvaltningen skapa möjlighet till både kompetens- och karriärsutveckling. På resursskolorna som är samlokalisera med skolor (Resursskola 1–4) finns möjlighet att verka som ett kompetensnav på den lokala skolan. Medarbetare som arbetar i grundskoleförvaltningens resursskoleverksamheter idag, lyfter fram detta som en positiv konsekvens som främjar kompetensförsörjningen både genom ett behålla- och utveckla-perspektiv.

De högspecialiserade resursskolorna (resursskola 5–6) har genom sin dimensionering möjlighet att verka som ett kompetensnav i grundskoleförvaltningen. Genom att de två resursskolorna leds av samma rektor och har en personalstyrka dimensionerad utifrån en samlad volym skapas ett utrymme att frigöra del av tjänst till kompetensspridning. Dimensioneringen medför alltså att en samlad personalstyrka kan dra nytta av varandras kompetenser samt ger verksamheten förutsättningar att avsätta delar av tjänster för kompetensspridning i staden. Detta skulle säkerställa att kunskapen som en specialistorganisation genererar sprids i förvaltningen samt skapa attraktiva tjänster inom resursskolan som underlättar rekryteringen av högt kompetenta medarbetare. Idag organiserar förvaltningen kompetensspridning och utbildningsinsatser delvis via centrala

specialistteamet. I en framtida organisering finns det möjlighet att organisera delar av dessa uppdrag inom resursskola 5 och 6.

Budget

I dagsläget har CSU, CKSU, Rönnens resursskola och Kommunikationsskolan olika tilläggsbelopp (se tabell 4 nedan). Visserligen finns det viss skillnad i verksamheternas målgrupp som kan förklara variationen, men det kan också konstateras att mindre verksamheter är dyrare än större. Till exempel har tidigare projekt belyst att tilläggsbeloppet för Rönnens resursskola är något högt i förhållande till övriga verksamheter.

TABELL 4 TILLÄGGSBELOPP FÖR BEFINTLIGA VERKSAMHETER

Verksamhet	Tilläggsbelopp grundskola HT-24 (kr/elev)	Tilläggsbelopp fritidshem HT-24 (kr/elev)
CSU/CKSU	342 388	146 738
Rönnens resursskola	583 335	660 291
Kommunikationsskolan	230 000	60 000

TABELL 5 EKONOMISK RAM FÖR BEFINTLIGA VERKSAMHETER

Verksamhet	Budget 2024
Centrala kommungemensamma särskilda undervisningsgrupper (CKSU)	32 662 000
Centrala särskilda undervisningsgrupper (CSU)	58 712 000
Rönnens resursskola	26 860 000
Kommunikationsskolan	37 325 000
Lokalkostnad för CKSU-verksamheter med egna lokaler (Eken, Thymus, Eriksfält, KC), d.v.s. lokaler ej i anslutning till en skola	5 207 000
Summa	155 559 000

Utifrån det angivna riktvärde för bemanning (se sida 16) är projektets bedömning att det tilläggsbelopp som idag tilldelas de centrala och kommungemensamma SU-grupperna kan användas som ett ungefärligt riktvärde för tilläggsbelopp i resursskola. Samtidigt kan det konstateras att samlokaliserade resursskolor (dels med grundskolor, dels med varandra) skapar andra förutsättningar vad gäller till exempel overhead- och personalkostnader, vilket bör påverka tilläggsbeloppets omfattning. I tidigare delrapport påtalades en möjlighet att differentiera tilläggsbeloppen utifrån olika elevgruppers behov, likt den interna ersättningsmodellen med behovsgrupper inom anpassad grundskola. Projektet har dock landat i att det skulle bidra till att skapa inlåsnings effekter för eleverna då en elev som utvecklas positivt och närmar sig en ordinarie skolkontext medför en lägre ersättning för skolan. Det kan också vara så att eleven klarar av denna förflyttning just på grund av det omfattande stödet som kan erbjudas. Att resursskolorna blir något större än nuvarande verksamheter ger också andra möjligheter att differentiera mellan olika elevers behov. Projektets bedömning är att förutsättningarna för rektor att, inom givna ramar, organisera och leda sin verksamhet för att möta olika behov stärks av att ha en viss elevvolym och ett enhetligt tilläggsbelopp.

Eftersom projektets förslag ej får vara kostnadsdrivande har en preliminär beräkning gjorts utifrån föreslagen elevvolym och ett ungefärligt tilläggsbelopp för grundskola och fritidshem (se tabell 6 och 7). Projektet lämnar ingen rekommendation på tilläggsbelopp då detta behöver utredas vidare under implementeringsarbetet.

TABELL 6 PRELIMINÄR ERSÄTTNINGSMODELL FÖR RESURSSKOLA

Verksamhet	Grundersättning grundskola (kr/elev)	Tilläggsbelopp grundskola (kr/elev)	Grundersättning fritidshem (kr/elev)	Tilläggsbelopp fritidshem (kr/elev)	Total budget ²
6 resursskolor (310 platser)	Ca 80 000	Ca 300 000	Ca 35 000	Ca 100 000	Ca 135Mkr

TABELL 7 KOSTNADSBERÄKNING FÖR FÖRESLAGEN VERKSAMHET

Verksamhet	Antal elever	Kr/elev	Budget
Resursskola 1	30	Ca 435 000 ³	13 050 000
Resursskola 2	30	Ca 435 000	13 050 000
Resursskola 3	30	Ca 435 000	13 050 000
Resursskola 4	30	Ca 435 000	13 050 000
Resursskola 5	40	Ca 435 000	17 400 000
Resursskola 6	150	Ca 435 000	65 250 000
Totalt:			134 850 000
Kvarstående medel utifrån nuvarande budget			Ca 20 000 000

I jämförelse med befintlig ram medför föreslagen organisering att ungefär 20 miljoner kronor kvarstår. Projektets rekommendation är att dessa medel används för att stärka rektors inre organisation på övriga grundskolor i Malmö stad i syfte att stärka förutsättningarna att möta elevers behov särskilt stöd i form av särskild undervisningsgrupp hela eller delar av dag.

Övergångsperiod mellan nuvarande och framtida organisering kan medföra högre kostnader då två organiseringar drivs delvis parallellt med varandra. Verksamheter tenderar även att vara något dyrare när de startar upp än när de är etablerade. Det finns således anledning att beakta om en högre ersättning ska ges under implementeringsfasen.

Målgrupp och ansökningsprocess

Förslag på målgrupp och ansökningsprocess beskrivs nedan. Detta ska ses som ett första steg i att definiera målgrupp och ansökningsprocess för resursskolorna. Förslagen behöver konkretiseras ytterligare i det kommande implementeringsarbetet.

Målgrupp

Resursskolorna vänder sig till elever som bor i Malmö Stad. Eleven ska behöva sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder för att kunna uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Eleven ska ha behov av en anpassad lärmiljö, utifrån ett varaktigt och omfattande behov av särskilt stöd. Omfattande stöd och anpassningar behövs i alla delar av lärmiljön under hela skoldagen (inklusive fritidshemmet och/eller LSS vid behov) för att eleven ska kunna fungera, lära och utvecklas i skolan. Nedan finns exempel på ett antal kriterier där eleven ska ha behov av flera för att vara aktuell för placering i resursskola.

- omfattande stöd i den sociala kommunikationen, både verbalt och icke-verbalt, för att eleven ska kunna uttrycka sig och förstå andra,

² Beräknat utifrån antagandet att ca en tredjedel av eleverna går i fritidshem.

³ Ca 435 000kr/elev är genomsnittlig ersättning utifrån 310 elever och en total budget på 135 miljoner kr.

- omfattande stöd för att kunna initiera och svara an på social interaktion och att utveckla, bevara och förstå relationer,
- omfattande stöd och anpassningar för att bygga relationer och delta i gruppaktiviteter,
- omfattande stöd för att växla mellan aktiviteter och hantera även små förändringar och oförutsägbarheter,
- omfattande stöd för att hantera planering och organisation av skoldagen,
- omfattande stöd genom tillgängliggjort undervisningsinnehåll i form av visualisering, strukturstöd och/eller kommunikationsstöd,
- omfattande stöd för att hantera sensorisk information, sensorisk över- eller underkänslighet, eller påfallande intresse för sensoriska faktorer i omgivningen,

För att eleven ska vara aktuell för en resursskoleplacering ska dessutom:

- stödbehovet relaterat till kommunikation, social interaktion, flexibilitet eller sensoriska behov vara så omfattande att lärmiljön i nuvarande skola utgör ett hinder för lärande och utveckling,
- stödbehovet i relation till den pedagogiska, sociala och fysiska lärmiljön vara så omfattande att det inte kan, eller är mycket svårt, att tillgodose det i den ordinarie skolans lärmiljö och
- resursskolan antas bidra till högre måluppfyllelse och en generellt bättre utveckling för eleven än den nuvarande skolan.

Urvalsgrunder

Utifrån inkommen ansökan tilldelas eleven skolplats på resursskola om:

- eleven bedöms tillhöra resursskolans målgrupp
- det finns en tillgänglig plats i rätt årskurs

Om antalet sökande är fler än antalet platser som kan erbjudas i resursskolorna görs ett urval utifrån nedan urvalsgrunder:

- elever som har störst behov av det särskilda stöd som resursskolan erbjuder prioriteras
- om elever bedöms ha likvärdigt behov av placering på resursskola prioriteras den elev som fått stöd och insatser tidigare och trots det har svårt att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas

Ansökan

Ansökan till resursskola görs av vårdnadshavare. Elever som är folkbokförda i kommunen kan beredas plats i kommunal resursskola. Det kan alltså inkomma ansökningar både från elever vars nuvarande skolplacering är hos andra kommunala eller fristående huvudmän. Vårdnadshavare måste aktivt söka en skolplats på en specifik resursskola för att deras barn ska kunna beredas plats där. Om grundskoleförvaltningen inrättar flera resursskolor kräver det alltså att vårdnadshavaren söker till en specifik resursskola för att få plats där. Om vårdnadshavarna däremot söker flera resursskolor kan grundskoleförvaltningen pröva behovet av resursskola mot flera skolenheter och placera eleven på den resursskola som bedöms ha bäst förutsättningar att möta elevens behov.

Även rektor kan ansöka om att elev bereds plats på en resursskola. Lagrådsremissen för införandet av kommunala resursskolor betonar att det inte är ett krav att vårdnadshavaren alltid själv ansöker om placering för sitt barn vid en kommunal resursskola. Om elevens vårdnadshavare medger det kan det mycket väl, om eleven är placerad vid en av kommunens skolenheter, vara hemskolans rektor som sköter ansökningsförfarandet. Rektor ska då inkomma med samma underlag som om vårdnadshavare själv hade ansökt, men behöver också styrka vårdnadshavares samtycke till placering i resursskolan.

För elever som inom kort ska flytta till Malmö finns det idag möjlighet att i förtid ansöka om skolplats i grundskola. Vårdnadshavare kan ansöka om skolplats och bifoga handlingar som styrker flytten, till exempel ett undertecknat kontrakt, där tillträdesdatum och den nya adressen framgår. Här har grundskoleförvaltningen en relativt generös hållning och godkänner adresser om kontraktet visar på en flytt till Malmö under kommande läsår. En liknande hållning skulle kunna appliceras vid ansökan om skolplacering i resursskola. Det vill säga att vårdnadshavare som kan styrka en flytt till Malmö under det läsåret som de ansöker om en skolplats ges samma möjlighet att ansöka som de som redan är boende i kommunen. I övrigt bör ansökningarna hanteras likvärdigt vad gäller till exempel krav på dokumentation som styrker elevens behov.

Följande underlag ska bifogas ansökan:

- utredning av en elevs behov av särskilt stöd framtagen av den samlade elevhälsan innevarande läsår,
- pågående åtgärdsprogram och
- tidigare åtgärdsprogram samt utvärdering (om detta finns sedan tidigare).

Samt eventuellt:

- andra utredningar från nuvarande skola, till exempel frånvaroutredning eller skolsocial utredning och/eller
- annan relevant dokumentation som vårdnadshavare vill åberopa, till exempel läkarutlåtande och/eller logopedbedömning.

Vid behov av fördjupad eller kompletterande information inhämtar mottagningsgruppen denna genom exempelvis:

- strukturerad observation av eleven i nuvarande lärmiljö,
- strukturerad intervju med vårdnadshavare och/eller elev,
- strukturerad intervju med skolpersonal,
- frågeformulär till vårdnadshavare och/eller,
- frågeformulär till skolpersonal.

Om eleven blir antagen till skolan förbereds en överlämning tillsammans med eleven, vårdnadshavare och elevens nuvarande skola.

Beredning av ansökan

Inkomna ansökningar behöver bedömas utifrån målgruppsstillhörighet samt prioriteras utifrån att elever med störst behov ska beredas plats före de med mindre behov. Denna bedömning föreslås hanteras av en placeringsgrupp utifrån de målgruppskriterier och urvalsgrunder som

beskrivs ovan. I intervjuer med Kommunikationsskolan, Rönnens resursskola och centrala specialistteamet framkommer dels ett behov av att verksamheten görs delaktig i urvalsprocessen dels ett behov av att säkerställa likvärdigheten i ansökningsprocessen. Representanter från verksamheten har god kännedom om målgruppen och har en förankring i resursskolans vardagsnära praktik som bedöms stärka kvaliteten i de bedömningar som görs. Samtidigt finns det en risk att verksamheter som på egen hand sköter urvalet i högre grad tenderar att välja de elever som ”passar” verksamheten snarare än de elever som har störst behov. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) benämner detta som att mottagarperspektivet premieras över behovsperspektivet. Projektet föreslår därför att beredning av inkomna ansökningar görs i samarbete mellan samtliga resursskolor samt att det samordnas av en representant från grundskoleförvaltningens centrala organisation. Den samordnande funktionen från förvaltningen blir en viktig garant för likvärdighet och rättssäkerhet i antagningsprocessen. Representanter från de olika resursskolorna kan med fördel vara specialpedagog eller annan profession från elevhälsoteamet. Placeringsgruppen rekommenderas att innefatta ca 8 personer – en till två centrala representanter, en representant för resursskola 1–5 samt två representanter från resursskola 6. Utöver specialpedagogisk kompetens bör minst en representant vara psykolog.

Ansökningsperiod

Ansökningsperiod till resursskolorna föreslås inträffa vid två tillfällen per läsår.

Det första tillfället avser antagning till läsårets start. Vårdnadshavare skickar in ansökan om skolplacering vid resursskola inför kommande läsår. Utifrån inkomna ansökningar och platstillgång fördelas platserna genom ovanstående urvalskriterier. De elever som bedöms tillhöra målgruppen men ej kan beredas plats på skolan utifrån tillgängliga platser vid ansökningstillfället ställs i en kölista. Elevernas plats i kölistan avgörs enligt urvalsgrunderna ovan. Om en skolplats blir tillgänglig tilldelas den elev utifrån prioritering i kölistan. Kölistan kvarstår tills nästa ansökningsomgång.

Inför vårterminens start finns det möjlighet att inkomma med en ansökan för de som inte ansökte om skolplacering vid det första ansökningstillfället. Vid detta andra ansökningstillfälle kompletteras kölistan med nyinkomna ansökningar. Vårdnadshavare som ansökt om placering vid första ansökningstillfället och står på kölistan har möjlighet att stå kvar i kölistan utifrån tidigare ansökan. De som inte ansökt vid första tillfället har möjlighet att inkomma med en ny ansökan. Utifrån samtliga inkomna ansökningar och platstillgång fördelas platserna genom ovanstående urvalskriterier. De elever som bedöms tillhöra målgruppen men ej kan beredas plats på skolan utifrån tillgängliga platser vid ansökningstillfället ställs i en kölista. Elevernas plats i kölistan avgörs enligt urvalsgrunder ovan.

Inför nytt läsår måste samtliga vårdnadshavare skicka in en ny ansökan om placering på resursskola.

Beslut om placering vid resursskola

Elever som kan beredas plats får bifallsbeslut enligt 10 kap. 30 § första stycket skollagen (2010:800) och elever som inte kan beredas plats får avslagsbeslut med stöd av 10 kap. 30 § andra stycket skollagen (2010:800). Beslut om bifall eller avslag fattas av rektor på den resursskola som ansökan avser. Om vårdnadshavare sökt till olika resursskolor ska ett beslut fattas för respektive skola. Även om det är flera beslut som fattas av olika delegat kan de med

fördel kommuniceras i samlad form till vårdnadshavare. Beslutet kan överklagas genom laglighetsprövning till Förvaltningsrätten i Malmö.

I resursskolan ska varje elev ges särskilt stöd. Det innebär dels att ett åtgärdsprogram ska upprättas för varje elev vid resursskolan, dels att rektorn inte behöver utreda elevens behov av särskilt stöd på nytt utan vid utarbetandet av åtgärdsprogrammet kan utgå från den utredning som gjordes vid placeringen av eleven vid resursskolan.

Information till vårdnadshavare

Eftersom det är vårdnadshavarna som ansöker om skolplacering är det viktigt att det finns en hög grad av transparens och information som stödjer vårdnadshavare att göra informerade val för sina barn. I implementeringsarbetet är det därför viktigt att beakta vilket stöd vårdnadshavare kan behöva få. Rektorer i elevens nuvarande skola är identifierade som nyckelpersoner i motiveringsarbetet och kan hjälpa vårdnadshavarna förstå vilka olika alternativ som finns och vad de innebär. Därför är det också viktigt att rektorerna ges adekvat information om den kommande organiseringen.

Elevuppföljning och utvärdering av placering i resursskola

Syftet med resursskolor är att stödja elevens målutveckling och främja en återgång till ordinarie undervisning. Eleven har rätt att gå kvar i resursskolan så länge behovet finns, men placeringen behöver följs upp och kontinuerligt utvärderas för att säkerställa att behovet kvarstår. Tidigare utredningar som grundskoleförvaltningen har genomfört har visat på ett behov från huvudmannens sida att kunna följa upp och utvärdera de verksamheter som drivs. Mot denna bakgrund är det viktigt att resursskolorna har ett uppföljningssystem av elevernas utveckling mot målen som håller hög kvalitet och som ger huvudmannen möjlighet att säkerställa insatsens effekt. Att resursskolorna drivs som egna skolenheter bedöms främja detta syfte.

Inkludering och återgång till ordinarie skolkontext

Som beskrivs ovan är strävan alltid att eleven ska kunna återgå till ordinarie skolkontext. På så vis är det viktigt att processen för övergång tillbaka till ordinarie undervisning är ordnad på ett sätt som främjar en lyckad övergång. Inom de enskilda resursskolorna finns det möjlighet för eleven att succesivt närma sig ett större sammanhang. Eleven kanske börjar i en undervisningsgrupp med 2–3 elever, efter en tid kan eleven möjligtvis undervisas del av dag i en grupp med 5–6 elever och sedan en grupp med 10–12 elever och så vidare. I samtal med elever, personal och vårdnadshavare har det lyfts fram som önskvärt att även specialiserade lärmiljöer har kapacitet att differentiera mellan olika elevers behov och/eller kunna möta elevers förändrade behov, även om verksamheten inte bedrivs i ordinarie skola. Eleverna lyfter särskilt fram behovet av att ha jämnåriga kompisar med liknande intresse att umgås med. Flera tjejer som intervjuats uppger att de gärna varit i en verksamhet där de finns fler tjejer att umgås med⁴.

Vikten av den sociala kontexten kan inte nog understrykas och dess betydelse för eleverna framkom genomgående i elevintervjuerna. Även om samtliga elevgrupper betonar vikten av att få sin undervisning i en mindre grupp, vill de befinna sig i en större social kontext.

⁴ Detta ska ses mot bakgrund av att det i nuvarande CSU och CKSU-grupper finns en överrepresentation av pojkar jämfört med könsfördelningen i ordinarie grundskola. Det, i kombination med nuvarande verksamheters storlek, gör att det i vissa verksamheter finns en eller ett fåtal tjejer.

Vårdnadshavare lyfte fram vikten av att elever med tidigare skolmisslyckande ska kunna gå till en skola som ”inte ser ut som en skola” i syfte att öka elevens närvaro. Eleverna, däremot, gav uttryck för hur viktigt det var att ens skola uppfattas som en ”riktig skola” av andra utanför skolan. Allt för små byggnader eller enskilda lokaler utanför en skolkontext kan uppfattas som stigmatiserande och skapa skamkänslor hos eleverna. Eleverna påtalade också att ett större socialt sammanhang ger fler möjligheter att hitta likasinnade vänner. De elever som intervjuats och som har de allra mest omfattande behoven av särskilt stöd önskade att få gå på en skola med ”många som jag”.

För de resursskolor som är samlokaliserade med ordinarie skola finns det möjlighet att, genom ett aktivt samarbete skolenheterna mellan, succesivt närma sig ordinarie undervisning på ett sätt som främjar elevens utveckling. För vissa elever kan det handla om inkludering i delade lokaler såsom matsal, bibliotek och skolgård, för andra elever kan det vara inkludering i undervisningen i något eller några ämnen, eller så kan det handla om inkludering stora delar av skoldagen men med det stöd eleven behöver. Ett samarbete mellan de enskilda resursskolorna och de samlokaliserade kan på liknande sätt främja elevens återgång till ordinarie skolsammanhang genom att utgöra ett mellansteg från de enskilda resursskolorna till en resursskola med närhet till ordinarie skolkontext och slutligen återgång till ordinarie undervisning.

När eleven inte längre har behov av stödet som resursskolan erbjuder, oavsett om det är en enskild resursskola eller någon av de samlokaliserade, finns det behov av en ordnad process för skolbyte. Projektets förslag är att vårdnadshavarna till dessa elever får möjlighet att skicka in en ansökan om skolbyte i samband med någon av de löpande runderna för skolplacering. Det vill säga enligt samma process som nyinflyttade elever eller elever som önskar att byta från en fristående skola till en kommunal. Eftersom eleven inte ska vara placerad på en resursskola en längre period än vad eleven har behov av ser projektet inte det som möjligt att invänta en skolbytesperiod för eleven att byta skola. Det är rektor på resursskolan som vid uppföljning av elevens behov av särskilt stöd konstaterar om behovet av placeringen kvarstår eller ej. En dialog med vårdnadshavarna behöver ske om rektor bedömer att behovet av resursskola inte längre finns, men vårdnadshavarna behöver inte ge sitt medgivande till att en utskrivning sker. Skulle vårdnadshavarna önska att byta skola och rektor bedömer att elevens behov av resursskola kvarstår, hänvisas vårdnadshavarna till grundskoleförvaltningens ordinarie skolbytesperioder.

Statliga utredningar, forskning och beprövad erfarenhet

I regeringens delbetänkande *En annan möjlighet till särskilt stöd* (SOU 2020:42) utreds reglering av kommunala resursskolor. Utredningen betonar att huruvida resursskolor ger elever bästa möjligheter nå så långt som möjligt är beroende dels av hur väl undervisningen i ordinarie kontext fungerar, dels av kvalitet i resursskolornas verksamhet. Utredarna hänvisar till att forskning visar på en försiktigt positiv tendens till att elever med olika funktionsnedsättningar uppnår bättre skolresultat i ordinarie skolsammanhang, men att det samtidigt är svårt att dra långtgående slutsatser. Det som forskningen däremot visar tydligt är att lärares förhållningssätt, deras förmåga att anpassa undervisningen och deras samarbete är minst lika viktigt som elevens placering rent organisatoriskt. Utredningens slutsats vad gäller behovet av resursskolor är att huvudmän ibland behöver skapa särskilda organisatoriska lösningar för vissa elever under en period av skoltiden och i en omfattning som kan variera. Utgångspunkten måste alltid vara den enskilda elevens behov, vilket kan förändras över tid.

Även regeringens slutbetänkande *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven* (SOU 2021:11) beskriver att det ibland behöver skapas särskilda organisatoriska lösningar för vissa elever under en period av skoltiden och i en omfattning som kan variera. Utgångspunkten måste dock alltid vara den enskilda elevens behov, och att behovet av dessa lösningar hänger samman med vilket stöd eleven kan få i det ordinarie sammanhanget. I utredningen diskuteras även begreppet inkludering. Utredningen beskriver att kritiken mot den ordinarie skolans bristande möjligheter att skapa goda förutsättningar för vissa elevers lärande ibland är en kritik mot det synsätt som avspeglas i den placeringsorienterade definitionen av inkludering, som innebär att andra organisatoriska lösningar för vissa elever inte ska användas. Utredningen menar att i de fall då elever är långvarigt placerade i ett annat sammanhang än det ordinarie kan det visserligen vara svårt att tala om inkludering. Men även om målet är att på olika sätt förbereda eleverna för att ta steget vidare mot fortsatt utbildning och arbete i ett inkluderande samhälle, menar utredarna att vägen dit ibland vara att stödet till eleven ges i en annan miljö, där det finns bättre förutsättningar för eleven att kunna tillgodogöra sig det.

I projektets dialog med Specialpedagogiska skolmyndigheten framhåller myndigheten vikten av att organisera resursskolor så att elevens behov kan tillgodoses även om behoven förändras. De betonar särskilt vikten av att organisera för att främja elevens återgång till ordinarie undervisning. Resursskola som koncept, med skolplacering som grund för beslut, riskerar att skapa inläsningseffekter. Det kan dels handla om att antagningssystemet kan påverka tiden det tar att få en annan skolplacering, dels kan det handla om elevens relationer och anknytningar på resursskolan kan försvåra övergången till en ny skolkontext. Specialpedagogiska skolmyndigheten ser en särskild risk kring resursskolor som är organiserade som egna enheter. Detta är en risk som även framkom i dialog med forskare på Linnéuniversitet som menar att ju längre bort eleven befinner sig från ordinarie skolsammanhang, desto större är risken att vägen tillbaka blir längre. I detta avseende är det särskilt viktigt att det samarbete som projektet föreslår resursskolorna emellan samt med samlokaliserade skolor etableras och fungerar väl. Likväl är det viktigt att elever som har behov att återgå till ordinarie skolkontext ges möjlighet att löpande ansöka om skolplacering på en kommunal grundskola.

Projektet har varit i kontakt med andra kommuner för att ta del av deras erfarenheter av resursskolor men kan konstatera att det har varit en utmaning. Lagstiftningen kring resursskolor är relativt ny vilket medför att flertalet av kommunerna som projektet varit i kontakt med själva är mitt i utredning om hur resursskolor ska organiseras. För kommuner som har etablerade resursskolor kan det finnas skillnader i kommunens förutsättningar jämfört med Malmö. Det kan dels finnas skillnader vad gäller det totala antalet grundskoleelever i kommunen, dels andelen kommunala/fristående skolor. Linköpings kommun är en kommun som lyfts fram av flera aktörer som erfarna inom området. De har sedan en tid tillbaka en resursskola för elever med normbrytande beteende. De ser flera fördelar med organisering i resursskola och arbetar just nu med att omvandla centrala särskilda undervisningsgrupper till resursskolor. Även Göteborgs stad har fattat beslut om att omvandla centrala särskilda undervisningsgrupper till resursskolor. Projektet har tagit del av Linköpings utredning inför beslut om kommande organisering samt målgruppskriterier för befintliga verksamheter. Projektet har också tagit del av Göteborgs stads tjänsteutlåtande vid inrättande av kommunens första resursskola.

Det exempel på en större resursskola som projektet har identifierat återfinns i grundskoleförvaltningens inre organisation, det vill säga Kommunikationsskolan med ca 100 skolplatser. I andra kommuner och hos fristående aktörer återfinns exempel på resursskolor med upp till ca 70 platser. Andra kommuner har lyft fram elevernas behov av ett mindre sammanhang som bakomliggande orsak till antalet platser, men samtidigt pekat på utmaningar med till exempel behöriga lärare. Projektets bedömning är att erfarenheter från Kommunikationsskolan visar på att det finns förutsättningar att skapa ett mindre sammanhang för eleverna även om personalen är organiserad i en större kontext. Eleverna på Kommunikationsskolan uttrycker en stolthet över sin skola och önskar att få vara en ”egen skola med egen byggnad och skolgård”. Personalen på Kommunikationsskolan uppgav i intervju att en större resursskola ger större möjligheter till flexibilitet och anpassning utifrån elevernas behov. Visserligen är det enklare att få till det lilla sammanhanget i en liten resursskola, menar personalen på Kommunikationsskolan, men verksamheten blir skör och det är svårt att anpassa utifrån elevens individuella och föränderliga behov. I dialog med Rönnens resursskola har det även framkommit fördelar med att organisera större resursskolor utifrån aspekter som grupsammansättning och kompetensutveckling. Samtidigt är det viktigt att beakta de utmaningar som statliga myndigheter och forskning framhåller gällande resursskolor i det fortsatta arbetet. Förslag på hur dessa risker kan hanteras återfinns under rubriken ”Riskanalys” nedan.

Projektets rekommendationer

Rekommendation

- Avslutas och läggas till handlingar
- Avvakta
- Fortsätta som projekt
- Överförs till ordinarie drift

Projektets rekommendationer återges löpande i avsnittet slutsatser och sammanfattas här nedan.

Projektet rekommenderar att förvaltningen organiserar fyra resursskolor samlokaliserat med en befintlig F-9-grundskola.

- Resursskola 1–4 ska registreras som egna skolenheter, men ledas av rektor på samlokaliserad skola.
- Resursskola 1–4 ska erbjuda anpassade lärmiljöer med närhet till ordinarie skolkontext.
- Resursskola 1–4 bör organiseras på grundskolor som har årskurs F-9, är geografiskt spridda i staden samt har lokalmässiga förutsättningar för att driva en resursskola för ca 30 elever. Projektet ser även positivt på om resursskolorna etableras i så kallade SSPF-områden.
- Vidare kvarstår projektet från rekommendationen i föregående delrapport att det bör undersökas om några av de skolor som idag har centrala särskilda undervisningsgrupper kan vara aktuella för placering av de mindre resursskolorna i syfte att bygga på befintlig organisation och kompetens.

Projektet rekommenderar att förvaltningen inrättar två enskilda resursskolor som leds av samma rektor

- Två enskilda resursskolor, där hela skolmiljön är anpassad, ska inrättas och ledas av en gemensam rektor.
- Resursskola 5 riktar sig till elever i årskurs 1–3 och bör ha kapacitet för ca 40 elever. Här erbjuds ett mindre sammanhang för de yngsta eleverna genom en separat skolbyggnad och egen skolgård. Skolgården kan med fördel ha närhet till lekområden eller annan lågstadieskola, men bör ledas av samma rektor som resursskola 6.
- Resursskola 6 riktar sig till elever i årskurs 4–9 och bör ha kapacitet för ca 150 elever och tillgång till separata byggnader/möjlighet att avgränsa våningsplan från varandra samt flertalet entréer.
- Resursskola 5 föreslås bli en matarskola till resursskola 6.
- Det är viktigt att det geografiska avståndet mellan resursskola 5 och 6 är kort och att personalen, vid behov, enkelt kan ta sig mellan de olika verksamheterna. Gångavstånd inom 5-10minuter är att föredra.
- Resursskolorna 5 och 6 bör placeras relativt centralt i staden med god tillgång till kollektivtrafik samt med goda förutsättningar för hämtning och lämning med taxi.

Kvalitetsstandard för resursskolor

- Projektets rekommendationer avseende fysisk lärmiljö, bemanning (skolledning, elevhälsopersonal, m.fl. samt generellt riktvärde för bemanning), elev- och verksamhetsuppföljning ska beaktas i det fortsatta implementeringsarbetet.
- Samtliga resursskolor ska kunna erbjuda fritidshem och korttidstillsyn enligt LSS i den omfattningen eleverna behöver och i en lärmiljö som är anpassad efter elevernas behov
- Resursskolorna ska erbjuda lovskola i samma omfattning som övriga grundskolor i Malmö stad.
- För att en resursskola ska lyckas i sitt uppdrag behöver den genomsyras av en kultur med tro på varje elevs förmåga att utvecklas och att det är skolans uppdrag att skapa förutsättningar för eleverna att ta till sig undervisningen och utvecklas mot målen. Skolledningen som tillsätts på samtliga resursskolor har ett viktigt uppdrag i att bygga en kultur som främjar elevernas utveckling och lärande samt har en tydlig förankring i skollagen.
- För att säkerställa likvärdigheten mellan resursskolorna bör ett organiserat samarbete ske mellan samtliga resursskolors skolledning i bland annat ansökningsförfarande, systematiskt kvalitetsarbete och kompetensutveckling.
- Projektet föreslår att resursskolorna organiseras som en trattorganisation med fler platser i äldre årskurser än de lägre.
- Resursskolorna bör tilldelas namn som inte innehåller benämningen ”resursskola”.

Ett kompetensnav inrättas på resursskola 5 och 6

Resursskola 5 och 6 har genom sin dimensionering möjlighet att verka som ett kompetensnav i grundskoleförvaltningen och bör avsätta delar av tjänster för kompetensspridning till övriga skolor i grundskoleförvaltningen.

Ansökningsprocess och stöd till vårdnadshavare

- Utformandet av riktlinjer och rutiner för ansökningsprocess för resursskolorna ska utgå från projektets förslag avseende målgrupp och ansökningsprocess - vilket

innefattar rekommendationer om målgrupp, urvalsgrunder, ansökningsförfarande, beredning av ansökan samt beslut om placering vid resursskola.

- Vårdnadshavare vars barn inte längre har behov av resursskola ges möjlighet att ansöka om skolplacering i de löpande skolplaceringsrunderna enligt grundskolenämndens riktlinjer för skolplacering.
- Det fortsatta implementeringsarbetet ska beakta vilket stöd vårdnadshavare kan behöva få för att kunna göra informerade val om sitt barns skolgång.
- Det är också viktigt att beakta hur adekvat information om resursskolorna kan utformas till stöd för grundskoleförvaltningens samtliga rektorer.

Ovan organisering föreslås ersätta samtliga CSU- och CKSU-verksamheter samt Rönnens resursskola och Kommunikationsskolan. Resurser från dessa verksamheter bör uppgå i den föreslagna organiseringen med sex resursskolor.

Föreslagen organisering och dess påverkan på förvaltningens resursfördelning, särskilt avseende ansökningsförfarande och inrättande av kompetensnav bör beaktas i kommande projektdirektiv efter projektet *effektiv förvaltning*.

Om projektet föreslås avslutas, avvakta eller fortsätta som projekt

Projektets föreslår att delprojekt 1 avslutas och rekommendationerna överförs till driftsorganisation för implementering.

Om projektet föreslås överföras till drift

Tillvägagångsätt – föreslagen plan för implementering

TABELL 8 FÖRESLAGEN PLAN FÖR IMPLEMENTERING

Aktivitet	När?	Vem är ansvarig?
Tillsätt rektor för Resursskola 5–6	Aug-24	Förvaltningsledning
Lokaliseringsbeslut av samtliga resursskolor (vilket medför att rektorer för resursskola 1–4 utses)	Aug-24	Förvaltningsledning
Utse samordnare för det samlade implementeringsarbetet med samtliga resursskolor	Aug-24	Förvaltningsledningen
Ta fram kommunikationsplan för implementeringsperioden	Aug-24	Samordnare för implementeringsarbetet samt rektorer för resursskolorna
Delprojekt 4 kartlägger alla skolors individuella förutsättningar att inom ramen för den egna verksamheten möta behovet av att ge elever särskilt stöd i form av särskild undervisningsgrupp hela eller delar av skoldagen i syfte att främja likvärdigheten	HT-24	Projektets styrgrupp
Ta fram riktlinjer för ansökningsprocessen med urvalskriterier och målgrupp för respektive resursskola samt tillsätta placeringsgruppen	HT-24	Samordnare för implementeringsarbetet samt rektorer för resursskolorna
Fastställa plan för elevöverflytt/sökperiod	HT-24	Samordnare för implementeringsarbetet samt rektorer för resursskolorna

Beslut kring hur placering av medarbetare i befintliga verksamheter ska genomföras	Sep-24	Förvaltningsledningen
Formellt beslut om skolorganisering	Nov-24	Grundskolenämnden
Beslut kring eventuell extern rekrytering	Nov-24	Förvaltningsledningen
Genomföra elevöverflytt/sökperiod med besked om skolplats till HT-25	Jan/mar-25	Rektorer för resursskolorna
Resursskolornas verksamhet startar	LÅ25/26	Rektorer för resursskolorna

Konsekvensbeskrivning

Se bifoga barnkonsekvensanalys.

Riskanalys

TABELL 9 RISKANALYS

Identifierad risk	Åtgärd
Risk för ökad exkluderingsgrad då resursskolor innebär en skolplacering utanför ordinarie skolkontext samt att två resursskolor föreslås organiseras som enskilda enheter	<p>Samtliga resursskolorna ska erbjuda möjlighet till inkludering på olika nivåer. För elever på de resursskolor som samlokaliseras med grundskolor kan det till exempel handla om inkludering i delade lokaler såsom matsal, bibliotek och skolgård, för andra elever kan det vara inkludering i undervisningen i något eller några ämnen, eller så kan det handla om inkludering stora delar av skoldagen men med det stöd eleven behöver. För elever i de enskilt organiserade resursskolorna handlar det om att skapa förutsättningar för att succesivt närma sig allt större kontexter. Att vara i en specialiserad kontext med möjlighet till igenkänning, tillhörighet och behov av omfattande anpassningar i lärmiljön kan bryta den negativa skolupplevelsen och ge eleverna en möjlighet att få en fungerande skolgång som leder vidare till fortsatta studier och minskar risken för utanförskap.</p> <p>Ett etablerat samarbete mellan de olika resursskolorna bedöms också främja elevernas återgång till ordinarie skolkontext.</p> <p>Att ansökningsprocessen för skolplacering i resursskola är mer omfattande och juridiskt reglerad än placering i centrala särskilda undervisningsgrupper bedöms också medföra en högre grad av rättssäkerhet vilket minskar risken för att elever placeras i en mer anpassad lärmiljö än vad de har behov för.</p> <p>Om elevens behov av resursskola skulle försvinna kan vårdnadshavare löpande ansöka om en skolplats i ordinarie skola. Detta bidrar till att säkerställa att elever inte placeras i resursskola under längre period än nödvändigt.</p>
Forskning visar en svag tendens till att segregerade lösningar tenderar att leda till sämre kvalitet i undervisningen.	Att befinna sig i allt för homogena och isolerade sammanhang riskerar att påverka pedagogernas kompetensutveckling negativt. Studier visar på en risk att verksamhetens fokus förskjuts från

	<p>skolundervisning till social färdighetsträning utifrån elevernas funktionsnedsättning. Det kan också finnas en tendens att betygsättning påverkas genom att till exempel skollagens undantagsbestämmelse används i större omfattning än vad som avses i lagstiftningen.</p> <p>Just därför är det så viktigt att skapa organisatoriska sammanhang som främjar kollegialt utbyte och kompetensutveckling. Förutsättningarna för detta är bättre i större organisationer än små. Även om eleverna har behov av ett mindre sammanhang så behöver inte den undervisande personalen främjas av att befinna sig i ett sådant.</p> <p>Utöver ett kollegialt lärande inom de olika resursskolorna behöver det också finnas ett aktivt samarbete i SKA och kompetensutvecklande insatser mellan resursskolorna samt mellan ordinarie skola och resursskola. Att organisera ett kunskapsnav i resursskola 5 och 6 bedöms attrahera specialiserad kompetens vilket bidrar till god kvalitet i undervisningen inom verksamheterna så väl som till resterande kommunala grundskolor i Malmö.</p>
<p>Dimensioneringen av de enskilda resursskolorna riskerar att påverka kvaliteten i undervisningen.</p>	<p>Elevgruppens sårbarhet leder till svårigheter i att etablera relationer och hantera dessa. En större organisation kan medföra fler kontakter. För att eleverna inte ska märka av den större kontext som personalgruppen befinner sig i föreslår projektet att den större resursskolan ska bedrivas i flera lokaler.</p>
<p>Dimensioneringen av de enskilda resursskolorna riskerar att påverka personalens arbetsmiljö.</p>	<p>I dialog med medarbetare i CKSU-verksamheterna, SPSM och fackliga representanter i förvaltningen har det lyft fram en oro för personalens arbetsmiljö i en större resursskola utifrån att det kan finnas utmaningar med att enbart arbeta med elever med omfattande behov av särskilt stöd. Samtidigt kan projektet konstatera att redan idag finns det personalgrupper som enbart arbetar med denna elevgrupp. För dessa verksamheter har det funnits en utmaning i att få till raster, lunchpauser, tid för reflektion och vikarie vid frånvaro. Genom att personalen organiseras i större verksamheter skapas bättre förutsättningar för kollegialt utbyte, raster och reflektionstid, något som påverkar arbetsmiljön positivt. Även verksamhetens sårbarhet vid frånvaro minskar.</p>
<p>Beprovd erfarenhet visar på en risk att ett mottagarperspektiv eller verksamhetsperspektiv tenderar att bli dominerande då verksamheter styr urvalet i ansökningsprocessen. I stället för att elever med störst behov erbjuds plats tenderar verksamhetens behov att få företräde i syfte att bidra till en elevsammansättning som främjar en god arbetsmiljö.</p>	<p>Verksamhetens kompetens och erfarenhet är viktig att ta vara på då prövning av elevs behov av resursskola görs. Samtidigt behöver urvalet göras på ett objektivt, sakligt och icke-diskriminerande sätt. I detta syfte föreslår projektet att urvalsprocessen samordnades av grundskoleförvaltningens centrala organisation. Att det finns ett etablerat samarbete mellan den samordnade funktionen samt de olika resursskolorna bedöms bidra till en ökad rättssäkerhet och likvärdighet.</p>
<p>Det behöver finnas en administration för att kunna administrera antagningsprocessen tidsmässigt och rättssäkert.</p>	<p>De juridiska kraven på att placera en elev i en resursskola är högre än vid en placering i central SU-grupp. Detta medför att administrationen kring</p>

	<p>ansökningsprocessen kan komma att öka. Erfarenheter från Linköpings kommun visar på en minskad administrativ börda när centrala SU-grupper omvandlats till resursskolor. Det ansökningsförfarandet som projektet föreslår, med en placeringsgrupp bestående av en samordnandefunktion samt representanter från resursskolorna, kommer troligtvis att medföra en minskad arbetsbelastning i förvaltningens centrala organisation och ett ökat resursbehov i resursskolorna. Vilka konsekvenser detta får för resursfördelningen bör förvaltningen beakta i det kommande projektdirektivet efter projekt <i>effektiv förvaltning</i>.</p>
--	--

Resultatuppföljning

Föreslagen organisering bör följas upp inom ramen för grundskoleförvaltningens systematiska kvalitetsarbete.

Bilagor

- Slutsatser från genomförda fokusgruppsintervjuer
- Barnkonsekvensanalys

Bilaga: Slutsatser från genomförda fokusgruppsintervjuer

Bilaga till delrapport 2 – Organisering av särskilda undervisningsgrupper, resursskolor och andra specialiserade lärmiljöer.

Elever

Nedan återges slutsatser från intervjuer med elever. Eftersom förutsättningarna och svaren skiljer sig något åt mellan de olika grupperna presenteras slutsatserna separat för respektive elevgrupp.

	CKSU	CSU	Rönnen resursskola	Kommunikationsskolan
Skolans geografiska placering i staden	Central placering med god tillgång till kollektivtrafik är önskvärt.	Eleverna vill att skolan ska ligga i närheten av deras hem. En del av eleverna nämner att nuvarande CSU-grupp ligger geografiskt rätt utifrån deras önskemål.	Skolans geografiska placering var inte så viktig för eleverna.	
Inkludering	<p>Viktigt med möjlighet till social interaktion, närhet till elevhälsa och att få känslan av en normaliserad skolkontext.</p> <p>Återkommande berättelse var känsla av skam och stigmatisering kopplat till den lilla skolkontexten. Även om det var viktigt med en liten grupp i undervisningen önskade eleverna möjlighet till ett större socialt sammanhang utanför klassrummet.</p> <p>Eleverna betonade även vikten av att andra, ex. släktingar och vänner utanför skolan, ska uppfatta skolan som en ”riktig skola”. Detta för att främja en</p>	<p>Eleverna tycker att det är mycket positivt att gå i en liten grupp. Flera nämner att de inte vill byta skola och att de trivs bra på sin nuvarande skola.</p> <p>Eleverna ser det som positivt att del av dag undervisas i ordinarie skolkontext samt ta del av olika aktiviteter/utflykter som skolan anordnar.</p> <p>Det är viktigt att möjlighet att ta del av ordinarie undervisning inte krockar med andra schemalagda lektioner då det bidrar till stress hos eleverna.</p> <p>Vissa elever uttrycker en önskan att i större del ingå i</p>		<p>Eleverna upplever det som positivt att få gå på en skola som är utformad för att möta deras behov.</p> <p>Eleverna ger inte uttryck för bristande social kontext eller en stigmatiserande skolmiljö.</p> <p>Elevernas beskrivning av sin skolgång påminner väldigt mycket om en normaliserad skolkontext.</p>

	känsla av normalitet och undvika att elevens skolgång blir stigmatiserad.	ordinarie skolkontext, främst utifrån sociala aspekter och möjlighet att få möta andra elever.		
Undervisning/-utveckling mot betygs-kriterierna	Att undervisas i ett mindre sammanhang upplevs som positivt, men det är inte det mindre sammanhanget i sig som upplevs som positiv utan snarare lärarnas sätt att hantera undervisningen i gruppen.	Flera av eleverna lyfter vikten av att ha nära stöd av ett fåtal lärare som de känner väl och är trygga med. Undervisningen behöver anpassas efter den takt som eleverna arbetar i. Eleverna menar att lärarna känner till deras behov och förutsättningar väl och kan anpassa undervisningen utifrån det.	Eleverna lyfte fram vikten av att kunna göra olika utifrån elevens behov, både vad gäller undervisning och klasstorlek. Åldersblandade klasser upplevs som negativt dels för att det är blandad nivå på undervisningen, dels för att det bidrar till oro när nuvarande klasskamrater går vidare till gymnasiet och nya elever ska komma in.	Eleverna bedömer att skolans personal har god kompetens för att stötta eleverna i deras kunskapsutveckling.
Lokaler	Utemiljön är minst lika viktig som innemiljön för eleverna. Det allra viktigaste, lokalmässigt, är att det uppfattas som en ”riktig” skola med allt vad det innebär i form av specialsalar, skolgård, etc.	Viktigt att det är lugnt, god möjlighet till studiero, tryggt med samma vuxna runt eleverna, skönt med tydlig struktur, förutsägbarhet och minskade sinnesintryck. Fasta platser i alla ämnen bidrar till en strukturerad miljö. I utemiljön vill eleverna kunna röra sig fritt och ha tillgång till aktiv lekmiljö samt lugnare utrymmen för återhämtning.	Det fanns en oro att fler elever kan medföra en stökigare miljö. Samtidigt sågs det som positivt om det fanns fler elever att umgås med och lära känna.	På frågan hur deras skola skulle kunna bli bättre så svarar eleverna att de önskar en egen skolbyggnad som bara är till för dem. De vill inte dela skolgård och matsal med en annan skola.
Återgång kring ordinarie skola/övergång till gymnasiet	Eleverna uttryckte en viss oro för övergången till gymnasiet utifrån den sociala kontexten, annars var de överens om att det viktigaste är att klara av gymnasiet.	Eleverna menar att de inte vill byta skola tillbaka till ordinarie skola. Eleverna uttrycker att de ser fram emot att välja inriktning, träffa nya klasskamrater och		Merparten av eleverna i nuvarande årskurs 9 har sökt till ordinarie gymnasieprogram.

		lärare på gymnasiet men uttrycker viss oro för nya rutiner och bekanta sig med en ny miljö/kontext.		
Delaktighet vid beslut	Ingen av eleverna upplevde sig delaktiga eller visste varför de fått en plats i SU-gruppen.	<p>Flera av eleverna upplever sig delaktiga i beslutet genom att föräldrar och skolpersonal informerade, men de visste inte att de hade möjlighet att tacka nej om platsen inte hade upplevts bra.</p> <p>En del av eleverna uppger att det var lärarna på deras gamla skola som bestämde var de skulle gå.</p> <p>En del av eleverna fick reda på beslutet precis innan de skulle börja i CSU och föräldrarna redan hade tackat ja till platsen. De tycker att det är viktigt är att de får chansen att välja mellan mer än en skola och att få känna in miljön innan man tackar ja till platsen.</p>		

Vårdnadshavare

Nedan återges slutsatser från intervjuer med vårdnadshavare till elever i CKSU-grupperna.

	Vårdnadshavare (CKSU)
Lärmiljö	<p>Vårdnadshavarna lyfter särskilt behovet av en lärmiljö som erbjuder ett litet sammanhang, både i undervisningssituationen och socialt (till och från skolan, raster, matsal, korridorer och andra ”kringmiljöer”). Det lilla sammanhanget behövs under hela skoldagen och det finns en oro för att en större resursskola påverkar förutsättningarna för detta negativt.</p> <p>Personalens kompetens och förmåga att möta individuella behov är oerhört viktig. Detta gäller i den fysiska, pedagogiska och sociala lärmiljön. Det måste finnas utrymme för att anpassa samtliga aspekter av lärmiljön efter elevernas individuella behov.</p>

	En större resursskola hade kunnat bidra till att det finns specialsalar och en samlad elevhälsa som kan bygga relationer med eleven över tid. Detta hade ökat elevernas trygghet.
Geografisk placering	Lär miljön är viktigare än den geografiska placeringen, men det är bra om det finns goda möjligheter för elever att ta sig till skolan med kollektivtrafik eller taxi.
Återgång till ordinarie skola/övergång till gymnasiet	Behovet av vägledning är extra stort för dessa elever. Vårdnadshavarna efterfrågar ett mer fördjupat samarbete med elevhälsan i allmänhet och SYV i synnerhet. Det gäller både för elever och vårdnadshavare.
Delaktighet vid beslut	Det behöver bli tydligare och mer transparent kring vilka olika möjligheter som finns. Det är viktigt för vårdnadshavarna att veta hur deras val påverkar elevens framtida valmöjligheter inför till exempel gymnasiet. Ökad överblickbarhet önskas.
Inkludering	Små verksamheter begränsar möjligheterna till sociala relationer. En större resursskola kan bidra till större möjligheter i den sociala lärmiljön. Om eleven behöver byta grupp kan det göras utan att samtidigt behöva flyttas till en annan del av staden. Det kan också skapa möjligheter att succesivt närma sig större sammanhang vilket ses som positivt för till exempel övergången till gymnasiet.

Personal och skolledning

Nedan återges slutsatser från intervjuer med personal på Kommunikationskolan och Rönnen resursskola samt skolledning på Rönnen resursskola.

	EHT Kommunikationskolan	Personal Rönnen resursskola	Skolledning Rönnen resursskola	Personal CKSU
Antagningsprocess/urval	Intervjuer och observationer lyfts fram som en framgångsfaktor i antagningsprocessen. Att Kommunikationskolan "äger" sin egen antagningsprocess ses som en framgångsfaktor.	Likvärdighet i antagningsprocessen är viktig. Det kan finnas en risk att likvärdigheten brister om skolorna som har de mindre resursskolorna kan premiera "sina" elever. I ordinarie skola framför andra elever i staden. Det krävs god framförhållning i antagningsprocessen för att utfallet och mottagandet ska bli så bra som möjligt. Fasta ansökningsdatum är positivt för transparens och tillit i processen.	Ansökningsprocessen tar tid och vårdnadshavarna borde få ansöka tidigare för att skolan ska kunna förbereda ett bra mottagande. En platsfördelning som inte tar hänsyn till elevernas årskurs skapar utmaningar i tjänstefördelning mellan läsår och svårigheter i att garantera behöriga lärare. Rönnens resursskola har initierat en IF-utredning för ca en tredjedel av de elever som går på skolan. De flesta som får en IF-diagnos väljer att söka sig till anpassad grundskola, vilket medför ytterligare ett skolbyte för eleverna.	Det finns en viss oro för de elever vars vårdnadshavare inte väljer att söka till en resursskola trots att eleven har behov av en sådan placering.

<p>Lokaler/- Lärmiljöer</p>	<p>Lokalerna som resursskolorna ska vara i behöver vara anpassade både i inne- och utemiljön. Här är det en stor fördel om resursskolan har sina ”egna” lokaler för att kunna anpassa dem på sitt vis</p> <p>Lokalerna behöver vara flexibla, gärna något ”för stora” utifrån antal elever som kan vistas där, i syfte att skapa en flexibilitet i hur olika utrymmen nyttjas. På så vis kan sammanhang för hela skoldagen anpassas utifrån olika gruppers behov – allt ifrån klassrum, grupprum, matsal och fritids/LSS.</p> <p>En större resursskola ger större möjligheter till flexibilitet och anpassning.</p> <p>Att få till en resursskola för 250 elever är en utmaning, det bygger på att det går att få till det lilla sammanhanget samt ett bra ledarskap och förankrad värdegrund.</p> <p>I mindre resursskolor är det enklare att få till det lilla sammanhanget men det är också skört och svårt att anpassa utifrån elevens individuella och föränderliga behov.</p>	<p>I en större resursskola blir det viktigare att få till en bra gruppammansättning, samtidigt medför fler elever större möjlighet att skapa just detta.</p> <p>Åldersblandade grupper upplevs leda till sämre kvalitet i utbildningen och skapa oro hos eleverna. För att undvika detta behövs fler resursskolor och fler grupper. Rönness resursskola bedöms som för liten.</p> <p>Resursskolans lokaler behöver vara större med möjlighet att ljud- och ljussanera miljön. Det behöver finnas möjlighet att avgränsa olika delar av en större resursskola.</p> <p>Ur ett kompetens-försörjningsperspektiv upplevs förslagen inriktning som positiv. Förslaget bedöms stärka möjligheterna att behålla och utveckla specialiserad kompetens.</p> <p>Viktigt med tillgång till rektor som leder verksamheten.</p>	<p>Viktigt med mindre lokaler för undervisning, men samtidigt ha tillgång till specialsalar och vid behov kunna erbjuda en större social kontext för eleverna.</p> <p>Bra om resursskola är nära en F-9-skola, eller en skola som motsvarar resursskolans årskurser, i syfte att främja inkludering och sociala kontext mellan skolorna.</p>	<p>Möjligheten att skapa avgränsade lärmiljöer/ett litet sammanhang för elever framhålls som mycket viktig.</p> <p>Man lyfter att det finns en elevgrupp med stor skolfrånvaro vars återgång till undervisning man upplever gynnas av lärmiljöer som inte upplevs som en traditionell skola.</p> <p>Man lyfter behovet av en omfattande riskbedömning utifrån att det i ett större resursskole-sammanhang kan finnas ett större antal elever med utåtagerande beteenden.</p> <p>Det finns en viss oro för en ökad arbetsbelastning.</p>
<p>Geografisk placering</p>	<p>Önskvärt är en central placering i staden med god</p>	<p>De flesta elever åker från flera delar av staden så den</p>		

	<p>tillgång till kollektivtrafik och med yta för hämtning/lämning med taxi.</p>	<p>geografiska placeringen är inte jätteviktig Samtidigt underlättar ett centralt läge när eleverna ska ta sig till skolan</p> <p>Fördel med att ha en resursskola i anslutning till en ordinarie skola är att det kan bidra till kunskapsutveckling på skolan.</p>		
<p>Återgång till ordinarie skola</p>	<p>Representerar ett neurotypiskt synsätt att alla ska passa in i samma mall. Samtidigt är det viktigt att inte hålla kvar eleven i ett sammanhang. Måste vara baserat utifrån hur eleven är och det måste vara en rimlighet i strävan.</p> <p>Har exempel på att på elever som lämnat för progressionen varit så god. I de fallen syns en tydlig skillnad i elevens självbild.</p> <p>I en stor resursskola behöver det inte va så svart och vitt. På små resursskolor är det enda alternativet att slussa ut mot en stor skola. På en större resursskola kan man jobba med en flerstegsraket från små grupper till lite större men fortfarande mindre och i en anpassad miljö. Större flexibilitet att möta elevens behov.</p>	<p>Behöver finnas möjlighet att närma sig ett större sammanhang och öva på strategier.</p>	<p>Viktigt att ha en kultur av kunskapsfokus och att tro på elevernas möjlighet till utveckling</p>	
<p>EHT/-skolledning Bemannning och kompetens</p>			<p>Samtliga EHT-professioner behövs.</p> <p>I uppstartsfasen viktigt med ett nära ledarskap, gemensamt mål och riktning.</p>	

			Elevassistenter behövs utifrån omvårdnadsbehov.	
--	--	--	---	--

Centrala specialistteamet

Nedan återges slutsatser från intervjuer med representanter för centrala specialistteamet (CST).

	Centrala specialistteamet
Målgrupp	Resursskola behöver kunna möta elever som är sensoriskt känsliga för intryck och har behov av ett mindre sammanhang.
Antagningsprocess/-urval	Antagningsprocessen kan med fördel ske i samarbete mellan resursskola och sakkompetens från förvaltningen. Antagningsprocess till resursskola är mer administrativt krävande än placering i CSU-grupp, samtidigt är processen mer likvärdig och juridiskt korrekt. I nuläget läggs ca 5h/ansökan till CSU, när observationer genomfördes bedömdes resursåtgången vara 12h/ansökan.
Återgång till ordinarie skola	För att möjliggöra återgång till ordinarie skola behöver resursskolan vara lokaliserad så att det skapar förutsättningar för succesiv inkludering i ordinarie undervisning likt de förutsättningar som CSU-verksamheterna har idag. Vid övergång från resursskola till ordinarie skola är stöd från huvudmannen viktigt.

Specialpedagogiska myndigheten

Nedan återges slutsatser från dialog med specialpedagogiska myndigheten.

- Lokala särskilda undervisningsgrupper är att föredra framför resursskolor
- Om huvudmän ser ett behov av resursskola så är det viktigt att de är samlokaliserade med en skolenhet och inte ligger enskilt/isolerat
- Ser exempel från andra kommuner som startat resursskolor men haft svårt att upprätthålla kvalitet i undervisningen. Utmaningen att upprätthålla kvalitet är särskilt stor i särskiljande organiseringar.
- Distinktion av platser kan göras enligt följande matris
 - Högintensiv insatsplats – max 4 elever/grupp, goda möjligheter för enskild undervisning
 - Medelintensiv insatsplats – 6-7 elever/pedagog
 - Lättintensiv insatsplats – 10-12 elever/pedagog
- Viktigt att organisera för en genomströmning av elever så att elevens behov kan tillgodoses även om behoven förändras. Här behöver huvudmannen organisera för att främja återgång till ordinarie undervisning samt undvika inlåsningseffekter.
- Resursskola som koncept riskerar en viss inlåsningseffekt då eleven får en skolplacering och en tillhörighet på resursskolan. När eleven är redo för återgång till ordinarie skolsammanhang kan återgången försvåras om inte relationer/kompisar finns i närheten.
- Målgruppskriterierna får inte vara för breda. Det är bättre med flera målgrupper som är anpassade efter olika inriktningar

- Kan se en risk med att ”mottagarperspektivet” blir viktigare än behovsperspektivet i ansökningsprocessen. Att huvudmän erbjuder platser till de elever som passar verksamheten snarare än de elever som har störst behov av en resursskola
- Ser schematekniska utmaningar med en resursskola för 250 elever
- Ser utmaningar i relationsbyggandet och målgruppskriterier i en resursskola för 250 elever

Dialog med Linnéuniversitetet

Nedan återges slutsatser från dialog med professor i pedagogik på Linnéuniversitetet.

- Sedan efterkrigstiden har det funnits en samverkan mot integrering och sedan inkludering i skolvärlden. Nu är trenden mer mot segregerade lösningar.
- Ju längre bort vi håller eleven från ordinarie skolsammanhang, desto större blir risken för att vägen tillbaka blir längre.
- Skolan behöver arbeta mer med det kompensatoriska uppdraget för att fler elever ska kunna stanna kvar i ordinarie skolkontext.
- Det går ofta sämre för elever som har gått i segregerade verksamheter jämfört med de elever som inkluderats i ordinarie skolsammanhang. Men det finns ingen forskning om resultatet av segregerade lösningar eller hur det påverkar eleverna på lång sikt.
- Full inkludering är inte rimligt för alla, men för varje individ som undervisas utanför skolans ordinarie kontext måste skolan överväga hur elevens väg ska se ut framåt.
- Allt för homogena grupper i skolan riskerar att spä på fördomar och segregation i samhället i stort.
- En central organisation, ex. resursskola, kräver oerhörd kompetens för att det ska bli bra
- Resursskolans verksamhet måste utvärderas noga
- Relationell kompetens har betydelse. Resursskolor bör organiseras som mindre enheter vid en skolenhet.
- Pedagogernas förmåga att skapa relationer till eleverna är väldigt viktigt.
- Målet med en resursskola är att det ska vara en temporär lösning. Huvudmannen behöver organisera för att steget tillbaka inte ska bli för långt

MOTION 2025-08-25

Trygg och tillgänglig skola

Kristdemokraterna anser att varje barn har unika behov och ett unikt värde. Skolan ska vara en trygg plats där varje elev får växa, utvecklas och känna sig sedda. För många barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) är verkligheten en annan: en otrygg skolmiljö, bristande anpassningar och uteblivet stöd. Dessa barn riskerar att hamna utanför både i skolan och senare i livet. Det är ett svek från samhällets sida.

I Umeå kommun uppskattas cirka 10 procent av eleverna ha NPF vilket motsvarar ungefär 1 400 elever. 28 procent av dem når inte gymnasiebehörighet att jämföra med 9 procent bland elever utan NPF-diagnos. I juni 2025 beräknas 40 elever i årskurs 9 med NPF lämna grundskolan i Umeå utan behörighet. Denna utsatthet riskerar att leda till psykisk ohälsa, socialt utanförskap och i värsta fall suicidförsök vilket sker fem gånger oftare i denna elevgrupp.

Föräldranätverk och organisationer som Riksförbundet Attention vittnar om hur barn går under i ett system som saknar struktur, resurser och transparens.

Det behövs ett nytt helhetsgrepp.

Kommunfullmäktige beslutade redan 2021 att möjliggöra organisering av resursskolor och särskilda undervisningsgrupper. Trots det finns 2025 endast 19 resursskoleplatser att söka för årskurs 7 och till dessa har 41 elever sökt. För låg- och mellanstadiet saknas resursskolor helt. Det finns heller ingen tydlig information för vårdnadshavare om var platserna finns, vilka kriterier som gäller eller hur urvalet sker. Det är inte värdigt en kommun som säger sig värna en trygg och jämlik skolgång.

Malmö har genomfört en strategisk satsning där fyra nya resursskolor etableras och där Rönnens resursskola byggs ut till ett kompetensnav. Totalt rör det sig om 320 platser från årskurs 1–9. Beslutet föregicks av en barnkonsekvensanalys och en bred dialog med både skolpersonal och föräldrar. Syftet: att ge barn i behov av särskilt stöd en verklig chans att lyckas i skolan.

Vill inte Umeå kommun att alla barn skall lyckas i skolan?

För Kristdemokraterna är barnens bästa alltid utgångspunkten. Barn med NPF har samma rätt till utbildning som alla andra men det kräver särskilda insatser och då inte bara i ord utan i handling. Familjer ska inte behöva kämpa för att få det stöd som lagen redan ger dem rätt till.

Skolans uppdrag är inte bara att förmedla kunskap utan den ska också rusta våra barn för framtiden. När skolan inte klarar det för barn med NPF är det vårt ansvar att agera. Vi kan inte acceptera att år efter år låta barn misslyckas för att vuxenvärlden inte organiserat skolan rätt.

Umeå behöver fler resursskolor, bättre struktur och verklig tillgänglighet. Det är vad våra barn och deras familjer förtjänar.

Med anledning av ovanstående yrkar vi att kommunfullmäktige beslutar:

1. **Att** kommunfullmäktige ger för- och grundskolenämnden i uppdrag att senast under 2026 presentera en plan för tillräcklig tillgänglighet till resursskolor i grundskolan.
2. **Att** det inrättas ett kommunövergripande kompetenscenter för NPF-stöd och handledning med uppdrag att sprida kunskap och kvalitetssäkra arbetet med tillgängliga lärmiljöer.
3. **Att** tydliga kriterier och öppen information om resursskoleplatser, placeringar och pedagogisk inriktning publiceras och hålls uppdaterade.
4. **Att** en årlig uppföljning sker av antalet barn i behov av särskilt stöd, inklusive resursskoleplacering samt hur behovet tillgodoses.
5. **Att** kommunen tar initiativ till samverkan med andra kommuner och regionen för att ta del av goda exempel och forskning inom området med särskilt fokus på tidiga insatser.

Veronica Kerr, Kristdemokraterna

Anders Sellström, Kristdemokraterna

Lucas Nilsson, Kristdemokraterna

Birgitta Nordvall, Kristdemokraterna

Barnkonsekvensanalys – Organisering av resursskolor

Barnkonsekvensanalysen genomförs av delprojekt 1: Organisering av resursskolor inom projektet *Organisering av särskilda undervisningsgrupper, resursskolor, akuteskolor och andra specialiserade lärmiljöer* (GRF-2023-38861). Barnkonsekvensanalysen är en bilaga till projektets andra delrapport och utgör tillsammans med delrapporten underlag för beslut.

Bakgrund

FN:s konvention om barnets rättigheter gäller som svensk lag sedan 1 januari 2020. Av artikel 3 i barnkonventionen framgår att vid alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa beaktas.

Grundskoleförvaltningens organisering av resursskolor påverkar barn i grundskoleålder i Malmö stad. Elever i de nuvarande centralt organiserade särskilda undervisningsgrupperna (CSU och CKSU) samt nuvarande resursskola och resursskoleliknande verksamhet (Rönne's resursskola och Kommunikationsskolan) berörs direkt av beslutet. Beslutet kan även ha en generell påverkan på övriga barn i Malmö stads grundskolor.

Projektets vägledande principer har varit:

- För de allra flesta elever är stöd på den ordinarie skolan det bästa (första) steget.
- Finns det utmaningar för eleven i att nå kunskapsmålen ska eleven i första hand få särskilt stöd på skolan
- Utöver detta så finns det troligen en liten grupp elever som har för stora behov av specialiserat särskilt stöd för att varje skola ska kunna möta det. Dessa elever bör få sin utbildning tillgodosedd i en annan kontext än den ordinarie skolan.

Den huvudsakliga målgruppen för denna barnkonsekvensanalys är elevgruppen som anges i den nedre punkten.

Barnombudsmannens stödmaterial för prövning av barnets bästa för beslut som rör barn på ett generellt plan har använts som stöd för genomförd barnkonsekvensanalys.

Berörda artiklar i barnkonventionen samt annan relevant lagstiftning

Berörda artiklar i barnkonventionen

Grundprinciper i barnkonventionen som alltid bör beaktas vid en prövning av barnets bästa:

- Artikel 2: Om alla barns lika värde och rättigheter. Ingen får diskrimineras. Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat den.
- Artikel 3: I alla åtgärder som rör barn ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas. Begreppet ”barnets bästa” är konventionens grundpelare.
- Artikel 6: Varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Det handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- Artikel 12: Barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör hen. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

2024-05-17

Grundskoleförvaltningen

Utöver detta har projektet identifierat följande artiklar som relevanta för analysen:

- Artikel 5: Vårdnadshavares juridiska ansvar, rättigheter och skyldigheter för att främja barns fortlöpande utveckling ska respekteras
- Artikel 18: Båda vårdnadshavarna har ett gemensamt ansvar för barnets utveckling. Lämpligt stöd ska ges till vårdnadshavarna för att fullgöra detta.
- Artikel 23: Barn med fysiska eller psykisk funktionsnedsättning bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållande som säkerställer värdighet, främjar tilltro till den egna förmågan och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.
- Artikel 24: Barn har rätt till bästa möjliga hälsa.
- Artikel 28: Barnets rätt till utbildning.
- Artikel 29: Barnets utbildning ska syfta till att utveckla barnets fulla möjlighet och förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle.
- Artikel 31: Barnets rätt till vila och fritid.

Annan relevant lagstiftning

Utöver barnkonventionen anses följande lagstiftning vara relevant i sammanhanget

- Skollag (2010:800) i allmänhet och följande avsnitt i synnerhet:
 - 2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning
 - 25-30 § Elevhälsa inklusive studie- och yrkesvägledning
 - 3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen
 - 2 § Barnens och elevernas lärande och personlig utveckling
 - 6-12 § Bestämmelser avseende särskilt stöd
 - 10 kap. Grundskola
 - 2 § Utbildningens syfte
 - 4 § Ämnen
 - 5 § Undervisningstid
 - 31 § a-b Resursskola

Prövning

Konventionens artiklar	Innebär förslaget att...	Bedömning
Artikel 2: Om alla barns lika värde och rättigheter.	...någon grupp av barn diskrimineras? Vilka? Blir det bättre eller sämre jämfört med tidigare?	Utredningens samlade bedömning är att förslaget bidrar till att stärka alla barns lika värde och rätt till utbildning. Förslaget säkerställer att elever som har svårigheter att tillgodose sig undervisningen i ordinarie skolkontext ges samma tillgång till en fullvärdig timplan, behöriga lärare, specialsalar och närhet till rektor och elevhälsa. Detta blir en förbättring jämfört med denna elevgrupps nuvarande situation.
Artikel 3: I alla åtgärder som rör barn ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas. Begreppet ”barnets bästa” är konventionens grundpelare.	...barnets bästa beaktas?	Ja. Utredningen har beaktat både barnets perspektiv genom elevintervjuer samt barnperspektivet i de genomförda intervjuerna med vårdnadshavare, skolpersonal och skolläda. En lyckad skolgång är en av de starkaste skyddsfaktorerna som ett barn kan få med sig i livet. På så vis har barnets bästa beaktats genom att möjlighet att leva upp till skollagens krav samt möjlighet att möta behovet hos elever i

2024-05-17

Grundskoleförvaltningen

Konventionens artiklar	Innebär förslaget att...	Bedömning
		behov av omfattande särskilt stöd vägt tyngst i genomfört uppdrag.
Artikel 5: Vårdnadshavares juridiska ansvar, rättigheter och skyldigheter för att främja barns fortlöpande utveckling ska respekteras.	...något intrång i vårdnadshavarnas ansvar för sina barns fostran och utveckling?	Nej. Tvärt emot stärker förslaget vårdnadshavarnas möjlighet att påverka sitt barns skolgång genom att de får en aktiv roll i att önska vilken skola deras barn ska gå i.
Artikel 6: Varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Det handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.	...en påverkan på elevernas rätt till liv och utveckling? Vilka gynnas och vilka missgynnas?	<p>Projektets samlade bedömning är att förutsättningarna för hälsa och utveckling stärks genom att säkerställa elevens närhet till rektor och elevhälsa. Föreslagen organisering medför att uppföljningen av elevens behov av att undervisas utanför ordinarie skolkontext genomförs på ett mer samlat och systematiskt sett, vilket minskar risken för att elever ges ett mer ingripande särskilt stöd under längre tid än vad som behövs. Projektet har även gett förslag på en särskild process som ska främja en snabb återgång till ordinarie skolkontext om elevens behov av resursskola skulle upphöra.</p> <p>Det föreslagna samarbetet mellan resursskolorna säkerställer också att differentierade och föränderliga behov kan mötas genom att skapa möjligheter för en succesiv återgång till ordinarie skolsammanhang. Dimensioneringen av resursskoleverksamheterna anses också främja elevernas utveckling genom ökad möjlighet att få till grupper som både är åldersadekvata och motsvarar elevernas behov, något som är begränsat i nuvarande organisering.</p> <p>Forskning visar på att särskiljande lösningar riskerar att påverka både elevgruppen i och utanför den segregerade verksamheten negativt. I regeringens slutbetänkande <i>Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven</i> beskrivs att det ibland behöver skapas särskilda organisatoriska lösningar för vissa elever under en period av skoltiden och i en omfattning som kan variera. I slutbetänkandet framhålls även att eleven bör få sin ordinarie skolplacering på resursskolan och rektor på resursskolan får det fulla ansvaret för eleven. Den övergripande målsättningen bör vara att en elev som är placerad i resursskola ska kunna återgå till ett ordinarie skolsammanhang, även om det finns elever för vilka en återgång varken är önskvärd eller realistisk och som kommer att fullfölja hela sin grundskoleutbildning i resursskolan.</p> <p>Genom att merparten av resursskolorna samlokaliseras med ordinarie grundskolor skapas förutsättningar för inkludering – både för barn i ordinarie skola och i resursskola. För de elever</p>

2024-05-17

Grundskoleförvaltningen

Konventionens artiklar	Innebär förslaget att...	Bedömning
		<p>som kommer att ha sin skolgång i de enskilda resursskolorna är projektets bedömning att eleverna ges större fördelar av omfattande anpassningar i hela skolmiljön. För denna elevgrupp finns det en svårighet i att möta elevernas behov i en skolmiljö som är samlokaliserad med ordinarie skolkontext.</p>
<p>Artikel 12: Barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör hen. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.</p>	<p>...eleverna fått uttrycka sin åsikt om förslagets utformning?</p>	<p>Elevrepresentanter från samtliga berörda verksamheter har intervjuats och fått uttrycka sin åsikt. Generellt uttrycker eleverna att det är viktigt att få sin undervisning i en mindre grupp men samtidigt ha tillgång till en större social kontext. Det finns viss variation inom elevgruppen kring hur den sociala kontexten önskas se ut, vissa vill vara tillsammans med elever i ordinarie skola medan andra vill vara mer med elever som har liknande utmaningar som de själv. Återkommande var dock att det ska finnas möjlighet att ha flera kompisar än vad den mindre undervisningsgruppen medför. Flera elever ger också uttryck för vikten av att skolan uppfattas som en "riktig skola" i andras ögon, annars finns det en risk för att eleverna upplever skamkänslor och stigmatisering kopplar till sin skolgång. Eleverna tycker också att det är viktigt att det finns en tydlig struktur och förutsägbarhet i skolan samt trygga vuxna med förmåga att anpassa undervisningen utifrån elevernas olika behov.</p> <p>Insikter från elevintervjuerna har varit en viktig del i utformandet av föreslagen organisering. Sammanställning av elevintervjuer återfinns i bilagan <i>Slutsatser från genomförda fokusgruppsintervjuer</i></p>
<p>Artikel 18: Båda vårdnadshavarna har ett gemensamt ansvar för barnets utveckling. Lämpligt stöd ska ges till vårdnadshavarna för att fullgöra detta.</p>	<p>...något intrång i vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för sina barns fostran och utveckling? Vilket stöd ges?</p>	<p>Inget intrång bedöms ske, se ovan (art. 5). I implementeringsarbetet är det viktigt att beakta vilket stöd vårdnadshavare kan behöva få för att kunna göra informerade val för sina barns skolgång. Rektorer i elevens nuvarande skola är identifierade som nyckelpersoner i motiveringsarbetet och kan hjälpa vårdnadshavarna förstå vilka olika alternativ som finns och vad de innebär. Därför är det också viktigt att rektorerna ges adekvat information om den kommande organiseringen.</p>
<p>Artikel 23: Barn med fysiska eller psykisk funktionsnedsättning bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållande som säkerställer värdighet, främjar tilltro till den egna förmågan och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.</p>	<p>...påverkan på elever med funktionsnedsättnings förutsättningar att åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv?</p>	<p>Det kan konstateras att merparten av eleverna som kommer att vara aktuella för en skolplacering i resursskola kommer att ha någon form av funktionsnedsättning. I nuvarande centralt organiserade verksamheter är förekomsten av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar hög bland elevgruppen. Detta behöver en framtida organisering beakta och det kan säkerställas genom att den samlade personalstyrkan som möter eleverna har god förståelse för målgruppens behov.</p>

2024-05-17

Grundskoleförvaltningen

Konventionens artiklar	Innebär förslaget att...	Bedömning
		<p>Projektets förslag bedöms medföra bättre förutsättningar för elever med funktionsnedsättning att tillgodose sig utbildningen och därmed främja förutsättningarna för ett fullvärdigt liv. Genom att specialiserade verksamheter samlokaliseras, antingen med varandra eller på befintliga grundskolor, skapas också förutsättningar för ett skolsammanhang med allt vad det innebär i form av skoltraditioner, utflykter och klassnamn. I elevintervjuerna framkom en tydlig skillnad mellan elever som idag går i mindre verksamheter och de elever som går i en större skolverksamhet. Eleverna i de mindre verksamheterna gav uttryck för en känsla av skam över sin skolgång i relationer utanför skolan. De upplevde det som stigmatiserande att gå i en så pass liten verksamhet och såg det som begränsande i sociala sammanhang i och utanför skolan. Eleverna i de större skolverksamheterna gav inte uttryck för någon upplevelse av stigmatisering, utan betonade snarare vikten av att vara en egen skola och uppvisade en större tilltro till sin möjlighet att aktivt delta i samhället.</p>
Artikel 24: Barn har rätt till bästa möjliga hälsa.	...barnets rätt till bästa möjliga hälsa påverkas?	Elevernas rätt till hälsa påverkas positivt genom att deras tillgång till elevhälsa stärks.
Artikel 28: Barnets rätt till utbildning.	...barnets rätt till utbildning påverkas?	<p>Förslaget främjar en högre grad av likvärdighet genom att elever som har svårigheter att tillgodose sig undervisningen i ordinarie skolkontext ges samma tillgång till en fullvärdig timplan, behöriga lärare, specialsalar och närhet till rektor och elevhälsa. Elever har också rätt att få det stöd de behöver för att tillgodose sig utbildningen, något som främjas genom att erbjuda undervisning i en kontext som motsvarar elevens behov.</p> <p>Artikel 28 betonar också vikten av att göra utbildnings- och yrkesrelaterad information/-vägledning tillgänglig för alla barn. I intervjuer med vårdnadshavare framkom vikten av närhet till studie- och yrkesvägledare för att elever och vårdnadshavare ska kunna förstå vilka möjligheter som finns och hur deras val påverkar eleven i ett livsperspektiv. Föreslagen organisering medför en ökad närhet och därmed tillgång till studie- och yrkesvägledning för en sårbar elevgrupp.</p>
Artikel 29: Barnets utbildning ska syfta till att utveckla barnets fulla möjlighet och förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle.	...att barnet kan utvecklas till sin fulla potential?	<p>En lyckad skolgång är en av de starkas skyddsfaktorerna som ett barn kan få med sig i livet.</p> <p>Studier har visat på risken för att segregerade lösningar tenderar att påverka kvaliteten i undervisningen negativt. Detta kan påverka elevers rätt till utbildning och deras förutsättningar att ta en aktiv del i samhället.</p>

2024-05-17

Grundskoleförvaltningen

Konventionens artiklar	Innebär förslaget att...	Bedömning
		Föreslagen organisering bedöms skapa goda förutsättningar att möta behovet hos elever som har så omfattande behov av särskilt stöd att det inte kan mötas inom ramen för den ordinarie skolkontexten. För den elevgruppen bidrar förslaget till stärkta möjligheter att nå sin fulla potential.
Artikel 31: Barnets rätt till vila och fritid.	...en ökad eller minskad vila, lek och rätt till fritid? Vilka barn påverkas?	I nuvarande organisering har ett antal elevers rätt till vila, lek och fritids påverkats negativt genom att fritidshemmet och/eller korttidstillsyn enligt LSS har organiserats på annan plats än där eleven får sin undervisning. Det kan förvisso finnas vissa fördelar i att elever i ordinarie skola och elever i specialiserade verksamheter möts, kan leka och lära känna varandra. Däremot har konsekvenser blivit att vissa elever avstått från att delta i fritids/LSS eller att en påtaglig del av den tid som eleven kunnat lekt och umgåtts med andra barn spenderats i taxi. Föreslagen organisering har därför särskilt beaktat förutsättningarna för att erbjuda fritids/LSS i anslutning till där eleven får sin undervisning. Detta bedöms medföra att eleven får mer tid till vila och lek tillsammans med andra barn.

Umeå kommun
För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag
2026-01-29

§ 4

Diarienum: SK-2025/00539

Motion (KD) 33/2025 - Trygg och tillgänglig skola

Beslut

För- och grundskolenämnden beslutar

- att ställa sig bakom förvaltningens yttrande och föreslå kommunfullmäktige att motionen (KD) – *Trygg och tillgänglig skola*, i sin helhet ska anses besvarad.
- att ärendet förklaras omedelbart justerat

Reservation

Moderaterna och Kristdemokraterna

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna har inkommit med en motion där de framför ett behov av fler resursskolor, bättre struktur och verklig tillgänglighet för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), genom ett nytt helhetsgrepp.

Motionen hänvisar till föräldranätverk och organisationer som Riksförbundet Attention som vittnar om ett system i Umeå kommun som saknar struktur, transparens och resurser.

Vidare lyfts Malmö kommun fram som ett positivt exempel på en strategisk satsning där fyra nya resursskolor etablerats varpå en av dessa byggs ut till ett kompetensnav.

Kristdemokraterna yrkar att kommunfullmäktige beslutar:

1. **Att** kommunfullmäktige ger för- och grundskolenämnden i uppdrag att senast under 2026 presentera en plan för tillräcklig tillgänglighet till resursskolor i grundskolan.
2. **Att** det inrättas ett kommunövergripande kompetenscenter för NPF-stöd och handledning med uppdrag att sprida kunskap och kvalitetssäkra arbetet med tillgängliga lärmiljöer.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2026-01-29

3. **Att** tydliga kriterier och öppen information om resursskoleplatser, placeringar och pedagogisk inriktning publiceras och hålls uppdaterade.
4. **Att** en årlig uppföljning sker av antalet barn i behov av särskilt stöd, inklusive resursskoleplacering samt hur behovet tillgodoses.
5. **Att** kommunen tar initiativ till samverkan med andra kommuner och regionen för att ta del av goda exempel och forskning inom området med särskilt fokus på tidiga insatser.

Yttrande***Rättslig bakgrund***

Av skollagen (2010:800) framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Enligt barnkonventionen, som gäller som svensk lag sedan 1 januari 2020 och är inkorporerad i skollagen, framgår att i all utbildning och annan verksamhet ska barnets bästa vara utgångspunkt. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Enligt artikel 12, en av barnkonventionens fyra grundprinciper, ska barn ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Vidare framgår av 3 kap. skollagen att elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.

Behov av särskilt stöd ska enligt skollagens bestämmelser föregås av en utredning som visar på elevens behov av särskilt stöd. I utredning ska skolan inom ramen för utredningen samverka med eleven och dennes vårdnadshavare samt elevhälsan. Om utredningen visar att det finns ett behov av särskilt stöd ska beslut om åtgärdsprogram fattas av rektor. Särskilt stöd är insatser av mer ingripande karaktär.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2026-01-29

Särskilt stöd ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat regleras i skollagen eller annan författning.

I 10 kap. 31 a § skollagen, anges att en kommun får begränsa utbildningen vid en viss skolenhet till att avse elever som är i behov av särskilt stöd (resursskola). Ansökan till resursskola görs av elevens vårdnadshavare, ansökan får även göras av elevens rektor om eleven är placerad vid en av kommunens skolenheter och elevens vårdnadshavare medger det. En placering vid kommunal resursskola förutsätter alltså ansökan eller medgivande från elevens vårdnadshavare och bygger på frivillighet.

Det är kommunen som huvudman för resursskolan som ansvarar för att bedöma om en elev behöver det särskilda stöd som resursskolan erbjuder och vilket underlag som behövs för denna bedömning. Av portalparagrafen i [1 kap. 10 §](#) skollagen följer att utgångspunkten i all utbildning som rör barn, det vill säga varje människa under 18 år, ska vara barnets bästa och att barnets åsikter i frågor som rör honom eller henne ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Denna portalparagraf ska beaktas när det gäller placering vid en kommunal resursskola.

Kommunen ansvarar således enligt skollagstiftningen för att bedöma om en elev är i behov av sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder för att eleven ska kunna uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas eller för att eleven ska undvika svårigheter i sin skolsituation.

En elev har enligt 10 kap. 31 b § skollagen rätt att gå kvar vid resursskolan så länge eleven behöver sådant särskilt stöd som resursskolan erbjuder för att hen ska kunna uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, eller för att hen ska undvika svårigheter i sin skolsituation.

En elevs placering vid en kommunal resursskola inom grundskolan ska enligt 10 kap. 31 b § skollagen regelbundet följas upp och utvärderas,

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2026-01-29

vilket ingår i kommunens ansvar. Om det efter en viss tid bedöms vara till elevens bästa att återgå till en ordinarie grundskola bör frågan tas upp med elevens vårdnadshavare för att undvika inlåsnings effekter.

Om en elevens vårdnadshavare begär att placeringen vid resursskolan ska upphöra, ska kommunen i ett sådant fall bereda eleven plats vid en av sina ordinarie skolenheter enligt den vanliga placeringsregeln i [10 kap. 30 §](#) skollagen, det vill säga som huvudregel i enlighet med vårdnadshavarens önskemål.

Besvarande av motionens frågeställningar

- 1. Att kommunfullmäktige ger för- och grundskolenämnden i uppdrag att senast under 2026 presentera en plan för tillräcklig tillgänglighet till resursskolor i grundskolan.**

Det saknas officiell nationell statistik som visar hur elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) presterar i skolan jämfört med andra elever i termer av måluppfyllelse. Enligt Specialpedagogiska myndigheten (SPSM) är NPF ett samlingsnamn för flera olika tillstånd såsom Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder (adhd), autism, språkstörning, dyslexi, dyskalkyli, motoriska problem samt tics och Tourettes syndrom. Det är enligt SPSM vanligt att elever har en kombination av NPF-diagnoser.

Skolverket är utsedd av regeringen att ansvara för Sveriges officiella statistik om skolväsende och barnomsorg. De har lyft fram att det saknas nationell återkommande statistik om skolgången för elever med funktionsnedsättning. Däremot redovisar Skolverket officiell statistik om hur stor andel elever som tar del av särskilt stöd. För kommunala grundskolor i Umeå kommun läsåret 24/25 rör det sig om 5 procent av eleverna och de vanligaste åtgärderna är särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång.

Skolverket har fått i uppdrag att ta fram ett förslag för att möjliggöra bättre uppföljning av stödåtgärder och kunskapsresultat för elever med funktionsnedsättning i samtliga skolformer i svensk skola. I förslaget visar Skolverket hur uppgifter från Socialstyrelsens patientregister kan grupperas i tio kategorier av funktionsnedsättning och kombineras med Skolverkets individuppgifter om skolgång och skolresultat.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2026-01-29

Förslaget lämnades till regeringen i september 2025 och ännu har inga beslut fattats.

Alla elever har rätt att få det stöd de behöver oaktat om eleven har en funktionsnedsättning eller inte. För- och grundskoleförvaltningen arbetar i enlighet med politiskt fattat beslut och skollagens krav att det särskilda stödet företrädesvis ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat regleras i skollagen eller annan författning. Enligt utredning "organisation, systematik och resurshantering avseende tillgängliga lärmiljöer för elever med omfattande behov av särskilt stöd" 2021 som genomfördes inför för- och grundskolenämndens beslut framgår att målsättningen är "undervisning i särskilda skolor, i specialklasser eller avdelningar inom en viss skola på varaktig basis ska vara en undantagslösning". Detta är i linje med skollagens reglering och även Malmö kommuns vägledande principer.

Utredning av elevens behov av särskilt stöd, som skolan är skyldig att göra, är central i arbetet med särskilt stöd. För- och grundskoleförvaltningen har mot bakgrund av skollagens krav därför under flera år arbetat med att utbilda personal och höja kompetensen inom bland annat NPF.

För- och grundskolenämnden har även tagit beslut som möjliggjort en utökad satsning på specialpedagogisk kompetens i arbetet med tillgängliga lärmiljöer på skolorna. Andelen med specialpedagogisk högskoleexamen har ökat från läsåret 21/22 på 8,3 procent till läsåret 24/25 på 9,7 procent.

Umeå kommun har bättre måluppfyllelse än det nationella genomsnittet och läsåret 24/25 blev 90% av eleverna behöriga till gymnasiet.

Utifrån riksdagens beslut 1 juni 2022 om resursskolor genomförde för- och grundskoleförvaltningen en omorganisering genom att tillskapa två resurs skolor för årskurs 7–9, Bräntbergsskolan AST och Björkensskolan. Inom ramen för huvudmannens systematiska kvalitetsarbete utvärderas det särskilda stödet inklusive resursskolor. I utvärderingen ingår en översyn av resursskolans organisation och

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2026-01-29

elevernas behov. Antalet ansökningar till resursskolor har varierat över tid. Antalet sökande minskade mellan läsåren 25/26 och 26/27.

Motionen anger att det finns 19 platser på resursskola i Umeå, vilket inte stämmer. Antalet platser på resursskola har succesivt ökat från 28 platser läsåret 23/24 till 38 platser läsåret 25/26. Inför läsåret 26/27 utökas antalet platser ytterligare.

Det finns inte några resursskolor för elever i de yngre åldrarna i Umeå kommun. För elever i låg- och mellanstadiet erbjuds företrädesvis särskilt stöd på den skolenhet eleven tillhör. Rektor har möjlighet att besluta om särskilt stöd i enlighet med 3 kap. skollagen vad gäller exempelvis särskild undervisningsgrupp och enskild undervisning, förutsatt att det i utredningen av elevens behov av särskilt stöd framgår att eleven är i behov av just någon av dessa stödåtgärder.

Utöver Umeå kommuns egna resursskolor finns Hällsboskolan, en statlig skola som tar emot elever med grav språkstörning. Som tidigare beskrivits kan samvariation mellan språkstörning och andra NPF-diagnoser förekomma. Antalet elever från Umeå kommun som är inskrivna på Hällsboskolan har ökat över tid från 30 elever läsåret 23/24 till 42 elever läsåret 25/26.

Vid en eventuell utökning av resursskolor måste den kostnadsökning som det kan innebära beaktas tillsammans med konsekvenser för övriga skolor. Utöver ordinarie elevpeng tillkommer en kostnad per elev på ca 320 000kr per läsår.

2. Att det inrättas ett kommunövergripande kompetenscenter för NPF-stöd och handledning med uppdrag att sprida kunskap och kvalitetssäkra arbetet med tillgängliga lärmiljöer.

För- och grundskoleförvaltningen har på ett systematiskt sätt under flera år arbetat med att stärka kompetensen hos personal gällande NPF och tillgängliga lärmiljöer. Samtliga skolenheter i Umeå kommun har tillgång till elevhälsans alla professioner, och tillsammans med en samlad elevhälsa utgör detta ett stöd till skoleneheterna i syfte att stärka tillgängliga lärmiljöer utifrån

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2026-01-29

elevernas behov. Elevhälsan ska arbeta främjande och förebyggande i syfte att undanröja hinder för elevers lärande. För- och grundskoleförvaltningen bedömer att det mot bakgrund av detta inte finns ett behov av ett särskilt kompetenscenter för NPF-stöd. Utöver elevhälsan finns även ett nätverk som leds av rektor på resursskola för att specifikt utveckla resursskolor, särskilda undervisningsgruppers och anpassade lärmiljöers likvärdighet och kvalitet. Det bör också nämnas att det inom anpassad grundskola även finns en väl uppbyggd kompetens inom multisjukdomar och funktionsvariationer.

3. Att tydliga kriterier och öppen information om resursskoleplatser, placeringar och pedagogisk inriktning publiceras och hålls uppdaterade.

Umeå kommun tillhandahåller en webbsida med tydlig information till vårdnadshavare. På webbsidan kan vårdnadshavare ta del av information om kommunens två resursskolor, ansökningsförfarande och urvalskriterier. Informationen uppdateras vid förändringar.

Umeå kommun tillhandahåller även information i relation till skolvalet som innebär att vårdnadshavare kan ansöka om skola för sitt barn.

Vårdnadshavare kan däremot inte ansöka om placering i en specifik klass eller plats i en särskild undervisningsgrupp. Skollagen 3 kap anger att särskilt stöd kan ges i annan undervisningsgrupp än den som eleven normalt tillhör. Placering i särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning görs inom ramen för utredning av särskilt stöd och åtgärdsprogram som innefattar samverkan med vårdnadshavare och elev.

4. Att en årlig uppföljning sker av antalet barn i behov av särskilt stöd, inklusive resursskoleplacering samt hur behovet tillgodoses.

Inom ramen för såväl skolenheternas som huvudmannens systematiska kvalitetsarbete följs årligen elevers behov av särskilt stöd upp samt hur behovet tillgodoses, så även elever med placering i resursskola.

Uppföljningen redovisas till nämnd och presenteras i huvudmannens kvalitetsrapport.

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2026-01-29

5. Att kommunen tar initiativ till samverkan med andra kommuner och regionen för att ta del av goda exempel och forskning inom området med särskilt fokus på tidiga insatser.

För- och grundskoleförvaltningen tar del av såväl utredningar som forskning inom området och samverkan med andra kommuner.

Enligt motionen har Malmö stad genomfört en strategisk satsning där fyra nya resursskolor etableras och där Rönnens resursskola byggs ut till ett kompetensnav. För- och grundskoleförvaltningen har tagit del av Malmö stads utredning och genomfört studiebesök under höstterminen 2025 på Rönnens resursskola. Det framgår att Malmö stad har genomfört en omorganisering av det särskilda stödet, där centrala och kommungemensamma särskilda undervisningsgrupper ersatts med platser på några resursskolor. Malmö stad har inte tillskapat fler platser för elever med NPF, utan på totalen minskat antalet platser i anpassade lärmiljöer. Malmö stad har valt att ta bort alla diagnoskrav för antagning till resursskola och baserar istället urvalet på målgruppskriterier utifrån elevernas behov.

Utifrån den samlande beskrivningen av för- och grundskoleförvaltningens arbete med särskilt stöd, där resursskola ingår som en del, anser för- och grundskolenämnden att motionen i sin helhet ska vara besvarad.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Malmö stad – delrapport 2

Bilaga 2: Malmös stad barnkonsekvensanalys

Bilaga 3: Motion (KD) 33/2025 - Trygg och tillgänglig skola

Beredningsansvariga

Lina Gullbrand, skolstrateg

Marie Karling, utbildningsstrateg

Yrkanden

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Maria Lindvall (-)(L) för bifall till tjänsteskrivelsen.

Moderaterna och Kristdemokraterna för bifall till motionen

Umeå kommun

För- och grundskolenämnden

Protokollsutdrag

2026-01-29

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag mot bifall till motionen och finner att nämnden beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

Reservation

Moderaterna och Kristdemokraterna

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med diarienummer: KS-2025/00801

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-04-14

§ 82

Diarienum: KS-2025/00801

Motion 33/2025: Trygg och tillgänglig skola; Veronica Kerr (KD), Anders Sellström (KD), Lucas Nilsson (KD) och Birgitta Nordvall (KD)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse motionen besvarad i enlighet med för- och grundskolenämndens yttrande.

Reservation

Veronica Kerr (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna har anmält rubricerad motion till kommunfullmäktige och yrkar att kommunfullmäktige beslutar:

- **Att** kommunfullmäktige ger för- och grundskolenämnden i uppdrag att senast under 2026 presentera en plan för tillräcklig tillgänglighet till resursskolor i grundskolan.
- **Att** det inrättas ett kommunövergripande kompetenscenter för NPF-stöd och handledning med uppdrag att sprida kunskap och kvalitetssäkra arbetet med tillgängliga lärmiljöer.
- **Att** tydliga kriterier och öppen information om resursskoleplatser, placeringar och pedagogisk inriktning publiceras och hålls uppdaterade.
- **Att** en årlig uppföljning sker av antalet barn i behov av särskilt stöd, inklusive resursskoleplacering samt hur behovet tillgodoses.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-04-14

- **Att** kommunen tar initiativ till samverkan med andra kommuner och regionen för att ta del av goda exempel och forskning inom området med särskilt fokus på tidiga insatser.

För- och grundskolenämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska anses besvarad.

Beslutsunderlag

Motion 33/2025

För- och grundskolenämndens yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad).

Anders Ågren (M) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag att anse motionen besvarad.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (anse motionen besvarad).

Veronica Kerr (KD), Mattias Larsson (C) och Anders Ågren (M) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (att anse motionen besvarad *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-04-14

kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag att anse motionen besvarad.

Reservation

Veronica Kerr (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären

FGN

§ 116

Diarienum: KS-2025/00801

Motion 33/2025: Trygg och tillgänglig skola; Veronica Kerr (KD), Anders Sellström (KD), Lucas Nilsson (KD) och Birgitta Nordvall (KD)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse motionen besvarad i enlighet med för- och grundskolenämndens yttrande.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Kristdemokraterna har anmält rubricerad motion till kommunfullmäktige och yrkar att kommunfullmäktige beslutar:

- **Att** kommunfullmäktige ger för- och grundskolenämnden i uppdrag att senast under 2026 presentera en plan för tillräcklig tillgänglighet till resursskolor i grundskolan.
- **Att** det inrättas ett kommunövergripande kompetenscenter för NPF-stöd och handledning med uppdrag att sprida kunskap och kvalitetssäkra arbetet med tillgängliga lärmiljöer.
- **Att** tydliga kriterier och öppen information om resursskoleplatser, placeringar och pedagogisk inriktning publiceras och hålls uppdaterade.
- **Att** en årlig uppföljning sker av antalet barn i behov av särskilt stöd, inklusive resursskoleplacering samt hur behovet tillgodoses.
- **Att** kommunen tar initiativ till samverkan med andra kommuner och regionen för att ta del av goda exempel och forskning inom området med särskilt fokus på tidiga insatser.

Umeå kommun

Protokollsutdrag

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-03-24

För- och grundskolenämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska anses besvarad.

Beslutsunderlag

Motion 33/2025

För- och grundskolenämndens yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad).

Anders Ågren (M) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag att anse motionen besvarad.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären

FGN

Tjänsteskrivelse

2026-04-22

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00802

Motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion; Bore Sköld (V)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse motionen besvarad.

Ärendebeskrivning

Bore Sköld (V) har i en motion föreslagit att det ska inrättas en kommunövergripande kvalitetsfunktion. Bakomliggande argument enligt motionären är att kommunen under senare år fått återkommande kritik för brister i kvalitet och rättssäkerhet.

Motionären anser att dessa kvalitetsbrister bland annat orsakats med anledning av att ansvaret för att upptäcka, analysera och åtgärda brister i dag till stor del ligger på respektive nämnd och förvaltning.

För att stärka kommunens arbete med kvalitet och förebyggande åtgärder föreslår motionären därför att Umeå kommun inrättar en kommunövergripande funktion för systematiskt kvalitetsarbete. Funktionen föreslås enligt motionärerna komplettera och stärka nämndernas och förvaltningarnas egna systematiska kvalitetsarbete och inte inskränka på de skyldigheter som följer av lagstiftning, som skollagen eller socialtjänstlagen. Funktionen skulle vidare kunna ta emot och analysera rapporter om avvikelser, klagomål, Lex Sarah, Lex Maria, arbetsmiljöanmälningar samt förelägganden från tillsynsmyndigheter. Informationen skulle behandlas på aggregerad nivå för att identifiera återkommande mönster och vid behov kan fördjupade översyner initieras. En samlad kvalitetsrapport skulle exempelvis ske kvartalsvis till kommunstyrelsen och en gång per år till kommunfullmäktige. Funktionen skulle också kunna vara ett stöd och en resurs för förvaltningarna i att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet, och en samlad kompetens i kvalitetsfrågor.

Stadsledningskontorets bedömning

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00802

Kommunfullmäktige har idag ålagt respektive nämnd ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med de grunduppdrag, mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt, de föreskrifter som kan finnas i lag eller förordning samt bestämmelserna i av kommunfullmäktige fastställt reglemente.

Kommunstyrelsen har enligt kommunallag och kommunfullmäktiges fastställda reglemente ansvar för att ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och övriga verksamhetsformer.

Att i enlighet med motionärens förslag införa en kommunövergripande kvalitetsfunktion som både ska ha en stödjande och kontrollerande funktion, ha förmåga att upptäcka, analysera och åtgärda kvalitetsbrister, samt fånga, analysera och rapportera kvalitetsdata och avvikelser riskerar att undergräva respektive nämnds explicita ansvar för kvaliteten i nämndens verksamhet och förflytta detta ansvar till kommunstyrelsen. Stadsledningskontoret gör vidare bedömningen att en sådan kommunövergripande kvalitetsfunktion ej kan inrättas utan ett väsentligt resurstillskott (motsvarande 10-12 åa) till kommunstyrelsens förvaltning, resurser som Stadsledningskontoret bedömer skulle nyttjas väsentligt mer effektivt om de tillfördes de nämnder som enligt motionären har återkommande kvalitetsbrister.

Stadsledningskontoret anser dock att motionären i delar har en poäng i att kommunstyrelsen idag saknar överblick över hur nämnderna sköter sitt systematiska kvalitetsarbete och att stora delar av den verksamhets- och kvalitetsstatistik som upparbetas av kommunens nämnder ej aggregeras och återförs till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Det saknas idag även fastställd styrning för när och hur nämnd ska informera kommunstyrelsen om väsentliga avvikelser inom kvalitetsområdet.

Dessa brister kan dock hanteras utan att en kommunövergripande kvalitetsfunktion inrättas. Kommunstyrelsen utfärdar årligen anvisning till kommunens nämnder om vilken inrapportering och uppföljning som nämnd ska lämna till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Att komplettera denna anvisning med krav på att nämnd vid respektive rapporteringstillfälle ska inkomma med kvalitetsberättelse (inkl aggregerad statistik över avvikelser etc) bedöms väsentligt öka kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges möjlighet till insyn och kunskap om status i nämndernas kvalitetsarbete.

För att ytterligare öka kommunstyrelsens insyn i och möjlighet att bedöma i vilken omfattning respektive nämnd bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete kan information om respektive nämnds systematiska

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00802

kvalitetsarbete med fördel infogas som en specificerad delmängd i kommunstyrelsens uppsiktsplikt, detta skulle exempelvis kunna ske genom att respektive nämnd årligen ska lämna en beskrivning av nämndens ledningssystem för kvalitet och de förändringar nämnden vidtagit och planerar vidta för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet i nämndens verksamhet. Detta kan med fördel infogas i Stadsledningskontorets pågående arbete med att upparbeta förslag till specificering och reglering av innehållet i kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

För att ytterligare stärka kommunstyrelsens möjlighet att utöva uppsikt över kommunens nämnder i kvalitetshänseende anser Stadsledningskontoret vidare att respektive nämnd bör åläggas att skyndsamt informera kommunstyrelsen om nämnden får kännedom om att väsentlig avvikelse inträffat i nämndens verksamhet. Detta kan ske genom att nämnd åläggs att lämna information till kommunstyrelsen eller ngt av kommunstyrelsens utskott om att väsentlig avvikelse uppstått, orsak till avvikelsen och information om de åtgärder nämnden vidtagit med anledning av avvikelsen. Sådan information ska utformas på sådant sätt att författningensliga krav på sekretess upprätthålls. En sådan skrivning kan med fördel infogas i kommunens riktlinje för god ekonomisk hushållning och fastställas av kommunfullmäktige.

Beslutsunderlag

Motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion; Bore Sköld (V)

Beredningsansvariga

Dan Gideonsson

Beslutet ska skickas till

Motionären

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Dan Gideonsson
Ledningskoordinator

Motion till Umeå kommunfullmäktige, 2025-09-15

Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion

Umeå kommun har under senare år fått återkommande kritik för brister i kvalitet och rättssäkerhet inom välfärden. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har vid flera tillfällen utfärdat vitesförelägganden mot kommunen på grund av missförhållanden inom äldreomsorgen och bristande verkställighet av beslut enligt LSS och SOL och frekventa anmälningar enligt Lex Sarah och Lex Maria visar på återkommande avvikelser och brister. Liknande mönster har syns i antalet klagomål, arbetsmiljöanmälningar och i ett stort inflöde av ärenden till kommunens visselblåsarfunktion. När brister inte hanteras snabbt riskerar brukare, patienter, elever och medarbetare att utsättas, samtidigt som kommunen åsamkas både skadat förtroende och ekonomiska kostnader i form av förelägganden och viten.

En del av problemet är att ansvaret för att upptäcka, analysera och åtgärda brister i dag till stor del ligger på respektive nämnd och förvaltning. Det blir på så sätt upp till enskilda chefer och tjänstepersoner att själva bedöma kvaliteten i sitt utförda arbete. Detta innebär en ökad risk för att lojalitetsband, beroendeställningar i chefsleden och tystnadskulturer tillåts etablera sig. Det är uppenbart att befintliga verktyg för genomförande och uppföljning av det systematiska kvalitetsarbetet inte räcker till.

För att stärka kommunens arbete med kvalitet och förebyggande åtgärder föreslår vi därför att Umeå kommun inrättar en kommunövergripande funktion för systematiskt kvalitetsarbete. Funktionen skulle komplettera och stärka nämndernas och förvaltningarnas egna systematiska kvalitetsarbete och inte inskränka på de skyldigheter som följer av lagstiftning, som skollagen eller socialtjänstlagen. Den skulle kunna ta emot och analysera rapporter om avvikelser, klagomål, Lex Sarah, Lex Maria, arbetsmiljöanmälningar samt förelägganden från tillsynsmyndigheter. Informationen skulle behandlas på aggregerad nivå för att identifiera återkommande mönster och vid behov kan fördjupade översyner initieras. En samlad kvalitetsrapport skulle exempelvis ske kvartalsvis till kommunstyrelsen och en gång per år till kommunfullmäktige. Funktionen skulle också kunna vara ett stöd och en resurs för förvaltningarna i att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet, och en samlad kompetens i kvalitetsfrågor.

En möjlig modell är att funktionen organiseras som en enhet under kommunstyrelsen, ledd av en kvalitetschef och med ett tvärprofessionellt team som representerar kompetensområden som socialtjänst, skolrätt, patientsäkerhet, arbetsmiljö, juridik och analys. Funktionen skulle ha möjlighet att ta del av sekretessbelagd information men huvudsakligen arbeta med aggregerade uppgifter. Kommunstyrelsen skulle ges mandat att vid utformningen anpassa organisationen för att säkerställa effektivitet och rättssäkerhet.

Det finns redan idag ett antal instanser på plats för att granska kommunens kvalitet och följsamhet till lagar och regler. Exempel på dessa är tillsynsmyndigheterna Skolinspektionen och IVO, visselblåsarfunktionen och kommunrevisionen. Men ingen av dessa instanser har uppdrag eller kompetenser som möjliggör det för dem att kontinuerligt granska och stödja upp kommunens

kvalitetsarbete. Kommunrevisionen, exempelvis, har till uppdrag att i efterhand granska nämnder och styrelser enligt kommunallagen och ska bedöma laglighet, ändamålsenlighet och intern kontroll, men är inte avsedd att vara en löpande operativ funktion. Revisionen måste också vara oberoende från förvaltningen, och kan därför inte samtidigt agera stödjande kvalitetsfunktion. Om revisionen tog över denna uppgift skulle den riskera att granska sitt eget arbete, vilket strider mot dess grundprinciper. Revisionen saknar dessutom sekretessbrytande åtkomst på det sätt som krävs för att följa avvikelser i realtid och har inte den tvärprofessionella kompetens som krävs för ett löpande förbättringsarbete. Visselblåsarfunktionen är även den ett viktigt verktyg, men den aktiveras bara i särskilda fall där en enskild anställd väljer att slå larm. Sammantaget saknas en kommunövergripande och proaktiv funktion som löpande kan se mönster och risker över förvaltningsgränserna, men som måste ses som ett komplement till kommunrevisionen, nämndernas internkontroll, huvudmännens kvalitetsarbete enligt speciallagstiftning, visselblåsarfunktionen samt tillsynsmyndigheter.

Genom att inrätta en kvalitetsfunktion kan kommunen ta ett viktigt steg i att öka kvaliteten och rättssäkerheten i kommunens verksamheter. Det är även ett led i att agera mer förebyggande istället för reaktivt. På kort sikt kräver funktionen resurser, men på lång sikt är det en investering i ett minskat antal viten, förbättrad arbetsmiljö, snabbare åtgärdade missförhållanden och ett stärkt förtroende för kommunen. Det är ett sätt att förena tillit med kontroll, och att bygga en lärande organisation som kan se sina brister innan de blir avvikelser, mänskligt lidande och skandaler.

Vänsterpartiet yrkar:

att Umeå kommun utreder förutsättningar och former för inrättandet av en kommunövergripande kvalitetsfunktion, och därefter formulerar ett förslag till införande för beslut i kommunfullmäktige.

att som en del av detta förslag utforma ett reglemente och en instruktion för funktionen, inklusive hur funktionens uppdrag kan harmoniseras med lagstiftning samt sekretess- och dataskyddsbestämmelser.

att i utredningen utgå från principen att kvalitetsfunktionen ska utgöra ett komplement till bl.a. kommunrevisionen, nämndernas internkontroll, och visselblåsarfunktionen.

Bore Sköld
Vänsterpartiet

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

§ 102

Diariennr: KS-2025/00802

Motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion; Bore Sköld (V)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse *motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion* besvarad.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Bore Sköld (V) har i en motion föreslagit att det ska inrättas en kommunövergripande kvalitetsfunktion. Bakomliggande argument enligt motionären är att kommunen under senare år fått återkommande kritik för brister i kvalitet och rättssäkerhet.

Motionären anser att dessa kvalitetsbrister bland annat orsakats med anledning av att ansvaret för att upptäcka, analysera och åtgärda brister i dag till stor del ligger på respektive nämnd och förvaltning.

För att stärka kommunens arbete med kvalitet och förebyggande åtgärder föreslår motionären därför att Umeå kommun inrättar en kommunövergripande funktion för systematiskt kvalitetsarbete. Funktionen föreslås enligt motionärerna komplettera och stärka nämndernas och förvaltningarnas egna systematiska kvalitetsarbete och inte inskränka på de skyldigheter som följer av lagstiftning, som skollagen eller socialtjänstlagen. Funktionen skulle vidare kunna ta emot och analysera rapporter om avvikelser, klagomål, Lex Sarah, Lex Maria, arbetsmiljöanmälningar samt förelägganden från tillsynsmyndigheter.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

Informationen skulle behandlas på aggregerad nivå för att identifiera återkommande mönster och vid behov kan fördjupade översyner initieras. En samlad kvalitetsrapport skulle exempelvis ske kvartalsvis till kommunstyrelsen och en gång per år till kommunfullmäktige. Funktionen skulle också kunna vara ett stöd och en resurs för förvaltningarna i att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet, och en samlad kompetens i kvalitetsfrågor.

Stadsledningskontorets bedömning

Kommunfullmäktige har idag ålagt respektive nämnd ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med de grunduppdrag, mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt, de föreskrifter som kan finnas i lag eller förordning samt bestämmelserna i av kommunfullmäktige fastställt reglemente.

Kommunstyrelsen har enligt kommunallag och kommunfullmäktiges fastställda reglemente ansvar för att ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och övriga verksamhetsformer.

Att i enlighet med motionärens förslag införa en kommunövergripande kvalitetsfunktion som både ska ha en stödjande och kontrollerande funktion, ha förmåga att upptäcka, analysera och åtgärda kvalitetsbrister, samt fånga, analysera och rapportera kvalitetsdata och avvikelser riskerar att undergräva respektive nämnds explicita ansvar för kvaliteten i nämndens verksamhet och förflytta detta ansvar till kommunstyrelsen. Stadsledningskontoret gör vidare bedömningen att en sådan kommunövergripande kvalitetsfunktion ej kan inrättas utan ett väsentligt resurstillskott (motsvarande 10-12 åa) till kommunstyrelsens förvaltning, resurser som Stadsledningskontoret bedömer skulle nyttjas väsentligt mer effektivt om de tillfördes de nämnder som enligt motionären har återkommande kvalitetsbrister.

Stadsledningskontoret anser dock att motionären i delar har en poäng i att kommunstyrelsen idag saknar överblick över hur nämnderna sköter sitt systematiska kvalitetsarbete och att stora delar av den verksamhets- och kvalitetsstatistik som upparbetas av kommunens nämnder ej aggregeras och återförs till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Det

saknas idag även fastställd styrning för när och hur nämnd ska informera kommunstyrelsen om väsentliga avvikelser inom kvalitetsområdet.

Dessa brister kan dock hanteras utan att en kommunövergripande kvalitetsfunktion inrättas. Kommunstyrelsen utfärdar årligen anvisning till kommunens nämnder om vilken inrapportering och uppföljning som nämnd ska lämna till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Att komplettera denna anvisning med krav på att nämnd vid respektive rapporteringstillfälle ska inkomma med kvalitetsberättelse (inkl aggregerad statistik över avvikelser etc) bedöms väsentligt öka kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges möjlighet till insyn och kunskap om status i nämndernas kvalitetsarbete.

För att ytterligare öka kommunstyrelsens insyn i och möjlighet att bedöma i vilken omfattning respektive nämnd bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete kan information om respektive nämnds systematiska kvalitetsarbete med fördel infogas som en specificerad delmängd i kommunstyrelsens uppsiktsplikt, detta skulle exempelvis kunna ske genom att respektive nämnd årligen ska lämna en beskrivning av nämndens ledningssystem för kvalitet och de förändringar nämnden vidtagit och planerar vidta för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet i nämndens verksamhet. Detta kan med fördel infogas i Stadsledningskontorets pågående arbete med att utveckla förslag till specificering och reglering av innehållet i kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

För att ytterligare stärka kommunstyrelsens möjlighet att utöva uppsikt över kommunens nämnder i kvalitetshänseende anser Stadsledningskontoret vidare att respektive nämnd bör åläggas att skyndsamt informera kommunstyrelsen om nämnden får kännedom om att väsentlig avvikelse inträffat i nämndens verksamhet. Detta kan ske genom att nämnd åläggs att lämna information till kommunstyrelsen eller ngt av kommunstyrelsens utskott om att väsentlig avvikelse uppstått, orsak till avvikelsen och information om de åtgärder nämnden vidtagit med anledning av avvikelsen. Sådan information ska utformas på sådant sätt att författningensliga krav på sekretess upprätthålls. En sådan skrivning kan med fördel infogas i kommunens riktlinje för god ekonomisk hushållning och fastställas av kommunfullmäktige.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

Beslutsunderlag

Motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion; Bore Sköld (V)

Beredningsansvariga

Dan Gideonsson

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Mattias Larsson (C), Anders Ågren (M) och Janet Ågren (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Bore Sköld (V) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (besvarad) mot bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag att anse motionen besvarad.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S), Mattias Larsson (C) och Mariam Salem (MP) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (besvarad).

Bore Sköld (V) och Anders Ågren (M) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (besvarad) mot bifall till motionen. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag att anse motionen besvarad.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

Beslutet ska skickas till
Motionären

Umeå kommun

Protokollsutdrag

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-05-05

§ 175

Diariennr: KS-2025/00802

Motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion; Bore Sköld (V)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse *motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion* besvarad.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Bore Sköld (V) har i en motion föreslagit att det ska inrättas en kommunövergripande kvalitetsfunktion. Bakomliggande argument enligt motionären är att kommunen under senare år fått återkommande kritik för brister i kvalitet och rättssäkerhet.

Motionären anser att dessa kvalitetsbrister bland annat orsakats med anledning av att ansvaret för att upptäcka, analysera och åtgärda brister i dag till stor del ligger på respektive nämnd och förvaltning.

För att stärka kommunens arbete med kvalitet och förebyggande åtgärder föreslår motionären därför att Umeå kommun inrättar en kommunövergripande funktion för systematiskt kvalitetsarbete. Funktionen föreslås enligt motionärerna komplettera och stärka nämndernas och förvaltningarnas egna systematiska kvalitetsarbete och inte inskränka på de skyldigheter som följer av lagstiftning, som skollagen eller socialtjänstlagen. Funktionen skulle vidare kunna ta emot och analysera rapporter om avvikelser, klagomål, Lex Sarah, Lex Maria, arbetsmiljöanmälningar samt förelägganden från tillsynsmyndigheter.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-05-05

Informationen skulle behandlas på aggregerad nivå för att identifiera återkommande mönster och vid behov kan fördjupade översyner initieras. En samlad kvalitetsrapport skulle exempelvis ske kvartalsvis till kommunstyrelsen och en gång per år till kommunfullmäktige. Funktionen skulle också kunna vara ett stöd och en resurs för förvaltningarna i att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet, och en samlad kompetens i kvalitetsfrågor.

Stadsledningskontorets bedömning

Kommunfullmäktige har idag ålagt respektive nämnd ansvaret för att verksamheten bedrivs i enlighet med de grunduppdrag, mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt, de föreskrifter som kan finnas i lag eller förordning samt bestämmelserna i av kommunfullmäktige fastställt reglemente.

Kommunstyrelsen har enligt kommunallag och kommunfullmäktiges fastställda reglemente ansvar för att ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och övriga verksamhetsformer.

Att i enlighet med motionärens förslag införa en kommunövergripande kvalitetsfunktion som både ska ha en stödjande och kontrollerande funktion, ha förmåga att upptäcka, analysera och åtgärda kvalitetsbrister, samt fånga, analysera och rapportera kvalitetsdata och avvikelser riskerar att undergräva respektive nämnds explicita ansvar för kvaliteten i nämndens verksamhet och förflytta detta ansvar till kommunstyrelsen. Stadsledningskontoret gör vidare bedömningen att en sådan kommunövergripande kvalitetsfunktion ej kan inrättas utan ett väsentligt resurstillskott (motsvarande 10-12 åa) till kommunstyrelsens förvaltning, resurser som Stadsledningskontoret bedömer skulle nyttjas väsentligt mer effektivt om de tillfördes de nämnder som enligt motionären har återkommande kvalitetsbrister.

Stadsledningskontoret anser dock att motionären i delar har en poäng i att kommunstyrelsen idag saknar överblick över hur nämnderna sköter sitt systematiska kvalitetsarbete och att stora delar av den verksamhets- och kvalitetsstatistik som upparbetas av kommunens nämnder ej aggregeras och återförs till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Det

Umeå kommun**Protokollsutdrag**Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-05-05

saknas idag även fastställd styrning för när och hur nämnd ska informera kommunstyrelsen om väsentliga avvikelser inom kvalitetsområdet.

Dessa brister kan dock hanteras utan att en kommunövergripande kvalitetsfunktion inrättas. Kommunstyrelsen utfärdar årligen anvisning till kommunens nämnder om vilken inrapportering och uppföljning som nämnd ska lämna till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Att komplettera denna anvisning med krav på att nämnd vid respektive rapporteringstillfälle ska inkomma med kvalitetsberättelse (inkl aggregerad statistik över avvikelser etc) bedöms väsentligt öka kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges möjlighet till insyn och kunskap om status i nämndernas kvalitetsarbete.

För att ytterligare öka kommunstyrelsens insyn i och möjlighet att bedöma i vilken omfattning respektive nämnd bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete kan information om respektive nämnds systematiska kvalitetsarbete med fördel infogas som en specificerad delmängd i kommunstyrelsens uppsiktsplikt, detta skulle exempelvis kunna ske genom att respektive nämnd årligen ska lämna en beskrivning av nämndens ledningssystem för kvalitet och de förändringar nämnden vidtagit och planerar vidta för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet i nämndens verksamhet. Detta kan med fördel infogas i Stadsledningskontorets pågående arbete med att utveckla förslag till specificering och reglering av innehållet i kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

För att ytterligare stärka kommunstyrelsens möjlighet att utöva uppsikt över kommunens nämnder i kvalitetshänseende anser Stadsledningskontoret vidare att respektive nämnd bör åläggas att skyndsamt informera kommunstyrelsen om nämnden får kännedom om att väsentlig avvikelse inträffat i nämndens verksamhet. Detta kan ske genom att nämnd åläggs att lämna information till kommunstyrelsen eller ngt av kommunstyrelsens utskott om att väsentlig avvikelse uppstått, orsak till avvikelsen och information om de åtgärder nämnden vidtagit med anledning av avvikelsen. Sådan information ska utformas på sådant sätt att författningensliga krav på sekretess upprätthålls. En sådan skrivning kan med fördel infogas i kommunens riktlinje för god ekonomisk hushållning och fastställas av kommunfullmäktige.

Umeå kommun

Protokollsutdrag

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-05-05

Beslutsunderlag

Motion 34/2025: Inrätta en kommunövergripande kvalitetsfunktion; Bore Sköld (V)

Beredningsansvariga

Dan Gideonsson

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Mattias Larsson (C), Anders Ågren (M) och Janet Ågren (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Bore Sköld (V) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (besvarad) mot bifall till motionen.

Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag att anse motionen besvarad.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären

Tjänsteskrivelse

2026-03-04

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienum: KS-2025/00922

Motion 36/2025: Inrätta äldreombud i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

Att avslå motionen i enlighet med äldrenämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Liberalerna har anmält rubricerad motion i kommunfullmäktige och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

- Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
- Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
- Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Äldrenämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Pågående ordinarie arbete och utvecklingsarbete genomförs inom äldreomsorgsförvaltningen för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet och tillvarata och omsätta äldres synpunkter i praktiken anses uppfylla stora delar av motionens delar. Bedömningen är att det inte behövs ytterligare granskande funktioner utöver befintliga tillsynsmyndigheter och interna funktioner inom kommunen och nämnden.

Beslutsunderlag

Motion36/2025

Äldrenämndens yttrande

Beslutet ska skickas till

Motionären

ÄN

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Sofia Gustafsson
Nämndsekreterare

Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2026-01-29

§ 9

Diarienum: ÄN-2025/00240

Yttrande över motion 36/2025 - Inrätta äldreombud i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)

Beslut

Äldrenämnden yttrar sig till kommunstyrelsen i enlighet med yttrande 2026-01-29 och föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen.

Reservationer

Christin Rosenvinge (L) reserverar sig mot beslutet.

Ärendebeskrivning

Liberalerna i Umeå har föreslagit att kommunfullmäktige beslutar:

1. Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
2. Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
3. Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Äldreomsorgens satsning på en egen mottagningsenhet tillsammans med Seniortorget och andra tillgängliga stöd bedöms uppfylla motionens första punkt. Pågående ordinarie arbete och ett omfattande utvecklingsarbete genomförs inom äldreomsorgsförvaltningen för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet och tillvarata och omsätta äldres synpunkter i praktiken anses uppfylla stora delar av motionens övriga delar. Bedömningen är dock att det saknas motivering till att inrätta ytterligare granskande funktioner utöver befintliga tillsynsmyndigheter och interna funktioner inom kommunen och nämnden, varför motionen föreslås avslås.

Beslutsunderlag

Umeå kommun
Äldrenämnden

Protokollsutdrag
2026-01-29

Motion 23/2025 - Inrätta äldreombud
Yttrande 2026-01-29

Beredningsansvariga

Kevin Björnsdotter, verksamhetsutvecklare

Förslag till beslut under överläggningarna

Lena Karlsson Engman (S) - Bifall till äldreomsorgsförvaltningens förslag.

Christin Rosenvinge (L) - Bifall till motionen.

Äldrenämndens beslutsordning

Ordföranden ställer sitt förslag och Rosenvinges förslag under proposition och finner att äldre nämnden beslutar i enlighet med ordförandes förslag.

Reservationer

Christin Rosenvinge (L) reserverar sig mot beslutet.

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Inrätta äldreombud i Umeå kommun

Äldreomsorgen står idag inför en allvarlig kris, både nationellt och lokalt i Umeå. Brist på personal, hög arbetsbelastning och svårigheter att rekrytera gör att kvaliteten i omsorgen riskerar att försämrans. Under senaste tiden har dessutom flera allvarliga brister uppmärksammats i Umeå, bland annat missförhållanden på vård- och omsorgsboenden, vanvård som lett till tragiska konsekvenser, misstänkta övergrepp inom hemtjänsten samt problem kopplade till kompetensförsörjningen.

Många äldre och deras anhöriga upplever oro och otrygghet, samtidigt som det ofta är svårt att veta vart man ska vända sig med frågor, synpunkter eller klagomål. Detta skapar en känsla av maktlöshet och bristande inflytande. Många kommuner i landet har inrättat en funktion som äldreombudsman eller äldreombud. Dessa kommuner varierar i hur de organiserar och benämner funktionen, men gemensamt är att de erbjuder äldre och deras anhöriga en oberoende kontaktpunkt för stöd och vägledning inom äldreomsorgen.

Ett äldreombud kan därtill:

- Vara en lättillgänglig och oberoende kontakt för äldre och deras anhöriga, dit man kan vända sig för stöd, information och vägledning.
- Ha viss granskningskyldighet av kommunens verksamheter som rör äldre, för att uppmärksamma brister, bidra till förbättringar och värna äldres rättigheter.
- Fungera som en länk mellan äldre, anhöriga, kommunen och dess verksamheter.
- Komplettera pensionärsrådet genom att vara ett individuellt, oberoende stöd – medan rådet framförallt representerar föreningslivet. På så sätt kan kommunen både ta del av föreningarnas erfarenheter och fånga upp enskildas röster.
- Årligen rapportera till kommunfullmäktige om sina iakttagelser, rekommendationer och förslag till förbättringar.

För att stärka äldreombudets oberoende kan det med fördel organisatoriskt placeras under kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen, snarare än i den förvaltning som själv ansvarar för äldreomsorgen. Detta skulle ge ombudet en tydligare självständighet och öka förtroendet bland de äldre och deras anhöriga.

Mot bakgrund av detta föreslår Liberalerna fullmäktige:

1. Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
2. Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
3. Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Hanna Lundin Jernberg (L)

2025-10-06

Kommunstyrelsen

Motion 36/2025 - Inrätta äldreombud i Umeå kommun

Liberalerna i Umeå har föreslagit att kommunfullmäktige beslutar:

1. Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
2. Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
3. Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Översikt äldreombud

En omvärldsbevakning visar att det i femton större orter i Sverige finns äldreombud i dagsläget. Enskilda föreningar med seniorer som målgrupp rekommenderar kommuner att inrätta äldreombud. Befintliga äldreombud i Sverige har en bred variation i arbete och uppdrag och det finns inga utvärderingar av funktionen tillgängliga genom omvärldsbevakningen. Från statliga myndigheter eller SKR finns det inga rekommendationer eller förslag på utformning om äldreombudsfunktion. Funktionen har olika benämningar och utgår oftast från socialnämnd eller kommunstyrelse. Uppdragen är ofta utformade med en fristående ställning i åtanke för att företräda äldre kommuninvånarens intressen. Rollen innefattar återkommande både strategiskt och operativt arbete. Arbetsuppgifter hos äldreombud kan exempelvis innefatta att ta emot synpunkter och klagomål, lyssna och förmedla äldres och anhörigas behov och erfarenheter till beslutsfattare och förtroendevalda, samverka, tillhandahålla individuell support inom frågor om avgifter, stöd med ansökningar, teknik, samt vägledning till rätt instans.

Pågående arbete

Umeå Kommun

Postadress 901 84 Umeå
Besöksadress Skolgatan 31A
Tel växel 090-16 10 00 (växel)

Äldrenämnden

Kevin Tornemar
kevin.tornemar@umea.se

Med anledning av uppmärksammade brister inom äldreomsorgen har en rad utvecklingsarbeten initierats som bland annat består av utformning av utbildningssegment, reviderade rutiner, nyetablerade samverkansformer m.m. Äldrenämnden har lagt ett uppdrag relaterat till äldres trygghet, värdighet och kvalitet som kommer att rapporteras av förvaltningen månatligen för att kunna se progress. Nämndens internkontrollplan är kompletterad med identifierade risker. En genomlysning genomförs av nämndens avvikelseprocess och kommer att generera ytterligare åtgärder under året. Nämnden får numera en månatlig rapport av antalet inkomna lex Sarah-rapporter samt samtliga anmälda lex Sarah och Lex Maria. Utifrån resultat av externa granskningar av nämndens systematiska kvalitetsarbete samt Dragonens vård - och omsorgsboende kommer ytterligare aktiviteter prioriteras. Arbete med kvalitetsindikatorer på såväl verksamhets- som nämndsnivå startade 2025 och har genererat några nya nyckeltal för kvalitetsområdet, Arbetet kommer att fördjupas under 2026. Dialog kring verksamhetens kvalitet, vad som fungerar och vad som behöver förbättras behöver vara ständigt pågående på alla nivåer. I det ingår också att föra dialog med pensionärsorganisationerna via UPR.

Motionen specificerar intentioner om äldreombudets funktion som en oberoende länk för stöd, information och vägledning. Äldreomsorgsförvaltningen har i nuläget inte indikationer till att det finns brister på tillgängligheten hos dessa kommunikationsvägar. Mottagningsenheten är en nystartad enhet (okt 2024) som tillkom med syftet att öka tillgängligheten och information samt att kunna ge förebyggande stöd till äldre och anhöriga. Befintliga ordinarie verksamheter samt stödfunktioner såsom Seniortorget, anhörigstöd och mottagningsenhet anses besvara motionens delsyfte om enskilda äldre och anhörigas rätt till och behov av lättillgängligt stöd, information och vägledning.

Sett till befintliga uppdragsbeskrivningar om äldreombud har beredningen inte funnit exempel på äldreombud med granskningskyldighet. Äldreomsorgsförvaltningen har i dagsläget inte identifierat en brist som motsvarar behov av en kompletterande form av granskning. Det finns idag tillsynsmyndigheter för äldreomsorgens verksamhet. Kommunal äldreomsorg har ett ordinarie granskningsarbete som bland annat innefattar systematiskt kvalitetsarbete, skyldighet att i verksamhet inom socialtjänst (SoL) anmäla allvarliga missförhållanden eller risker för det enligt Lex Sarah och vårdgivarens krav att utreda och anmäla händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en allvarlig vårdskada enligt Lex Maria. Tillsynsmyndighet är IVO. Äldreomsorgen har medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS), medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) och socialt ansvarig samordnare (SAS) som till viss del motsvarar en oberoende funktion genom deras ansvar att för nämndens räkning

rapportera ovanstående till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), samt att till nämnd rapportera i kvalitets och patientsäkerhetsberättelse årligen. Kommunrevisionens oberoende uppdrag innefattar bland annat att objektivt, opartiskt och sakligt, granska den verksamhet som styrelse, nämnder och beredningar bedriver. Att upprätthålla och stärka kvaliteten är ett viktigt område som kräver resurser för uppföljning, analys, utveckling och dialog. Tillsynsmyndigheterna tillsammans med kommunens och nämndens samlade granskningsfunktioner är ändamålsenliga och bedömningen fokus bör riktas på utveckling av det systematiska kvalitetsarbetet snarare än att inrätta ytterligare en granskande funktion.

Det finns exempel från andra kommuner på äldreombud som regelbundet lämnar iakttagelser till kommunfullmäktige eller annat kommunövergripande politiskt organ. Dessa iakttagelser uppfattas vara mycket allmänt hållna och tillför ofta en generell lägesbild av föreliggande behov och synpunkter hos kommunens seniorer utifrån seniorer och anhöriga som äldreombudet varit i kontakt med. Äldrenämnden är av uppfattning att den årliga dragningen i kommunfullmäktige från respektive förvaltning i tillräcklig utsträckning motsvarar en sådan rapportering, tillsammans med kommunrevisorernas och tillsynsmyndigheternas återkoppling. Äldrenämnden understryker att enskildas erfarenheter är mycket viktiga, men att äldreomsorgsförvaltningen i huvudsak behöver använda systematiska metoder för att samla in uppgifter som underlag för prioriteringar för att säkerställa kvalitet i arbetet med äldre. Resultatet från nationella brukarundersökningar och lokala folkhälsoundersökningen Jämlika liv används idag som viktiga källor för att få en bild över vad de äldre och deras anhöriga tycker om de insatser som ges från äldreomsorgen.

Dialog ska systematiseras genom en fördjupad samverkan med pensionärsorganisationerna som ingår i Umeå kommuns pensionärsråd (UPR) som ett beredande dialogforum till UPR gällande kvalitetsfrågor i äldreomsorgen. Detta forum är under implementering.

Slutsats

Äldreomsorgens satsning på en egen mottagningsenhet tillsammans med Seniortorget och andra tillgängliga stöd bedöms uppfylla motionens första punkt. Pågående ordinarie arbete och ett omfattande utvecklingsarbete genomförs inom äldreomsorgsförvaltningen för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet och tillvarata och omsätta äldres synpunkter i praktiken anses uppfylla stora delar av motionens övriga delar. Bedömningen är dock att det saknas motivering till att inrätta ytterligare granskande funktioner utöver befintliga tillsynsmyndigheter och

interna funktioner inom kommunen och nämnden, varför motionen föreslås avslås.

Kevin Björnsdotter
Verksamhetsutvecklare

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-04-14

§ 83

Diarienum: KS-2025/00922

Motion 36/2025: Inrätta äldreombud i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att avslå motionen i enlighet med äldrenämndens yttrande.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Liberalerna har anmält rubricerad motion i kommunfullmäktige och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

- Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
- Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
- Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Äldrenämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Pågående ordinarie arbete och utvecklingsarbete genomförs inom äldreomsorgsförvaltningen för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet och tillvarata och omsätta äldres synpunkter i praktiken anses uppfylla stora delar av motionens delar. Bedömningen är att det

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-04-14

inte behövs ytterligare granskande funktioner utöver befintliga tillsynsmyndigheter och interna funktioner inom kommunen och nämnden.

Beslutsunderlag

Motion36/2025

Äldrenämndens yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).

Anders Ågren (M) och **Lars Forsgren (SD)** – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens (avslå motionen) *mot* bifall till motionen.

Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen).

Anders Ågren (M) och **Lars Forsgren (SD)** – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag att avslå motionen.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-04-14

Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till
Motionären
ÄN

§ 117

Diarienum: KS-2025/00922

Motion 36/2025: Inrätta äldreombud i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att avslå motionen i enlighet med äldrenämndens yttrande.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Liberalerna har anmält rubricerad motion i kommunfullmäktige och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

- Att Umeå kommun inrättar ett äldreombud med uppdrag att vara en lättillgänglig kontakt för äldre och anhöriga, samt att ha viss granskningsskyldighet av kommunens verksamheter inom äldreområdet.
- Att äldreombudet årligen rapporterar sina iakttagelser och rekommendationer till kommunfullmäktige.
- Att äldreombudet ska komplettera pensionärsrådet och fungera som en länk mellan äldre, anhöriga och kommunen.

Äldrenämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Pågående ordinarie arbete och utvecklingsarbete genomförs inom äldreomsorgsförvaltningen för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet och tillvarata och omsätta äldres synpunkter i praktiken anses uppfylla stora delar av motionens delar. Bedömningen är att det inte behövs ytterligare granskande funktioner utöver befintliga tillsynsmyndigheter och interna funktioner inom kommunen och nämnden.

Umeå kommun

Protokollsutdrag

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-03-24

Beslutsunderlag

Motion36/2025

Äldrenämndens yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).

Anders Ågren (M) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens (avslå motionen) *mot* bifall till motionen.

Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären

ÄN

Tjänsteskrivelse

2026-04-08

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/01006

Motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen; Elmer Eriksson (M)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

Att avslå motionen i enlighet med Tekniska nämndens yttrande.

Ärendebeskrivning

Elmer Eriksson (M) har lämnat in en motion där han vill att Kommunfullmäktige beslutar

- att Umeå kommun inför ett system för att beräkna kostnaden för mötesbokningar i Outlook.
- att den totala kostnaden för kommunens möten ska redovisas årligen.

Tekniska nämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Nämnden hänvisar till att det idag finns tekniska lösningar inom både Microsoft och egenutvecklade tillägg. Dessa lösningar är dock förenade med betydande begränsningar, kostnader och osäkerheter. Tydliga arbetssätt, ansvar i chefsled och kontinuerlig uppföljning inom respektive verksamhet bedöms ge större effekt än tekniska kostnadsberäkningar baserade på osäkra kalenderdata.

Beslutsunderlag

Motion 38/2025

Tekniska nämndens yttrande

Beslutet ska skickas till

Motionären

Tekniska nämnden

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Sofia Gustafsson
Nämndsekreterare

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2026-03-19

§ 32

Diarienumr.: TN-2026/00154

Yttrande Motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen

Beslut

Tekniska nämnden beslutar

att föreslå Kommunfullmäktige att avslå motionen med nedanstående motivering.

Reservation

Marianne Löfstedt (M) och Alireza Mosahafi (M) reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Elmer Eriksson (M) har lämnat in en motion där han vill att Kommunfullmäktige beslutar

- att Umeå kommun inför ett system för att beräkna kostnaden för mötesbokningar i Outlook.
- att den totala kostnaden för kommunens möten ska redovisas årligen.

Tekniska nämnden har fått den för yttrande.

Yttrande

Utredning och bedömning

Syftet att öka medvetenheten om mötens resursåtgång och därigenom bidra till effektivare mötesformer är i grunden positivt en utredning har genomförts avseende tekniska förutsättningar och möjliga lösningar.

Utredningen visar att det i dagsläget finns några olika alternativ för att uppskatta och synliggöra möteskostnader, exempelvis genom analysverktyg i Microsoft 365 eller genom egenutvecklade tillägg. Samtidigt visar utredningen att dessa lösningar är förenade med betydande begränsningar, kostnader och osäkerheter.

En grundläggande utmaning är datakvaliteten. Kalenderdata i Outlook ger inte en tillförlitlig bild av faktisk närvaro eller faktisk resursåtgång. En och samma medarbetare kan vara bokad på flera möten samtidigt men endast delta i ett av dem. Medarbetare kan ha accepterat en mötesinbjudan men ändå utebli, eller tackat nej men ändå delta. Det är även vanligt att mötesinbjudningar inte besvaras alls eller att möten avslutats tidigare/senare än planerat. Dessa omständigheter innebär att beräkningar som baseras på mötesbokningar riskerar att bli missvisande och inte spegla verkligt resursutnyttjande.

Vidare saknas entydiga grunder för hur en möteskostnad ska definieras. Det finns flera principiella frågeställningar, exempelvis:

- om kostnaden ska baseras på schabloner eller individuella lönekostnader,
- hur externa deltagare ska hanteras, särskilt när mötet är initierat av extern part,
- om olika mötesformer ska värderas olika (fysiska möten, digitala möten, möten med resor eller möten på annan geografisk plats)
- samt om det enbart är kostnader för arbetstid som ska ingå eller om även lokaler eller andra faktorer ska inkluderas.

Utredningen visar också att de identifierade tekniska lösningarna medför icke obetydliga kostnader och förvaltningsbehov. Licensbaserade lösningar innebär höga årliga kostnader vid en bred utrullning i organisationen. Alternativet med egenutvecklade tillägg kräver intern utveckling, drift, vidareutveckling och anpassning till förändringar i Microsofts plattformar. Sammantaget bedöms detta innebära en administrativ och ekonomisk belastning som inte står i rimlig proportion till den nytta som kan uppnås.

Mot denna bakgrund bedöms att ett införande av ett system för att synliggöra möteskostnader i Outlook skulle ge begränsat besluts- och styrvärde, samtidigt som risken för felaktiga tolkningar och förenklade slutsatser är betydande. Det finns även en risk att fokus förskjuts från verksamhetens faktiska resultat och kvalitet till schablonmässiga kostnadsindikatorer som inte ger en rättvisande bild av mötens nödvändighet eller nytta. Tydliga arbetssätt, ansvar i chefsled och kontinuerlig uppföljning inom respektive verksamhet bedöms ge större effekt än tekniska kostnadsberäkningar baserade på osäkra kalenderdata.

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2026-03-19

Förslag på sammanträdet

Alireza Mosahafi (M) yrkar på bifall till motionen.

Marianne Löfstedt (M) yrkar på bifall till motionen.

Lina Vänglund (S) yrkar på bifall till tjänsteskrivelsen.

Christina Bernhardsson (S) yrkar på bifall till tjänsteskrivelsen.

Johan Stål (V) yrkar på bifall till tjänsteskrivelsen.

Tekniska nämndens beslutsordning

Ordförande frågar om nämnden kan ställa sig bakom tjänsteskrivelsen och konstaterar att så är fallet.

Reservation

Marianne Löfstedt (M) och Alireza Mosahafi (M) reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Beslutsunderlag

Motion Synliggör kostnaden för möten inom kommunen. Bilaga.

Checklista för handläggning av ärenden inför politiska beslut anses inte tillämplig.

Beredningsansvariga

Mattias Wallmark

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med diarienummer: KS-2025/01006

Motion till Umeå kommunfullmäktige

Synliggör kostnaden för möten inom kommunen

Möten utgör en stor del av många kommunanställdas arbetsdag. De kan ofta vara nödvändiga, men alltför många möten tenderar att vara ineffektiva eller rent ut av onödiga. Det kan då ta tid och fokus från viktiga arbetsuppgifter som behöver genomföras. Möten ska genomföras på ett effektivt sätt, annars riskerar de att bli en onödig kostnad och slösa bort medarbetarnas tid. Talesättet *"tid är pengar"* är i högsta grad relevant även inom offentlig verksamhet.

Ett exempel på en kommun som har arbetat med just detta är Huddinge. Där har kommunen synliggjort kostnaden för varje möte genom att göra ett programmeringstillägg till Outlook. Vid varje mötesinbjudan räknas kostnaden ut för att hålla möten. Ju fler deltagare och ju längre mötestiden är, desto högre är kostnaden. Syftet med kostnadsberäkningen är att det ska väcka tankar hos den som kallar till ett möte: *Behövs verkligen det här möten? Är rätt personer inbjudna? Finns det en tydlig dagordning?*

Umeå kommun borde följa Huddinges exempel och införa ett liknande system för att beräkna kostnaden för möten. En sådant verktyg gör det möjligt att synliggöra de dolda kostnaderna för möten och på så vis effektivisera mötesformerna, minska onödig mötestid och frigöra tid för kärnverksamhet. Det skulle på sikt kunna leda till en förbättrad möteskultur inom kommunens organisation och därmed en bättre arbetsmiljö.

Med anledning av ovanstående föreslår jag att kommunfullmäktige beslutar

att Umeå kommun inför ett system för att beräkna kostnaden för mötesbokningar i Outlook

att den totala kostnaden för kommunens möten ska redovisas årligen

Umeå 2025-11-05

Elmer Eriksson, kommunfullmäktigeledamot (M)

§ 103

Diarienum: KS-2025/01006

Motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen; Elmer Eriksson (M)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att avslå *motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen* i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Elmer Eriksson (M) har lämnat in en motion där han vill att kommunfullmäktige beslutar

- att Umeå kommun inför ett system för att beräkna kostnaden för mötesbokningar i Outlook.
- att den totala kostnaden för kommunens möten ska redovisas årligen.

Tekniska nämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Nämnden hänvisar till att det idag finns tekniska lösningar inom både Microsoft och egenutvecklade tillägg. Dessa lösningar är dock förenade med betydande begränsningar, kostnader och osäkerheter. Tydliga arbetssätt, ansvar i chefsled och kontinuerlig uppföljning inom respektive verksamhet bedöms ge större effekt än tekniska kostnadsberäkningar baserade på osäkra kalenderdata.

Beslutsunderlag

Motion 38/2025

Tekniska nämndens yttrande

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning**Yrkanden**

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).

Anders Ågren (M) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunstyrelsens beslutsordning**Yrkanden**

Hans Lindberg (S) och Mattias Larsson (C) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen).

Anders Ågren (M) och Veronica Kerr (KD) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag att avslå motionen.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären

Tekniska nämnden

§ 176

Diariernr: KS-2025/01006

Motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen; Elmer Eriksson (M)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att avslå *motion 38/2025: Synliggör kostnaden för möten inom kommunen* i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Elmer Eriksson (M) har lämnat in en motion där han vill att kommunfullmäktige beslutar

- att Umeå kommun inför ett system för att beräkna kostnaden för mötesbokningar i Outlook.
- att den totala kostnaden för kommunens möten ska redovisas årligen.

Tekniska nämnden har yttrat sig och föreslår att motionen ska avslås. Nämnden hänvisar till att det idag finns tekniska lösningar inom både Microsoft och egenutvecklade tillägg. Dessa lösningar är dock förenade med betydande begränsningar, kostnader och osäkerheter. Tydliga arbetssätt, ansvar i chefsled och kontinuerlig uppföljning inom respektive verksamhet bedöms ge större effekt än tekniska kostnadsberäkningar baserade på osäkra kalenderdata.

Beslutsunderlag

Motion 38/2025

Tekniska nämndens yttrande

Umeå kommun

Protokollsutdrag

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-05-05

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).

Anders Ågren (M) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären

Tekniska nämnden

Tjänsteskrivelse

2026-04-29

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diariennr: KS-2025/00822

Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa friluftsprogram 2026-2030 enligt bilaga 1.

Ärendebeskrivning

Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige att fastställa ett friluftsprogram för 2026-2030. Nämnden har på uppdrag av kommunfullmäktige arbetat fram ett friluftsprogram som komplement till övriga kommunala plan- och programförklaringar. Se förslag till program i bilaga 1.

Friluftsprogrammet tydliggör Umeå kommuns ambitioner inom friluftspolitiken. Programmet redovisar även ansvarsfördelningen inom kommunen för de fokusområden som berör friluftsliv. Fokusområden beskriver inriktning för kommunens arbete och vilken utveckling som programmet förväntas bidra till. Respektive nämnd ansvarar för att konkretisera och implementera programmet i sin verksamhet. Fritidsnämnden har ett huvudansvar för programmet och för samordning av berörda aktörer.

Programmet har varit på remiss till berörda nämnder och synpunkter redovisas i bilaga 3.

Beslutsunderlag

- Bilaga 1. Friluftsprogram 2026-2030
- Bilaga 2. Protokoll fritidsnämnden 2026-03-18
- Bilaga 3. Synpunktsredovisning remissvar
- Bilaga 4. Kartläggning friluftsområden

Beredningsansvariga

Beslutet ska skickas till

Fritidsnämnden, Tomas Savilahti

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00822

Elin Pietroni
Statsdirektör

XXX

XXX

Friluftsprogram 2026–2030

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Dokumenttyp:
Program

Diarienummer:
KS-2026/xxxxx

Giltighetstid:
2026–2030

Datum, paragraf för beslut:
[2026-XX-XX, § XX]

Dokumentansvarig:
Fritidsnämnden

Dokumentet styr:
Kommunens egna
nämnder

Friluftsprogram 2026–2030

Innehåll

Friluftsprogram.....	1
Innehåll.....	2
1. Inledning.....	4
Bakgrund	4
Syfte.....	5
Metod och framtagande	5
Avgränsning.....	6
Giltighetstid	6
Vem berörs av programmet	6
Vem styrs av programmet	7
Begrepp och definitioner.....	7
2. Mål.....	8
Kommunala mål	8
Nationella mål för friluftsliv	9
Agenda 2030.....	10
3. Fokusområden.....	11
Fokusområde: Natur ska bli tillgänglig för fler	11
Fokusområde: Stärkt engagemang och samverkan	12
Fokusområde: Öka kunskapen om allemansrätten	13
Fokusområde: Öka tillgången till natur för friluftsliv	13
Fokusområde: Förstärka skyddet för skyddade områden	15
Fokusområde: Möjligheten till friluftsliv för unga	16
Fokusområde: Förstärkt samverkan mellan strategiskt friluftslivsarbete och strategiskt folkhälsöarbete i kommunen	17
Fokusområde: Öka kunskapen om friluftsliv hos allmänheten	18
4. Genomförande av programmet	19
Ansvarsfördelning.....	19
Konkretisering av åtgärder	20
5. Uppföljning av programmet	20
6. Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv	21
Översiktsplan.....	21
Kartläggning och klassning av friluftsområden i Umeå kommun.....	25
Parkprogram.....	25

Friluftsprogram 2026–2030

Riktlinjer för lekmiljöer och skogen.....	25
Umeås lokala miljömål	26
Cykeltrafikprogram.....	27
Kollektivtrafikprogrammet	27
Föreskrifter och skötselplaner för naturreservat	27
Program för tillgänglighet i Umeå kommun 2018 –2030.....	27
Umeå kommuns landsbygdsprogram	27
Grönstrukturprogram, under framtagande	28
Medverkande	29
Ansvarig nämnd.....	29
Styrgrupp	29
Arbetsgrupp.....	29
Expertstöd	29
Övrigt medverkande från	29
Bilagor.....	30
Bilaga 1: Kartläggning av friluftsområden i Umeå kommun	31
Bilaga 2: Naturvårdsverkets tio friluftsmål.....	34

Friluftsprogram 2026–2030

1. Inledning

Friluftsliv handlar om mötet mellan människa och natur och har bevisad positiv effekt på både fysisk och psykisk hälsa. Det främjar sociala relationer och bidrar till hållbar natur- och kulturturism och regional utveckling. Därför är tillgången till friluftsområden värdefull både för individen och samhället i stort.

Friluftsprogrammet bidrar till kommunens arbete med social hållbarhet. Attraktiva grönområden och parker är en central åtgärd i den fysiska miljön, då en välutvecklad grönstruktur främjar rörelse och har särskilt stor betydelse i områden med socioekonomiska utmaningar.

Möjligheten till ett aktivt friluftsliv med högkvalitativa rekreationsområden har blivit en viktig faktor vid val av bostadsort. Närheten till friluftsområden spelar en stor roll i skapandet av en attraktiv boendemiljö.

Umeå kommun erbjuder vackra naturmiljöer med kust- och älvslandskap, skogar och bergsterräng, vilket skapar utmärkta förutsättningar för friluftsliv året om. Trots det är många av dessa områden fortfarande relativt okända för både invånare och besökare. Det gäller både stadsnära friluftsområden och friluftsområden på Umeås landsbygder.

För att bevara och utveckla friluftsmiljöer i en växande kommun krävs tydlig och strukturerad stadsplanering. Ett friluftsprogram kan ge en helhetsstrategi för att stärka natur- och friluftsförhållanden i kommunen. Från utpekande områden i översiktsplanen och dess fördjupningar konkretiseras friluftsprogrammet som ett styrmedel om hur dessa områden ska förvaltas vidare inom respektive ansvarsområde bland Umeå kommuns förvaltningar. Genom samarbete mellan förvaltningar och andra aktörer kan friluftslivet bli mer tillgängligt och synligt för invånarna.

Ett övergripande friluftsprogram kan därmed bidra till att fler upptäcker Umeås natur, samtidigt som det stärker stadens attraktionskraft inom besöksnäringen och främjar en hållbar utveckling.

Bakgrund

Kommunen har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för ett fungerande friluftsliv.

Människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv är en viktig källa till välbefinnande, god folkhälsa och social gemenskap. Umeå kommun växer och med 200 000 invånare som mål år 2050 är det viktigt med en tydlig strategi för att bevara och utveckla Umeås attraktivitet med möjligheter att utöva friluftsliv och rekreation.

Friluftsprogram 2026–2030

Fritidsnämnden har en vision om att vara en hälsokommun som erbjuder kommunens invånare en livsmiljö som bland annat främjar en god folkhälsa och sociala värden med möjligheter till gemenskap, rekreation, rörelserikedom och friluftsliv för alla oavsett ålder och bakgrund.¹

Ett steg mot en mer sammanhållen friluftspolitik togs när fritidsnämnden rekommenderade att kommunfullmäktige skulle ge nämnden i uppdrag att ta fram ett friluftsprogram som komplement till övriga plan- och programdokument. Förslaget antogs formellt genom kommunfullmäktige inför 2019, där fritidsnämnden tilldelades huvudansvaret för uppdraget.²

I de fördjupade översiktsplanerna finns utpekade områden för friluftssändamål som kan och bör utvecklas. Fritidsförvaltningen har genomfört en kartläggning och bedömning av dessa områden. Länsstyrelsen i Västerbotten beviljade stöd i form av lokalt naturvårdsbidrag, LONA, för genomförandet av kartläggningen med syfte att stärka och kvalitetssäkra friluftslivet inom Umeå kommun. Resultatet har sammanställts i en digital karta med hjälp av ett geografiskt informationssystem, se utdrag bilaga 1.

Syfte

Syftet med programmet är att tydliggöra Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner.

Friluftsprogrammet, tillsammans med en kommande åtgärdsplan är ett samlat och fördjupat underlag som belyser vad som görs och vilka utvecklingsområden som ska prioriteras.

Det ska också förtydliga ansvarsfördelningen för de fokusområden som berör friluftsliv.

Metod och framtagande

Arbetet med friluftsprogrammet har letts av en arbetsgrupp inom fritidsförvaltningen, med stöd från experter inom olika kommunala verksamheter³. Förutom att de har bidragit med faktaunderlag har verksamheterna även deltagit i en workshop kopplad till fokusområdena. Ideella föreningar, organisationer och friluftslivsintressenter har varit del i processen vid kartläggningen av friluftsområden i Umeå kommun.

¹ Fritidsnämnden, FN-2023/00044.

² Kommunfullmäktigemål till nämnderna, 2018. *Planeringsföresättningar, budget och investeringar*.

³ Kommunala verksamheter: Fritidsförvaltningen, Gator och parker, Strategisk utveckling, Miljö- och hälsoskydd, Mark och exploatering, Näringsliv, Utbildning och Visit Umeå.

Friluftsprogram 2026–2030

Resultatet från 2019 års stadsdelsdialoger, som samordnades av Strategisk utveckling (tidigare Övergripande planering), har lyft fram medborgarnas favoritplatser i stadsnära utemiljöer och tas i beaktande i programmet.

Avgränsning

Friluftsprogrammet omfattar hela kommunen och fokuserar på generella frågor som bland annat kopplar till naturvårdsverkets nationella friluftsmål.

Fokusområden beskriver inriktning för kommunens arbete och vilken utveckling som programmet förväntas bidra till.

Giltighetstid

Programmet gäller år 2026–2030. För att hålla programmet aktuellt så ska det därefter revideras varje mandatperiod.

Vem berörs av programmet

Friluftsprogrammet berör en bred målgrupp beroende på dess intressen. Programmets målgrupp är kommunens organisationer/verksamheter medan friluftslivets målgrupp är allmänheten, enskilda individer likväl som familjer och andra intressegrupper som söker gemensamma utomhusupplevelser, där barn och ungdomar utgör en viktig målgrupp.

Förskolor och skolor integrerar friluftsliv i undervisningen för att främja lärande och hälsa.

Föreningsaktiviteter genom organisationer, exempelvis scouterna och idrottsföreningar som har utevistelse i natur- och kulturlandskapet bland sina aktiviteter, spelar en central roll i att engagera unga i naturaktiviteter, det ideella föreningslivet står för merparten av friluftsanläggningarna på landsbygden.

Ideella organisationer har en viktig roll i att engagera unga i naturaktiviteter genom sina föreningsverksamheter. På landsbygden är det ideella föreningar som ansvarar för sina friluftsanläggningar oftast med bidrag från kommunen.

Vidare kan föreningar och organisationer, Friluftsförbundet, Svenska Turistföreningen samt jakt- och fiskeföreningar, arrangera aktiviteter och utbildningar för olika grupper. Aktörer inom natur- och kulturturism och dess aktiviteter och arrangemang bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt.

Friluftsprogram 2026–2030

Offentliga aktörer har en viktig roll genom att ansvara för friluftsområden, leder och naturreservat. Dessutom arbetar aktörer som Naturvårdsverket och Länsstyrelser med natur- och friluftsförfrågor för att säkerställa tillgången till och utvecklingen av friluftslivet i Sverige.

Vem styrs av programmet

Kommunens nämnder ska följa programmet och ansvara för respektive nämnds verksamhetsområde. De som främst berörs är byggnadsnämnden, fritidsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt tekniska nämnden.

Begrepp och definitioner

Begreppet **friluftsliv** kan innefatta helt olika saker och aspekter för olika människor. För friluftsprogrammet används den officiella definition som bland annat finns i *Förordning om statsbidrag till friluftsförbund* (SFS 2010:2008). **Friluftsliv** – en definition, *Vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.*

Friluftsområde är ett område som erbjuder goda möjligheter för allmänheten att utöva friluftsliv i en relativt orörd eller lätt tillgänglig naturmiljö. Området ska ha ett långsiktigt skydd eller planeringsstatus som bevarar dessa möjligheter.⁴

I utpekade områden kan jord- och skogsbruk och andra näringar bedrivas med särskild hänsyn till rekreations- och friluftsinressen, där stor vikt läggs även vid att bevara den biologiska mångfalden⁵

Tillgänglighet: Riksdagens mål om **tillgänglig** natur för alla innebär att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet. Tillgänglighet handlar om människors kunskap om att friluftsområden existerar och deras föreställningar om hur tillgängliga områdena är. Att känna sig välkommen till, lockad och stimulerad av naturen är avgörande för att områden ska användas. Se även Umeå kommuns tillgänglighetsprogram.⁶

Tillgänglighetsanpassad: Tillgänglighetsanpassade friluftsför- och naturområden ger människor med funktionsvariationer tillgång till olika friluftsföraktiviteter.

⁴ Naturvårdsverket.se

⁵ Skogsstyrelsen.se

⁶ www.umea.se/kommunochpolitik/manskligarattigheter/tillganglighetochfunktionsnedsattning

Friluftsprogram 2026–2030

Fysisk tillgänglighet: Fysisk tillgänglighet inom friluftslivet handlar om att säkerställa att naturområden, leder och friluftsanläggningar kan användas av så många som möjligt, oavsett fysiska förutsättningar. Det innebär att ta hänsyn till personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, äldre personer, barnfamiljer med barnvagnar och andra grupper med särskilda behov.

Folkhälsa: Folkhälsa är ett samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsa. Den innefattar både fysisk, psykisk och social hälsa. En god folkhälsa innebär att hälsan är så god, jämlikt och jämställt fördelad som möjligt bland olika grupper i samhället.⁷

Grönyta: En grönyta är alla typer av vegetationsklädda ytor som bygger upp den samlade grönstrukturen inom en tätortsgräns.⁸

Grönområde: I officiell svensk statistik definieras grönområde som

- sammanhängande grönytor (vegetationsklädda ytor)
- minst ett visst minsta område (till exempel minst 0,5 hektar)
- allmänt tillgängliga ytor för allmänheten inom och nära tätorter.⁹

Grönstruktur (ÖP) är det samlande begreppet för all grönska i landskapet och inkluderar även områden med yt- och grundvatten. Begreppet omfattar allt från gröna innegårdar, parkmiljöer, skogsdungar, strandområden och odlingsmarker till större sammanhängande rekreationsområden. Stadens grönstruktur består av ett nätverk av små och stora, naturliga eller anlagda gröna områden med olika karaktär, funktion och upplevelsevärden.¹⁰

2. Mål

Kommunala mål

Programmet för friluftsliv har koppling till ett flertal styrdokument med beröring på friluftsliv – se avsnitt 6, *Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv*.

Enligt Umeå kommuns strategiska plan för 2016–2028 ska Umeå kommun aktivt arbeta för att skapa goda levnadsvillkor för alla. I planen är det övergripande målet att hela Umeå kommuns utveckling och tillväxt ska ske med social, ekologisk, ekonomisk och kulturell hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

⁷ Folkhälsomyndigheten.se

⁸ Statistiska centralbyrån (SCB)

⁹ Statistiska centralbyrån (SCB)

¹⁰ Statistiska centralbyrån (SCB)

Friluftsprogram 2026–2030

Umeå kommuns mål med friluftslivet:

Tillgänglighet året runt – natur och gröna miljöer ska finnas nära folk och vara lätta att nå.

Folkhälsa och hållbarhet – främja fysisk, psykisk och social hälsa och hållbarhet.

Bevarande och utveckling – skydda kultur- och naturvärden men ändå möjliggöra rekreation.

Delaktighet och engagemang – samarbeta med medborgare och föreningar i planeringen.

Nationella mål för friluftsliv

Umeå kommuns friluftsprogram förhåller sig till samma mål som den nationella friluftspolitiken.

Regeringsskrivelsen 2012/13:51 redovisar hur friluftspolitiken ska genomföras och följa uppsatta mål. Den bygger vidare på propositionen *Framtidens friluftsliv* (2009/10:238) och fastställer tio mätbara mål för att säkerställa att friluftslivet blir mer tillgängligt och hållbart för alla.

De tio målen i skrivelsen omfattar:

- **Tillgänglighet** – att fler ska ha möjlighet att utöva friluftsliv, oavsett bakgrund eller funktionsförmåga.
- **Samverkan** – att myndigheter, kommuner, föreningar och näringsliv arbetar tillsammans för att stärka friluftslivet.
- **Allemansrätten** – att allemansrätten värnas och sprids som en grund för tillgång till naturen.
- **Natur för friluftsliv** – att samhällsplanering tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap.
- **Tätortsnära natur** – att bevara och utveckla grönområden nära städer för att ge fler möjlighet till friluftsliv i sin vardag.
- **Regional tillväxt** – att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt
- **Skyddade områden** – att friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.
- **Utbildning i friluftsliv** – att kunskap om friluftsliv integreras i skola och annan utbildning för att öka förståelsen för natur och miljö.

Friluftsprogram 2026–2030

- **Folkhälsa** – att friluftsliv främjas som en resurs för bättre hälsa och livskvalitet.
- **Kunskap om friluftslivet** – att det finns hög kompetens i frågor som rör friluftsliv bland myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag.

Regeringsskrivelsen fungerar som ett verktyg för att styra och följa upp friluftspolitiken på nationell nivå, samtidigt som den ger vägledning för regionala och kommunala aktörer i arbetet med att utveckla och bevara friluftsmöjligheter.¹¹

Agenda 2030

Friluftsprogrammet stödjer de globala hållbarhetsmålen i *Agenda 2030*, som består av 17 mål antagna av FN:s medlemsländer och ska uppnås till år 2030. Särskilt målen *God hälsa och välbefinnande (3)*, *God utbildning (4)*, *Minskad ojämlikhet (10)*, *Hållbara städer och samhällen (11)*, *Bekämpa klimatförändringarna (13)* samt *Ekosystem och biologisk mångfald (15)* har en tydlig koppling till friluftsprogrammet och de nationella friluftsmålen. Genom att säkerställa tillgång till natur och friluftaktiviteter bidrar friluftslivet både till ökad livskvalitet och en hållbar utveckling på global nivå.

De 17 globala målen för hållbar utveckling (www.globalamalen.se).

¹¹ Se nationella mål, bilaga 2.

3. Fokusområden

Den här delen av friluftsprogrammet beskriver åtta övergripande fokusområden som är prioriterade för Umeå kommun. Fokusområden beskriver inriktning för kommunens arbete och vilken utveckling som programmet förväntas bidra till. Det är områden som alla nämnder behöver samlas kring och gemensamt jobba för att förbättra. De är ett stöd för nämnder när de ska göra sin egen prioritering och planering av verksamhet. Respektive fokusområde har koppling till de nationella friluftsmålen, se Nationella mål för friluftsliv, bilaga 2.

Fokusområde: Natur ska bli tillgänglig för fler¹²

Friluftsliv och naturvistelse kan utövas av alla, men möjligheten att ta del av friluftslivet varierar av olika anledningar. Den påverkas av faktorer som närhet, information och åtkomlighet, tillgänglighet och användbarhet liksom av människors förutsättningar och behov som exempelvis ålder, kunskap och funktionsförmåga.

Tillgänglighet handlar både om hur människor tar sig ut i naturen och hur de kan röra sig inom och nyttja anläggningar i den. Det är viktigt att öka kännedomen om friluftsområden och deras tillgänglighet för att fler ska kunna ta del av dem.

Exempelvis kan en god friluftsupplevelse främjas genom att det finns god information om utbudet av friluftsliv samt tydlig skyltning och information på leder och i friluftsområden. En hög standard och god skötselnivå på friluftsanordningar bidrar också till tillgänglighet och trivsel. Vidare är informationsmaterial om tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsvariationer på utvalda platser av stor betydelse, liksom en naturguide som underlättar för besökare att hitta och ta del av natur- och friluftsutbudet.

HUR

Kommunen bör förbättra information och kommunikation om friluftsliv på alla plan.

Förbättrade kommunikationsmöjligheter till kommunens besöksmål, friluftsliv- och naturområden.

Det är viktigt att aktivt arbeta för att människor med olika könsidentiteter, bakgrunder och fysiska förutsättningar ska ha möjlighet att utöva och ta del av friluftsliv. Detta förutsätter

¹² Mål 1, nationellt mätbart mål: *Tillgänglig natur för alla*. Naturvårdsverket.se

Friluftsprogram 2026–2030

bland annat en god tillgänglighet och användbarhet, information och kunskapsspridning. Mer information om tillgänglighetsfrågor finns i ett separat tillgänglighetsprogram.¹³

Kommunikationsarbetet kan målgruppsanpassas, stor vikt läggs på allemansrätten, som är grundläggande för ett aktivt och rörligt friluftsliv.

Fokusområde: Stärkt engagemang och samverkan¹⁴

Umeå har ett starkt föreningsliv där ideella föreningar spelar en central roll i friluftslivet. Det lokala engagemanget är viktigt för att erbjuda aktiviteter och sprida kunskap i hela kommunen. Den ideella sektorn bidrar starkt till friluftsanläggningar utanför tätorterna, och kommunen har en viktig roll i att fortsätta stötta föreningslivet för ett stärkt friluftsliv.

För att utveckla friluftslivets alla dimensioner bör även allmänheten involveras i dessa frågor. Kommunen har en samordnande roll i att skapa nätverk mellan olika aktörer medan Länsstyrelsen ansvarar för det regionala samarbetet och vägleder kommunerna.

Eftersom många natur- och friluftsområden ligger på privat, bolags- eller statlig mark är en god dialog mellan kommunen och markägarna viktig. Detta säkerställer ett långsiktigt utbud av friluftsmiljöer och främjar tillgången till friluftsliv för allmänheten.

Med en hållbar landsbygdsutveckling följer attraktiva landsbygder för boende, näringsliv, föreningar och besökare med fokus på turism, hållbar tillväxt, livskvalitet och samverkan. *Umeå kommunens Program för hållbar landsbygdsutveckling* konkretiserar detta genom fem tematiska målområden: livsmiljöer, näringsliv, offentlig service, infrastruktur och lokal utveckling.¹⁵

HUR

En kommunövergripande samverkans- och planeringsgrupp för friluftsliv ska tillskapas. Arbetsgruppen föreslås ta sig an att:

- Besluta om formen för ett lokalt friluftsråd med adjungerad specialkompetens. Olika samverkanforum, organiserade möten och lotsmöten kan bidra till bättre samordning och insatser.
- Ansvarsfördelning inom kommunen för utveckling av friluftsliv och skötseln av friluftsområden.

¹³ www.umea.se/tillganglighet

¹⁴ Mål 2 och 6, nationellt mätbart mål: *Starkt engagemang och samverkan samt Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling*. Naturvårdsverket.se

¹⁵ www.umea.se/landsbygd

Friluftsprogram 2026–2030

- Framtagande av handlingsplan med prioriterade åtgärder för respektive verksamhet/förvaltning, bland annat ta vidare frågan om utvecklingen av Umeälvens delta med ett naturcentrum vid Tuvan och utvecklingen av Norrbyskärr.
- Kommunen ska skapa förutsättningar för lokala initiativ inom besöksnäringen och utveckla samarbetet med länsstyrelsen och andra myndigheter, företag, rennärigen och föreningar.
- Engagemang i samarbeten som Landsbygdsutvecklingsrådet, Biosfärområde Vindelälven Juhttáahkka och Region Västerbotten är viktigt för fortsatt utveckling.

Fokusområde: Öka kunskapen om allemansrätten¹⁶

Allemansrätten är en förutsättning för att alla kan vistas fritt i den svenska naturen. Utgångspunkten är respekt och ansvar för såväl naturen som markägare och andra användare av marken – olika platser och tidpunkter avgör vad du kan eller inte kan göra. Tillsammans är det vårt gemensamma ansvar att värna denna gamla sedvana med omtanke och dess budskap – inte störa inte förstöra. För att öka den allmänna kunskapen och förståelsen är det därför viktig att informera om allemansrättens innebörd liksom de rättigheter och skyldigheter den medför. Allemansrätten är ingen lag, däremot omges allemansrätten av lagar och regler som sätter gränser för vad som är tillåtet.¹⁷

HUR

Kommunen bör sprida information om allemansrätten via olika forum, exempelvis kommunwebben med länkar till Naturvårdsverket. Särskild kunskapsspridning bör riktas till för- och grundskola samt nysvenskar, i samverkan med SFI, Naturskolan och andra utbildningsorgan.

Besökare i naturen ska få tydlig information om relevanta regler genom informationstavlor, hemsidor och online kartor.

Fokusområde: Öka tillgången till natur för friluftsliv¹⁸

Umeå kommunen växer – då är det viktigt att säkerställa tillgången till naturområden för friluftsliv. Kommunen äger och förvaltar en stor del av den tätorts- och bostadsnära naturen

¹⁶ Mål 3, nationellt mätbart mål: *Allemansrätten*. Naturvårdsverket.se

¹⁷ <https://www.naturvardsverket.se/amnasomraden/allemansratten>

¹⁸ Mål 4 och 5, nationellt mätbart mål: *Tillgång till natur för friluftsliv samt Attraktiv tätortsnära natur*. Naturvårdsverket.se

Friluftsprogram 2026–2030

vilket ger möjlighet att bevara och värna om viktiga friluftsliv-, natur- och kulturmiljövärden. Tillgången till attraktiv tätortsnära natur är en viktig del av en hållbar utveckling, vilket lyfts i Agenda 2030¹⁹ och Strategin för levande städer²⁰.

Utöandet av friluftsliv avtar med avståndet till naturen, och eftersom en stor del av friluftsliv utövas till vardags är närhet och tillgänglighet med aktiva färdssätt till parker, rekreations- och friluftsområden avgörande. Detta är särskilt viktigt för äldre, barn och personer med funktionsnedsättning, som kan ha det svårare med att ta sig till mer avlägsna naturområden. Därför bör små grönområden bevaras och hållas tillgängliga med aktiva färdssätt som gång, cykel och rörelsehjälpmedel, utan att det kräver långa transporter.

Utbudet av olika typer av leder utgör en viktig del för besökare och besöksnäring. Väl underhållna leder ökar den turistiska potentialen och kommunikationer till och från leder skapar goda förutsättningar för naturturism.

Översiktsplanen betonar vikten av att utveckla friluftsliv, rekreations- och utflyktsmål genom ökad tillgänglighet till Umeälvslandskapet, Rübäcksberget, Nydala-, Kulla- och Taveljöområdet.

Det är avgörande att kommunen har ett aktuellt kunskapsunderlag om natur- och friluftsområden, vilket bör uppdateras kontinuerligt. Dessutom behöver etablerade modeller finnas för att hantera eventuella målkonflikter mellan olika intressen. En kartläggning av kommunens friluftsområden har genomförts och sammanställts, vilket har resulterat i ett material med översiktliga beskrivningar av områdenas värden (Bilaga 1).

Vid detaljplanering bör Umeå kommun prioritera rekreations- och friluftsområden genom att planera för rekreationsområden (R-områden) samt allmän platsmark (parkmark). R-områden, som fritidsförvaltningen har rådighet över, kan över tid nyttjas och utvecklas till friluftsliv- och rekreationsanläggningar. Eftersom allmän platsmark har begränsningar i förändrade användningsområde, är det viktigt att noggrant värdera och planera dessa områden.

¹⁹ FN:s Globala mål antogs av världens ledare 2015. Målen ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling och vara uppnådda till år 2030 i världens alla länder.

²⁰ I strategin för Levande städer presenterar regeringen sin samlade politik för hållbar stadsutveckling. Det är Sveriges första nationella stadsutvecklingsstrategi. Strategin fokuserar på mål för hållbara städer liksom politik för i huvudsak städernas transporter och grönska samt innovativt och hållbart byggande.
<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2018/05/kortversion-av-strategi-for-levande-stader/>

Friluftsprogram 2026–2030

HUR

Kommunen bör sträva efter att säkerställa prioriterade naturområden, bland annat genom att upprätta avtal med markägare, samt överväga bildande av naturreservat och/eller i översiktsplaner peka ut gröna områden av särskild vikt.

För att trygga friluftsliv och skydda naturvärden fram till 2030 samt i kommunens fortsatta utveckling, bör fler friluftsområden planeras och utvecklas. Att värna och successivt utveckla den gröna infrastrukturen kring staden kan bidra till att stärka natur- och friluftsvärden samt skapa samspel med stadens bebyggelseutveckling.

Det är även viktigt att integrera friluftsliv- och rekreationsområden i detaljplaner för att möta framtida behov av offentliga miljöer och anläggningar. Över tid kan dessa nyttjas och utvecklas som friluftsliv- och rekreationsanläggningar för att möta framtida behov av offentliga miljöer och anläggningar.

Vid detaljplanering bör särskild hänsyn tas till att bevara och utveckla naturområden nära bostäder, så att de långsiktigt kan bidra till rekreation, turism och ett aktivt friluftsliv. Även naturområden som används av förskolor och skolor bör värnas och utvecklas för att främja barns och ungas utevistelse, lärande och naturkontakt.

Fokusområde: Förstärka skyddet för skyddade områden²¹

Områden som har särskilt stor betydelse för djur, växter och människor kan behöva skyddas av lagen. Skyddade områden är exempelvis naturreservat, vattenskyddsområden, djur- och växtskyddsområden och Natura 2000. Kommunen kan inte bilda men däremot genomföra skötselåtgärder inom Natura-2000 områdena för att gynna friluftslivet, så länge de inte är i konflikt med bevarandemålen. Kommunen kan ingå naturvårdsavtal för områden som förutom att bevara naturvärden också har värden för friluftsliv.

I översiktsplanen finns det utpekade både skyddad natur som naturreservat och skyddsvärd natur med potential att utvecklas till rekreationsområden. Natura 2000 områden, särskilt Umeälvens delta och slätter i stadens närhet är viktiga resurser för rekreation.²²

Skyddade områden, inklusive naturreservat, spelar en central roll för både friluftsliv och naturturism. Naturreservatens regler ska inte begränsa, utan snarare välkomna friluftslivet. Många reservat har leder, vindskydd, eldstäder, markerade stigar och information för att underlätta tillgången till naturen.

²¹ Mål 7, nationellt mätbart mål: *Skyddande områden som resurs till friluftslivet*. Naturvårdsverket.se

²² Översiktsplan Umeå kommun. www.umea.se/oversiktsplan

Friluftsprogram 2026–2030

Tuvan i Umeälvsdeltat har identifierats som ett utvecklingsområde för ett framtida naturcentrum. En förstudie bekräftar platsens lämplighet för kort- och långsiktiga etableringar.²³

HUR

Kommunen, i samverkan med Länsstyrelsen, ser ett naturcentrum på Tuvan som en del av utvecklingen av Umeälvsdeltat och hållbar platsutveckling.

För att stärka tillgänglighet och marknadsföring är det viktigt att kartlägga skyddade områden och identifiera eventuella brister på anläggningsunderhåll och tillgänglighet.

Kommunen ska ha ett gott ansvarstagande om grönområden med höga värden, exempelvis för det som anges som skyddsvärd natur, genom utpekande i översiktsplan och vid behov säkerställa dessa viktiga värden med skötsel-/mångbruksplaner.

Där det är lämpligt ska naturreservat ha en uppdaterad skötselplan som säkerställer bevarande och utveckling av natur-, kultur- och friluftsvärden. Arbetet med att stärka skydd, tillgänglighet och hållbar förvaltning av naturmiljöer ska fortsätta.

Fokusområde: Möjligheten till friluftsliv för unga²⁴

Tillgänglighet till och förståelse för naturen är en naturlig del av förskolans och skolans undervisning utifrån det lagstadgade uppdraget i skollag och läroplaner.

Utomhuspedagogik stärker inlärning, koncentrationsförmåga och kreativitet genom att aktivera kroppen, sinnen och känslorna. Barn som känner en koppling till naturen har dessutom större benägenhet att värna om den.

Naturskolan ger stöd och är ett komplement till den undervisning som bedrivs, stödjer pedagoger och erbjuder utomhuspedagogik för elever.

Initiativet Håll Sverige Rent samarbetar med skolor i Umeå för att öka miljömedvetenhet. Dessutom är många av kommunens förskolor och skolor certifierade med Grön Flagg, en del av det internationella Eco-Schools nätverket.²⁵

²³ Diariedokument: FN-2014/00283-2 Förstudie Naturcentrum Tuvan.

²⁴ Mål 8, nationellt mätbart mål: *Ett rikt friluftsliv i skolan*. Naturvårdsverket.se

²⁵ Grön flagg (Eco-Schools) är en certifiering för skolor som jobbar med hållbar utveckling utifrån barns idéer. Den drivs av Håll Sverige Rent.

Friluftsprogram 2026–2030

HUR

Skola och förskola arbetar utifrån läroplanen med att aktivt väcka barnens och elevernas intresse för och förståelse av naturen.

Vårdnadshavare ska få ökad insikt i värdet av naturliga skolgårdsmiljöer.

Tillsammans med naturskolan fortsätter skolor och förskolor sitt aktiva arbete med att väcka barns intresse för och förståelse av naturen.

Vårdnadshavare ska få ökad insikt om värdet av barnens vistelse i naturen samt de möjligheter och utmaningar som naturliga skolgårdsmiljöer kan erbjuda.

Vid planering och etablering av nya skolor beaktas närhet till detaljplanelagd natur för att främja utomhuspedagogik och rekreation. Även vid utformning och renovering av förskole- och skolgårdsmiljöer ska inslag av naturmark prioriteras i detta avseende.

Fokusområde: Förstärkt samverkan mellan strategiskt friluftslivsarbete och strategiskt folkhälsoarbete i kommunen ²⁶

Att vistas i naturen och delta i friluftsliv har många positiva effekter på folkhälsan. Förutom att främja fysisk aktivitet skapar friluftsliv även möjligheter till social samvaro i en avkopplande miljö.

Umeå kommun arbetar utifrån de nationella folkhälsomålen, där det övergripande målet är att skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Ett av delmålen fokuserar på fysisk aktivitet. Därför ska det i Umeå kommun finnas goda möjligheter till friluftsliv och fysisk aktivitet för alla, oavsett ålder och livssituation.²⁷

Friluftsliv, folkhälsa och rörelserikedom hänger tätt samman. Rörelserikedom handlar om att skapa förutsättningar, motivation och förmåga till livslång fysisk aktivitet genom självförtroende, kunskap och rörelsegädje. Naturen och offentliga skolgårds- och parkmiljöer är en utmärkt resurs för detta och bör användas för att främja aktivitet i alla åldrar.

HUR

Friluftsförslag och hälsofrämjande aktiviteter bör kontinuerligt lyftas i Umeå kommuns Hållbarhetsutskott (KSHU) och det Regionala Folkhälsonätverket i Västerbotten. Det stärker

²⁶ Mål 9, nationellt mätbart mål: *Friluftsliv för god folkhälsa*. Naturvårdsverket.se

²⁷ Folkhälsan i Umeå kommun. Årsrapport 2019. www.umea.se

Friluftsprogram 2026–2030

samverkan, främjar fysisk och mental hälsa, möjliggör erfarenhetsutbyte och kan bidra till bättre resurser och planering för tillgängliga natur- och rekreationsmiljöer

Ökad samverkan mellan kommunala verksamheter och det lokala föreningslivet kan skapa rörelserika offentliga miljöer.

Områden bör etableras där aktiviteter inte är "styrda" eller arrangerade, utan inbjuder till spontan lek och aktivitet likväl stillhet och naturupplevelse.

Korta och fysiskt tillgängliga promenad-/vandringsleder bör tillskapas i attraktiva bostadsnära skogar, om möjligt för sommar- och vinterbruk.

Fokusområde: Öka kunskapen om friluftsliv hos allmänheten ²⁸

Umeå kommun har en viktig roll i att stödja människors möjlighet till friluftsliv och stimulera till vistelse i naturen.

Kommunen ansvarar för samhällsplanering, förvaltar stora markområden som är värdefulla för friluftslivet, natur- och kulturturism och är huvudman för skola och förskola. Hög kompetens kring frågor som rör friluftsliv inom kommunala förvaltningar är därför av stor vikt liksom att beslut grundar sig på lokal kunskap och erfarenhet liksom etablerad forskning.

Umeå kommun ska ha hög kompetens kring frågor som berör friluftsliv och verka för att kunskap sprids till allmänhet och friluftslivets aktörer.

HUR

Utveckla kunskap och mervärde kring friluftsliv, natur- och kulturturism i kommunen genom omvärldsbevakning, uppföljning och utvärdering.

Kommunen ska marknadsföra och synliggöra utomhusupplevelser kopplade till rörelse, friluftsliv och folkhälsa för att inspirera och nå en bred målgrupp samt uppmärksamma goda exempel och kommunicera insatser inom området.

Länsstyrelsen är en samverkanspartner och resurs för kommunen som vägledare. De bjuder årligen in till friluftslivsforum, konferenser och utbildningar på regional och nationell nivå.

²⁸ Mål 10, nationellt mätbart mål: *God kunskap om friluftslivet*. Naturvårdsverket.se

4. Genomförande av programmet

Ansvarsfördelning

På regional nivå ansvarar Länsstyrelsen för att bevaka riksintressen, mellankommunala frågor samt hälsa och säkerhet i samband med kommunal planering.

Länsstyrelsen har även ett ansvar för att skydda naturområden enligt 7 kap. miljöbalken. Detta inkluderar att bilda och förvalta naturreservat för att säkerställa tillgången till områden för friluftsliv.

På kommunal nivå ansvarar kommunfullmäktige och kommunstyrelsen för att säkerställa att målen för friluftslivet uppnås. Även en kommun kan skapa och förvalta naturreservat inom kommunens gränser. Inom den kommunala förvaltningen hanteras friluftsförådror av flera nämnder genom dess verksamhets-/ansvarsområden:

Byggnadsnämnden (stadsbyggnadsförvaltningen): Ansvarar för bygglov, detaljplanering samt miljö- och hälsoskyddsfrågor kopplade till fysisk planering i Umeå.

Fritidsnämnden (fritidsförvaltningen): Ansvarar för förvaltningen av kommunala friluftsanläggningar och främjar föreningslivets anläggningar. Samordnar friluftsprogrammet och är tillika sammankallande för planering av ett lokalt friluftsråd.

För- och grundskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (utbildning): Utgår från förskolans och skolans styrdokument i undervisningen av friluftsliv och utevistelse.

Kommunstyrelsen (Mark och exploatering): Ansvarar för förvaltningen av kommunens markområden som inte ligger under Gator och parker eller fritidsförvaltningens ansvar.

Kommunstyrelsen (Strategisk utveckling): Ansvarar för den övergripande planeringen av friluftsområden och grönstruktur samt frågor kring tillgänglighet, folkhälsa och landsbygdsutveckling.

Kommunstyrelsen (Näringsliv): Näringsliv och platsutveckling är Umeå kommuns operativa och strategiska organ för näringslivsutveckling och tillväxt.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (Miljö- och hälsoskydd): Arbetar med naturvårdsplanering samt tillsyn enligt miljöbalken, inklusive tillsyn av kommunala naturreservat.

Tekniska nämnden (Gator och parker): Ansvarar för förvaltningen av natur- och parkområden inom detaljplanelagda områden för att främja friluftsliv och rekreation.

Förutom dessa nämnder bidrar även andra kommunala verksamheter till friluftslivet samt destinations- och platsutveckling. Genom samverkan säkerställs en hållbar och tillgänglig

Friluftsprogram 2026–2030

utveckling som uppfyller medborgarnas, föreningslivets och andra intressenters förväntningar samt främjar friluftslivets fortsatta positiva utveckling i kommunen.

Konkretisering av åtgärder

För att programmet ska ha effekt är det avgörande att alla nämnder prioriterar kommunens utpekade fokusområden samt har en tydlig förståelse för hur intentionerna i friluftsprogrammet ska uppnås. Det skapar förutsättningar för en samordnad och långsiktigt hållbar utveckling av friluftslivet i kommunen.

I det fortsatta arbetet med programmets fokusområden behöver åtgärder, strategier och prioriteringar bli mer konkreta. Varje nämnd ansvarar för att utveckla och genomföra sina fokusområden inom den ordinarie planeringen. Det kan göras i verksamhetsplan och budget eller i en separat plan, till exempel en handlingsplan eller åtgärdsplan. Stöd för detta kan exempelvis tas genom framtagna åtgärds/tjänstepersonsförslag.²⁹

Genomförandet av friluftsprogrammet ställer höga krav på samverkan mellan nämnder och andra kommunala verksamheter eftersom de berör flera verksamheters intressen och ansvarsområden.

Fritidsförvaltningen initierar och blir inledningsvis sammankallande för planering av en kommunal samverkansform, lokalt friluftsråd.

5. Uppföljning av programmet

Fritidsnämnden har ett ledande sammanhållande ansvar för att programmet genomförs och följs upp. Programmet och dess genomförande och effekter kommer följas upp vartannat år samt vid programmets slut.

Uppföljningen sker dels inom ramen för kommunens riktlinjer för aktiverande styrning, dels genom en separat process på verksamhetsnivå där fritidsnämnden ansvarar för att hålla ihop uppföljning och utvärdering av programmet som helhet.

²⁹ Genomförd workshop på tjänstepersonnivå resulterade i åtgärdsförslag till resp. fokusområde. En handling som kan arbetas vidare med. (2024)

6. Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv

Översiktsplan

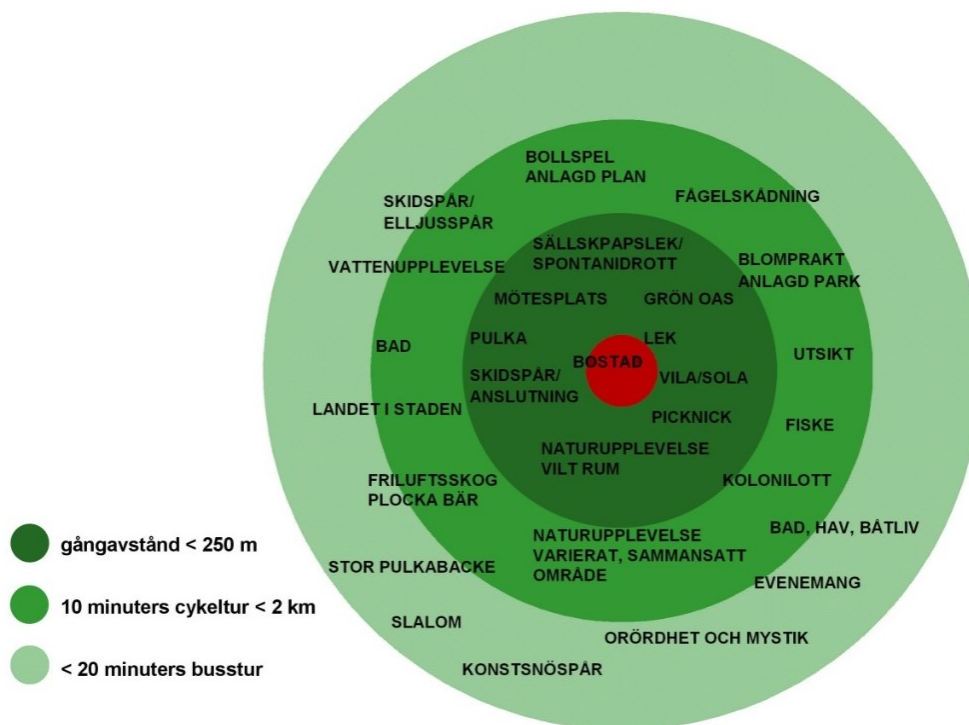
Översiktsplanen med fördjupningar utgör grunden för all planering av byggande samt långsiktig mark- och vattenanvändning i Umeå kommun. När det gäller friluftsliv är målsättningen att:

- Bevara och utveckla de unika möjligheterna till ett brett utbud av friluftaktiviteter. Inom 250 meter från bostaden ska det finnas parker eller grönområden som erbjuder lek, motion, tillgång till mindre vilda miljöer, såsom stadsdelsskogar eller blomrikängar.
- Större park- och naturområden med varierat innehåll, som ger möjlighet till friluftaktiviteter och upplevelser året om, ska vara tillgängliga inom en kortare cykeltur eller en längre promenad, det vill säga inom 2 kilometer.
- Skogsområden med höga sociala värden bör skötas på ett sätt som bevarar rekreations-, natur- och friluftsvärden.
- I översiktsplanen identifieras större strövområden med möjlighet till friluftaktiviteter i naturliga miljöer, inklusive badstränder samt leder och stråk för rekreation. Särskilt fokus har lagts på älvlandskapet, kusten och landsbygderna. Värdefulla kustmiljöer som del i Umeås attraktionskraft som gör att många dras hit. Besökare söker sig hit för att bada, fiska, fågelskåda, åka båt eller bara njuta av havet.

För Umeå tätort har 18 rekreationsområden pekats ut, där områdesvisa riktlinjer har tagits fram för att stärka friluftslivet. Inom dessa områden bör åtgärder som kan få en negativ påverkan på friluftsvärdena undvikas.³⁰

³⁰ Översiktsplan Umeå kommun. www.umea.se/oversiktsplan

Friluftsprogram 2026–2030

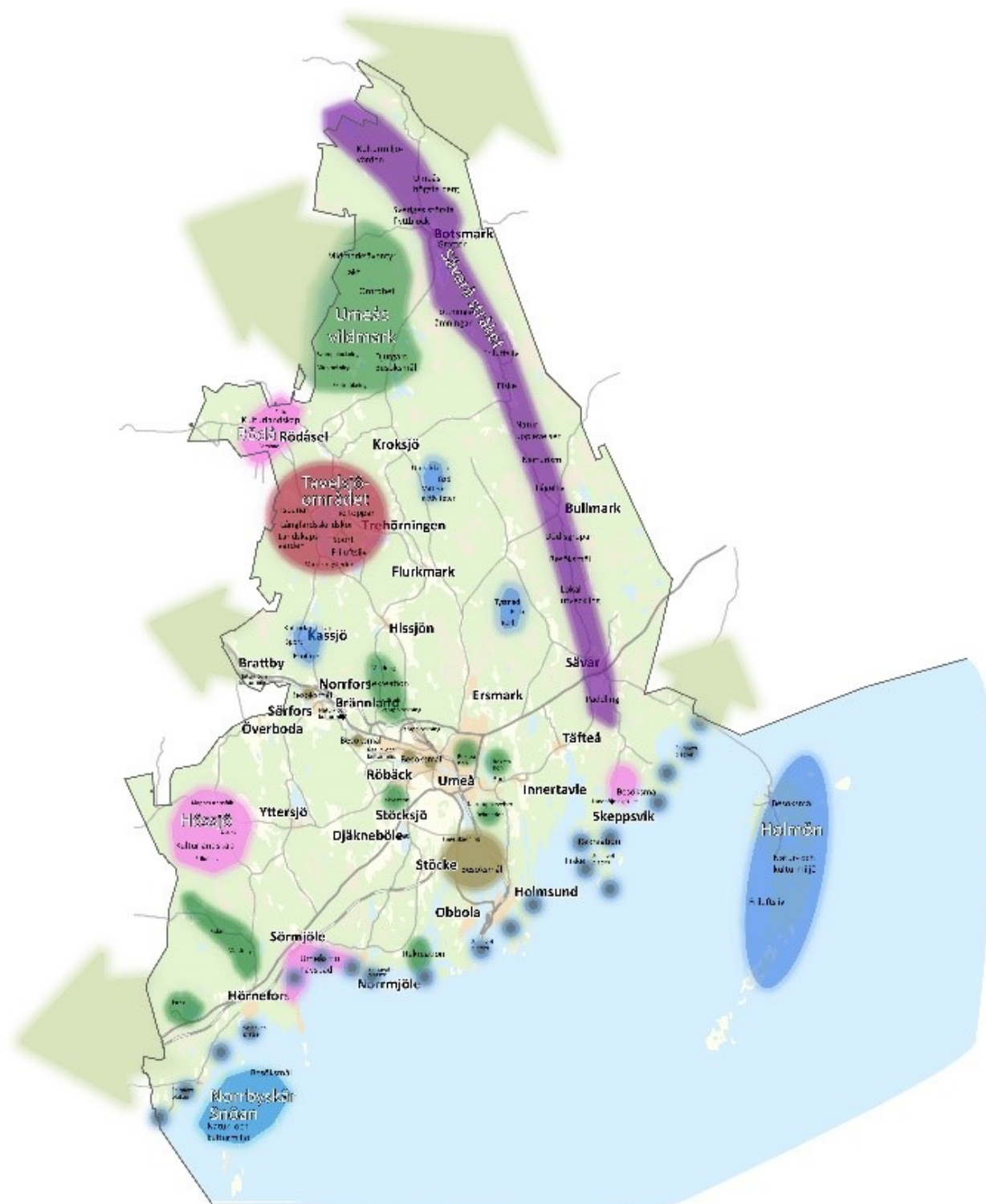
Målbild för gröna upplevelsevärden (ur Översiktsplan för Umeå). Måltavlan illustrerar den mångfald av aktiviteter och upplevelser som bör finnas inom räckhåll från bostaden. Sammansättningen av aktiviteter och upplevelser varierar i olika delar av staden, men mångfald ska alltid eftersträvas.

Friluftsprogram 2026–2030

Den gröna strukturen runt staden bygger på tätortsnära rekreationsområden, gröna korridorer, ett antal stråk längs älv och bäckar. Därtill finns ett mer finmaskigt nät med parker och gröna oaser. Längs den gröna korridor som omfamnar staden erbjuds en rad möjligheter för rekreation och livskvalitet.

Friluftsprogram 2026–2030

Kommunen har en bredd av resurser för utveckling över hela kommunens yta. De varierade miljöerna med älvar, lång kuststräcka, öar, sjöar och berg samt fantastiska naturmiljöer knutna till skogs- och odlingslandskap erbjuder livsmiljöer och möjlighet till besöksmålsutveckling för dagens och morgondagens boende och besökare.

Friluftsprogram 2026–2030

Kartläggning och klassning av friluftsområden i Umeå kommun

Fritidsförvaltningen har kartlagt frilufts- och rekreationsområden. Dokumentationen tydliggör de specifika ställningstaganden som gjorts under kartläggningen och innehåller kortfattade beskrivningar av friluft- och rekreationsområden samt deras användning, baserat på tillgänglig information.

Kartläggningen utgår till stor del från underlag i översiktsplaner och fördjupningar för att säkerställa samstämmighet med övrig planering.

För att få en bredare förståelse för hur friluftsområden används har föreningar och organisationer, som erhållit kommunala driftsbidrag för friluftsanläggningar eller badplatser, fått möjlighet att ange vilka områden de nyttjar, i vilken omfattning och för vilket ändamål.

Parkprogram

För att stadens gröna ytor ska utvecklas på ett önskvärt och enhetligt sätt finns Umeå kommuns parkprogram. Programmet målar upp önskvärda egenskaper och funktioner för stadens grönområden. Likt översiktsplanedelen *Fördjupning för Umeå* poängteras vikten av att skapa tillgängliga och bostadsnära grönområden.

Utöver det så framhålls även värdet av att grönområdena har varierande kvaliteter och funktioner för att öka deras attraktivitet och göra de mer flexibla för olika gruppers behov.

Här är det även aktuellt att grönyttorna närmast bostaden fyller vardagsbehoven av till exempel avkoppling, platser för lek och mötesplatser. Samtidigt som det en bit från bostaden bör finnas större grönområden för motionsaktiviteter, äventyr och friluftsliv.

Genom att skapa en tillgänglig och varierande grönska i staden ges flera fördelar. Målet med parkprogrammet är därför att ta fram principer för hur Umeås närmiljöer ska utvecklas och kopplas samman. En viktig del av parkprogrammet handlar även om att identifiera grönområden som inte fyller dess fulla funktion samt att identifiera svaga gröna samband i staden. Detta görs i syftet att kunna stärka och tillgängliggöra sambanden i framtida planering.

Riktlinjer för lekmiljöer och skogen

I arbetet med stadens gröna miljöer så har ett antal **riktlinjer för lekmiljöer och skogar** tagits fram.

Friluftsprogram 2026–2030

Riktlinjer för lekplatser och lekmiljöer – I takt med att Umeå växer och förändras så bör det säkerställas att det finns olika lekmiljöer för stadens barn. Lekmiljöerna behöver nödvändigtvis inte vara iordningställda utan kan finnas i exempelvis ett naturområde.

Gemensamt för lekmiljöerna är dock att de bör finnas inom en räckvidd på 250 meter från bostaden och att det även ska gå att ta sig till miljöerna på ett trafiksäkert sätt. Inom 500 meter från bostaden bör det även finnas en större stadsdelslekplats.

Lekmiljöerna i Umeå ska utformas till attraktiva mötesplatser för både barn och vuxna. Det är viktigt att lekmiljöerna upplevs inkluderande, ger motoriska utmaningar, har lekvärden året runt och även har lekvänliga omgivningar.

Riktlinjer för stadsnära/bebyggelsenära skogar – En bra skogsmiljö nära människors bostad erbjuder direkt tillgång till friluftsliv och rekreation som främjar välbefinnande och hälsa. Skogen är en källa till positiva naturupplevelser och skapar en medvetenhet om kretslopp och naturbruk. Bebyggelsenära skogar är ett komplement till anlagda parkytor och de aktiviteter som erbjuds där.

Några av målen med bebyggelsenära skogar är att skapa en grön och vacker plats för alla att se och uppleva. Skogen bör även ha en variation av träd i olika åldrar och storlekar och främja sociala, biologiska och kulturella värden över tid.

Det är viktigt att skogar i olika åldrar sparas och görs tillgängliga samt att det finns möjlighet att uppleva äldre, orörd skog som undantas från skogsbruk.

Umeås lokala miljömål

Umeås lokala miljömål förtydligar vad som är särskilt viktigt lokalt i Umeå utöver de nationella och regionala miljömålen.

Ett av målområdena handlar om att bevara och tillgängliggöra natur- och rekreationsområden. Det definierade målet är att *“Senast 2040 sköts alla utpekade natur- och rekreationsområden efter en mångbruksplan så att deras värden bevaras och tillgängliggörs.”*

I en mångbruksplan finns ambitionen att på ett samlat sätt beskriva och planera för alla de skilda former av markanvändning, exempelvis friluftsliv, naturvård, virkesproduktion, rekreation, som olika intressegrupper och andra gör anspråk på.³¹

Ett annat område som kopplar till friluftsliv handlar om grönområden med god social och ekologisk funktion. Målet är att *“år 2025 ska gröna stråk och områden vara utvecklade i*

³¹ Umeås lokala miljömål, 2020, s. 16

Friluftsprogram 2026–2030

Umeås tätorter med nya och befintliga parker och gröna offentliga rum för alla, vilket säkerställer god social och ekologisk funktion i staden”.

Cykeltrafikprogram

Cykeltrafikprogrammet visar hur kommunen ska förbättra situationen för Umeås cyklister. Programmet omfattar hela kommunen och fokuserar på kommunens infrastruktur.

Ett av målen i programmet kopplar till Umeå kommuns folkhälsomål. Att ta sig fram i naturen på cykel är ett utmärkt sätt att främja folkhälsan och det har en stark anknytning till friluftslivet.

Kollektivtrafikprogrammet

Kollektivtrafikprogrammet beskriver hur Umeå kommun ska planera och arbeta för att kollektivtrafiken ska kunna möta befolkningstillväxten, utgöra en större andel av det totala resandet samt göra vardagen enklare för alla resenärer.

Kollektivtrafiken är en tillgång för friluftslivet då det kan möjliggöra resor till och från friluftsområde och bostad. Därmed blir det enklare att ta sig ut till friluft- och rekreationsområden i och utanför Umeå tätort.

Föreskrifter och skötselplaner för naturreservat

Umeå kommun ansvarar för två naturreservat, Strömbäck-Kont och Grössjön. Alla naturreservat har föreskrifter och en skötselplan som är beslutade av fullmäktige.

Program för tillgänglighet i Umeå kommun 2018–2030

Program för tillgänglighet i Umeå kommun med fokusområdet *Fysisk miljö* och specifikt Plan för etapp 2, där målet med tillgänglig fysisk miljö är att möjliggöra för alla invånare att vara delaktiga på lika villkor, att kunna välja bostad, skola, utbildning, arbete, fritidsaktiviteter och så vidare. För att möjliggöra det måste miljöerna ha en grundläggande tillgänglighet under alla årstider. Det gäller publika byggnader och lokaler, bostäder och arbetsplatser. Det gäller även allmänna platser och anläggningar som till exempel gator, torg, parker, idrottsanläggningar, bibliotek, lekplatser och friluftsområden.

Umeå kommuns landsbygdsprogram

Programmet visar hur kommunen ska jobba med landsbygdsutveckling för att nå kommunens landsbygdsområde. Fokus ligger på områden där kommunen har rådighet eller kan

Friluftsprogram 2026–2030

bidra stöttande. Utgångspunkten är att landsbygdsutveckling skapas tillsammans och att ingen aktör har ensam rådighet. Treparterskapet mellan ideell, privat och offentlig sektor utgör själva arbetsmodellen för landsbygdsutveckling.

Grönstrukturprogram, under framtagande

Programmet är tänkt att bli en kommunövergripande handlingsplan som samlar kunskap och föreslår åtgärder för att stödja Umeås hållbara tillväxt. Programmet främjar välplanerade, mångfunktionella grönområden som erbjuder kostnadseffektiva och hållbara lösningar för utmaningar kopplade till stadsutveckling, klimat och folkhälsa.

En central utmaning är att grönytor minskar i takt med stadsförtätningen, samtidigt som de ska fylla allt fler funktioner. För att undvika målkonflikter i markanvändningen krävs goda underlag för planering och förvaltning.

Grönstrukturprogrammet stärker samordningen mellan förvaltningar och aktörer, och tydliggör grönområdenas funktioner, ekosystemtjänster och värden. Det hjälper till att identifiera vad som bör bevaras och utvecklas, vilket möjliggör smarta avvägningar och mångfunktionella lösningar.

Programmet fungerar både som kunskapsunderlag och strategiskt dokument, med konkreta förslag för hur grönstrukturens värden kan integreras i planering, byggande och förvaltning – för att uppnå översiktsplanen och de lokala miljömålen.

Friluftsprogram 2026–2030

Medverkande

Ansvarig nämnd

Fritidsnämnden

Styrgrupp

Fritidsförvaltningen:

Stefan Hildingsson, fritidsdirektör

Anders Linder, verksamhetschef driftenheten

Arbetsgrupp

Fritidsförvaltningen:

Thomas Savilahti, lokal- och anläggningsstrateg, fritidskonsulent

Erik Spade, fiskekonsulent

Patrik Wivstad, fritidskonsulent

Elisabeth Lundman, enhetschef driftenheten

Oskar Östlin, fiskekonsulent

Expertstöd

Gator och parker: Isabelle Forsberg, landskapsarkitekt

Strategisk utveckling: Pernilla Helmersson, samhällsplanerare

Miljö- och hälsoskydd: Doris Grellmann, naturvårdare

Mark och exploatering: Jenny Vindegard, mark- och exploateringsingenjör

Övrigt medverkande från

Länsstyrelsen Västerbotten

Utbildning, för-, grund- och gymnasieskola

Naturskolan

Näringsliv

Visit Umeå

Friluftsprogram 2026–2030

Bilagor

Bilaga 1: Kartläggning av friluftsområden – exempel, utdrag från digital databas.

Bilaga 2: Naturvårdsverkets friluftsmål

Friluftsprogram 2026–2030

Bilaga 1: Kartläggning av friluftsområden i Umeå kommun

Visualisering och dokumentation

Resultatet av kartläggningen dokumenteras och visualiseras på ett sätt som lämpar sig för den kommunala planeringen och för andra centrala aktörer, där det framgår vilka specifika ställningstaganden som gjorts under kartläggningen. Dokumentationen innehåller kortfattade beskrivningar av de områden som kartlagts och hur de används, utifrån den information som finns att tillgå. Det bör noteras att inga inventeringar eller fältbesök av utpekade områden har genomförts under kartläggningen. Där detta sker ökar precisionen i kartläggningen. Eftersom arbetet med kartläggningen av friluftsområden ska ses som en iterativ process är det möjligt att komplettera underlagen inför nästkommande uppdatering av kartläggningen.

Underlag och värdering

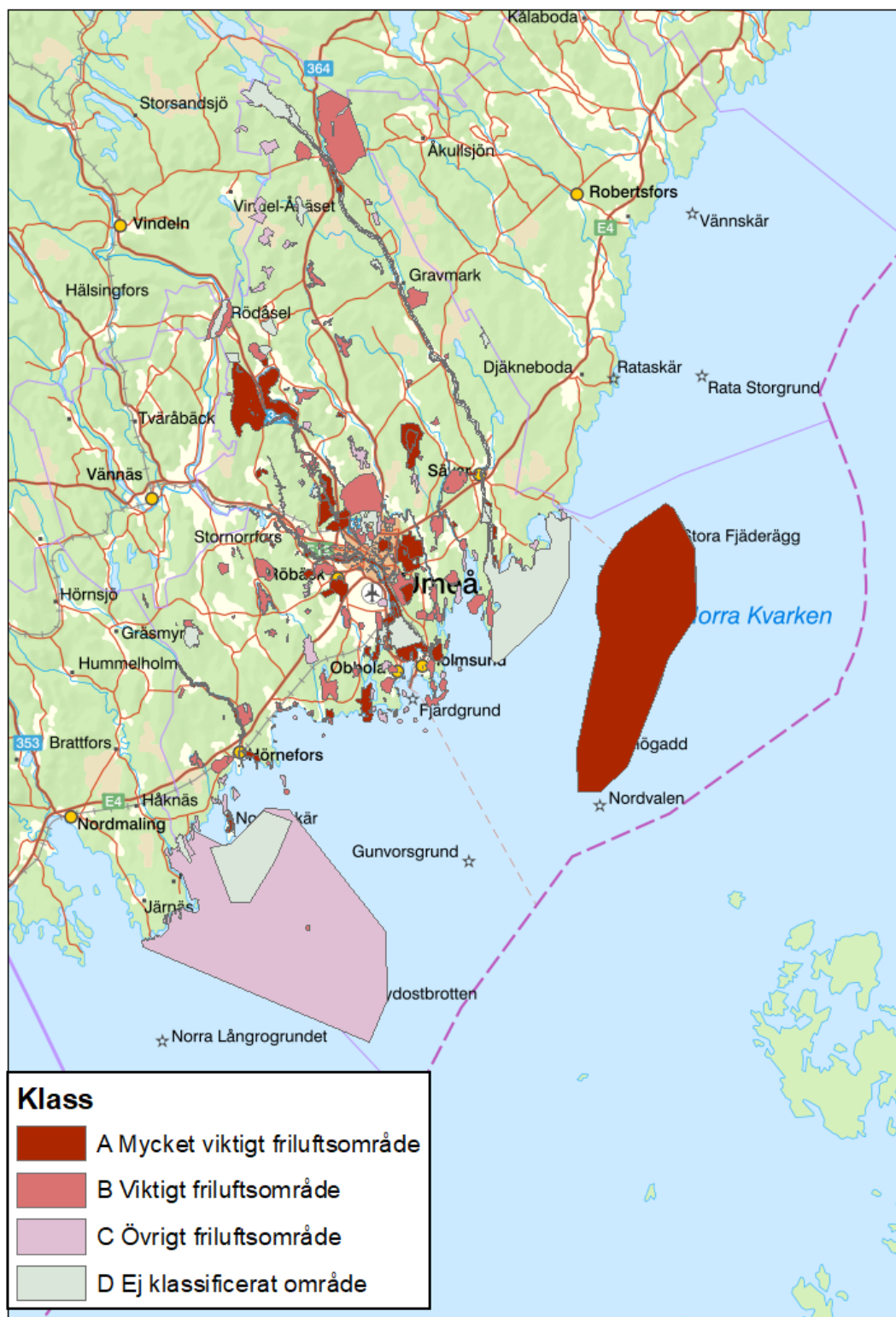
Kartläggningen baseras i stor utsträckning på underlag hämtat bland annat från översiktsplan med dess fördjupningar. Detta både för att begränsa arbetsinsatsen och för att kartläggningen ska få en samstämmighet med övrig planering. För att samla in ytterligare kunskap om hur olika friluftsområden i kommunen används har föreningar och organisationer som bland annat är anslutna till svenskt friluftsliv och föreningar som har driftsbidrag till friluftsgård/anläggning och badplatser getts möjligheten att ange vilka områden de nyttjar samt i vilken utsträckning och för vilket ändamål.

Majoriteten av värderingskriterierna är av kvalitativ typ och att bedömningen av dessa bör sättas i relation till övriga områden som ingår i den aktuella kartläggningen. Vad som exempelvis utgör hög brukarfrekvens eller måttligt symbolvärde kan variera mellan olika kommuner och områden i landet på grund av deras olika förutsättningar. Det finns alltså inte någon fastställd kvantitativ gräns för flertalet kriterier, utan de värderas utifrån lokala förutsättningar. Alla kriterier behöver inte användas för alla områden, utan bara de som är relevanta. Minst sju värderingskriterier behövs för att kunna klassificera ett område (värderingskriterierna 1–7).

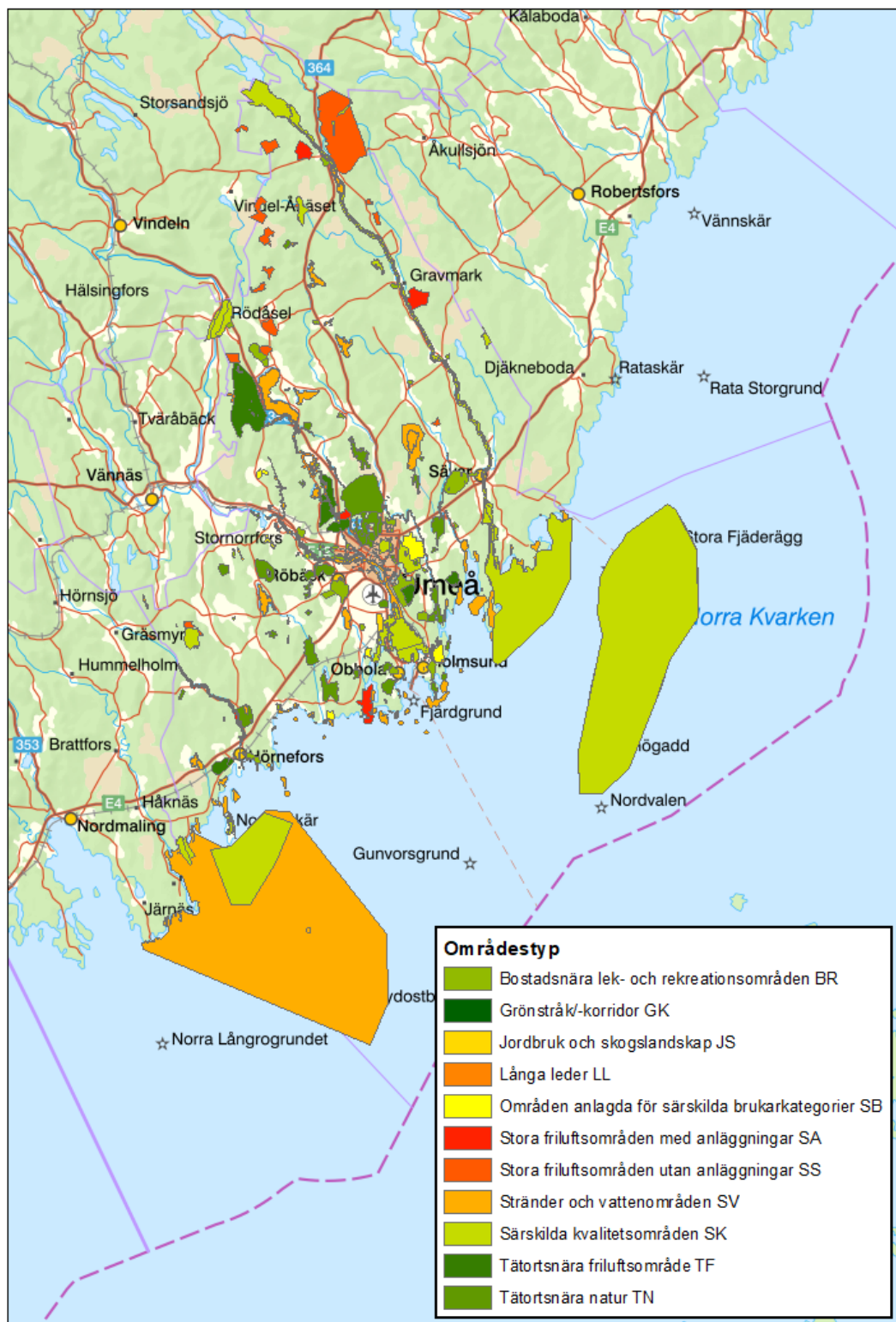
Det ska noteras att all kartläggningen av friluftsområdena är en ögonblicksbild och tar ingen hänsyn till framtida markanvändning eller andra intressen. Detta är helt i linje med Naturvårdsverkets rekommendation. Alla områden och dess gränser ska bara tillgodose friluftslivets intressen och helt bortse från andra gränser som till exempel fastighetsgränser.

Friluftsprogram 2026–2030

Bildexempel på friluftsområden och dess klassning av olika områdestyper:

Friluftsprogram 2026–2030

Friluftsprogram 2026–2030

Bilaga 2: Naturvårdsverkets tio friluftsmål³²

Mål 1. Tillgång till natur för alla

Ett mål för friluftslivspolitikerna bör vara tillgänglig natur för alla. Detta bör innebära: Möjligheten att vistas i och njuta av natur och kulturlandskapet är stor och människors olika behov är tillgodosedda. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgänglighet har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskapet samt andra områden av betydelse för friluftslivet.

Mål 2. Starkt engagemang och samverkan

Ett mål för friluftslivspolitikerna bör främja ett starkt engagemang och samverkan där ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna bör i högre grad än idag samverka vilket kan bidra till att fler människor oftare ägnar sig åt friluftsliv. Det bör även finnas etablerade strukturer för dialog och samordning av friluftslivet både lokalt, regionalt och nationellt.

Mål 3. Allemansrätten

Allemansrätten är grunden för friluftslivet. Det innebär att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

Mål 4. Tillgång till natur för friluftsliv

Allemansrätten är grunden för friluftslivet. Det innebär att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

Mål 5. Attraktiv tätortsnära natur

Det bör finnas attraktiv tätortsnära natur för friluftslivet, vilket innebär att befolkningen och besökare har tillgång till grönområden och tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.

Mål 6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

En hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt är viktiga mål, där friluftsliv, natur- och kulturturism bidrar till lokal och regional attraktivitet och ekonomisk utveckling. Dessa

32 Källa: www.naturvardsverket.se

Friluftsprogram 2026–2030

områden bör uppmärksammas och prioriteras inom besöksnäringen och präglas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

Mål 7. Skyddade områden som resurs till friluftslivet

Skyddade områden är en resurs för friluftslivet. Det innebär att skyddade områden med värden för friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.

Mål 8. Ett rikt friluftsliv i skolan

Ett rikt friluftsliv i skolan är ett annat mål. Det innebär att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande skolformer samt fritidshem bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling i enlighet med verksamheternas styrdokument. Barn och elever bör ges goda möjligheter att vistas utomhus.

Mål 9. Friluftsliv för god folkhälsa

Ett mål för friluftslivet bör vara att skapa goda förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Målet bör innebära att manställer och evidensbaserade kunskaper om insatser som skapar förutsättningar för friluftsliv och främjar hälsa sam sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.

Mål 10. God kunskap om friluftslivet

Ett mål är att det finns god kunskap om friluftslivet. Det innebär att det finns etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tiden och bygger på behoven hos friluftslivets aktörer. Myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag bör ha god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kulturturism.

§ 23

Diariernr: FN-2016/00260

Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030**Beslut****Fritidsnämnden beslutar****att föreslå kommunfullmäktige att anta Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030.**

Reservation

Joline Göttfert (M), Roger Persson (M), Christer Lindvall (M) och Malin Forss (C) reserverar sig till förmån för eget yrkande (se Fritidsnämndens beslutsordning nedan).

Ärendebeskrivning

På uppdrag av kommunfullmäktige har fritidsnämnden arbetat fram ett friluftsprogram för en sammanhållen friluftspolitik, som komplement till övriga kommunala plan- och programförklaringar.

Fritidsnämnden rekommenderade kommunfullmäktige inför 2017 att ge nämnden i uppdrag att ta fram ett friluftsprogram. Förslaget antogs formellt genom kommunfullmäktige inför 2019, där fritidsnämnden tilldelades huvudansvaret för uppdraget.

Friluftsprogrammet omfattar hela kommunen och utgör en gemensam strategi för att utveckla och förvalta Umeå kommuns natur- och friluftsområden. Genom samverkan stärks tillgängligheten, besöksnäringen och en hållbar utveckling.

Friluftsprogrammet tydliggör Umeå kommuns ambitioner inom friluftspolitiken och utgör ett samlat, fördjupat underlag över pågående insatser och prioriterade utvecklingsområden. Programmet redovisar även ansvarsfördelningen inom kommunen för de fokusområden som berör friluftsliv. Fokusområden beskriver inriktning för kommunens arbete och vilken utveckling som programmet förväntas bidra till.

Friluftsprogrammet har tagits fram av en arbetsgrupp inom fritidsförvaltningen med expertstöd från andra kommunala verksamheter. Arbetet har inkluderat faktaunderlag från verksamheterna samt en workshop med fokus på åtgärdsförslag kopplade till respektive fokusområde.

År 2019 genomfördes medborgardialoger, samordnade av Övergripande planering (idag Strategisk utveckling), där data samlades in. Dialogerna gav invånarna möjlighet att peka ut och värdera sina stadsnära favoritplatser.

En referensgrupp med representanter från kommunala verksamheter, ideella föreningar, organisationer och friluftslivsaktörer har medverkat i arbetet med att kartlägga friluftsområden i Umeå kommun.

Förslaget på friluftsprogram har varit ute på remiss till närmast berörda kommunala nämnder (byggnadsnämnden, för- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt tekniska nämnden) samt Länsstyrelsen, JUSK och Visit Umeå.

Beslutsunderlag

Umeå kommuns friluftsprogram 2026–2030

Synpunktsredovisning remissvar friluftsprogram 2026-2030

Övriga bifogade dokument tjänar som bakgrundsunderlag

- Kartläggning av friluftsområden i Umeå kommun
- Naturcentrum i Umeälvsdeltat, protokollsutdrag FN 2019-08-29 § 42 och förstudie

Beredningsansvariga

Thomas Savilahti, fritidskonsulent

Fritidsnämndens beslutsordning

Yrkanden

Johan Asplund (MP) – sidan 19, 4. Genomförande av programmet

Ansvarsfördelning

Stycke 3 tillägg med en mening markerad i fetstil nedan:

På kommunal nivå ansvarar kommunfullmäktige och kommunstyrelsen för att säkerställa att målen för friluftslivet uppnås. **Även en kommun kan**

skapa och förvalta naturreservat inom kommunens gränser. Inom den kommunala förvaltningen hanteras friluftsförslag av flera nämnder genom dess verksamhets-/ansvarsområden:

Joline Göttfert (M) - ta bort ordet "naturreservat" från s. 15 i friluftsprogrammet så att det står:

Kommunen bör sträva efter att säkerställa prioriterade naturområden, bland annat genom att upprätta avtal med markägare och peka ut gröna områden av särskild vikt i översiktsplaner.

Joline Göttfert (M) – avslag till Johan Asplunds (MP) yrkande.

Lennart Arvidsson (V) – avslag till Joline Göttferts (M) yrkande.

Christer Lindvall (M) – avslag till Johan Asplunds (MP) yrkande.

Johan Asplund (MP) – avslag till Joline Göttferts (M) yrkande.

Olivia Lundgren (S) – avslag till Joline Göttferts (M) yrkande.

Malin Forss (C) – bifall till Joline Göttferts (M) yrkande, avslag till Johan Asplunds (MP) yrkande.

Ajournering

Sammanträdet ajourneras 25 minuter (kl. 14.45-15.10) och återupptas därefter.

Propositionsordning som godkänns

Avslag mot bifall till Joline Göttferts (M) yrkande. Yrkandet avslås.

Bifall mot avslag till Johan Asplunds (MP) yrkande. Yrkandet bifalls.

Bifall mot avslag att föreslå kommunfullmäktige att anta Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030. Nämnden beslutar att bifalla förslag till beslut med tillägg enligt bifallet yrkande.

Umeå kommun
Fritidsnämnden

Protokollsutdrag
2026-03-18

Reservation

Joline Göttfert (M), Roger Persson (M), Christer Lindvall (M) och Malin Forss (C) reserverar sig till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

Kommunfullmäktige

Synpunktsredovisning remissvar Friluftsprogram 2026-2030.

Förslag på friluftsprogram har skickats ut på remiss till:

- Byggnadsnämnden
- För- och grundskolenämnden
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
- Kommunstyrelsen
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden
- Tekniska nämnden
- Länsstyrelsen Västerbotten
- JUSK
- Visit Umeå

Remissvar har kommit in från:

- Byggnadsnämnden
- För- och grundskolenämnden
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
- Kommunstyrelsen
- Länsstyrelsen Västerbotten
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden
- Tekniska nämnden
- JUSK

Sammanfattning

Alla synpunkter har beaktats och bidragit till det slutliga förslaget. Dialog och samverkan kring markbehov är centralt, både för nya och befintliga områden, och kan följas upp genom handlingsplaner och befintliga samverkansstrukturer. En kommunövergripande samverkans- och planeringsgrupp för friluftsliv ska inrättas, bland annat för att stärka samarbetet mellan olika verksamheter. Vid stadstillväxt och förtätning är det viktigt att identifiera och utveckla lösningar som balanserar olika intressen, och vid nya friluftsområden eller förändrad markanvändning ska dialog föras om hur friluftsvärden kan bevaras, ersättas eller kompenseras.

Remissinstansernas synpunkter redovisas i sin helhet nedan. Fritidsförvaltningen har kommenterat de synpunkter som respektive instans har lämnat.

Byggnadsnämnden

Synpunkter

Byggnadsnämnden ser positivt på programmet som helhet samt att syfte, inriktning och geografisk utbredning för varje friluftsområde markerats tydligt på karta. Detta kartmaterial behöver även finnas tillgängligt digitalt som en del av kommunens övriga kartmaterial för att säkerställa att hänsyn tas till de aktuella områdena vid den fysiska planeringen.

Byggnadsnämnden önskar även vid behov få stöd från fritidsförvaltningen kring hur friluftsområdena ska hanteras vid planläggning. Det vore bra med en kontaktperson från fritidsförvaltningen som kan delta på planberedningen för att delge förvaltningens synpunkter på inkomna planansökningar.

Fritidsförvaltningens kommentar och bedömning

Kartmaterialet kommer att tillgängliggöras i kommunens kartdatabas.

Fritidsförvaltningen kommer att delge kontaktuppgifter till representant från fritidsförvaltningen i planfrågor.

Inga justeringar i programmet behöver göras.

För- och grundskolenämnden

Synpunkter

För- och grundskolenämnden anser att programmet tydligt lyfter friluftslivets betydelse för folkhälsa, hållbar utveckling och attraktiv livsmiljö i Umeå kommun. De positiva aspekter som för- och grundskolenämnden särskilt vill lyfta fram från Umeå kommuns friluftsprogram är förankringen i globala- nationella- och lokala mål samt programmets fokus på tillgänglighet och inkludering, särskilt för barn, unga och personer med funktionsvariationer.

I programmet lyfts att förskolor och skolor integrerar friluftsliv i undervisningen för att främja lärande och hälsa. För- och grundskolenämnden anser dock att det är av vikt att programmet ytterligare tydliggör att friluftsliv är ett lagstadgat krav i skollag och läroplaner och att kommunen därför är skyldiga att planera så att alla förskolor och skolor har tillgång till varierande friluftslivsmiljöer för alla elever. Nedan presenteras exempel på vad ett sådant förtydligande skulle kunna innefatta.

Under fokusområdet ”Stärkt engagemang och samverkan” anser för- och grundskolenämnden att skrivningen även ska innefatta samverkan för att säkra förskolors och skolors tillgång

till naturmiljöer för friluftsupervisning. (En kommunövergripande samverkans- och planeringsgrupp för friluftsliv ska tillskapas)

Under fokusområdet "Öka tillgången till natur för friluftsliv" anser för- och grundskolenämnden att skrivningen bör inkludera att det vid detaljplaneringen ska tas särskild hänsyn till att bevara och utveckla naturområden tillgängliga för alla förskolor och skolors friluftsupervisning utifrån kommunens skyldigheter enligt skollag och läroplaner.

Under fokusområdet "Möjligheten till friluftsliv för unga" anser för- och grundskolenämnden att det är av vikt att det i formuleringen tydliggör att tillgängligheten till och förståelse för naturen är en naturlig del av undervisningen utifrån det lagstadgade uppdraget i skollag och läroplaner. För- och grundskolenämnden anser även att skrivningen under fokusområdet gällande planering och etablering ska innefatta förskola och skola konsekvent, samt att formuleringen "bör beaktas" inte är förenlig med läroplansuppdraget och därför ersätts med "ska beaktas".

Under rubriken "Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv" anser för- och grundskolenämnden att skolskogsinventeringen bör nämnas och beskrivas som ett verktyg för att förverkliga miljömålen samt för att säkerställa att skolornas långsiktiga tillgång till naturområden för undervisning enligt skollag och läroplan.

Under rubriken "Umeås lokala miljömål" anser för- och grundskolenämnden att det bör stå något om miljömålet att alla grundskolor ska ha tillgång till skolskogar, för att kunna arbeta utifrån läroplanen där friluftsliv är ett centralt innehåll i exempelvis fritidshemmet och i ämnet idrott och hälsa.

Avslutningsvis vill för- och grundskolenämnden lyfta att programmet tydliggör Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner och ställer höga krav på samverkan mellan nämnder och andra kommunala verksamheter. När det gäller samverkan är det tydligt att fritidsförvaltningen ska initiera och vara sammankallande för en kommunal samverkansform, som benämns lokalt friluftsråd. För- och grundskolenämnden önskar ett förtydligande av vilken ledning och styrning som krävs för att en sådan samverkansform ska kunna ge önskad effekt.
ingen förändring

Fritidsförvaltningens kommentar och bedömning

I enlighet med kommunens reviderade styrmodell har den detaljerade styrningen lyfts ut ur dokumentet. Genom friluftsprogrammet beslutar kommunfullmäktige om ramar och principiella vägval samt fördelar ansvar till nämnderna. Nämnderna konkretiserar planeringen och ansvarar, inom sina respektive ansvarsområden och budgetramar, för prioritering och

genomförande av åtgärder och uppdrag. Dessa utförs av respektive verksamhet och tjänstepersoner.

En löpande dialog och samverkan på verksamhetsnivå kring markbehov är av stor vikt, både vad gäller nya detaljplaner och befintliga markområden. Detta kan även följas upp inom skola och utbildning genom handlingsplaner samt inom befintliga samverkansområden för mer konkreta frågor, då friluftsprogrammet verkar på en övergripande nivå.

Som framgår av programmet ska en kommunövergripande samverkans- och planeringsgrupp för friluftsliv inrättas.

Justeringar har gjorts inom fokusområdet *Möjlighet till friluftsliv för unga*.

Syftet med det föreslagna friluftsrådet är att förbättra samverkan mellan kommunens verksamheter och förvaltningar.

Inga tillägg har gjorts i programmets hänvisning till Umeås lokala miljömål.

Därtill har redaktionella förändringar genomförts.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har inget att erinra mot förslag till Friluftsprogram 2026–2030. Programmet är ett viktigt strategiskt dokument som tydligt lyfter friluftslivets betydelse för folkhälsa, hållbar utveckling och attraktiv livsmiljö i Umeå kommun.

Programmet lyfter fram skolans roll i att få barn och unga intresserade av natur och friluftsliv. Skolans verksamhet styrs av läroplan samt ämnesplaners innehåll. Inom gymnasiet, i kursen idrott och hälsa, ingår friluftaktiviteter för att elever ska utveckla en allsidig kroppslig förmåga samt aktiviteter och rekreation i utemiljöer och natur. Det här stämmer bra överens med programmets fyra fokusområden.

Nämnden vill påtala att i friluftsprogrammet anges att kommunen ska sprida kunskap om allemansrätten, särskilt riktat till SFI. I SFI-utbildningens syfte, mål och karaktär ingår att eleven ska få redskap för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, arbets- och studieliv. Inom avsnittet samhällsorientering ingår allemansrätten.

De positiva aspekter som gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vill lyfta fram från *Umeå kommuns friluftsprogram* är förankring i nationella mål, till exempel Agenda 2030, samt att fokus på tillgänglighet och inkludering, särskilt för barn, unga och personer med funktionsvariation, finns med.

Fritidsförvaltningens kommentar och bedömning

Inga justeringar i programmet behöver göras.

Kommunstyrelsen

Synpunkter

Umeås kommuns förslag till Friluftsprogram 2026-2030 ses som en viktig del och pusselbit för tillväxtmålet om 200 000 invånare år 2050 med potential att bidra till utvecklandet av de stora friluftresurser som kommunen har och som bidrar till livskvalitet. Programmet gör kopplingarna till visioner i översiktsplanen tydliga och visar hur saker hänger ihop. Ett fokus finns på att fler ska upptäcka Umeås natur vilket kommer stärka kommunens attraktionskraft. En grund läggs för den växande befolkningens behov och illustrerar att friluftsliv behöver utvecklas i takt med annat som bostäder och verksamheter.

Förslaget att inrätta ett kommunövergripande friluftslivråd är intressant och torde bidra till att kraft och att friluftsförådrarna får en än tydligare position. Programmet har ett fokus på att realisera de visioner som kommunen länge haft om utveckling av Umeälvens delta, tillskapandet av ett naturcentrum vid Tuvan samt att potentialerna med förädling av Norrbyuskär tar fler steg framåt, vilket är välkommet.

Positivt är också att programmet gör kopplingar till näringslivsutveckling med förbättrade förutsättningar för besöksmålsutvecklingen via ett tydligt fokus på utökad samverkan med allt från lokala initiativ och regionala aktörer, myndigheter samt pågående samarbeten för utveckling.

När det gäller målområdet *Öka tillgången till natur för friluftsliv* ser det ut som att den kanske viktigaste åtgärden saknas, nämligen att utveckla den stora gröna infrastrukturen runt staden (som visserligen visas som illustration på sidan 22). Succesiv utveckling av värden både för natur och friluftsliv i denna gröna infrastruktur har direkt koppling till värden för bebyggelseutvecklingen och detta kan med fördel förtydligas i programmet.

I avsnittets resonemang anges att kommunen ska säkerställa prioriterade naturområden genom att upprätta avtal med markägare men också att kommunen kan överväga bildande av naturreservat. Här finns det anledning att påminna att det finns fler sätt att ansvarsta för viktiga gröna resurser än att inrätta reservat. Att peka ut områden i översiktsplan är ett sådant. Detta blir viktigt också för nästa målområde *Förstärka beskyddet för skyddade områden* där åtgärderna exempelvis handlar om att identifiera brister på anläggningsunderhåll men där det anges att kommunens ska verka för att områden som pekats ut som skyddsvärd natur

ska få och upprätthålla lagligt skydd. Umeå har i sin översiktsplan identifierat många områden med skyddsvärd natur. Kopplat till det finns riktlinjer om att ta fram skötselplaner med tydlig målsättning om hur områdenas attraktivitet för umeborna kan utvecklas långsiktigt med hänsyn till naturvärden och närliggande boendemiljöer. Uppföljningen av områdenas utveckling sker via naturvärdeskartan. Översiktsplanen inrymmer även en riktlinje om att ianspråktagande av skyddsvärda grönområden långsiktigt kompenseras med liknande livsmiljöer med hjälp av skötselplaner. Det är viktigt att kommunen har ett gott ansvarstagande om viktiga grönområden men det blir, särskilt i ljuset av att olika intressen i lagstiftningar blir "allt mer fixa" (artskyddsdirektiv, jordbruksmark), att kommuner inte själva bidrar med än fler "fixa" anspråk utan värnar ett system som möjliggör hållbar planering samtidigt med högt ansvarstagande. Skrivningen i friluftsprogrammet, om att områden som är utpekade som skyddsvärd natur ska få lagligt skydd föreslås därför ändras till att uttrycka ambitionen om att kommunen ska ha ett gott ansvarstagande om grönområden med höga värden, exempelvis för det som anges som skyddsvärd natur, genom utpekande i översiktsplan och vid behov säkerställa dessa viktiga värden med skötsel-/mångbruksplaner.

Slutligen vore det en poäng att lyfta att programmet kommer vara ett tydligt bidrag till social hållbarhet. Just attraktiva grönområden och parker är en av de fem mest centrala åtgärderna för social hållbarhet i den fysiska miljön och verktyg som kommuner kan bidra med. Grönstruktur och aktiva grönområden bidrar vidare till rörelserikedom och har betydelse för socioekonomi där grönområden i närheten av områden med segregation och låg socioekonomi har visat sig vara av särskild vikt.

Fritidsförvaltningens kommentar och bedömning

Justeringar har gjorts i programmet inom målområdena *Öka tillgången till natur för friluftsliv* samt *Förstärka skyddet för skyddade områden*.

Ett tillägg har även gjorts i inledningen som tydliggör programmets bidrag till kommunens arbete med social hållbarhet.

Därtill har mindre justeringar och redaktionella förändringar genomförts.

Länsstyrelsen Västerbotten

Synpunkter

Inledningen till friluftsprogrammet och avsnittet om berörda mål är kortfattade och precisa samtidigt som de täcker in många områden. Fokusområden är relevanta, tydligt beskrivna och har konkreta förslag på åtgärder. Avsnitt 4 om genomförande av programmet börjar med en genomgång av ansvarsfördelning vilket är en framgångsfaktor för projekt som

behöver ske i samverkan. Mycket bra att programmet också innehåller avsnitt om uppföljning och en genomgång av andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv.

En övergripande synpunkt är att programmet inte tar upp ekosystemtjänster (EST), naturbaserade lösningar (NBS) eller klimatanpassningsåtgärder. Ekosystemtjänster är ett användbart verktyg för att undersöka och beskriva grönområdets funktioner, både i tätorter (på mindre skala) och utanför tätorter (på större skala). Att friluftslivsprogrammet förhåller sig till kommande klimatanpassningsplaner och klimatanpassningsåtgärder framtidssäkrar handlingsplaner som baseras på programmet. Dessutom kan beskrivningar av områden som inkluderar ekosystemtjänster underlätta för att se möjligheter för friluftsliv vid utveckling av områden, till exempel vid anläggande av skyfallsdammar och våtmarker, som båda ökar landskapets vattenhållande förmåga.

Kommande klimatanpassningsarbete kommer att innebära behov av fler träd i bebyggd miljö. Träd i bebyggd miljö ger, förutom flera miljöeffekter, möjligheter för bostadsnära enkelt friluftsliv, vilket är viktigt att ta med i planering. Även i detta sammanhang är ekosystemtjänster och naturbaserade lösningar användbara verktyg.

Innehållet i de berörda nämndernas handlingsplaner kommer att vara avgörande för genomförandet av friluftsprogrammet. Därför är det särskilt viktigt att Fritidsnämnden har ansvar för att hålla ihop uppföljning och utvärdering av programmet som beskrivs i programmets kapitel 5. Uppföljning av programmet.

Det sista avsnittet i kapitel 6. Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftslivet, med titeln Grönstrukturprogram, under framtagande (s.27 i remissversionen) tar upp utmaningen att grönytor minskar i takt med stadsförtätning. Denna målkonflikt, stadsförtätning och grönområdets funktioner, kan med fördel betonas starkare eftersom den påverkar många andra delar av programmet och därför kan ses som en central fråga för programmet. Det finns flera verktyg för att arbeta med målkonflikten, se till exempel Boverkets sammanställning av verktyg för arbete med ekosystemtjänster *[Underlag och verktyg i arbetet med ekosystemtjänster - PBL kunskapsbanken - Boverket.](#)*

En mindre redaktionell kommentar: Föreslår att fokusområdena numreras för att det ska lättare att hänvisa till dom i andra dokument och sammanhang.

Förutom dessa övergripande synpunkter har Länsstyrelsen några mindre kommentarer vilka listas i tabell nedan.

Sid	Avsnitt	kommentar
6	Vem berörs av programmet? / stycke 3	Här bör friluftslivsorganisationerna nämnas, till exempel: ..föreningsaktiviteter genom organisationer till exempel friluftslivsorganisationer, idrottsföreningar och många andra organisationer som har med utövning i natur- och kulturlandskapet bland sina aktiviteter.
6-7	Vem styrs av programmet?	Möjligen bör även byggnadsnämnden vara med, eftersom tillgång till grönområden för friluftsliv är beroende av hur grönområden inkluderas i fysisk planering. Förutsatt att det inkluderat i uppdraget från kommunstyrelsen.
13	Fokusområde Öka kunskap om allemansrätten	Naturskolan har kompetens och mycket stor erfarenhet och är därför en stark resurs för att arbeta med allemansrätten i skolan. Föreslår att Naturskolan nämns under detta fokusområde.
16	Möjligheten till friluftsliv för unga/hur	Föreslår att inkludera Umeå naturskola som en aktör för genomförande (nu nämns Umeå naturskola bara i den beskrivande delen).
17	Stycke 1	Numera har folkhälsopolitiken bara ett mål (med flera målområden), se Nationellt folkhälsomål och målområden – Folkhälsomyndigheten

Fritidsförvaltningens kommentar och bedömning

Det planerade friluftsrådet ansvarar för uppföljning och utvärdering av programmet. Fritidsnämnden har det övergripande ansvaret för att samordna uppföljningen och utvärderingen.

Friluftsprogrammet har kopplingar till och hänvisar till bland annat kommande grönstrukturprogram och parkprogram. I dessa program behandlas ekosystemtjänster, naturbaserade lösningar och närliggande frågor mer utförligt.

I samband med stadstillväxt och förtätning kan målkonflikter uppstå, exempelvis avseende grönytor. Det är därför viktigt att kontinuerligt arbeta för att identifiera och utveckla väl avvägda lösningar för den täta staden, där olika intressen balanseras.

Programmet förtydligar att det i huvudsak är organisationer och föreningar som är arrangörer av aktiviteter inom friluftslivet.

Därtill har mindre justeringar och redaktionella förändringar genomförts.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Synpunkter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ser positiv på att ett friluftsprogram tagits fram och att det utgör Umeå kommuns avsiktsförklaring för friluftsförslagen. Den framtagna kartläggningen av kommunens friluft- och rekreationsområden utgör också ett tillskott till de underlag som finns tillgängliga för kommunens arbete. Detta kartmaterial behöver även finnas tillgängligt digitalt som en del av kommunens övriga kartmaterial för att säkerställa att hänsyn tas till aktuella områden.

Nämnden ser det också som positivt att förslaget ansvarfördelning ryms inom det befintliga ansvar för nämndens och för samhällsbyggnadsförvaltningen, häribland naturvårdsplanering samt tillsyn enligt miljöbalken (inklusive tillsyn av kommunala reservat). För miljö- och hälsoskyddsavdelningen så kommer friluftsprogrammet att utgöra ett underlag för naturvårdsarbetet och för det miljö- och naturstöd som Miljö- och hälsoskydd bidrar med till kommunens planarbete.

Vidare är det positivt att naturskyddsarbete lyfts i programmet. Nämnden vill dock understryka att naturreservatsföreskrifter inte alltid kan vara förenliga med friluftslivets behov, då det ibland är nödvändigt med tillträdesbegränsningar. Arbetet med område skydd kommer också att kräva naturvårdarkompetens, vilket kan påverka arbetsmängden på förvaltningen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden lämnar också följande synpunkter: Det saknas någon skrivelse över hur nya friluft- och rekreationsområden ska ordnas för att täcka upp kommande behov. Detta är särskilt viktigt då programmet inte innebär något hinder för att områden tas i anspråk för andra ändamål eller att kvaliteten av olika anledningar försämras, vilket medför ett behov av att kompensera områden.

En annan synpunkt är att ytterligare definitioner bör läggas in för att förtydliga de olika begrepp som används för grönstruktur och områdestyper.

Nämnden skickar också med att den kommande åtgärdsplanen kommer att bli ett viktigt underlag, och att den behöver förankras brett inom kommunen.

Fritidsförvaltningens kommentar och bedömning

Kartmaterialet kommer att tillgängliggöras i kommunens kartdatabas.

Vid tillkomst av nya friluftsområden eller om det aktualiseras förändrad markanvändning i områden där friluftsliv i dag bedrivs, kommer en löpande dialog att föras om och hur sådana värden kan ersättas eller kompenseras.

Kompletteringar har lagts till under avsnittet *Begrepp och definitioner* i syfte att förtydliga programmets innehåll.

Inkomna synpunkter har omhändertagits och tas med i det fortsatta arbetet samt i implementeringen av programmet.

Därtill har mindre justeringar och redaktionella förändringar genomförts.

Tekniska nämnden

Synpunkter

Programmets syfte

Friluftsprogrammets syfte är att tydliggöra Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner. Programmet belyser 8 fokusområden som ska prioriteras för att främja folkhälsan och ett attraktivt friluftsutbud i Umeå kommun.

Fokusområdena är:

- Natur ska bli tillgänglig för fler
- Stärkt engagemang och samverkan
- Öka kunskapen om allemansrätten
- Öka tillgången till natur för friluftsliv
- Förstärka beskyddet för skyddade områden
- Möjligheten till friluftsliv för unga
- Förstärkt samverkan mellan strategiskt friluftsliv och strategiskt folkhälsoarbete i kommunen
- Öka kunskapen om friluftsliv hos allmänheten

Ansvar och uppföljning

Fokusområdena är generellt beskrivna och inte styrda i genomförande. De kopplas inte till ansvarig nämnd. Programmet lämnar i stället utrymme för vardera nämnd att besluta om utförande.

I det fortsatta arbetet kommer friluftsprogrammet vidareutvecklas i en åtgärdsplan. Arbetet ska då konkretiserats med ledning av fritidsförvaltningen, som följer upp arbetet tillsammans med berörda nämnder.

Bedömning av nyttan

Programmets ses som ett positivt tillägg då upplägget förutsätter att arbetet och diskussionen om hur vi bäst utvecklar friluftslivet hålls levande, samtidigt som det även förutsätter ett framgent samarbete i friluftsfrågorna mellan nämnderna.

Det finns en risk att åtgärderna blir svåra att följa upp och att arbetet initialt kräver mer av ansvarig sammankallare men om arbetet genomförs enligt plan så utgör programmet med fokusområdena en stabil grund för fortsatt arbete med utvecklingen av Umeå kommuns friluftsliv.

Övriga synpunkter

Friluftsprogrammet sträcker sig mellan 2026-2030. Det finns ett värde att redan nu inkludera insikten att det finns behov att klimatanpassa kommunens friluftsanläggningar, till exempel genom att analysera sårbarhet för exempelvis ras/skred, översvämning från skyfall, exponering för värmeböljor samt brandrisk.

Förslagsvis kan ett kort tillägg till dokumentet räcka, som förslag: "Insatserna för att främja friluftslivet i Umeå kommun tar höjd för de förändrade förutsättningar som följer på det framtida klimatet, och klimatanpassar såväl anläggningar som förvaltning där så behövs."

Ett fördjupande resonemang bör sen föras i samband med framtagande av kommande åtgärdsplan. Det kan handla om omdragning av vandringsled, höjning av spänger på vandringsled, omdimensionering av vägtrummor, skuggande konstruktioner på solexponerande platser och brandsläckningsutrustning vid rastplatser.

Motivering för att inkludera klimatanpassning kan hämtas dels ur Agenda 2030 (mål 13, delmål 13.1 och 13.3) samt i Umeå kommuns översiktsplanering (samt FÖP älvskaps/kust).

På sid 16, vill vi se ett förtydligande i andra meningen i stycket: "Även vid utformning och renovering av förskole- och skolgårdsmiljöer ska inslag av naturmark prioriteras i detta avseende."

Slutsats

Friluftsprogrammet fångar upp utvecklingen av friluftsliv på flera olika nivåer och berör aktuella utmaningar med friluftsliv. Programmet ses som ett välkommet och positivt tillägg.

Fritidsförvaltningens kommentar och bedömning

Inkomna synpunkter har omhändertagits och tas med i det fortsatta arbetet samt i implementeringen av programmet. Skrivningen på sidan 16 har förtydligats utifrån synpunkt i yttrandet.

Därtill har redaktionella förändringar gjorts

JUSK

Synpunkter

Jämställdhetsutskottet ser positivt på att Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner tydliggörs och att inriktningen för kommunens arbete och den önskade utvecklingen inom området beskrivs.

I programmet hänvisas till Umeå kommuns mål med friluftslivet, som bland annat handlar om att natur och gröna miljöer ska vara tillgängliga och att planeringen ska genomsyras av delaktighet och engagemang genom samarbete med medborgare och föreningar. Umeå kommuns övergripande jämställdhetspolitiska inriktningsmål är att Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta har bäring på målen med friluftslivet såtillvida att ett inkluderande friluftsliv innebär att alla oavsett kön har förutsättningar att delta.

Jämställdhetsutskottet noterar att programmet inte nämner jämställdhet eller hänvisar till kön som en faktor att förhålla sig till, och ser gärna att detta justeras i den reviderade versionen av programmet. Nedan föreslås de fokusområden där utskottet ser att ett jämställdhetsperspektiv är av särskild relevans.

Fokusområde: Natur ska bli tillgänglig för fler

I fokusområdet beskrivs att "det är viktigt att aktivt arbeta för att människor med olika förutsättningar ska ha möjlighet att utöva och ta del av friluftsliv". Kön är en av de faktorer som påverkar människors förutsättningar att ta del av friluftslivet.

I Naturvårdsverkets rapport *Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2023* framgår att som svar på frågan om det fanns aktiviteter som respondenten inte hade utövat i den utsträckning som personen önskat under de föregående 12 månaderna och varför ses signifikanta skillnader mellan kvinnor och män ses för orsakerna "alltför fysiskt krävande" samt "känner mig otrygg". Kvinnor upplever dessa hinder i större utsträckning än män. En koppling till trygghetsarbete är därför relevant för detta fokusområde.

Fokusområde: Stärkt engagemang och samverkan

Detta fokusområde lyfter vikten av att involvera allmänheten och olika aktörer i samhället för att utveckla friluftslivets alla dimensioner. Här är det angeläget att säkerställa en bred representation av personer med olika kön, bakgrund, förutsättningar och livsvillkor i dialoger som genomförs.

Fokusområde: Öka tillgången till natur för friluftsliv

I detta fokusområde hänvisas till vikten av närhet och tillgänglighet med aktiva färdsätt till parker, rekreations- och fritidsområden, inte minst för äldre, barn och personer med funktionsnedsättning som kan ha det svårare att ta sig till mer avlägsna naturområden.

Utöver frågan om trygghet som nämndes ovan, är frågan om mobilitet i relation till tillgången till natur för friluftsliv relevant även ur ett jämställdhetsperspektiv. Umeå kommuns senaste resvaneundersökning visar att 81% av männen jämfört med 73% av kvinnorna har tillgång till egen bil i hushållet, och männen har även körkort för personbil i högre grad än kvinnorna.

Fokusområde: Förstärkt samverkan mellan strategiskt friluftslivsarbete och strategiskt folkhälsoarbete i kommunen

Att vistas i naturen och delta i friluftsliv har många positiva effekter på folkhälsan och det övergripande folkhälsomålet är att skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Inom ramen för de nationella jämställdhetspolitiska delmålen återfinns jämställd hälsa (delmål 5) som innebär att kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. En jämställd hälsa är ett mål i sig, men en god hälsa för kvinnor och män respektive flickor och pojkar bidrar även till ett jämställt och aktivt deltagande i samhället. Jämställdhetsutskottet ser att det här finns goda möjligheter till synergieffekter mellan dessa områden under det övergripande paraplyet social hållbarhet.

Fokusområde: Öka kunskapen om friluftsliv för allmänheten

I arbetet med att marknadsföra och synliggöra utomhusupplevelser och friluftsliv vill utskottet göra medskicket kring vikten av en medvetenhet kring könsstereotypa normer och föreställningar. För att alla ska kunna delta på lika villkor behöver också alla känna sig välkomna. För att detta ska vara möjligt är det viktigt att ha en kritisk blick och ställa frågor kring vem som deltar, hur informationen ser ut vad gäller exempelvis bildval, vem som nås av vilken information och i vilka kanaler, och så vidare för att såväl kvinnor som män ska känna sig inkluderade och representerade.

Övrigt

Utskottet föreslår också att fokusområdet "Förstärka beskyddet för skyddade områden" byter namn till "Förstärka skyddet för skyddade områden" för att vara språkligt korrekt.

Fritidsförvaltningens kommentar och bedömning

Justering har gjorts i programmet för att tydliggöra kön som en faktor att beakta när det gäller att utöva eller ta del av friluftsliv.

Inkomna synpunkter har omhändertagits och tas med i det fortsatta arbetet samt i implementeringen av programmet.

Därtill har redaktionella förändringar genomförts.

Kartläggning av friluftsområden - Umeå Kommun

Sammanfattning

Beskrivning av arbetsmodell och metod för utpekning och klassning av frilufts- och rekreationsområden i Umeå kommun.

Oskar Östlin, Erik Spade

oskar.ostlin@umea.se
erik.spade@umea.se

Inledning

Genom att synliggöra förutsättningar för friluftslivet förbättras människors möjligheter att vistas i naturen. Friluftsliv har stor betydelse för människors hälsa och välbefinnande, erbjuder social samvaro och natur- och kulturupplevelser. Genom att kartlägga och värdera områden ökar tillgång till natur för friluftslivet. Områden med till exempel god tillgänglighet bli mer kända, använda och uppskattade av fler. Genom att goda förutsättningar skapas kan fler människor fortsätta att vara eller bli fysisk aktiva genom friluftsliv. Friluftsliv bygger i grunden på ett möte mellan människa och natur. I mötet uppstår en upplevelse som är individuell och skapar värde på olika sätt, för olika människor.

Att utöva friluftsliv är något väldigt individuellt och kan skifta mycket mellan olika utövare gällande tidpunkt, aktivitet, utövande över tid, lokalisering etcetera (NV/HaV 2013). Vardagligt friluftsliv utövas ofta nära hemmet och under längre ledigheter kan friluftaktiviteter utövas längre bort i naturmiljöer som skiljer sig från den natur som nås i anslutning till arbete och bostad. Den tätortsnära naturen har stor betydelse för de vardagliga aktiviteterna i närmiljön och de flesta naturbesök sker där. Att dessa områden har en god tillgänglighet har också betydelse för människor med funktionsnedsättningar. Friluftsliv är något som alla ska ha möjlighet att utöva. Ett aktivt friluftsliv innebär att människor rör på sig ute i naturen vilket ger motion och bidrar till återhämtning, vilket i förlängningen leder till förbättrad folkhälsa (Boverket 2007). Friluftslivsaktiviteter kan vara allt från promenader till vindsurfing. Friluftslivet har utvecklats de senaste åren och krävande aktiviteter såsom kajakpaddling och klättring har fått ökad betydelse. Den vanligaste friluftaktiviteten är dock att ströva i skog och mark (Fredman m.fl. 2008).

Den friluftslivsdefinition som tillämpas i detta arbete har sitt ursprung i Förordning (2010:2008) om statsbidrag till friluftorganisationer. Definitionen för friluftsliv är - "Vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling."

I detta arbete omfattar begreppet friluftsliv även rekreation och turism, har allemansrätten som grund och utgår ifrån miljöbalkens hänsynsregler. I det följande kommer, i huvudsak, begreppet friluftsliv att användas.

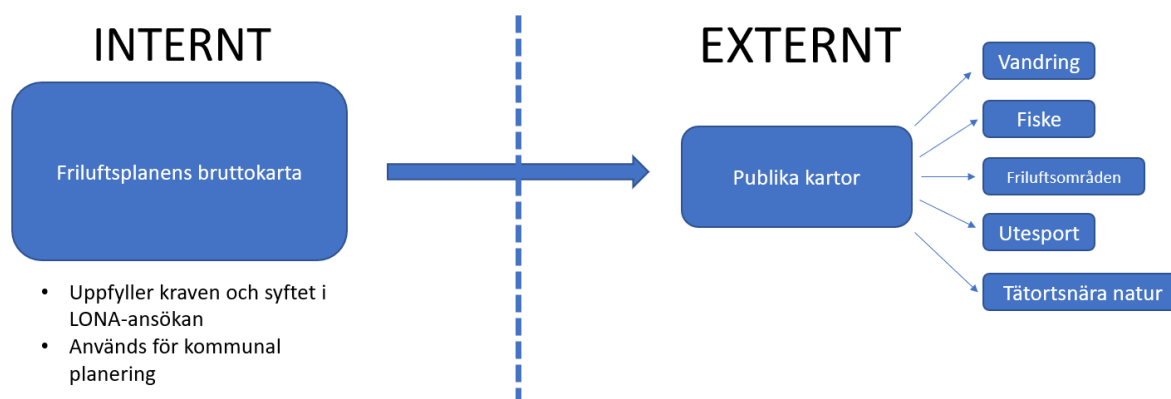
Innehållsförteckning

Inledning	1
Innehållsförteckning	2
Metod och genomförande	4
Förberedelser	4
Steg ett	5
Steg två.....	5
Steg tre	5
Metod / arbetsgång vid kartläggning.....	5
Beskrivningar	6
Sammanvägning och klassificering.....	6
Visualisering och dokumentation.....	7
Digitala kartskikt.....	7
Värderingskriterier och värderingsskalor.....	9
Värderingskriteriernas beskrivning	11
Områdestyp och beskrivning.....	15
Klassificering av områden	17
Insamling av data extern	18
Sammanställning av externa data	18
Föreningar och organisationer	19
Entreprenörer och företag	19
Målpunkter	19
Parker	19
Definitioner	20
Förklaringar	20
Attributtabellen.....	20
Värderingskriterier som bör noteras.....	21

Riksintresse för friluftslivet	22
Rekreation och idrottsområden ”RI-områden”	22
Skolskogar.....	23
Reflektioner.....	24
Kartering.....	24
Klassning.....	24
Diskussion	24
Kartläggningens koppling till de nationella friluftsmålen	24
Uppdatering	25
Vidareutveckling (förslag)	25
Referenser	26
Bilagor	27
Bilaga 1: De tio friluftsmålen	27
Bilaga 2: Bildexempel GIS-kartor.....	30
Bilaga 3: Underlag / Grunddata.....	33
Underlag / grunddata för bruttoutpekning av friluftsområden.....	33
Förslag till ytterligare grunddata.....	33
Bilaga 4: RGB-koder.....	36
Bilaga 5. Tillfrågade föreningar.	37

Metod och genomförande

Kartan som skapats med metoden som beskrivs nedan är en bruttokarta över kommunens friluftsområden. Kartans syfte är att synliggöra friluftslivets intressen i en kommunal planeringsprocess. Samma bruttokarta kommer sedan ligga till grund för framtagande av externa och publika kartor med olika fokus och användningsområden.

Figur 1. Schematisk bild som beskriver kartans olika användningsområden.

Intern arbetsgrupp

En intern arbetsgrupp tillsattes i början av detta arbete. Gruppen bestod av medarbetare från Fritidsförvaltning, Gator & Parker, övergripande planering, Miljö- och Hälsoskydd samt Mark- och Exploatering.

Förberedelser

För att kunna tillämpa den metod som använts i detta arbete för att kartlägga, typ bestämma och värdera friluftsområden (Naturvårdsverkets metod för att kartlägga naturområden som har stor betydelse för friluftsliv och rekreation) är det viktigt att förstå hur verktyget fungerar och är tänkt att användas. I förberedelserna inför kartläggningen har Umeå kommun tagit del av alla inspelade webbmöten som hållits mellan Naturvårdsverket och de kommuner som ingick i den pilotgrupp som tagit fram detta verktyg. Alla viktiga uppgifter för att kunna tillämpa metoden finns beskrivna i detta arbete tillsammans med de omskrivningar och lokala anpassningar som gjorts för Umeå Kommun. Arbetet innehåller även utvecklingsförslag för kartläggningen som bör övervägas i framtiden.

Steg ett

Arbetet börjar med Insamlade och sammanställning av geografiska data (GIS-lager) som ska ligga till grund för en brutto lista/utpekning av potentiella friluftsområden i Umeå kommun utifrån Naturvårdsverkets definitioner av friluftsliv/friluftsområden. Denna lista kommer även att inkludera så kallade rekreationsområden.

Steg två

Alla områden i bruttolistan/utpekningen delges en "Områdestyp". Vilken områdestyp ett specifikt område tilldelas baseras på områdets geografiska läge, egenskaper och användning. Till exempel "bostadsnära lek- och rekreationsområden" eller "stora friluftsområden med anläggningar".

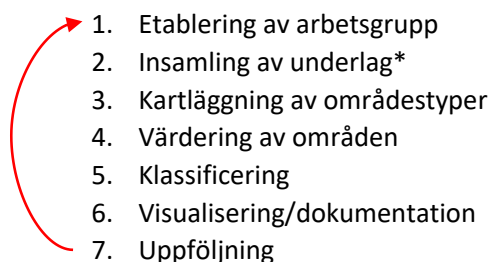
Steg tre

Alla områden klassas utifrån Naturvårdsverkets värderingskriterier med en klassning från A-D där A utgör ett mycket viktigt friluftsområde, B viktigt friluftsområde, C övrigt friluftsområde och D utgör ett ej klassificerat område. Resultatet blir att varje friluftsområde tilldelas en specifik områdestyp (steg 2) tex "Tätortsnära friluftsområde" och en klass A-D.

Det bör noteras att majoriteten av värderingskriterierna är av kvalitativ typ och att bedömningen av dessa bör sättas i relation till övriga områden som ingår i den aktuella kartläggningen. Vad som exempelvis utgör hög brukarfrekvens eller måttligt symbolvärde kan variera mellan olika områden, kommuner och delar av landet på grund av deras olika förutsättningar. Det finns alltså inte någon fastställd kvantitativ gräns för flertalet kriterier, utan de värderas utifrån lokala förutsättningar.

Metod / arbetsgång vid kartläggning

Metoden bygger på befintliga underlag men har en sådan övergripande karaktär att anpassningar kan göras utifrån de underlag som finns tillgängliga (Naturvårdsverkets metod för att kartlägga naturområden som har stor betydelse för friluftsliv och rekreation).

Figur 2. Visar arbetsmetodens olika delmoment.

*Insamling av underlag kan resultera i att kunskapsluckor upptäcks. Arbetet kan således även indikera behov av utredningar eller ny insamling av data i form av exempelvis fältkarteringar, inventeringar eller enkätundersökningar. Där detta sker ökar precisionen i kartläggningen.

Beskrivningar

Sammanvägning och klassificering

För att identifiera de särskilt viktiga friluftsområdena görs en sammanvägning av de värden som angivits för värderingskriterierna (se ”värderingskriterier och värderingsskalor”). Vid sammanvägningen är det främst sju värderingskriterier som används, i första hand för att arbetet ska gå lättare. Det är värderingskriterier som i sig pekar ut att ett område har höga friluftsvärden, till exempel genom att det är välanvänt, ofta besöks av andra än boende i närområdet, att det inte går att hitta områden med motsvarande egenskaper eller funktioner inom rimligt avstånd (lämplighet), att området har höga och/eller många upplevelsekvaiteter. Även områden med stort symbolvärde för en Orts identitet och områden med särskild funktion för friluftslivet tas med i viktningen. De sju värderingskriterierna är: brukarfrekvens, regionala och nationella brukare/turism, upplevelsekvaiteter, symbolvärde, funktion, lämplighet och tillrättalagt/-anläggningar. Övriga kriterier är i huvudsak stöttande för en helhetsbedömning, ger värdefull information om området och är användbara i planeringssammanhang, exempelvis ljudmiljö (ej angivet, mätningar av ljudmiljön bör göras i framtiden), områdets känslighet och potential. Det räcker med att två av de sju kriterierna ovan har högsta värdet (3), för att området ska klassificeras som ett mycket viktigt område (klass A). På samma sätt krävs att två av värderingskriterierna har värdet 2 för att området ska klassificeras som viktigt område (klass B). Även områden där ett kriterium har getts värdet 2 och ytterligare ett kriterium värdet 3 resulterar givetvis i att området klassas som viktigt område (klass B). Om området inte uppfyller kraven för klass A

eller B klassificeras området som övrigt friluftsområde, klass C. Områden för vilka en värdering saknas eller inte har genomförts tillskrivs ej klassificerat område, klass D.

Visualisering och dokumentation

Resultatet av kartläggningen dokumenteras och visualiseras på ett sätt som lämpar sig för den kommunala planeringen och för andra centrala aktörer, där det framgår vilka specifika ställningstaganden som gjorts under kartläggningen. Dokumentationen innehåller kortfattade beskrivningar av de områden som kartlagts och hur de används, utifrån den information som finns att tillgå. Det bör noteras att inga inventeringar eller fältbesök av utpekade områden har genomförts under kartläggningen. Där detta sker ökar precisionen i kartläggningen. Eftersom arbetet med kartläggningen av friluftsområden ska ses som en iterativ process är det möjligt att komplettera underlagen inför nästkommande uppdatering av kartläggningen.

Digitala kartskikt

Idag använder de flesta kommuner digitala underlag och det är därför lämpligt att informationen dokumenteras i form av GIS-lager. Att rumsliga data och fysisk planering i stor utsträckning hanteras digitalt gör dem möjliga att kombinera med andra digitala planeringsunderlag och ger stor flexibilitet. Genom digitaliserad kartläggning är det även möjligt att sprida det framtagna underlaget på ett förhållandevis okomplicerat sätt. Exempelvis kan resultatet av kartläggningen användas i publika digitala kartverktyg (webbkartor) och därigenom göras tillgängligt för allmänheten. En digital dokumentation gör även kartläggningen lämpad för regionala eller nationella sammanställningar, vilket kan vara av värde för myndigheter eller andra aktörer som arbetar över de kommunala gränserna. Där det behövs kan även fysiska kartor tas fram. Polygonerna / områdena i karta har olika ursprung och är av den anledningen av olika detaljeringsgrad. Det bör noteras att områdesgränsernas felmarginal varierar mellan olika områden.

Färgsättning

Tolkningen av kartan underlättas genom att en färgsättning och symbolik används i kartläggningen. Olika färgkoder används för olika områdestyper och klasser. (Se bildexempel bilaga 2 och 4)

Underlag

Kartläggningen baseras i stor utsträckning på befintliga underlag. Detta både för att begränsa arbetsinsatsen och för att kartläggningen ska få en samstämmighet med övrig planering. Den grundläggande principen är att använda de underlag som ger högsta möjliga detaljeringsgrad, aktualitet och lokal relevans. Det förekommer dock områden som är utpekade av Umeå Kommun friluftsliv (UK_Friluftsliv) men vars områdesgräns / polygon är inritad av Umeå Kommun Fiske (UK_Fiske). Det förekommer även områden / polygoner som är både utpekade och inritade av UK_Fiske baserat på uppgifter som gör att området anses vara av vikt för friluftslivet.

Värderingskriterier och värderingsskalor

Det bör noteras att majoriteten av värderingskriterierna är av kvalitativ typ och att bedömningen av dessa bör sättas i relation till övriga områden som ingår i den aktuella kartläggningen. Vad som exempelvis utgör hög brukarfrekvens eller måttligt symbolvärde kan variera mellan olika kommuner och områden i landet på grund av deras olika förutsättningar. Det finns alltså inte någon fastställd kvantitativ gräns för flertalet kriterier, utan de värderas utifrån lokala förutsättningar. Alla kriterier behöver inte användas för alla områden, utan bara de som är relevanta. Minst sju värderingskriterier behövs för att kunna klassificera ett område (värderingskriterierna 1–7).

1. Brukarfrekvens

Dagens brukarfrekvens. Mängd besökande till området.

1. Låg
2. Måttlig
3. Hög

2. Regionala och nationella brukare/turism

Användning av andra än lokala besökare.

1. Aldrig
2. Ibland
3. Ofta

3. Upplevelsekvaiteter

Förekomst av speciella natur- och kulturhistoriska upplevelsekvaiteter. Även upplevelsevärden kan användas.

1. Saknas/enstaka
2. Flera/måttligt höga
3. Många/höga eller mycket höga

4. Symbolvärde

Speciella symbolvärden kopplade till historia, nyttjande med mera.

1. Saknas
2. Måttligt
3. Högt

5. Funktion

Området har särskilda funktioner viktiga för friluftslivet. Entréområde, grönkorridor, buffertzona, (viktigt för att värdera mindre områden som kan ha stor betydelse för intilliggande värdefulla friluftsområden).

1. Ingen särskild funktion
2. Några särskilda funktioner
3. Många/flera särskilda funktioner

6. Lämplighet

Områdets lämplighet för en eller flera aktiviteter där det är svårt att hitta ersättningsplats någon annanstans.

1. Låg
2. Måttlig
3. Hög

7. Tillrättalagt/anläggningar

I vilken utsträckning området är tillrättalagt för speciella aktiviteter eller grupper.

1. Låg
2. Måttlig
3. Hög

8. Storlek och arrondering/form

Områdets storlek och form sett i relation till önskade aktiviteter och upplevelser.

1. För litet
2. Några delar saknas/fel form
3. Stort nog

9. Kunskapsvärde

Särskilda natur- eller kulturvetenskapliga kvaliteter och i vilken utsträckning området används i undervisning.

1. Låga/få
2. Måttliga/flera
3. Höga/många

10. Områdets ljudmiljö, tysta områden. <45 dBA,

1. Dålig > 55 dBA
2. Måttlig > 45 dBA
3. God – tyst, naturljud dominerar <40 dBA

11. Ingrepp/störning

Inslag av bebyggelse, vägar, större tekniska anläggningar med mera.

1. Bebyggt, stora ingrepp
2. Måttlig bebyggt och/eller en del ingrepp
3. Fritt eller nästan fritt från bebyggelse och andra ingrepp

12. Tillgänglighet

Avser tillgänglighet och nåbarhet till området för olika brukargrupper.

1. Svårtillgängligt

2. Måttligt tillgängligt
3. Lättillgängligt

13. Framkomlighet

Avser framkomligheten inom området.

1. Svårframkomligt
2. Måttlig framkomlighet
3. Lättframkomligt

14. Känslighet

Upplevelsekviteterna kan vara känsliga för påverkan i form av buller, slitage, visuella förändringar, andra brukare m.m. Ange vad känsligheten består i.

1. Låg
2. Mellan
3. Hög

15. Potentiellt bruk

Områdets potential utöver dagens bruk. Förutsättningar att öka värdet för friluftsliv. Beskriv potentialen, t.ex. ökat behov och ökat nyttjande p.g.a. stads- eller bostadsutbyggnad.

1. Ingen särskild känd potential
2. Viss potential
3. Stor potential

Värderingskriteriernas beskrivning

BRUKARFREKVENS

Värderingskriteriet syftar till att fånga olika friluftslivsutövares faktiska aktiviteter i området och avser den totala mängden besökare. Det är viktigt att poängtera att värdesättningen är relativ, eftersom vad som kan anses vara hög brukarfrekvens varierar stort mellan tätbefolkade och glesbefolkade områden.

REGIONALA OCH NATIONELLA BRUKARE/TURISM

Utöver områdets brukarfrekvens är det även värdefullt att redogöra för sammansättningen av brukare. Värderingskriteriet syftar till att fånga upp i vilken omfattning området används av andra än lokalt bosatta. Detta inkluderar nationell och internationell turism och skildrar områdets potential att locka långväga besökare. Typen av brukare påverkar förvaltningen av området, exempelvis kan ett område som präglas av turism kräva fler anordningar i form av parkeringsplatser och information.

UPPLEVELSEKVALITETER

Värderingskriteriet syftar till att fånga upp de fysiska förutsättningar som utgör grunden för upplevelser i området. För värderingen ska utgångspunkten vara landskapet och dess unika natur- och kulturgeografiska förutsättningar. Detta innefattar exempelvis förekomst av speciella natur- och kulturhistoriska objekt, vyer och annat som berikar upplevelsen av området. Där upplevelsevärden finns karterade kan dessa användas för att beskriva upplevelsekvalliteter.

SYMBOLVÄRDE

Värderingskriteriet syftar till att fånga upp värden som inte är direkt fysiska utan kopplar till identitetskänsla, sammanhang och lokal förankring. De symboliska värdena kan utgöras av speciella kulturarv, historiska berättelse, fysiska objekt och liknande.

FUNKTION

Värderingskriteriet syftar till att fånga områdets särskilda landskapsmässiga funktioner av vikt för friluftslivet. Detta kan exempelvis vara att området utgör ett entréområde till ett större friluftsområde, att det fungerar som en sammanlänkande grönkorrridor mellan två områden, eller att området bildar en buffertzoon mellan urban miljö och naturmiljö. Kriteriet ska speciellt beaktas när det gäller värdering av mindre områden intill större värdefulla friluftsområden.

LÄMPLIGHET

Värderingskriteriet syftar till att fånga in områden som är unika i sin närmiljö. Höga värden erhålls för områden som är speciellt lämpliga för en eller flera aktiviteter svåra att utföra någon annanstans. Lämpligheten behöver inte nödvändigtvis vara kopplad till specialiserade eller nischade aktiviteter. Det kan även exempelvis vara tillgång till när rekreation, friluftsbad eller möjlighet till långa vandringar som inte går att finna på andra platser inom rimliga avstånd.

TILLRÄTTALAGT ANLÄGGNINGAR

Värderingskriteriet behandlar ett områdes grad av anpassning för friluftsliv. Här bedöms tillgänglighet för funktionshindrade, i vilken omfattning det förekommer anordningar såsom

besöksanläggningar, turistinformation, framkomlighetsanpassning (gångvägar, gångbroar, trappor, stigar), belysning och liknande. Det kan även innefatta anläggningar eller skötsel som ökar trygghetskänslan. Tillrättaläggning ökar förutsättningen för att många olika brukarkategorier ska kunna använda området. Det kan också möjliggöra för eller inbjuda grupper som annars inte ägnar sig åt friluftsliv till att nyttja området.

STORLEK OCH ARRONDERING/FORM

Ett områdes storlek är ofta avgörande för vilken typ av aktivitet som går att utöva i området och påverkar därigenom även dess värde. Större områden ger möjlighet att ströva fritt i friluftslivsmiljön under en längre tidsperiod. Ett större område kan även rymma många olika aktiviteter utan att dessa kommer i konflikt med varandra. Områdets storlek är speciellt avgörande i närhet till städer och tätorter, där vidsträckt friluftsområden generellt är mer sällsynta. Även formen har betydelse för vilka kvaliteter ett område kan erbjuda och vilken funktion den har i grönstrukturen.

TILLGÄNGLIGHET

Med tillgänglighet avses hur lätt användarna tar sig till området. Här ingår faktorer såsom avstånd, vägar och kommunikationer samt eventuella barriärer. Vilka faktorer som är mest relevanta kan variera. I lokala tätortsnära miljöer kan exempelvis gång- och cykelvägar vara viktiga, medan kollektiva kommunikationer, båttrafik och bilvägar kan vara viktiga för områden som ligger längre från städer och tätorter. Tillgängligheten till området spelar även roll för vem som brukar det. Brist på kollektiva färdmedel, förekomst av barriärer eller om området endast kan nås med bil kan göra att vissa samhällsgrupper utesluts.

FRAMKOMLIGHET

Med framkomlighet avses hur lätt användare kan röra sig fritt inom området. Frånvaro av barriärer och lättvandrad terräng genererar höga värden. Det bör dock noteras att naturområden med stor betydelse för friluftsliv ofta har naturliga inslag såsom branter, sjöar och vattendrag som visserligen kan utgöra barriärer men också vara förutsättningen för eller rent av utgöra områdets upplevelsekvalliteter.

KUNSKAPSVÄRDE

Kriteriet avser förekomst av natur- eller kulturvetenskapliga kvaliteter med kunskapsvärde. Närhet till skolor och förskolor kan speciellt beaktas eftersom sådana områden ofta används i den dagliga undervisningen vilket möjliggör lärorika upplevelser för barn och unga. Kännedom om ett områdes användning i undervisningssammanhang kan därmed vara en bra indikator på kunskapsvärde.

LJUDMILJÖ

Kriteriet avser att värdera ljudmiljön i området. Med god ljudmiljö menas en bullerfri miljö där naturliga ljud dominerar, frånvaro av civilisationsljud. Som riktlinje för god ljudmiljö kan bullernivåer under 40 dB A användas.

INGREPP (STÖRNING)

För många är en naturupplevelse fri från störningar viktig. Kriteriet avser att värdera området utifrån hur pass fritt det är från mänsklig påverkan och ingrepp. Ingrepp kan utgöras av modern storskalig bebyggelse, tekniska anläggningar som påverkar den visuella upplevelsen, verksamheter som alstrar trafik och buller med mera.

KÄNSLIGHET

I värderingen av känslighet ska sårbarheten och risken att ett områdes värden utsläcks eller skadas lyftas fram. Höga värden ges till områden där de centrala värdena och upplevelsekvaliteterna riskerar att försvinna till följd av antingen slitage och överanvändning eller på grund av störningar såsom buller, barriärer eller visuella förändringar.

POTENTIELLT BRUK

Värderingskriteriet syftar till att fastställa i vilken grad området har potential att användas på annat sätt, eller i större omfattning än dagens bruk och därigenom öka områdets värde för friluftsliv. Det är viktigt att potentialen hos ett område beskrivs för att detta ska kunna hanteras i planeringen. Identifiering av potentiellt bruk kan göras genom att man tittar på framtida behov, förändringar till följd av förbättrad tillgänglighet eller möjlig anpassning för särskilda aktiviteter. I stort sett alla områden kan förbättras eller förändras på ett sätt som ändrar eller ökar nyttjandet. Värderingen av potentiellt bruk bör därför göras med viss

urskiljning och i begränsad omfattning. Det är viktigt att arbetet begränsas till att kartlägga befintliga områden och inte övergår i planering av kommande markanvändning.

Områdestyp och beskrivning

Varje område tilldelas en områdestyp. Vilken områdestyp ett specifikt område tilldelas baseras på områdets geografiska läge, egenskaper och användning.

Nedan ges en närmare beskrivning av de olika områdestyper som används i metoden. I beskrivningarna ges en indikation på vilka värden och funktioner som är centrala för respektive områdestyp.

BOSTADSNÄRA LEK- OCH REKREATIONSOMRÅDE

Med bostadsnära lek- och rekreationsområden menas parker och natur för lek och rekreation inom gångavstånd från bostad, skola, förskola. I Boverkets riktlinjer för bostadsnära natur anges cirka 5 min promenad eller 200–300 m som det avstånd inom vilket områden kan räknas som bostadsnära (Boverket, 2007. Bostadsnära natur – inspiration och vägledning.) Då stadsnära parker ofta utgör ytmässigt små enheter jämfört med övriga områden som kartläggs kan man överväga att slå samman samtliga stadsnära parker och behandla dessa som en enhet.

TÄTORTSNÄRA NATUR

Att nära bostaden ha tillgång till natur i form av skog, kulturlandskap med mera är mycket värdefullt för hälsa och återhämtning. Med tätortsnära natur åsyftas allmänt tillgängliga natur- och skogsområden där större delen ligger inom högst 3 km från bebyggelse. Det kan handla om större skogsområden, ängsmarker eller mindre skogsdungar. Det är platser framförallt för vistelse i natur, avskildhet, ”naturlighet”, ofta välanvända områden med många stigar, kanske mindre grillplatser, bad- och utsiktsplatser. Denna områdestyp omfattar den tätortsnära naturen som inte har iordningställda anläggningar för friluftsliv i form av leder, service, parkeringar med mera.

TÄTORTSNÄRA FRILUFTSOMRÅDEN

Tätortsnära friluftsområden avser större naturområden iordningställda för friluftsliv på gång- och cykelavstånd från tätorten, helst på ett avstånd av högst 1 km. Dessa områden bör vara förhållandevis stora och omfatta minst 1–3 km². Här ska finnas möjlighet att vandra i flera

timmar i naturen. Områden som innefattas i denna kategori har olika anläggningar för friluftslivet såsom stigar, leder, skyltning och ofta friluftsgårdar. Det är områden som är välkända och välutnyttjade eller som har potential att utvecklas till sådana.

GRÖNSTRÅK OCH GRÖNKORRIDORER

Grönstråk och grönkorridorer innefattar rörelsestråk för människor, såsom gång- och cykelvägar, som löper genom park eller natur och förbinder olika områden. För att omfattas av kartläggningen bör större delen av stråket vara förhållandevis brett, cirka 50 m.

STORA FRILUFTSOMRÅDEN MED ANLÄGGNINGAR

Områdestypen omfattar stora områden med en yta närmare ett tiotal kvadratkilometer. Gemensamt för dessa områden är att de är lättillgängliga och att delar av området har anläggningar för friluftslivet, såsom leder och service. Områdestypen innefattar ofta riksintresseområden för friluftsliv och lättillgängliga nationalparker. Dessa områden kan innehålla delar som är mindre iordningställda, mer av vildmarkstyp.

STORA FRILUFTSOMRÅDEN UTAN ANLÄGGNINGAR

Områdestypen omfattar stora områden med en yta närmare ett tiotal kvadratkilometer som präglas av natur, tystnad, vildmark och ödslighet. Områdena är i hög grad opåverkade och saknar speciella anläggningar för friluftslivet. Ofta ligger dessa områden lite avlägset och svåråtkomligt.

LÅNGA LEDER

Kategorin långa leder avser linjära friluftsområden i form av leder för vandring, cykling, paddling och ridning. Endast lederna i sig beskrivs här.

STRÄNDER OCH VATTENOMRÅDEN

Avser för friluftslivet tillgängliga vattenområden och stränder vid sjöar och kuster samt vid vattendrag (bäckar, åar, älvar) och våtmarker. Områden som nyttjas för friluftsbad, paddling, fiske med mera.

JORDBRUKS- OCH SKOGLANDSKAP

Områdestypen avser mark av betydelse för friluftsliv som inte ingår i någon av övriga kategorier. I skogen finns möjlighet till svamp- och bärplockning, jakt, fritt strövande med eller utan karta. Här kan behövas samverkan med markägare kring parkeringsmöjligheter, framkomlighet utmed stigar, skogsbruk med rekreativhänsyn och liknande.

Jordbrukslandskap är generellt inte tillgängliga på samma sätt som skog. Stigar och vägar

genom åkerlandskap och beteslandskap kan dock utgöra uppskattade friluftsmiljöer. Här kan finnas stor potential i många kommuner, framförallt gällande kulturlandskap, ängs- och hagmarker. Samverkan med markägare kan krävas till exempel för parkeringsmöjligheter, tillträde till stigar, hagar med mera.

SÄRSKILDA KVALITETSOMRÅDEN

Landskap, natur och kulturmiljö som har speciella upplevelsekaraktärer. Det rör sig ofta om skyddade natur- och kulturmiljöer, riksintresseområden kulturmiljö med kulturlandskap och landskapsbildsvärden, orörda urskogsområden, slotts- och herrgårdslandskap och liknande. De fungerar ofta som utflyktsområden och/eller turistattraktioner. Tysta områden kan också räknas som särskilda kvalitetsområden förutsatt att de nyttjas eller har potential att nyttjas för friluftsliv.

OMRÅDEN ANLAGDA FÖR SÄRSKILDA BRUKARKATEGORIER

Områdestypen avser områden där marken planerats och anpassats för en specifik brukarkategori och/eller aktivitet. Detta innefattar områden såsom golfbanor, koloniområden, skidanläggningar för utförsåkning och ridanläggningar.

Klassificering av områden

Varje område klassas. Vilken klass ett specifikt område får baseras på vilka värden som tilldelats områdets olika värderingskriterier.

A Mycket viktigt friluftsområde - Minst två kriterier med värde 3

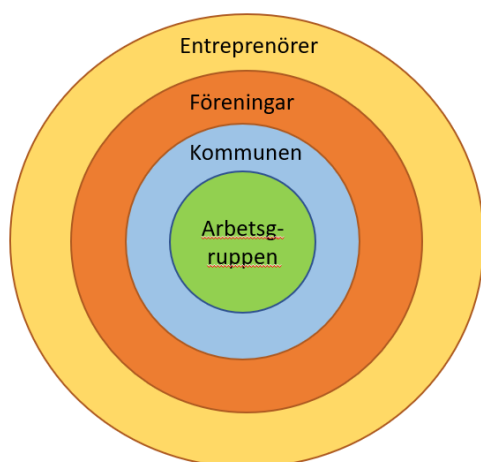
B Viktigt friluftsområde - Minst två kriterier med värde 2, alternativt ett kriterium med värde 2 och ett kriterium med värde 3

C Övrigt friluftsområde - Uppfyller ej kraven för A och B

D Ej klassificerat område - Värdering ej möjlig/genomförd, motiv bör anges

Insamling av data extern

Under 2019 genomförde Övergripande planering en stadsdelsdialog där allmänhet fick lämna information om vilka områden som var av intresse för dom. Många gånger utgjordes de intressanta områdena av rekreation- och friluftsområden (Övergripande planering, 2020). För att samla in ytterligare kunskap om hur olika friluftsområden i kommunen används av föreningar och organisationer gavs ett antal av dessa möjligheten att via en länk ange vilka områden de använder, i vilken utsträckning och till vilket ändamål. Föreningarna kunde själva rita in de områden som de använder i en digital karta samt ge en beskrivning. Beskrivningen innehöll dels en beskrivning av själva områden samt dels en beskrivning av hur området används av föreningen. Insamlingen av data skedde via ESRI ArcGIS online. Den insamlade datan utgörs av polygoner som sedan läggs in i friluftskartan och värderas och klassas på samma sätt som alla övriga områden i kartläggningen. I de fall data som samlats in från föreningar eller organisationer leder till ett nytt område i friluftspanens karta så kommer det att framgå i attributdata under fälten "Ursprung" och "Skapad av" vilka föreningar och organisationer som ritat in området. Vilka föreningar och organisationer som ska ges möjligheten att bidra med data till friluftspanens karta bestämdes av arbetsgruppen.

Figur 3. Schematisk bild som beskriver insamlandet av kunskap i olika skeden av arbetet, där insamlandet börjar i arbetsgruppen.

Sammanställning av externa data

Den data som inkom från föreningarna adderades till den befintliga kartläggningen. I många fall sammanföll föreningarnas områden med sedan tidigare utpekade områden. Dessa områden klassades därför inte en ytterligare gång. I de fall nya områden utpekats klassades dessa på samma sätt som övriga områden. I de fall området sammanfaller med ett sedan

tidigare utpekade område men bara till en viss del så klassas enbart den del som utgör ett nytt friluftsområde.

Föreningar och organisationer

Vilka föreningar som ges möjlighet att yttra sig utgår från de föreningar inom kommunen som är anslutna till svenskt friluftsliv och de föreningar som har driftsbidrag till friluftsgård/anläggning eller föreningar med driftsbidrag till badplatser. Samt ett antal föreningar som valts ut av arbetsgruppen.

Entreprenörer och företag

Inom ramen för detta arbete bör utöver föreningar och organisationer även entreprenörer och företag ges möjlighet synliggöra de friluftsområden som de använder i deras verksamheter, detta kommer dock att ske i ett senare skede.

Målpunkter

I projektet att ta fram en friluftsplän gällande Umeå kommun står det i projektansökan att både friluftsområden och målpunkter ska kartläggas. För att begränsa arbetsinsatsen så kommer endast friluftsområdena där dessa målpunkter ligger att kartläggas. I de fall ett utpekade friluftsområde har en tydlig målpunkt så framgår det i beskrivningen av området. Målpunkterna i sig kommer alltså inte att vara synliga i kartan.

Parker

Alla parkområden är viktiga för friluftslivet, särskilt för det tätortsnära och vardagliga friluftslivet. De områden som benämns som parktytor ryms inom ramen för den definition av friluftsliv som används i detta arbete. Men med anledning av den enorma variation av parkernas utformning och innehåll så kommer endast de parker som anses vara av särskild vikt för friluftslivet och som inte täcks av någon annan typ av utpekade område (många parker faller in i andra områdestyper) att ingå i kartläggningen av friluftsområden.

204 parker ingår i karteringen varav 47 har klassats.

Definitioner

Friluftsliv

Den friluftslivsdefinition som tillämpas i detta arbete har sitt ursprung i Förordning (2010:2008) om statsbidrag till friluftsförbund. Definitionen för friluftsliv är - *”vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.”* I detta arbete omfattar begreppet friluftsliv även rekreation och turism, har allemansrätten som grund och utgår ifrån miljöbalkens hänsynsregler.

Entré/Entréområde

En påvisad plats där exempelvis parkering, information eller service finns tillgängligt för besökaren.

Regionala och nationella brukare/turister

En person som har rest till platsen. Personen bor inte i områdets närhet.

Exempel. Om en person boende i Umeå reser till Sävar för att nyttja ett skidspår så är denne en regional brukare.

Förklaringar

Attributdata kolumnen ”Ursprung” visar vart polygonen kommer ifrån / vilken enhet som utpekat området.

Attributdata kolumnen ”Skapad av” visar vilken enhet som ritat själva polygonen / områdesgränsen.

ÖP_NR = Översiktsplan / Naturresevat

UK_Fiske = Umeå Kommun Fiske

UK_Friluftsliv = Umeå Kommun Friluftsliv

Attributtabelen

I attributtabelen finns alla värderingskriterier och deras respektive värde angivna. Närmare förklaringar av dessa finns listade under ”Värderingskriteriernas beskrivning”. Förutom de värderingskriterier som används i verktyget finns även raderna Namn, Reviderad, Ursprung, Skapad av och Typ som samtliga är anpassningar som gjorts av Umeå kommun.

Namn – Alla områden som saknar namn tilldelas det här.

Reviderad – Här anges i vilket forum och vilket datum som området är reviderat.

Ursprung – Här anges vem eller vilka som utpekat området.

Skapad av – Här framgår vem eller vilka som ritat områdets gränser.

Typ – Här framgår i vissa fall av vilken typ området är tex. badplats eller naturmiljö.

Namn	Nydala
Områdestyp	Särskilda kvalitetsområden SK
Brukarfrekvens	3
Regionala och nationella brukare/turism	3
Upplevelsekvaliteter	1
Symbolvärde	1
Funktion	2
Lämplighet	3
Tillrättalagt/anläggningar	3
Storlek och arrondering/form	2
Kunskapsvärde	2
Ljudmiljö	<Null>
Ingrepp/störning	2
Tillgänglighet	3
Framkomlighet	3
Känslighet	2
Potentiellt bruk	1
Beskrivning	Området är utpekat som rekriationsområde enligt
Klass	A Mycket viktigt friluftsområde
Reviderad	
Ursprung	ÖP_NR
Skapad_av	ÖP_NR
Typ	<Null>

Figur 4. Exempel på en attributtabell från ett utpekat friluftsområde.

Värderingskriterier som bör noteras

14. Känslighet

Upplevelsekvaliteterna kan vara känsliga för påverkan i form av buller, slitage, visuella förändringar, andra brukare m.m. Ange vad känsligheten består i.

1. Låg
2. Mellan
3. Hög

15. Potentiellt bruk

Områdets potential utöver dagens bruk. Förutsättningar att öka värdet för friluftsliv. Beskriv potentialen, t.ex. ökat behov och ökat nyttjande p.g.a. stads- eller bostadsutbyggnad.

1. Ingen särskild känd potential
2. Viss potential
3. Stor potential

Användandet av detta värderingskriterium bör vara sparsamt, man bör vara försiktig med att ange framtida planer och idéer i värderingen då den ska grundas på nuvarande status och användning.

Riksintresse för friluftslivet

I Umeå kommun finns tre områden som är utpekade som riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § MB. Holmöarna, utgör viktiga områden för bland annat båtliv, fritidsfiske, fågelskådning, paddling, skidåkning, skridskoåkning och vandring. Vindelälven (liten del i Umeå kommun), även utpekade som riksintresse för det rörliga friluftslivet. Vindelälvsområdet har särskilt goda förutsättningar för natur- och kulturupplevelser, fritidsfiske, hundspann, paddling, ridning, skoteråkning längs leder, strövande, terrängcykling och utförsåkning på skidor. Öreälven (liten del av delat i Umeå kommun), Öreälvsområdet har särskilt goda förutsättningar för natur- och kulturupplevelser, fritidsfiske, paddling, vandring, utförsåkning på skidor och övernattnings/tältning.

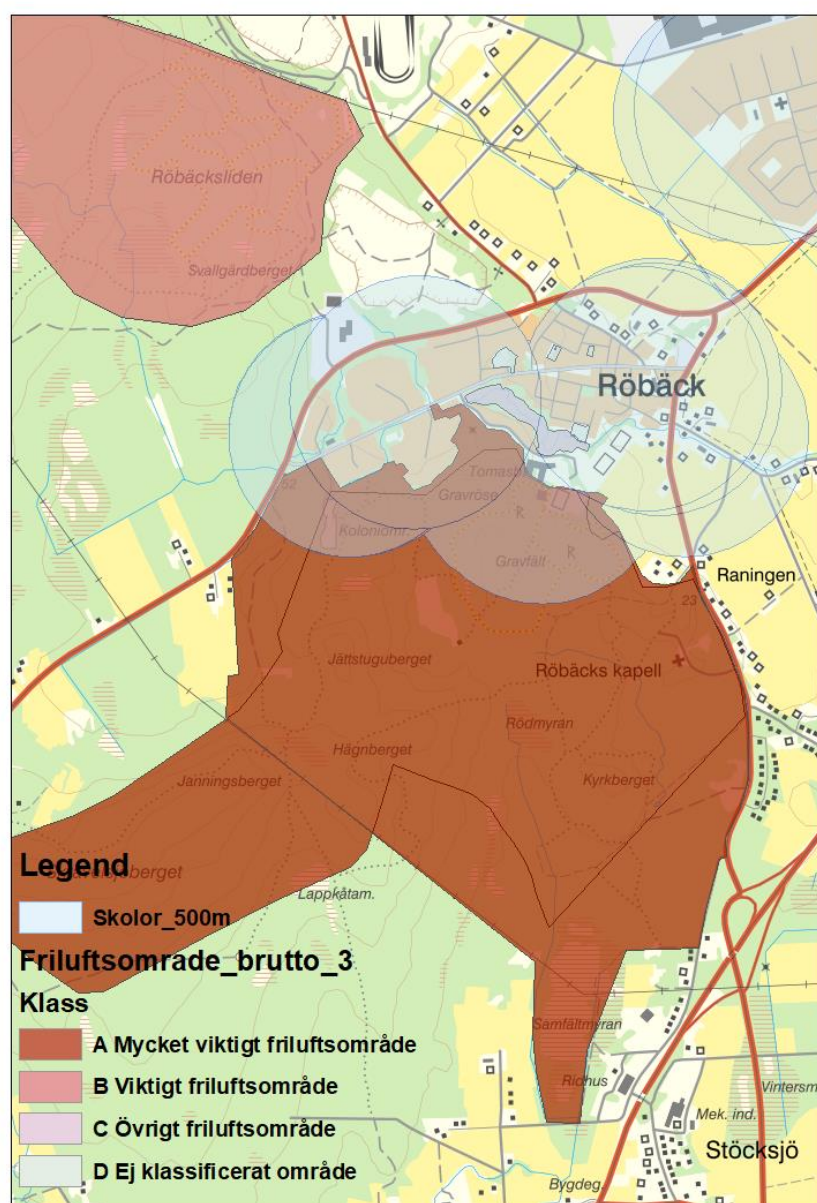
Rekreation och idrottsområden "RI-områden"

De så kallade RI-områdena ryms inom ramen för den definition av friluftsliv som används i detta arbete. Dock så kommer inte RI-områdena att ingå i karteringen då dessa områden inte finns kartlagda digitalt. Arbetet med att ta fram ett digitalt kartunderlag för RI-områden är pågående och dessa områden bör ingå i kartläggningen av friluftsområden så snart detta material finns tillgängligt.

Skolskogar

I denna kartläggning bör även kommunens skolskogar synliggöras, de områden som utpekats som skolskogar har inte gått att erhålla i önskvärt format. Så snart som detta underlag finns tillgängligt bör dessa läggas in i kartan.

Vi har därför använt befintlig data på skolbyggnaders positioner (förskolor, grundskolor och gymnasieskolor) och skapat en buffertzona på 500 meter runt varje skolbyggnad. Utifrån buffertzonen, samt hur dessa överlappar med utpekade friluftsområden, kan man bilda sig en uppfattning om vilka områden som respektive skola troligtvis använder sig av (figur 5).

Figur 5. Bilden visar hur buffertzoner från skolbyggnader i Rönneby sammanfaller med ett utpekad friluftsområde med klass A.

Reflektioner

Kartering

Det bör noteras att all kartläggning / utpekning av friluftsområden är en ögonblicksbild och tar ingen hänsyn till framtida markanvändning eller andra intressen. Detta är helt i linje med Naturvårdsverkets rekommendation. Alla områden och dess gränser ska bara tillgodose friluftslivets intressen och helt bort se från andra gränser så som tex fastighetsgränser.

Klassning

Områden som får en låg klassning behöver inte vara "sämre" friluftsområden, tvärt om, ett område med tex klass C "övrigt friluftsområde" kan ha fått en lägre klassning pga. en låg brukarfrekvens eller att området saknar anläggningar vilken kan vara positiva egenskaper för ett friluftsområde för vissa aktiviteter och människor.

Diskussion

Genom att synliggöra förutsättningar för friluftslivet stöds människors möjligheter att vistas i naturen, vilket är det övergripande målet med regeringens friluftspolitik. Friluftsliv har stor betydelse för människors hälsa och välbefinnande, erbjuder social samvaro och natur- och kulturupplevelser. Naturvårdsverket bedömer att metoden kan ge stöd i planeringsarbetet och bidra till att uppfylla flera av de nationella friluftsmålen (NV 2016).

Kartläggningens koppling till de nationella friluftsmålen

Mål 1. *Tillgänglig natur för alla* - Genom att kartlägga och peka ut områden med god tillgänglighet kan dessa bli mer kända, använda och uppskattade av fler.

Mål 4. *Tillgång till natur för friluftsliv* - Genom att kartlägga och värdera områden på lokal, regional och nationell nivå ökar tillgång till natur för friluftsliv. - Om fler kommuner kartlägger områden kan antalet översiktsplaner som inkluderar friluftslivets behov öka.

Mål 5. *Attraktiv tätortsnära natur* - Riksdagens mål om attraktiv tätortsnära natur innebär att det ska finnas tillgång till attraktiv natur i och i närheten av tätorter. Genom att kartlägga och peka ut tätortsnära natur kan dessa områden synliggöras och bevaras vid framtida exploatering och på så sätt säkerställa tillgången på tätortsnära natur även i framtiden.

Mål 6. *Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling* - Genom att naturturismens intressen kartläggs synliggörs de och kan införlivas i kommunens planer.

Mål 9. *Friluftsliv för god folkhälsa* - Genom att goda förutsättningar skapas kan fler människor fortsätta att vara eller bli fysisk aktiva genom friluftsliv (NV 2016).

Uppdatering

För att uppdatera, fördjupa och aktualisera kartläggningen av friluftsområden bör kartan vid varje uppdateringstillfälle jämföras mot exploateringsplaner. Där det visar sig att friluftsområden sammanfaller med planerad exploatering bör en fördjupad och uppdaterad kunskapsinsamling av friluftslivets intressen ske i dessa områden. På så vis kommer de områden som löper störst risk att decimeras att ha mest uppdaterad och detaljerad data.

Vidareutveckling (förslag)

- Utifrån biotopdatabasen hitta information om mindre grönytor (exv. kvartersparker) och stråk (t ex längs G/C-vägar).
- Utifrån biotopdatabasen få fram information om vilken sorts natur olika områden som används för friluftsliv och rekreation innehåller.
- Värderingskriterie - Bullerperspektivet, kartlager/data finns på bullernivåer. Fyll i på karterade områden.
- Utvidgad remissrunda ta in entreprenörer, medborgare m.fl. Medborgardialog med boende i olika områden. Undersökning av hur befintliga friluftsområden används. Förslagsvis via "tyck till fritid app" och/eller central mail fritid.friluftsliv@umea.se. Alternativt via enkät (brukarmätning).
- Gör en bristanalys 2-300m till närmsta grönområde. Analysen behöver göras av GIS-ingenjör.
- Strategi/plan för tillgänglighet (vilken brukare). Tillgänglighet, rullstol.
- Fördjupad tillgänglighetskriterie som tar hänsyn till funktionsvariationer, behövs färdtjänst, spångar för rullstol "däckspång" ribbor går på tvären. Börja med de områden som idag är HC-anpassade.
- Förslag på värderingskriterie "Tillgänglighet_skolskog" skolskogar och deras tillgänglighet utifrån vägar osv.
- Formulera behov av utveckling av existerande områden.
- Formulera behov av nya områden, grönområden, rekreationsområden/spontanyta, parkytor. Utgå från remissrundor internt, bristanalys, medborgarförslag eller motsv.
- Sommar/vinterperspektiv på respektive friluftsområde. Förslag; gör 2 externa kartor en "sommarkarta" och en "vinterkarta"
- "Nåbarhet_kollektivtrafik" fördjupad tillgänglighets-kriterium som beskriver tillgänglighet med kollektivtrafik. Förslag integrera kartläggning som Naturskolan har gjort.
- Tilldela områdena en "kategori" tex. naturmiljö, badplats eller kulturmiljö (finns på vissa områden sedan tidigare). Vi måste först bestämma vilka typer som ska användas exv. bad, naturmiljö, kulturmiljö, friluftsområde.

Referenser

Boverket, 2007. Bostadsnära natur – inspiration och vägledning.

Fredman, P., Karlsson, S.-E., Romild, U. och K. Sandell (red.), 2008. Vad är friluftsliv? Delresultat från en nationell enkät om friluftsliv och naturturism i Sverige, Forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring, Rapport nr 4.

Förordning (2010:2008) om statsbidrag till friluftorganisationer.

Naturvårdsverket/Havs- och Vattenmyndigheten, 2013. Riktlinjer för översyn 2012–2014 av riksintressen för friluftsliv.

Naturvårdsverket, Sveriges friluftsmål, 2018.

<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Friluftsliv/Friluftsmalen/>

Naturvårdsverket, Åslund, M., Kinell G., Rask, M. och Emmelin L. 2016 Metod för att kartlägga naturområden med stor betydelse för friluftsliv, Rapport.

Länsstyrelsen i Västerbotten, Utflyktsguide från kust till fjäll i Västerbottens län.

Naturskolan i Umeå, Upptäck stadens natur Naturskolans guide till centrala Umeås grönområden.

Umeå Kommun, Båtsportens guide till Umeåkusten kuststräckan Ratan-Järnäsklubb.

Umeå Kommun, Utflyttskarta.

Umeå Kommun, Övergripande planering. 2020. Umeå stadsdelar – så står det till!

Västerbottens museum, Västerbotten sevärd kultur, 108 utflyktsmål i Västerbotten.

Bilagor

Bilaga 1: De tio friluftsmålen

Tillgänglig natur för alla

Riksdagens mål om tillgänglig natur för alla innebär att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet. Tillgänglighet handlar om människors kunskap om att friluftsområden existerar och deras föreställningar om hur tillgängliga områdena är. Att känna sig välkommen till, lockad och stimulerad av naturen är avgörande för att områden ska användas.

Samordnande myndighet: Boverket.

Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet

Riksdagens mål om stärkt engagemang och samverkan för friluftslivet sätter individens personliga val och engagemang i centrum. De ideella organisationernas engagemang är avgörande för att kunna erbjuda aktiviteter och kunskap om friluftsliv. Inom Svenskt Friluftsliv finns 24 organisationer som tillsammans har närmare 10 000 föreningar och totalt cirka 1,63 miljoner medlemmar. Flera undersökningar som gjorts visar att utövandet av friluftsliv är stabilt.

Samordnande myndighet: Naturvårdsverket.

Allemansrätten

Många friluftsjaktiveriteter sker på privat mark med allemansrätten som grund. Viktiga mål för friluftspolitikerna är att allemansrätten värnas och att allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten. Med allemansrätten följer krav på hänsyn – till natur och djurliv, till markägare och till andra människor i naturen. Därför är det viktigt att vi har god kunskap om hur vi ska bete oss för att inte störa eller förstöra när vi vistas i natur- och kulturlandskapet. De vanligast förekommande överträdelserna är olaglig terrängkörning, nedskräpning och skadegörelse.

Samordnande myndighet: Naturvårdsverket.

Tillgång till natur för friluftsliv

Riksdagens mål om tillgång till natur för friluftsliv innebär att friluftslivets behov säkerställs genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande. Friluftsmålet om tillgång till natur för att kunna bedriva friluftsliv handlar om att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap.

Samordnande myndighet: Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket.

Attraktiv tätortsnära natur

Riksdagens mål om attraktiv tätortsnära natur innebär att det ska finnas tillgång till attraktiv natur i och i närheten av tätorter. Allmänheten ska ha tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga friluftsliv-, natur- och kulturmiljövärden. En stor del av friluftslivet till vardags utövas i det tätortsnära natur- och kulturlandskapet. Vad som anses vara tätortsnära avgörs lokalt, men forskning visar att användandet avtar med avståndet. Därför är det viktigt med tillgång till rekreations- och friluftsområden inom rimligt avstånd, vilket anses vara mellan 1–3 kilometer. Detta är särskilt viktigt för grupper som barn eller funktionshindrade som har svårare att ta sig ut eller förflytta sig långa sträckor. Det finns många starka intressekonflikter i det tätortsnära landskapet där annan markanvändning prioriteras framför friluftsliv. Mycket tyder på att den oskyddade tätortsnära naturen tas i anspråk för bebyggelse och förändrad markanvändning och att ytorna därmed minskar.

Samordnande myndighet: Boverket.

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Riksdagens mål om hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling innebär att friluftsliv och turism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark, hållbar utveckling och regional tillväxt. Sveriges natur och kultur skapar attraktionskraft i hela landet. Turismen utvecklas positivt både nationellt och internationellt och har potential för fortsatt tillväxt, inte bara genom ökad omsättning utan också med ökat antal arbetstillfällen. Näringsens platsbundenhet gör att besöksnäringen är en viktig del i främjandet av regional tillväxt. Det finns dock många utmaningar med hållbar utveckling av turism på små orter. Det handlar bland annat om tillgång till service och kollektiva transporter.

Samordnande myndighet: Tillväxtverket leder en samverkansgrupp för svensk turism som har till uppgift att samordna och effektivisera initiativ som rör turism.

Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Riksdagens mål om skyddade områden som resurs för friluftslivet handlar om att naturområden ska göras attraktiva för friluftsliv och rekreation. Runt om i landet görs insatser för att öka möjligheterna för friluftsliv och värna natur- och upplevelsevärden. Stora insatser görs för att anlägga entréer, leder, vindskydd och skyltning för att öka tillgängligheten till naturen. Det är länsstyrelserna eller kommunerna som genomför åtgärderna och följer upp hur områdena används. Sverige har en ganska stor areal skyddad natur. 13 procent av landets totala yta är skyddad på något sätt. Av de skyddade områdena tar naturreservaten upp störst utrymme, 84 procent. Nationalparkerna upptar 14 procent men är istället ofta stora till ytan. De skyddade områdena domineras av skogsmark, därefter kommer öppen mark i fjällen. Natur- och kulturlandskapet är en viktig resurs för livskvalitet och regional utveckling. Var vi än bor i landet har samtliga kommuner någon typ av skyddat område som ger möjlighet till naturvistelse. Våra nationalparker är attraktiva att besöka och de åtgärder som gjorts för att öka tillgängligheten uppskattas av besökarna. Våra viltstammar är ett annat exempel på resurs som behöver förvaltas för att skapa värde för friluftsliv och turism.

Samordnande myndighet: Naturvårdsverket.

Friluftsmålet ett rikt friluftsliv i skolan

Riksdagens mål om ett rikt friluftsliv i skolan innebär att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om en god miljö och hållbar utveckling enligt styrande dokument. Det finns ett starkt stöd för friluftsliv i styrdokumenterna för förskola och skola, framförallt i kursplanen för idrott och hälsa. Men för att upprätthålla en god kompetens hos lärare inom ämnet friluftsliv behövs tillgång till olika former av stöd och fortbildning.

Samordnande myndighet: Naturvårdsverket bör efter samråd med Skogsstyrelsen och Skolverket, vidareutveckla formerna för målets genomförande och uppföljning.

Friluftsmålet friluftsliv för god folkhälsa

Riksdagens mål om friluftsliv för god folkhälsa handlar om att skapa goda förutsättningar så att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Att vistas i naturen är bra för hälsan, såväl fysiskt som psykiskt. Ur ett folkhälsoperspektiv är det framförallt intressant att se hur utövandet av friluftsliv fördelar sig bland olika grupper i befolkningen. Och vilka effekter det har på hälsa och välbefinnande. En undersökning visar att äldre personer vistas allt oftare i naturen samtidigt som 16–24-åringar utövar minst friluftsliv. Det är mer vanligt att de som bor i glesbefolkade kommuner vistas ute i skog och mark än de som bor i storstäder och förortskommuner. Inrikes födda utövar friluftsliv oftare än utrikesfödda.

Samordnande myndighet: Folkhälsomyndigheten.

Friluftsmålet god kunskap om friluftslivet

Riksdagens mål om god kunskap om friluftslivet innebär att det bör finnas etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tiden och bygger på behoven hos friluftslivets aktörer. Vad vet vi om friluftsliv i Sverige? Vilka personer är det som utövar friluftsliv, hur skiljer sig utövandet mellan olika åldersgrupper och vilka aktiviteter utövar vi helst? För att beslutsfattare, myndigheter och andra aktörer ska kunna planera och genomföra insatser behöver de kunskap om friluftslivets förutsättningar, nu och över tid. Det är tack vare forskning och statistik som vi kan uttala oss om hur saker förhåller sig, tenderar eller faktiskt är.

Samordnande myndighet: Naturvårdsverket (NV 2018).

Bilaga 2: Exempel GIS-kartor

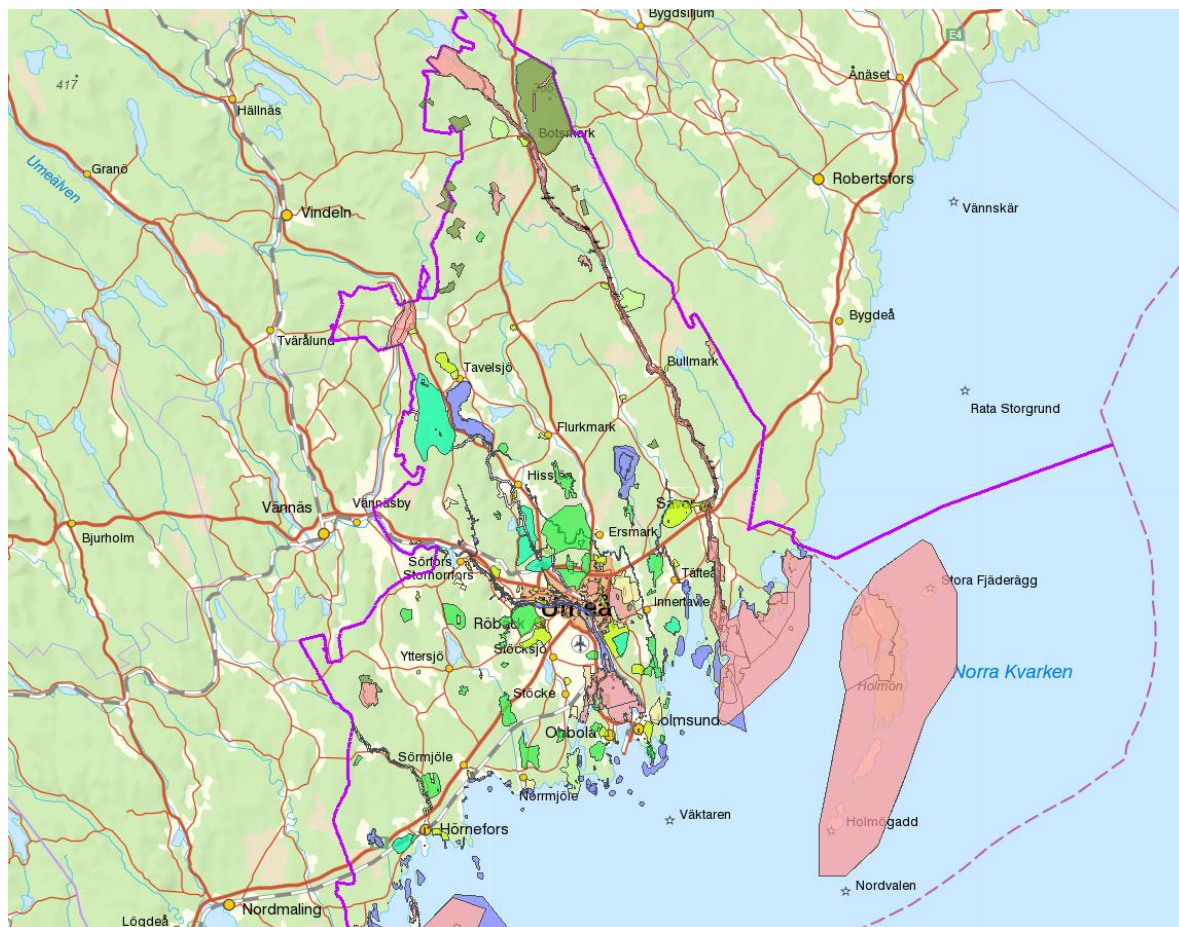

Bild 1. Karterade friluftsområden och färgsättning utifrån områdestyp.

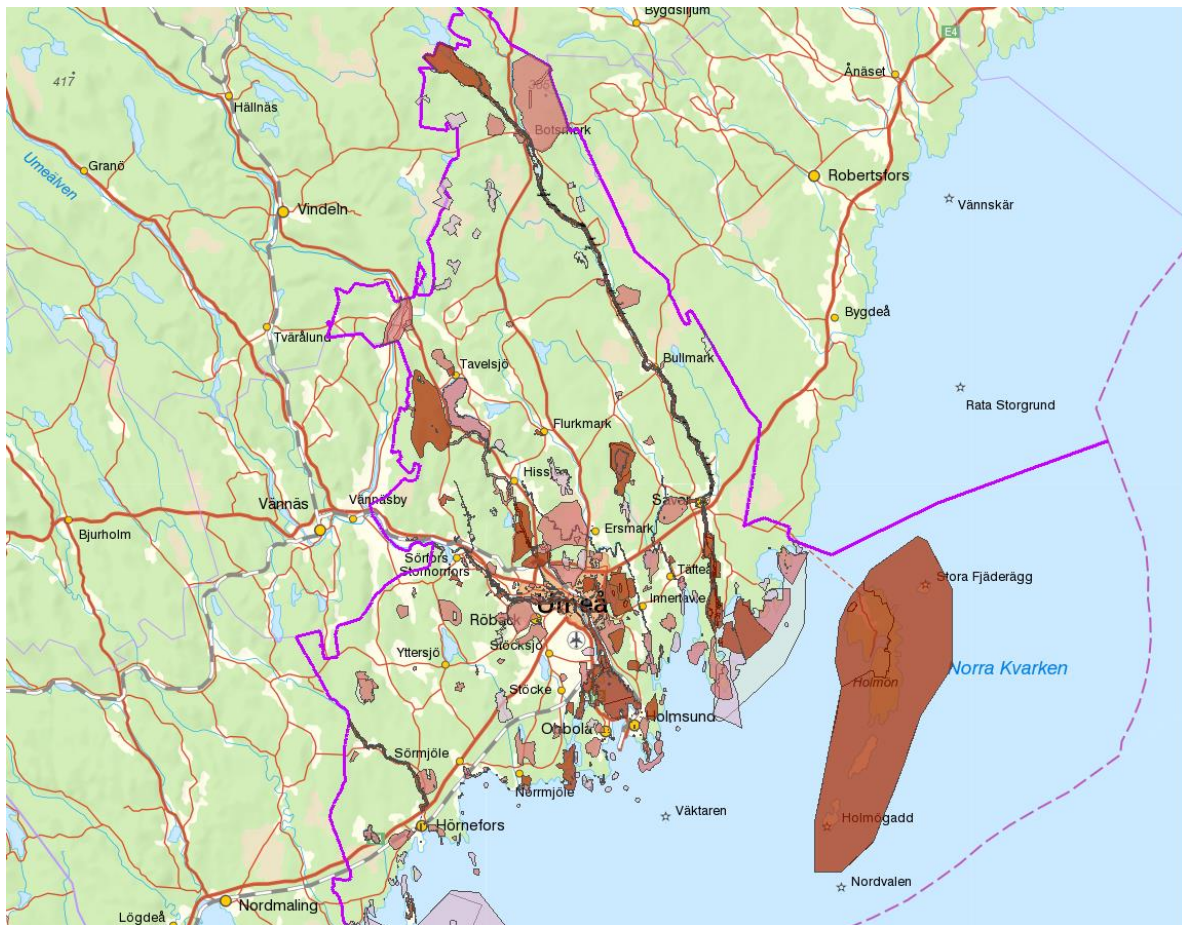

Bild 2. Exempel på friluftsområden och deras olika klasser och färgsättning utifrån klass.

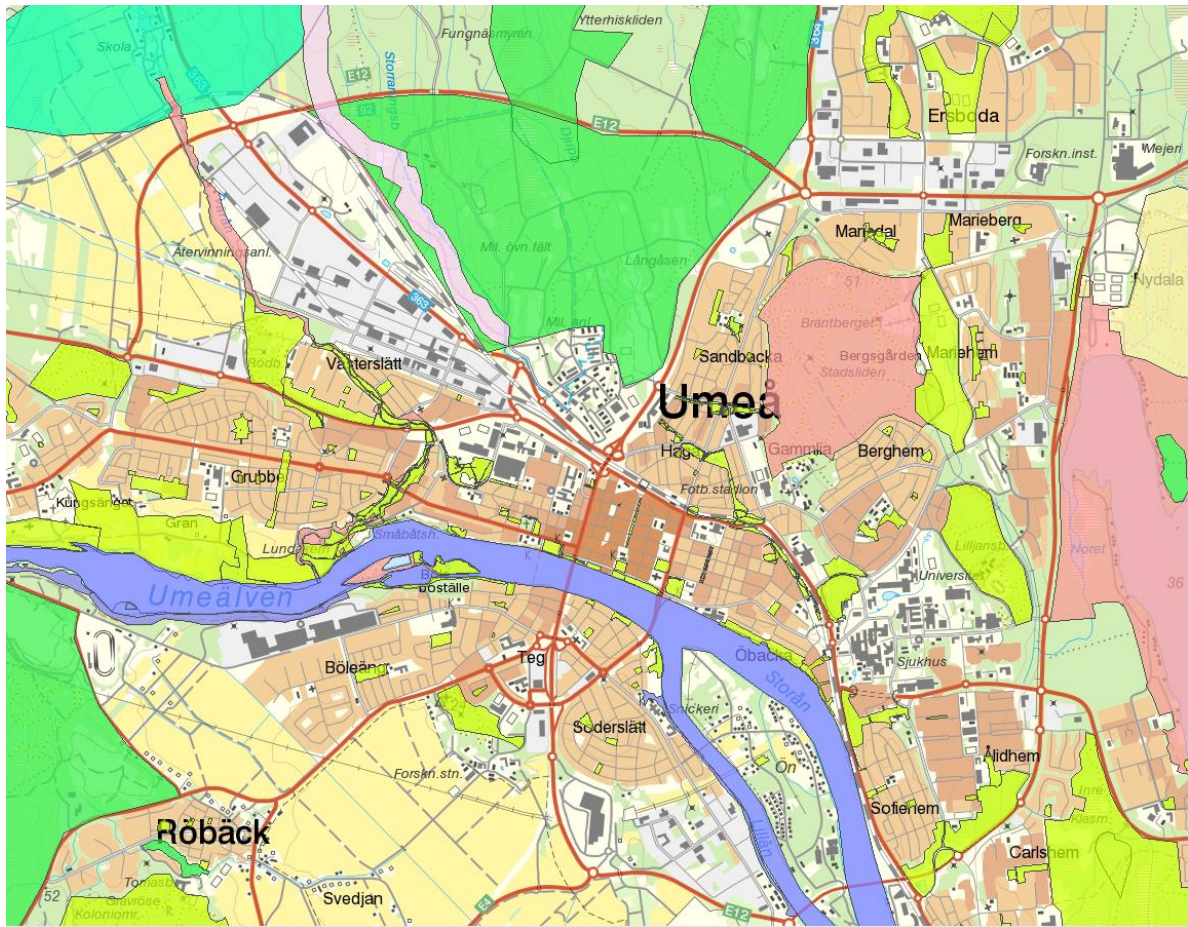

Bild 3. Exempel på friluftsområden och deras olika områdestyper och färgsättning utifrån områdeskategori.

Bilaga 3: Underlag / Grunddata

Underlag / grunddata för bruttoutpekning av friluftsområden

Samtliga data, både karterade friluftsområden (ytor) och samtliga bakgrundsdata lagras i en geodatabas "Friluftspan.gdb" som för närvarande lagras på Umeå Fritid Fiskes sharepointplats "Fritid Drift SharePoint - FR D Fiske\GIS\Friluftspan_1.gdb". Notera att bakgrundsdata lagrad i geodatabasen är en ögonblicksbild. För att få tillgång till senast uppdaterade bakgrundsdata måste man gå till den ursprungliga källan/lagringsplatsen (se sökvägar i tabell 1, bilaga 3). Vi har valt att samla bakgrundsdata tillsammans med alla karterade friluftsområden i samma geodatabas för att det ska vara enkelt att läsa från olika datorer och genom olika programvaror.

Kartläggningen baseras i stor utsträckning på befintliga underlag. Detta både för att begränsa arbetsinsatsen och för att kartläggningen ska få en samstämmighet med övrig planering. Den grundläggande principen är att använda de underlag som ger högsta möjliga detaljeringsgrad, aktualitet och lokal relevans. Det förekommer dock områden som är utpekade av Umeå Kommun friluftsliv (UK_Friluftsliv) men vars områdesgräns / polygon är inritad av Umeå Kommun Fiske (UK_Fiske). Det förekommer även områden / polygoner som är både utpekade och inritade av UK_Fiske baserat på uppgifter som gör att området anses vara av vikt för friluftslivet. Dessa områden är dock relativt få till antalet.

Förslag till ytterligare grunddata

- RI-Områden – Ej tillgängligt digitalt i dagsläget
- Skoterleder – Skoterleder från skoterleder.org
- Skolskogar – Ej tillgängligt digitalt i dagsläget

Tabell 1. Shp-filer

Namn på shp-fil	Källa/Ansvar	Ursprunglig lagringsplats/Sökväg
Rekreationsomraden_polygon	Översiktplan Fördjupning för Umeå	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Byggnationer_Fastigheter\Oversiktsplaner\FFU
Skyddsvard_natur_polygon	Översiktplan Fördjupning för Umeå	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Byggnationer_Fastigheter\Oversiktsplaner\FFU
Naturomrade_av_varde	Översiktplan Tematiskt tillägg landsbygd	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Byggnationer_Fastigheter\Oversiktsplaner\TOP_Landsbygd
Utvecklingsomrade_natur_kultur_polygon	Översiktplan Fördjupning för Kusten	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Byggnationer_Fastigheter\Oversiktsplaner\FOP_Kusten
Badplats_polygon	Översiktplan Fördjupning för Kusten	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Byggnationer_Fastigheter\Oversiktsplaner\FOP_Kusten
Strandskydd	Miljö & Hälsa	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Natur\Skyddade_omraden\Strandskydd
Fågelskyddsområden	Miljö & Hälsa	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Natur\Skyddade_omraden\Fagelskyddsomraden
Parkytor Natur_skog Lekpark	Gator & Parker	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Natur\Parkkarta
Riksintresse för friluftsliv Riksintresse för naturvården	Naturvårdsverket	J:\Kartor\MapInfo_katalogen\Grunddata\Riksintressen
Fritidsdistrikt Friluftsområden Friluftsstugor Idrottsplatser Kanutleder Klättrväggar Skid_motionsspår Skidbackar Skoter Terrangcykelspår Toaletter Utegyrn Anläggningar_friluftsliv_grillplatser Vandringsleder	Fritid - Friluftsliv	J:\Kartor\Shape_filer\Tema\Kultur_fritid_turism
Anläggningar_friluftsliv_alla	Fritid - Friluftsliv	J:\Kartor\MapInfo_katalogen\Tema\Kultur_fritid_turism\Alla_anlaggningar

Umeakommun_FVO_SFF_fiskeomraden_3	Fritid - Fiske	Fritid Drift SharePoint - FR D Fiske\GIS\Friluftspan_1.gdb
Anläggningar_fiske_alla	Fritid - Fiske	Fritid Drift SharePoint - FR D Fiske\GIS\Friluftspan_1.gdb
Anläggningar_bryggor	Fritid - Fiske	Fritid Drift SharePoint - FR D Fiske\GIS\Friluftspan_1.gdb
Förskolor		J:\Kartor\MapInfo_katalogen\Tema\Skola_social\Fo rskolor
Grundskolor		J:\Kartor\MapInfo_katalogen\Tema\Skola_social \Skolor\Swe992015
Gymnasieskolor		J:\Kartor\MapInfo_katalogen\Tema\Skola_social \Skolor\Swe992015

Tabell 2. WMS-tjänster

Namn	Ansvarig myndighet	Länk
Biotopskydd	Skogsstyrelsen	http://geodpags.skogsstyrelsen.se/arcgis/services/Geodataportal/GeodataportalVisaBiotopskydd/MapServer/WmsServer
Naturreservat	Naturvårdsverket	http://gis-services.metria.se/ArcGIS/services/InspireNV_NVR/MapServer/InspireViewService?layers=PS.NR&
Fornminnessök	Riksantikvarieämbete	http://map.raa.se/geoserver/GEM/fmi_data_v1/wms
Miljödataportalen	Metria	http://gis-services.metria.se/ArcGIS/services/InspireNV_NVR/MapServer/InspireViewService?layers=PS.NR&

Bilaga 4: RGB-koder

Områdestyp RGB-färgkod

Bostadsnära lek- och rekreationsområde BR 204 255 0	
Tätortsnära natur TN 48 242 73	
Tätortsnära friluftsområde TF 0 255 173	
Grönstråk/grönkorridor GK 0 176 80	
Stora friluftsområden med anläggningar SA 199 255 148	
Stora friluftsområden utan anläggningar SS 118 147 60	
Långa leder LL 255 214 255	
Stränder och vattenområden SV 128 128 255	
Jord- och skogsbrukslandskap JS 255 209 143	
Särskilda kvalitetsområden SK 255 150 150	
Områden för specifika brukarkategorier SB 255 242 168	

Klass RGB-färgkod

Mycket viktigt friluftsområde A 172 38 0	
Viktigt friluftsområde B 218 114 114	
Övrigt friluftsområde C 224 191 212	
Ej klassificerat område D 218 230 218	

Bilaga 5. Tillfrågade föreningar

Tabell 1. Lista med de föreningar som tillfrågades att bidra i kartläggningen.

Friluftsförbundet Umeå
Obbola IK
Umeå Holmsund Skidklubb
Föreningen Stora stenen
Holmsunds skoterförening
Brattby-Gubböle IF
Degersjö Fritidsklubb
Holmöns utvecklingsforum
Kassjö IF
Mickelsträsk byamän
Norrbyns Intresseförening
Rödåbygdens IK
Söderviks stugförening
Sörfors intresseförening
Sörmjölle Bysamfällighetsförening
Tavelsjö BGF
Yttersjö Fritidsförening
Yttertavle BGF
Korpen Umeå
Umeå Scoutkår
Umeå Brukshundsklubb
Umeå Motorbåtssällskap
Umeå Segelsällskaps Hamnförening
Jägarförbundet Umeå
Västerbottens kennelklubb
Umeå Klätter och högfjällsklubb
Naturskyddsföreningen i Umeå
Umeå Fågelförening
IKSU friluft
Grubbe Scoutkår
IKSU
Umeå älvdal
Naturskolan
Tegs Scoutkår

Arbetsmodell och beskrivning av utpekning och klassning av friluft/rekreatiomsområden i Umeå kommun.

2022-12-05

Kontaktuppgifter:

Erik Spade

Erik.spade@umea.se

090–16 16 49

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

§ 105

Diarienum: KS-2025/00822

Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa friluftsprogram 2026-2030 enligt bilaga 1.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige att fastställa ett friluftsprogram för 2026-2030. Nämnden har på uppdrag av kommunfullmäktige arbetat fram ett friluftsprogram som komplement till övriga kommunala plan- och programförklaringar. Se förslag till program i bilaga 1.

Friluftsprogrammet tydliggör Umeå kommuns ambitioner inom friluftspolitiken. Programmet redovisar även ansvarsfördelningen inom kommunen för de fokusområden som berör friluftsliv. Fokusområdena beskriver inriktning för kommunens arbete och vilken utveckling som programmet förväntas bidra till. Respektive nämnd ansvarar för att konkretisera och implementera programmet i sin verksamhet. Fritidsnämnden har ett huvudansvar för programmet och för samordning av berörda aktörer.

Programmet har varit på remiss till berörda nämnder och synpunkter redovisas i bilaga 3.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Friluftsprogram 2026-2030

Bilaga 2. Protokoll fritidsnämnden 2026-03-18

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

Bilaga 3. Synpunktsredovisning remissvar

Bilaga 4. Kartläggning friluftsområden

Beredningsansvariga

Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Anders Ågren (M) med instämmande av **Mattias Larsson (C)** –

Ändringarna: Att på sidan 15 stryka orden "samt överväga bildande av naturreservat", samt att på sidan 19 stryka meningen "Även en kommun kan skapa och förvalta naturreservat inom kommunens gränser."

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* Anders Ågrens (M) m.fl. förslag. Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) och **Mariam Salem (MP)** – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Anders Ågren (M) med instämmande av **Mattias Larsson (C)** –

Ändringarna: Att på sidan 15 stryka orden "samt överväga bildande av naturreservat", samt att på sidan 19 stryka meningen "Även en kommun kan skapa och förvalta naturreservat inom kommunens gränser."

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag *mot* Anders Ågrens (M) m.fl. förslag. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-05-12

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

Fritidsnämnden, Tomas Savilahti

§ 177

Diarienum: KS-2025/00822

Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa friluftsprogram 2026-2030 enligt bilaga 1.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige att fastställa ett friluftsprogram för 2026-2030. Nämnden har på uppdrag av kommunfullmäktige arbetat fram ett friluftsprogram som komplement till övriga kommunala plan- och programförklaringar. Se förslag till program i bilaga 1.

Friluftsprogrammet tydliggör Umeå kommuns ambitioner inom friluftspolitiken. Programmet redovisar även ansvarsfördelningen inom kommunen för de fokusområden som berör friluftsliv. Fokusområden beskriver inriktning för kommunens arbete och vilken utveckling som programmet förväntas bidra till. Respektive nämnd ansvarar för att konkretisera och implementera programmet i sin verksamhet. Fritidsnämnden har ett huvudansvar för programmet och för samordning av berörda aktörer.

Programmet har varit på remiss till berörda nämnder och synpunkter redovisas i bilaga 3.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Friluftsprogram 2026-2030

Bilaga 2. Protokoll fritidsnämnden 2026-03-18

Umeå kommun**Protokollsutdrag**Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-05-05

Bilaga 3. Synpunktsredovisning remissvar

Bilaga 4. Kartläggning friluftsområden

Beredningsansvariga

Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning**Yrkanden****Hans Lindberg (S)** – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.**Anders Ågren (M)** med instämmande av **Mattias Larsson (C)** –

Ändringarna: Att på sidan 15 stryka orden "samt överväga bildande av naturreservat", samt att på sidan 19 stryka meningen "Även en kommun kan skapa och förvalta naturreservat inom kommunens gränser."

Propositionsordning som godkännsBifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* Anders Ågrens (M) m.fl. förslag.

Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

Fritidsnämnden, Tomas Savilahti

Tjänsteskrivelse

2026-05-21

Kommunfullmäktige

Diarienum: KS-2026/00021

KF Anmälningssärenden 2026-05-25

Motioner

KS-2026/00523

Motion 14/2026: Inrätta förskolesocionomer i Umeå kommun; Hanna Lundin Jernberg (L)

Ej verkställda beslut

KS-2025/00027-11

Beslut individ- och familjenämnden § 67-Statistikrapporter ej verkställda beslut SoL

KS-2025/00027-12

Beslut individ- och familjenämnden § 68 - Statistikrapporter ej verkställda beslut LSS

Inrätta förskolesocionomer i Umeå kommun

Förskolan är en av de viktigaste verksamheterna för barns utveckling, trygghet och framtida möjligheter. Samtidigt möter förskolan i dag allt fler barn och familjer med komplexa sociala utmaningar. Det kan handla om psykisk ohälsa i familjen, ekonomisk utsatthet, språkbarriärer, konflikter i hemmet eller oro kring barnets utveckling och mående.

Förskolans pedagogiska personal gör stora insatser men har inte alltid rätt förutsättningar eller specialistkompetens för att hantera social problematik och tidiga stödinsatser. Detta riskerar att leda till att problem upptäcks för sent och att barn inte får det stöd de behöver i tid.

I flera kommuner har man därför börjat arbeta med förskolesocionomer – socionomer med särskilt uppdrag att arbeta nära förskolan, barnen och deras vårdnadshavare. Förskolesocionomer kan fungera som ett tidigt stöd för familjer, stärka samverkan mellan förskola, socialtjänst och BVC samt avlasta pedagogisk personal i sociala frågor.

Tidiga insatser är inte bara viktiga för barnens trygghet och utveckling utan kan också minska behovet av mer omfattande stödinsatser längre fram.

Med anledning av detta yrkar Liberalerna:

1. att Umeå kommun utreder behovet av och möjligheten att införa förskolesocionomer i kommunens förskolor
2. att ett pilotprojekt med förskolesocionomer genomförs i ett antal förskoleområden

Umeå den 15 maj 2026

Hanna Lundin Jernberg (L)

§ 67

Diarienum: IFN-2025/00030

Statistikrapporter ej verkställda beslut SoL individ- och familjenämnden 2025

Beslut

Individ- och familjenämnden beslutar att godkänna statistikrapporten över ej verkställda beslut enligt Socialtjänstlagen.

Individ- och familjenämnden beslutar att överlämna statistikrapporten till kommunens revisorer och till kommunfullmäktige.

Ärendebeskrivning

Av 34 kap. 1 § Socialtjänstlag (2025:400) (SoL) framgår att nämnden ska rapportera till inspektionen- för vård och omsorg och till *kommunens revisorer* alla gynnande beslut enligt 11 kap. 1 § eller 12 kap. 1 § som inte harverkställts inom tre månader från dagen för beslutet och de beslut som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat ange skälen för fördröjningen. Rapportering ska ske en gång per kvartal.

Av 34 kap. 2 § SoL framgår att nämndens ska rapportera till inspektionen för vård och omsorg och *till kommunens revisorer* när nämnden har verkställt ett beslut som tidigare har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

Av 34 kap. 3 § SoL framgår att nämnden ska lämna en statistikrapport till *kommunfullmäktige* över alla gynnande beslut enligt 11 kap. 1 § eller 12 kap. 1 § som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet och de beslut som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den

Umeå kommun

Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag

2026-04-22

dag då verkställigheten avbröts. Nämnden ska vidare ange vilka typer av insatser dessa beslut gäller samt hur lång tid som har gått från dagen för respektive beslut. Rapportering ska ske en gång per kvartal.

Individ- och familjenämndens beslutsordning

Individ- och familjenämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Beslutsunderlag

Statistikrapport SoL 2025-12-31

Beredningsansvariga

Rose-Marie Lång Bäckström, nämndsekreterare
Anna-Karin Sjögren Näs, koordinator

Beslutet ska skickas till

Kommunrevisionen
Kommunstyrelsen

Ej verkställda beslut

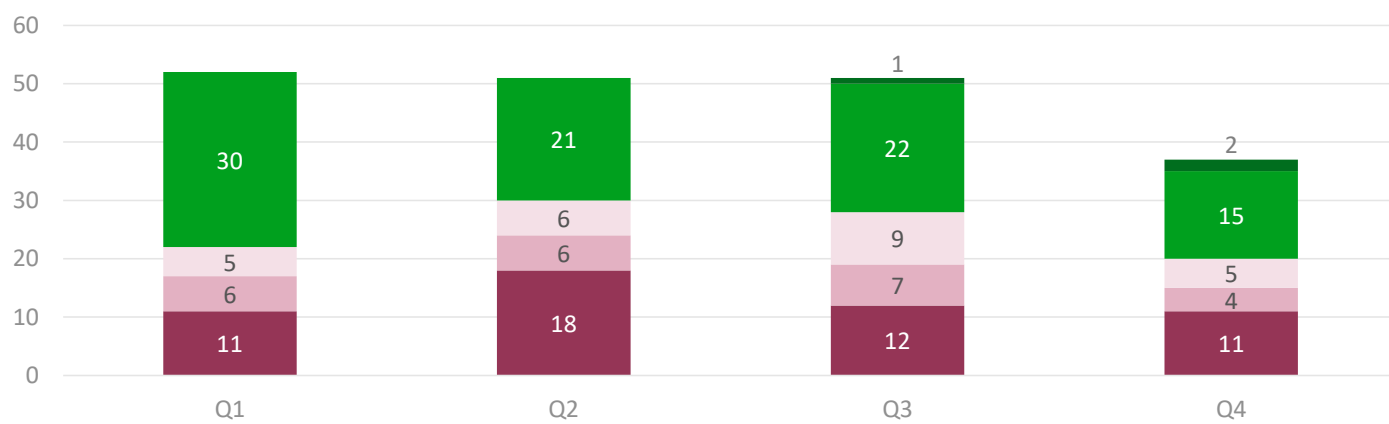
Sammanställning av rapportering
kvartal 4 2025

Individ- och familjeomsorg (SoL)

Funktionshinderomsorg (SoL)

**UMEÅ
KOMMUN**

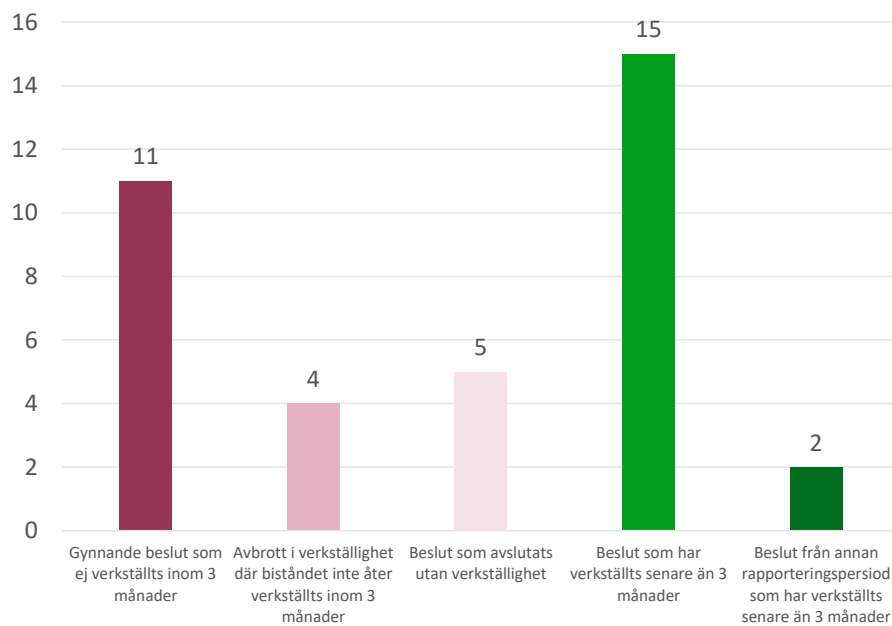
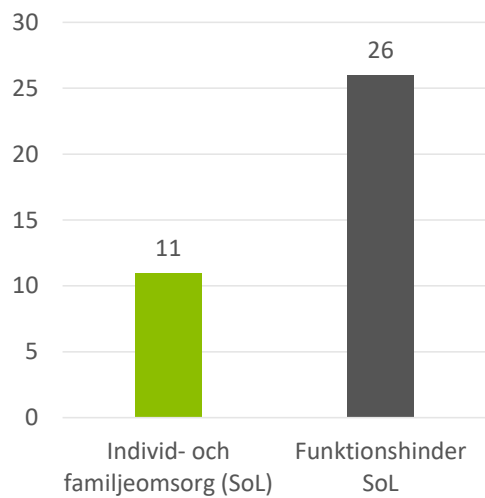
Jämförelse Q1-Q4

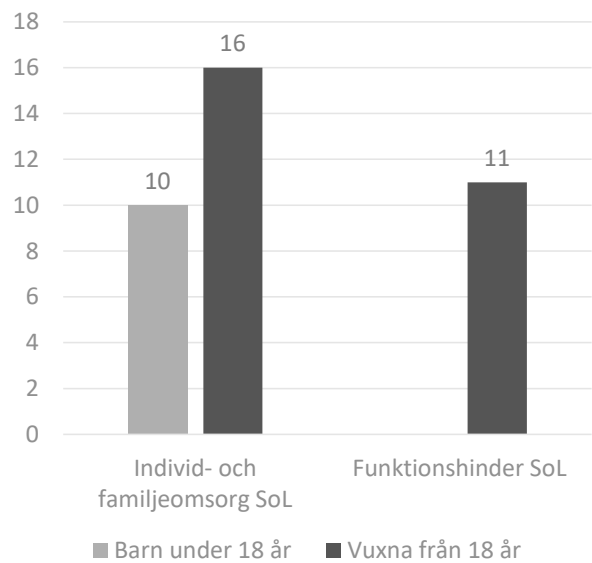
- Beslut från annan rapporteringsperiod som har verkställts senare än 3 månader
- Beslut som har verkställts senare än 3 månader
- Beslut som avslutats utan verkställighet
- Avbrott i verkställighet där biståndet inte åter verkställts inom 3 månader
- Gynnande beslut som ej verkställts inom 3 månader

Område

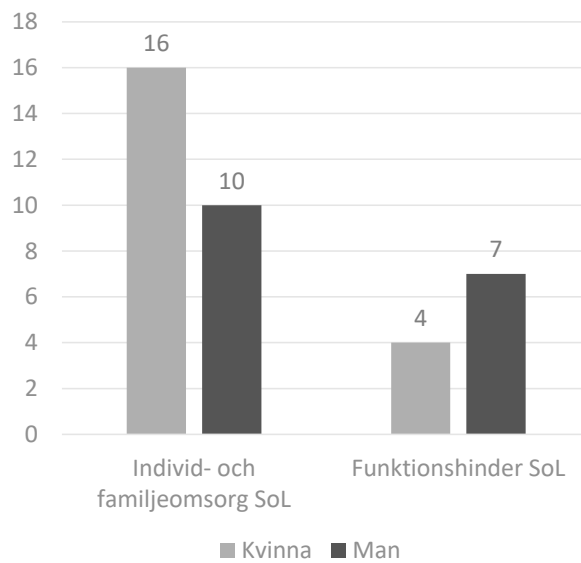
Typ av rapport

Fördelning barn/vuxna

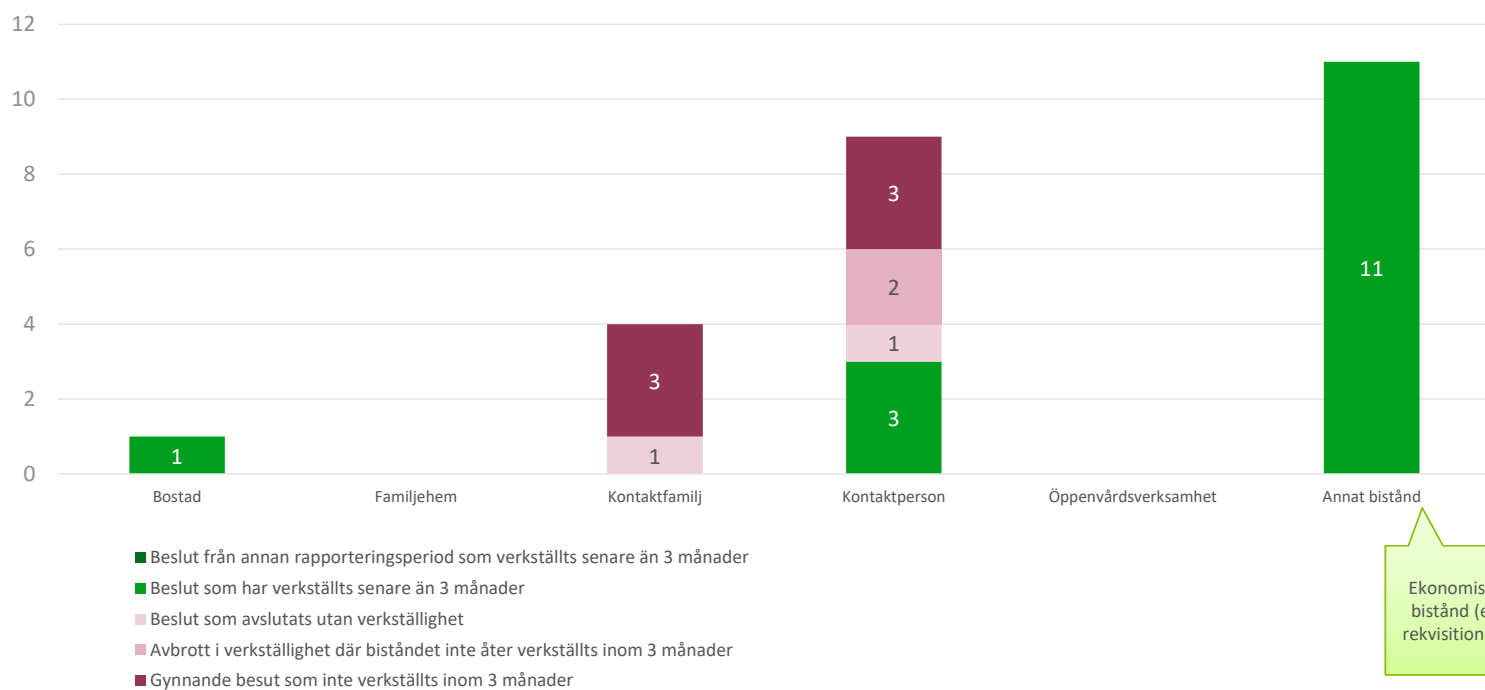

Fördelning kön

Individ- och familjeomsorg

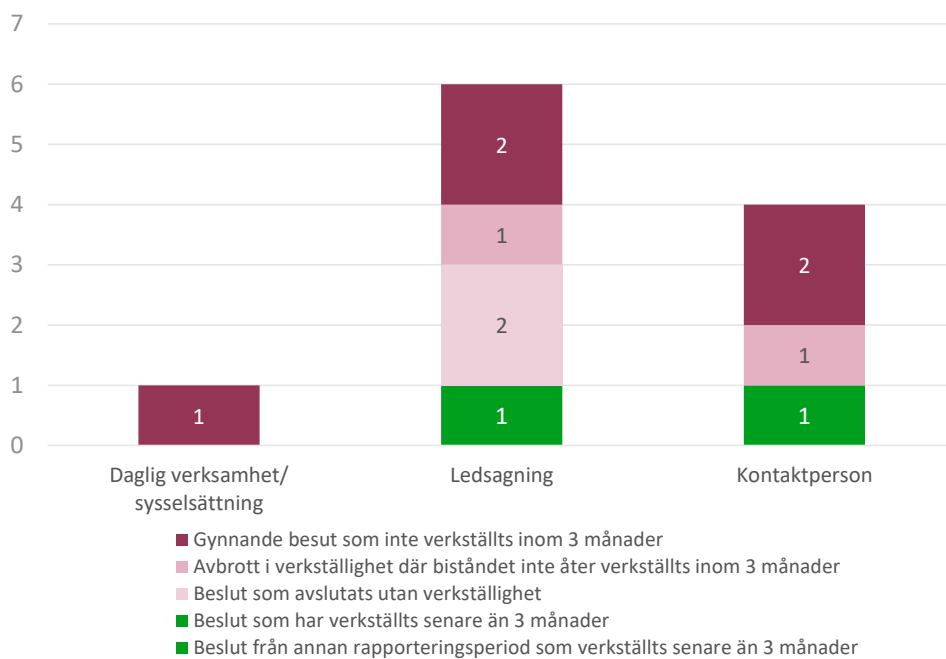
VÅRA
ÖNSKAN

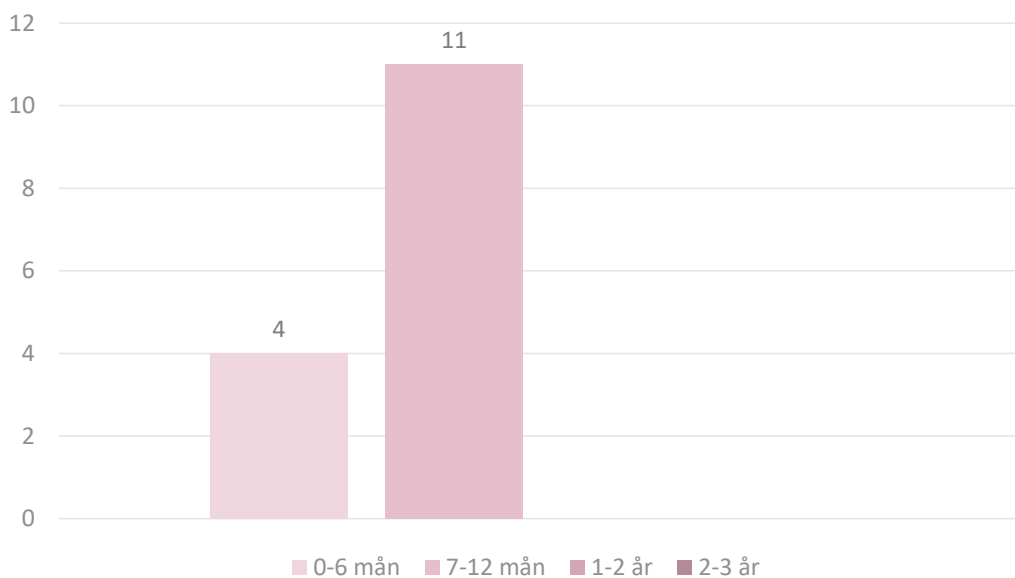
Funktionshinder SoL

VIRKA
ÖNSKT

SoL

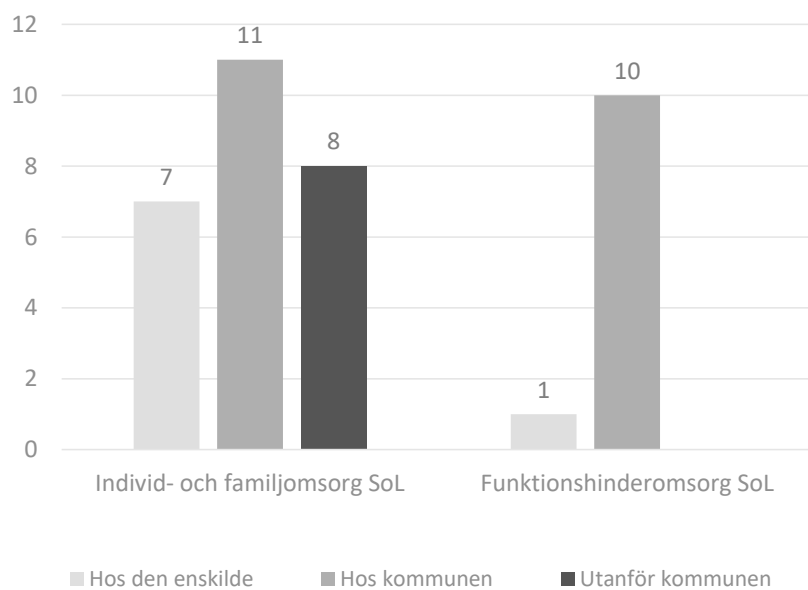
Väntetid ej verkställda beslut (2025-09-30)

Orsaker

VIRA
ÖVST

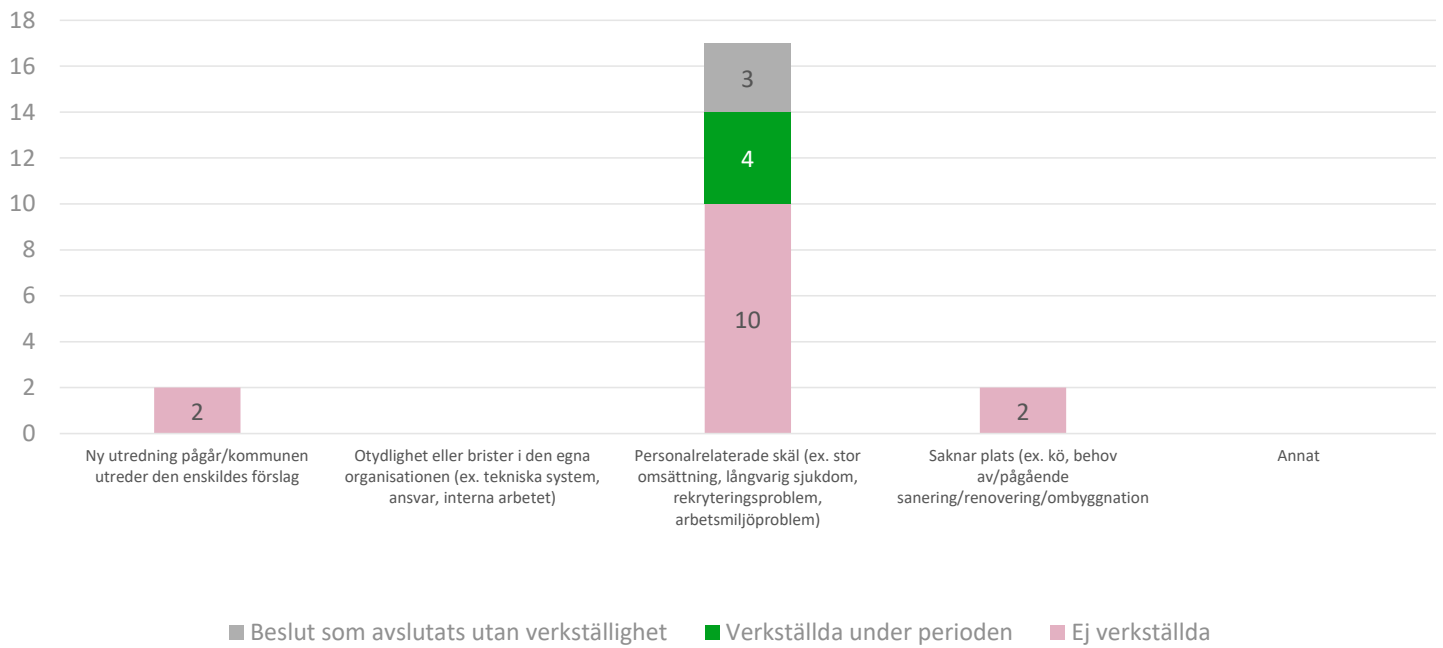
SoL

Orsaker hos kommunen

VIRA
ÖNVECT

SoL

§ 68

Diarienum: IFN-2025/00031

Statistikrapporter ej verkställda beslut LSS individ- och familjenämnden 2025

Beslut

Individ- och familjenämnden godkänner statistikrapporten över ej verkställda beslut enligt LSS.

Individ- och familjenämnden överlämnar statistikrapporten till kommunens revisorer och till kommunfullmäktige.

Ärendebeskrivning

Av 28 f § Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) framgår att nämnden ska rapportera till inspektionen- för vård och omsorg och till *kommunens revisorer* alla gynnande beslut enligt 9 § LSS som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet och de beslut som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för

beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat ange skälen för dröjesmålet. Rapportering ska ske en gång per kvartal.

Av 28 g § LSS framgår att nämnden ska anmäla till inspektionen för vård- och omsorg *kommunens revisorer* när nämnden har verkställt ett beslut som tidigare har rapporterats som ej verkställt. Datum för verkställigheten ska då anges.

Umeå kommun

Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag

2026-04-22

Av 28 h § LSS framgår att nämnden ska lämna en statistikrapport till *kommunfullmäktige* över alla gynnande beslut enligt 9 § som inte har verkställts

inom tre månader från dagen för respektive beslut och de beslut som inte har verkställts på nytt inom tre månader från den dag då verkställigheten avbröts. Nämnden ska vidare ange vilka typer av insatser dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut. Rapportering enligt denna paragraf ska ske en gång per kvartal.

Individ- och familjenämndens beslutsordning

Individ- och familjenämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Beslutsunderlag

Statistikrapport LSS 2025-12-31

Beredningsansvariga

Rose-Marie Lång Bäckström, nämndsekreterare
Anna-Karin Sjögren Näs, koordinator

Beslutet ska skickas till

Kommunrevisionen
Kommunstyrelsen

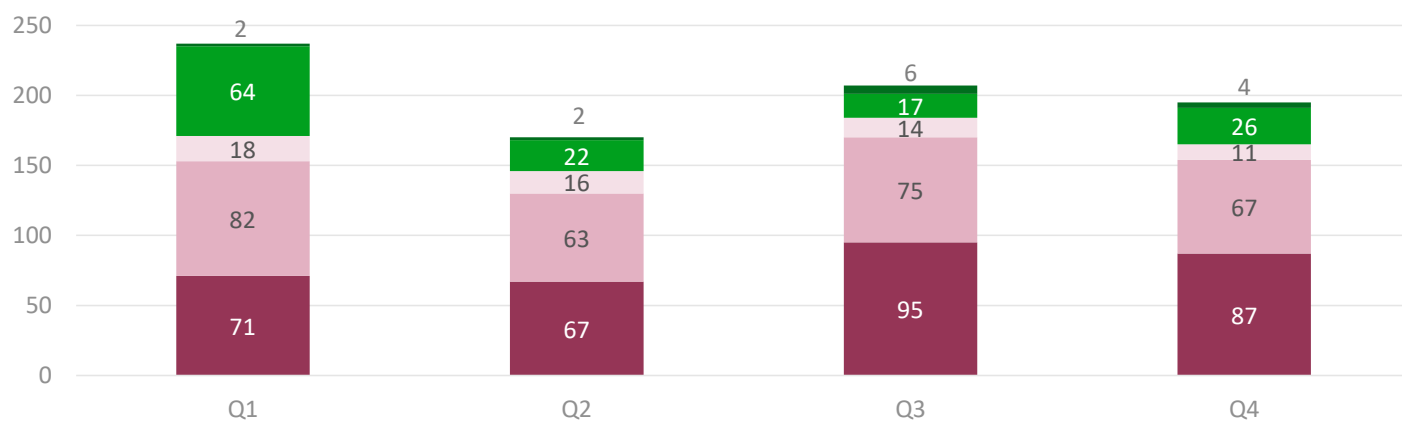
Ej verkställda beslut

Sammanställning av rapportering
kvartal 4 2025

Funktionshindersomsorg (LSS)

**UMEÅ
KOMMUN**

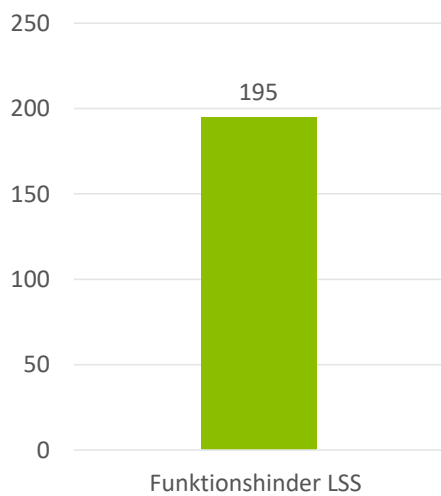
Jämförelse Q1-Q4

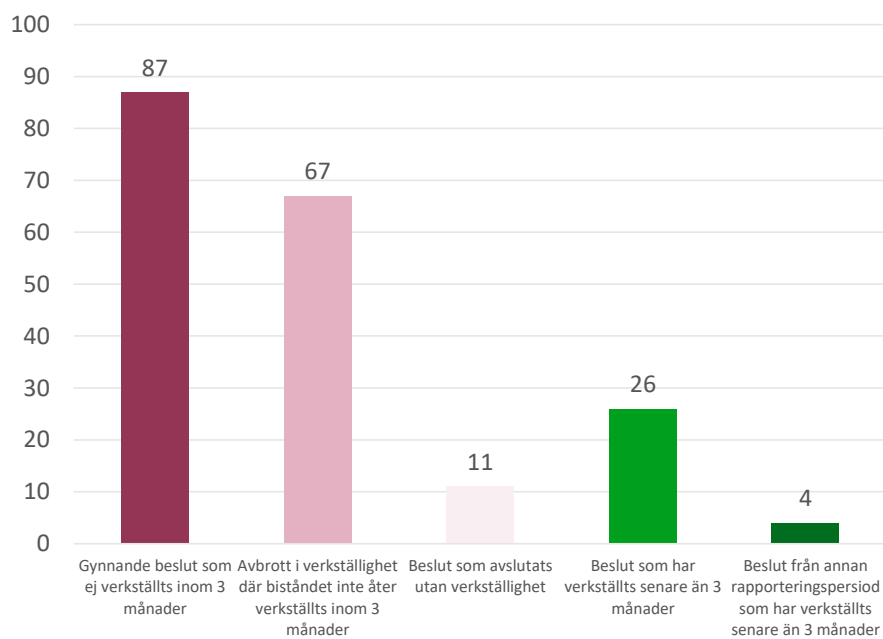
- Beslut från annan rapporteringsperiod som har verkställts senare än 3 månader
- Beslut som har verkställts senare än 3 månader
- Beslut som avslutats utan verkställighet
- Avbrott i verkställighet där biståndet inte åter verkställts inom 3 månader
- Gynnande beslut som ej verkställts inom 3 månader

Område

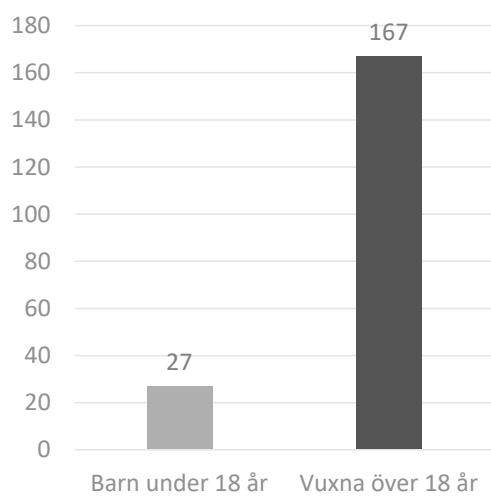
Typ av rapport

MIRA
ÖNSKT

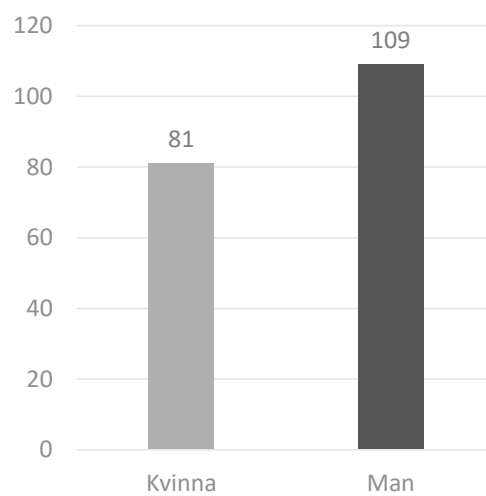
Funktionshinder LSS

Fördelning barn/vuxna

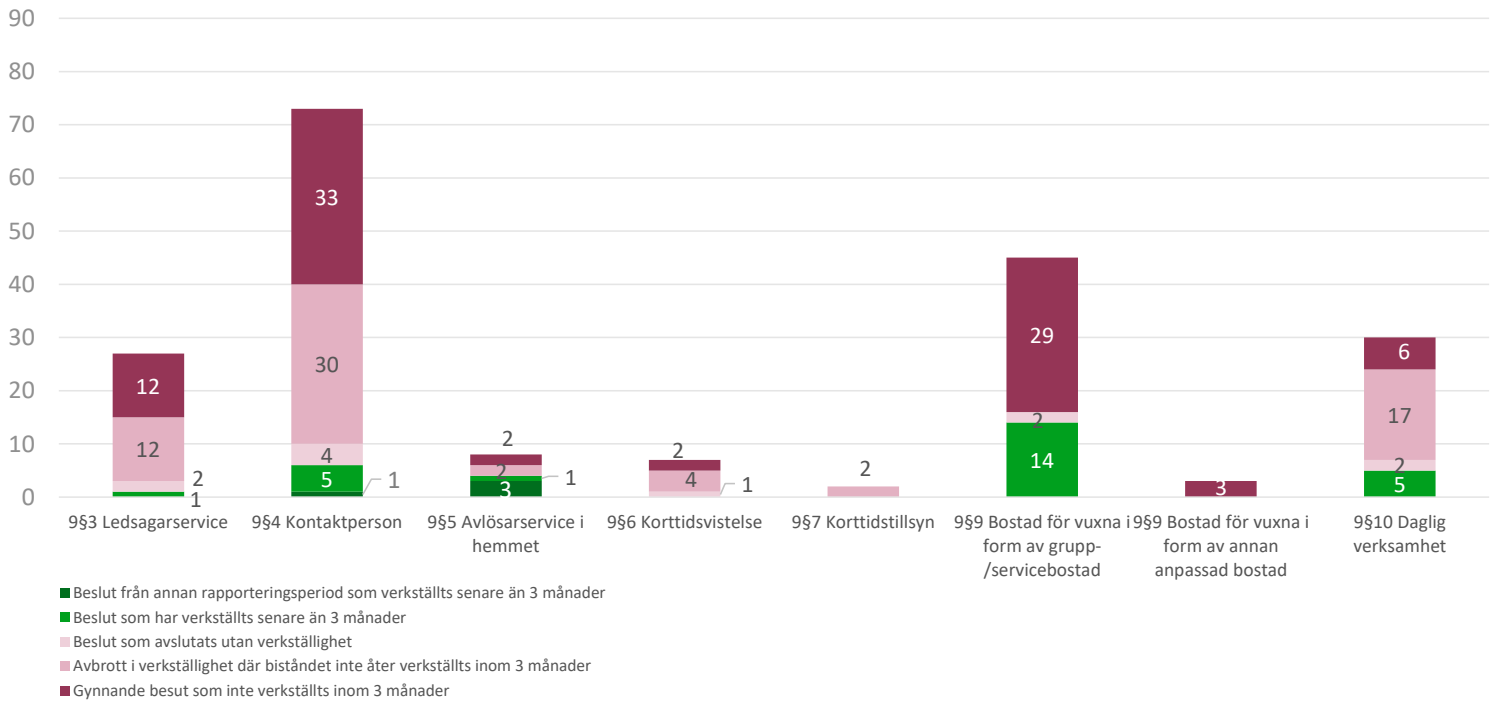
Fördelning kön

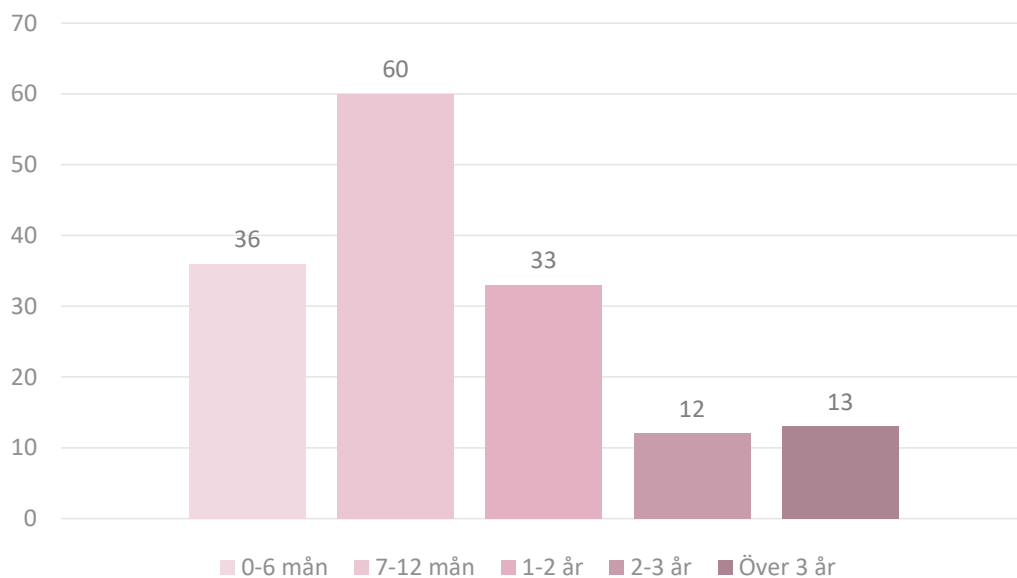
Funktionshinder LSS

VIVA
ÖNÖST

LSS

Väntetid ej verkställda beslut (2025-09-30)

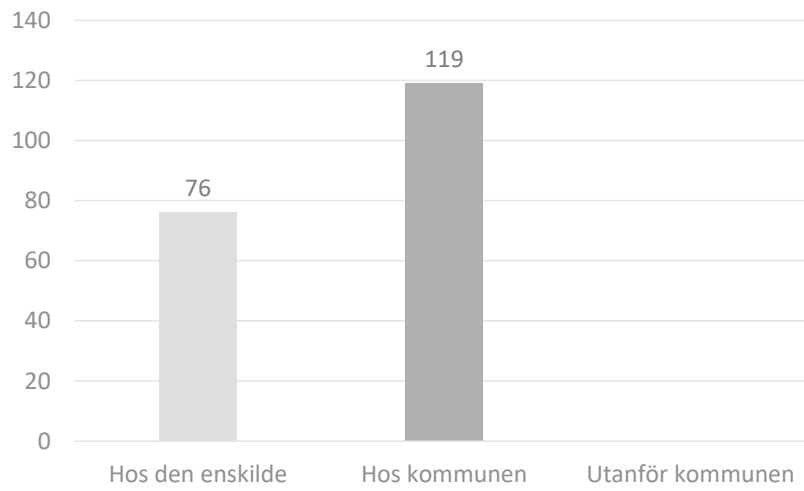

Orsaker

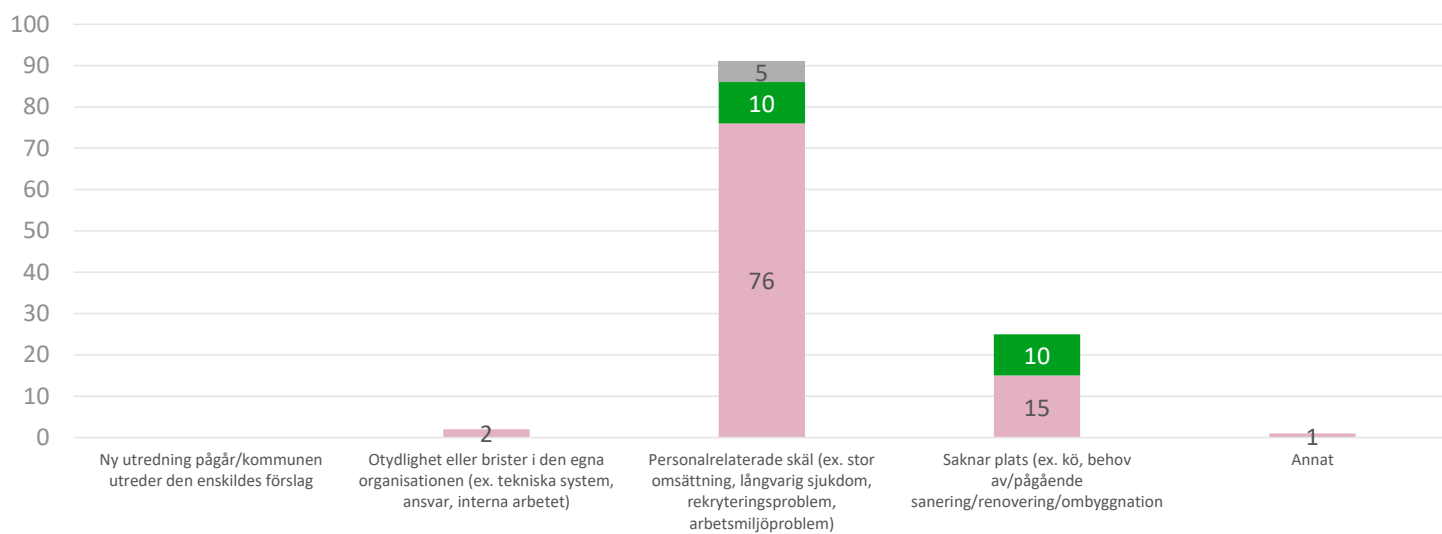
VIRA
ÖNSKT

LSS

Funktionshinderomsorg LSS

Orsaker hos kommunen

■ Beslut som avslutats utan verkställighet ■ Verkställda under perioden ■ Ej verkställda